

# GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ  
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XXVII Nr. 3-4  
MARTIE-APRILIE  
1968



Redacția și Administrația : Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor  
Str. Patriarhiei Nr. 21 — Sectorul V

**COMITETUL DE REDACȚIE**

**PREȘEDINTE :**

Prea Fericitul Părinte  
**J U S T I N I A N**  
Mitropolitul Ungrovlahiei  
și Patriarhul României

**VICEPREȘEDINȚI :**

**P. S. Dr. ANTIM**  
Episcopul Buzăului

**P. S. CHESARIE**  
Episcopul Dunării de Jos

**MEMBRI :**

**P. S. Dr. ANTIM TÎRGOVIȘTEANUL**  
Episcop vicar patriarhal

**P. C. Pr. ALEXANDRU IONESCU**  
Vicar mitropolitan

**REDACTOR RESPONSABIL :**

**P. C. Pr. STAN DIMANCEA**  
Consilier cultural mitropolitan

# C U P R I N S U L

Pag

Primirea la Consiliul de Stat a Conducătorilor Cultelor religioase din Republica Socialistă România . . . . .	245
---	-----

## PASTORALE

Prea Fericitul Patriarh Justinian, <i>Pastorală la Învierea Domnului</i> . . . . .	251
P. S. Episcop Antim al Buzăului, <i>Pastorală la Învierea Domnului</i> . . . . .	257
P. S. Episcop Chesarie al Dunării de Jos, <i>Pastorală la Învierea Domnului</i> . . . . .	262
Redacția, <i>De Sfintele Paști</i> . . . . .	267

## COMEMORĂRI

Redacția, <i>O sută de ani de la adormirea în Domnul a Sfintului Ierarh Calinic Cernicanul</i> . . . . .	270
† EFREM ENĂCESCU, <i>La centenarul Adormirii în Domnul a Sfintului Calinic de la Cernica</i> . . . . .	294
NATALIA DINU, <i>Viața și activitatea Sfintului Ierarh Calinic de la Cernica</i> . . . . .	297
Prof. T. GH. BULAT, <i>Sfintul Ierarh «Kallinik», stareț al Mănăstirii Cernica</i> . . . . .	337

## INDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

Pr. DUMITRU GAINA, <i>La Duminica Izgonirii lui Adam din Rai</i> . . . . .	354
Pr. Prof. MIRCEA CHIALDA, <i>La Duminica a II-a din Post</i> . . . . .	357
Pr. Prof. D. STĂNILOAE, <i>La Duminica Crucii</i> . . . . .	362
Pr. SABIN VERZAN, <i>La Sfintul Mare Mucenic Gheorghe</i> . . . . .	365
Pr. Prof. ENE BRANIȘTE, <i>La o sută de ani de la moartea Sfintului Calinic Cernicanul</i> . . . . .	369
Diac. Prof. N. BALCA, <i>La Duminica Florilor</i> . . . . .	376
Prof. N. CHIȚESCU, <i>La Duminica Sfintului Apostol Toma</i> . . . . .	380

## PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

Redacția, <i>Acțiuni în slujba păcii (martie—aprilie)</i> . . . . .	386
Prof. O. BUCEVSCHI, <i>Știri ecumenice și bisericești</i> . . . . .	397

## ARTICOLE ȘI STUDII

A. I., <i>Monoteismul la evrei</i> . . . . .	403
Drd. COMAN GH. PETRE, <i>Situația de drept a Bisericii Ortodoxe Române de la începuturi pînă la sfîrșitul epocii fanariote</i> . . . . .	412
Diac. GEORGE DINCA, <i>Orațiile domnești la lăsatul secului de brinză</i> . . . . .	428

## DOCUMENTARE

Dr. Docent Prof. DAN SIMONESCU, <i>Cronicarul Matei al Mirelor în raport cu «Istoria paralelă» a lui Axinte Uricariu</i> . . . . .	436
--	-----

## VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

Redacția, <i>Conferințele de orientare</i> . . . . .	457
ASISTENT, † Pr. Al. Săvulescu . . . . .	459
ASISTENT, † Pr. Gh. Iordăchescu . . . . .	462

## RECENZII

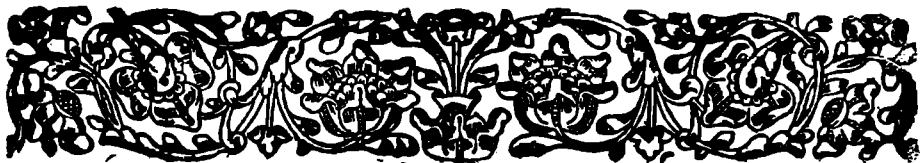
«Le Messageres Orthodoxes», revue de pensée et d'action orthodoxes, No. 39, trimestriell, III/1967, Paris, 48 p., de A. MANOLACHE . . . . .	466
L. M. Mc. Mahon, <i>Towards a Theologie of the liturgy. Dom Odo Casel and the «Misterientheorie»</i> în « <i>Studia Liturgica</i> », vol. III winter, 1964, number 3, p. 129—171 (Spre o teologie a liturghiei. «Dom Odo Casel și Teoria Tai- nelor»), de AL. ADRIAN BOTEZ . . . . .	467
Dr. Herbert Trebs, « <i>Reforma luterană și ortodoxia răsăriteană</i> » (Stimme der Orthodoxie), 11/1967, p. 50—58, de Prof. O. BUCEVSCHI . . . . .	471
Nicolae Parocescu, <i>Gheorghe Cucu</i> , Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din Republica Socialistă România, 1967, 208 p. + Anexe 40 p., de IOAN F. STANCULESCU . . . . .	473

## ANEXĂ

<i>Compoziții, prelucrări și armonizări de cîntări psaltice bisericești și de folclor religios</i> , de Drd. NICU MOLDOVEANU, I—XL.
---







## PRIMIREA LA CONSILIUL DE STAT A CONDUCĂTORILOR CULTELOR RELIGIOASE DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Joi, 29 februarie 1968, la palatul Consiliului de Stat. Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele Consiliului de Stat, a primit pe conducătorii Cultelor religioase din Republica Socialistă România.

La solemnitate au participat: Dl. Ion Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri, Dl. Emil Bodnăraș, vicepreședinte al Consiliului de Stat, Dl. Ștefan Péterfi, vicepreședinte al Consiliului de Stat, Dl. Constantin Stătescu, secretarul Consiliului de Stat, Dl. Prof. Dumitru Dogaru, șeful Departamentului Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri.

Culte religioase au fost reprezentate după cum urmează:

*Biserica Ortodoxă Română:* Prea Fericitul Patriarh Justinian însoțit de I.P.S. Justin Moisescu, arhiepiscop al Iașilor și mitropolit al Moldovei și Sucevei, I.P.S. Nicolae Mladin, arhiepiscop de Alba Iulia și Sibiu și mitropolit al Ardealului, I.P.S. Firmilian Marin, arhiepiscop al Craiovei și mitropolit al Olteniei, I.P.S. Nicolae Corneanu, arhiepiscop al Timișoarei și Caransebeșului și mitropolit al Banatului : P. S. Episcop Antim Tirgovișteanul, vicar patriarhal, P. S. Episcop Visarion Ploieșteanul, vicar patriarhal.

*Biserica Romano-Catolică:* Mgr Marton Aron, episcop romano-catolic de Alba Iulia însoțit de Huver Iosif, consilier al Episcopiei Romano-catolice de Alba Iulia; Mgr Francisc Augustin, ordinariu substituit, al Arhiepiscopiei romano-catolice din București, însoțit de Bertalan Blaziu, consilier al Arhiepiscopiei romano-catolice din București, Mgr Petru Pleșca, episcop romano-catolic și provicar al Arhiepiscopiei romano-catolice din București.

*Biserica Reformată:* Dl. Iuliu Nagy, episcop al Episcopiei reformate din Cluj, însoțit de Dl. Ștefan Tökeș, consilier al Episcopiei reformate din Cluj; Dl. Ladislau Iosif Papp, episcop al Episcopiei reformate din Oradea, însoțit de Dl. Paul Santha, vicarul Episcopiei reformate din Oradea.

*Biserica Evanghelică C. A.* : Dl. Herman Binder vicar al Episcopiei evanghelice C.A. din Sibiu, însoțit de Dl. Albert Hochmeister, primcurator general al Episcopiei evanghelice C.A. din Sibiu.

*Biserica Evanghelică S. P.* : Dl. Gheorghe Argai, episcop al Episcopiei evanghelice S. P. din Cluj, însoțit de Dl. Carol Rapp, vicarul Episcopiei evanghelice S. P. din Cluj.

*Biserica Unitariană*: Dl. Kiss Alexa, episcop al Episcopiei unitariene din Cluj, însoțit de Dl. Ludovic Kovacs, vicar al Episcopiei unitariene din Cluj.

*Mitropolia de rit vechi*: Dl. Timotei Ioasaș, episcop locțiitor al Mitropoliei de rit vechi din Brăila, însoțit de Jacob Ivanov consilier al Mitropoliei de rit vechi din Brăila.

*Biserica Armeano-Gregoriană*: Dl. Grigore Pambuccian, vicepreședinte al Consiliului eparhial al Episcopiei armeano-gregoriene din București, însoțit de Dl. Zareh Baranian, secretarul Episcopiei armeano-gregoriene din București.

*Cultul Mozaic*: Șef-Rabinul Mozes Rozen, însoțit de Dl. Marilus Ițic, membru în consiliul superior rabinic.

*Cultul Musulman*: Dl. Mehmet Iacob, muftiul din Constanța.

*Cultul creștin adventist de ziua 7-a*: Dl. Ioan Tăchici, președintele cultului creștin adventist de ziua 7-a, din București.

*Cultul Baptist*: Dl. Teodor Vicaș, președintele cultului Baptist din București.

*Cultul Penticostal*: Dl. Pavel Bochian, președintele Cultului Penticostal din București.

*Cultul Creștin după Evanghelie*: Dl. Nicolae Gândilă, primdelegat al Cultului creștin după Evanghelie din București.

*Vicariatul Ortodox sîrb din Timișoara*: Prot. Ștefan Tomici.

Cu prilejul primirii la președintele Consiliului de Stat, conducătorii unora dintre Cultele religioase din Republica Socialistă România au rostit cuvîntări.

Cel dintîi a luat cuvîntul Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, care în numele Bisericii Ortodoxe Române, a rostit următoarele:

*«Exprimîndu-ne bucuria și recunoștința noastră profundă pentru prilejul fericit ce ni l-ați acordat de a fi primiți la Consiliul de Stat, noi, reprezentanții Sfintului Sinod, ai clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, împreună cu conducătorii și reprezentanții cultelor religioase din țară, îndeplinim o cuvenită și prea plăcută datorie de a ne prezenta astăzi Domniei Voastre în calitate de Președinte al Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, demnitate cu care ați fost investit nu de mult prin dragostea și prețuirea unanimă a poporului nostru.*

*Împreună cu întregul popor, mărturisim că alegerea Domniei Voastre în cel mai important post de muncă, de cinste și de răspundere pentru conducerea, dezvoltarea și ridicarea patriei noastre, pe culmile civilizației și progresului, ne-a bucurat în chip deosebit și pe noi, conducătorii, slujitorii și credincioșii cultelor religioase și ne-a întărit în convingerea*

că destinele țării noastre se găsesc în bună și deplină purtare de grijă, în mâini viguroase, harnice, capabile și încercate.

Increderea noastră este sporită și susținută — pe lângă însușirile și calitățile Domniei Voastre binecunoscute și pe lângă experiența Domniei Voastre — de împrejurarea că vă găsiți, în acest loc de înaltă supraveghere și comandă, la zenitul vieții, însemnat și garantat de cei 50 de ani pe care i-ați împlinit și care reprezintă vârsta deplinelor puteri de muncă și de voință, a viziunii clare și a gândirii mature în rezolvarea multiplelor probleme ce se pun conducerii și promovării vieții noastre de stat.

La această vîrstă energia se unește cu înțelepciunea, avîntul înnoitor se leagă cu tradiția sănătoasă a strămoșilor, oboseala și ezitarea se biruiesc cu entuziasmul și cu optimismul nădejdilor poporului încrezător în rivna și munca pe care Domnia Voastră împreună cu colaboratorii o depuneți pentru binele și fericirea lui.

O dovadă elocventă a grijii permanente pe care o aveți împreună cu toți ceilalți factori de răspundere din conducerea Statului nostru, de a sluji cu abnegație marile aspirații ale vrednicului nostru popor — constituie — între multe altele — recenta reorganizare administrativă a teritoriului țării noastre, pe care și noi, împreună cu Dumneavoastră, o socotim o înfăptuire de importanță deosebită, «care va exercita o influență pozitivă asupra dezvoltării multilaterale a patriei noastre, asupra bunestării și fericiri a națiunii».

Conduși de aceleași sentimente și de aceleași încredințări care însuflețesc întreg poporul nostru, vă rugăm să ne îngăduiți, Domnule Președinte al Consiliului de Stat, să vă prezentăm în numele nostru, în numele ierarhilor, slujitorilor și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române, cele mai calde felicitări pentru marea răspundere și vrednicie cu care v-a cinstit poporul nostru, pentru această binemeritată și cuvenită promovare în slujba Statului la frumoasa vîrstă de 50 de ani.

Folosim, de asemenea, această fericită ocazie, pentru ca, în numele nostru și al credincioșilor bisericii noastre, să Vă asigurăm de devotamentul și de tot sprijinul cu care sîntem datori, pentru bunul mers al statului, pentru prosperitatea și bunăstarea materială și spirituală a poporului. Convingerile și îndeplinirea datoriei noastre patriotice, ca cetățeni ai Statului, sînt întărite și de sentimentele noastre religioase, ca sentimente sacre, care ne obligă în conștiință la respect, supunere și slujire a Statului, poporului și conducătorilor lui.

Înțelegerea și colaborarea care s-au statornicit între Cultele din țara noastră, libertatea religioasă de care ne bucurăm, bunăvoința și sprijinul larg material și moral pe care-l acordă Cultelor religioase Conducerea de Stat, credința religioasă însăși, precum și atmosfera și sentimentul de înalt patriotism, de care sînt stăpîniți toți fiii patriei noastre, ne însuflețesc deopotrivă și pe noi și nu vom precupeți nimic pentru a sluji cu toată credincioșia și cu tot elanul marile năzuințe ale poporului, pentru fericirea lui, pentru înflorirea patriei pentru zidirea noii vieți de progres și dreptate socială, pentru pacea și cooperarea dintre toți oamenii și dintre toate popoarele.

*Integrându-ne întru totul efortului colectiv, împreună cu Conducerea de Stat și cu tot poporul, vom lucra în așa fel ca și noi, atît pe plan intern, cît și pe plan extern, să afirmăm și să sprijinim prestigiul deosebit de care se bucură patria noastră și cu toți să-l ridicăm cît mai sus.*

*Cu aceste gânduri, Vă urăm, Domnule Președinte al Consiliului de Stat — Domniei Voastre și întregii Conducere a Statului — multă sănătate, sporite puteri de muncă și deplin succes în conducerea și ridicarea țării și a poporului, în toate laturile vieții.*

*Întru mulți, rodnici și fericiți ani!»*

În continuare, au mai vorbit: Mgr Marton Aron, episcop romano-catolic de Alba Iulia; Domnul Ladislau Iosif Papp, episcop al Episcopiei reformate din Oradea; Domnul Herman Binder, vicar al Episcopiei evanghelice C. A. din Sibiu și Domnul Mozes Rozen, șef rabinul Culturii Mozaic.

Apoi, a luat cuvîntul Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele Consiliului de Stat, care a spus :

*«Vă rog să-mi îngăduiți să vă exprim dvs., conducători ai Cultelor mulțumiri pentru caldele aprecieri pe care le-ați făcut la adresa politicii guvernului, a patriei noastre, pentru urările ce le-ați adresat Consiliului de Stat și mie personal. Noi vedem în acestea o prețuire a politicii promovate de statul nostru, politică îndreptată spre construirea unei vieți noi, spre făurirea unor condiții de trai din ce în ce mai bune pentru întregul popor.*

*Consider că nu există îndatorire mai înaltă decît aceea de a sluji neabătut interesele poporului, de a face ca România socialistă să devină mai prosperă, mai puternică, cu drepturi egale și suverane în rîndul națiunilor lumii.*

*Cetățenii patriei s-au convins că în politica sa, statul nostru se călăuzește de interesele supreme ale națiunii noastre, ale păcii și progresului în lume — și tocmai de aceea întregul popor, fără deosebire de naționalitate sau de credință religioasă — muncește cu însuflețire pentru împlinirea programului de dezvoltare economică și culturală a țării.*

*Eforturile poporului român sînt orientate constant spre creșterea puterii economice a țării, spre dezvoltarea industrială a tuturor zonelor patriei, a agriculturii, științei, culturii, spre ridicarea bunăstării sale. Economia se dezvoltă în ritmur susținute, s-au obținut succese însemnate în toate domeniile de activitate. Recentele măsuri pentru îmbunătățirea organizării administrativ-teritoriale a țării, ca și toate măsurile adoptate în ultimul timp de îmbunătățire a conducerii întregii societăți, vor contribui la mai buna repartizare a forțelor de producție, la intensificarea dezvoltării tuturor județelor, la participarea mai activă a cetățenilor la conducerea treburilor de stat și obștești.*

*Unul din izvoarele forței societății românești contemporane îl constituie largul democratism ce caracterizează toate domeniile de activitate, viața noastră politică, economică, culturală.*

Socialismul a adus împlinirea aspirațiilor celor mai înalte ale tuturor celor ce muncesc din patria noastră, a asigurat și asigură egalitatea deplină în drepturi a tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate și credință religioasă — fii egali ai mării noastre familii — Republica Socialistă România.

Societatea noastră se bazează pe comunitatea de interese și de țeluri a tuturor categoriilor sociale, pe unitatea întregului popor, care prin eforturile și inteligența sa ridică țara pe noi trepte de civilizație și progres. Constituția și legile țării exprimă voința și interesele întregului popor, asigură afirmarea liberă a aptitudinilor și capacităților sale.

Acesta este cadrul social-politic în care au loc dezvoltarea continuă a democrației noastre socialiste, lărgirea drepturilor și libertăților cetățenești, crearea condițiilor propice pentru afirmarea deplină a principiilor umanismului, pentru participarea efectivă a tuturor cetățenilor țării la exercitarea puterii de stat, la conducerea economiei, culturii și științei.

Dv. ați exprimat aci mulțumirile și aprecierile conducătorilor Cultelor ale tuturor slujitorilor acestora față de politica statului nostru, care asigură condiții pentru activitatea tuturor Cultelor, care cere tuturor să servească cu credință interesele patriei, ale poporului.

Noi apreciem contribuția Cultelor, a dv., conducătorii acestora, la opera de zidire a României noi, simțăminte pe care le-ați exprimat față de politica internă și externă promovată de partidul și statul nostru, față de măsurile întreprinse pentru progresul și prosperitatea patriei, ca și pentru apărarea cauzei păcii și colaborării între popoare.

Fără îndoială că prin activitatea dv., pusă în slujba intereselor supreme ale patriei și poporului, puteți contribui, alături de toți factorii statului nostru la promovarea acestei politici atât în țară cât și în străinătate.

Pe noi ne îngrijorează faptul că într-o parte sau alta a lumii nu popoarele, își hotărăsc soarta, ci aceasta este hotărâtă prin amestec din afară, cu ajutorul armelor. Dv. puteți aduce o contribuție în susținerea politicii externe a statului nostru, de colaborare între popoare, de încetare a agresiunii și bombardamentelor în Vietnam, pentru a lăsa poporul vietnamez să-și hotărăscă singur soarta. De altfel, toate popoarele, indiferent de mărimea lor, trebuie să fie lăsate să-și hotărăscă singure calea de dezvoltare și progres social. Numai pe această bază se poate asigura o conviețuire pașnică, se pot crea condiții pentru propășirea fiecărei națiuni în cadrul comunității mondiale. Noi am dori — și ne exprimăm convingerea — că dv., ca și pînă acum, veți susține această activitate politică atât în țară cât și în relațiile pe care le aveți cu alte Culte din străinătate.

Avem convingerea că prin munca unită a tuturor cetățenilor patriei noastre, români, maghiari, germani, de alte naționalități — indiferent de credințe religioase și concepții filozofice — vor fi îndeplinite mărețele țeluri ce ni le-am propus, națiunea noastră liberă și independentă va păși în departe pe calea bunăstării și fericirii întregului nostru popor.

Vă urez tuturor sănătate, fericire personală, dv., slujitorilor Cultelor și credincioșilor pe care îi reprezentați în îndeplinirea tuturor năzuințelor de mai bine pentru poporul nostru».

În continuare, Domnul Nicolae Ceaușescu și ceilalți Conducători de stat s-au întreținut cordial cu reprezentanții Cultelor religioase din Republica Socialistă România.

În timpul întrevederii, adresându-se președintelui Consiliului de Stat, Dl. Kiss Alexa, episcop al Episcopiei unitariene din Cluj, I.P.S. Iustin Moiescu, arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei. Mgr. Francisc Augustin, conducătorul Arhiepiscopiei romano-catolice din București, Dl. Gândilă Nicolae, prim-delegat al Cultului creștin după evanghelie — București, au exprimat în numele lor și al Cultelor pe care le reprezintă, mulțumiri călduroase Consiliului de Stat și Guvernului, pentru drepturile de care se bucură Cultele religioase în patria noastră.

Exprimându-și întreaga lor azeziune față de politica internă a României, vorbitorii au asigurat Conducerea Statului că, împreună cu celelalte Culte, își vor aduce contribuția deplină la eforturile depuse de întregul nostru popor pentru dezvoltarea și înflorirea patriei noastre scumpe, Republica Socialistă România.

S-au mai subliniat tot cu acest prilej, sentimentele de respect și de aprobare unanimă cu care este primită politica externă a statului nostru, asigurând pe președintele Consiliului de Stat că vor milita alături de întregul popor pentru înfăptuirea acestei politici consacrate colaborării între popoare, securității europene și apărării păcii în lumea întreagă.





P A S T O R A L E

---

## † JUSTINIAN

DIN MILA LUI DUMNEZEU ȘI VOINȚA CLERULUI ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE, LOCTIITOR AL SCAUNULUI DIN CEZAREEA CAPADOCIEI, MITROPOLIT AL UNGROULAHIEI ȘI ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR

IUBITULUI NOSTRU CLER  
ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI,

har și pace de la Dumnezeu, iar de la Noi arhierescă binecuvîntare.

«Fiul Omului n-a venit să i se slujească, ci ca El să slujească și să-și dea viața preț de răscumpărare pentru mulți» (Marcu X, 45).

•

Iubiții mei fii duhovnicești,

*Fiul al lui Dumnezeu din veșnicie, Mîntuitorul Iisus Hristos a coborît pe pămînt, devenind «Fiul Fecioarei» și «Fiul Omului», pentru a-i elibera pe oameni din robia păcatului și pentru a-i ridica din nou la vrednicia de fii ai lui Dumnezeu. El și-a început sfînta Sa lucrare printre oameni, cerîndu-le să-și primească viața, să devină ființe noi, urgisind răul și lipindu-se de bine, blînzi pentru a moșteni pămîntul, milostivi pentru a fi ei*

*înșiși miluiți, flămînzind și însetînd pentru dreptate, curăți cu inima pentru a vedea pe Dumnezeu și făcători de pace pentru a se putea numi fii ai Lui (cf. Matei 5, 3—12).*

*Urednic de amintit este cuvîntul care spune: «Dumnezeu n-a trimis în lume pe Fiul Său ca să osîndească lumea, ci ca lumea să se mîntuiască prin El» (Ioan III, 17); dar trebuind să mîntuiască lumea, Iisus Hristos a osîndit, pentru toate timpurile, păcatele oamenilor din timpul Său: nedreptatea, ura,ucidrea, desfrînarea, jurămîntul strîmb, lăcomia, asuprirea semenilor. Cu ce cuvinte de foc a biciuit El pe contemporanii Săi cînd a spus: «Vai vouă, că mîncăți casele văduvelor și de ochii lumii vă rugăți rugăciuni lungi; vai vouă, că ați lăsat părțile grele ale legii: dreptatea, mila și credința; vai vouă, că curățiți partea de cinafară a paharului și a blidului, iar înăuntru sînt pline de răpire și de necumpătare; vai vouă, că semănați cu mormintele cele văruite, care pe dinafară se arată frumoase, iar înăuntru sînt pline de oasele morților și de toată necurăția!» (Matei XXIII, 14—23, 25, 27).*

*Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a mîntuit lumea, pătimind și murind pentru oameni. «El este jertfa de ispășire pentru păcatele noastre, și nu numai pentru ale noastre, ci pentru ale lumii întregi», așa cum spune Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan (I Ioan II, 2) și cum aflăm scris în Epistola către Romani a Sfîntului Apostol Pavel, care zice: «Hristos a murit pentru noi, cînd noi eram încă păcătoși..., întru sîngele Lui sîntem îndreptați» (Romani 5, 8—9).*

*Înainte însă de a pătimi și a muri pentru oameni, ca să-i elibereze din robia păcatului și a morții și ca să le redeschidă căile întoarcerii la Dumnezeu, Mîntuitorul Hristos spusese ucenicilor Săi despre Sine: «Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca El să slujească și să-și dea viața preț de răscumpărare pentru mulți» (Marcu X, 45).*

Iubiții mei fii sufletești,

*În lucrarea Sa de slujire a oamenilor, Mîntuitorul Hristos a împărtășit acestora multe și alese învățături de a căror împlinire este legată dobîndirea mîntuirii și a vieții veșnice.*

*Iată cîteva din ele: «Să nu ucizi, să nu desfrînezi, să nu furi, să nu mărturisești strîmb, să nu înșeli pe nimeni, să cins-*



tești pe tatăl tău și pe mama ta și să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți; iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc; când stați de vă rugați, iertați orice aveți împotriva cuiva, ca și Tatăl vostru cel din ceruri să ierte vouă greșelile voastre; poruncă nouă vă dau, ca unul pe altul să vă iubiți — precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi unul pe altul să vă iubiți. Întru aceasta vor cunoaște toți că sînteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii către alții» (Matei XIX, 18—19; Marcu X, 19; Matei VI, 44; Marcu XI, 25; Ioan XIII, 34—35).

*Tot pentru a sluji pē oameni, Mîntuitorul Hristos, după slăvita Sa înviere din morți, a trimis pe Sfinții Săi Apostoli în lume pentru a propovădui Evanghelia la toată făptura. Sfinții ucenici și Apostoli s-au dăruit cu toată puterea ființei lor, în duh de adevărată jertfelnicie, pentru lucrarea de înnoire a sufletului omenesc și de așezare a vieții pămîntești a oamenilor pe rînduielile statornicite de dumnezeiescul lor Învățător. În numele lor, Sfîntul Apostol Petru spunea: «nu putem să nu vorbim despre cele ce am văzut și am auzit» (Fapte IU, 20).*

*Iată acum, îngemănate laolaltă, nu toate, căci timpul nu îngăduie aceasta, ci numai cîteva din rînduielile de viață slujite de Sfinții ucenici și Apostoli ai Mîntuitorului Hristos.*

*Zice Sfîntul Apostol Petru: «Iubiți-vă unul pe altul, din toată inima, cu toată stăruința..., lepădînd toată răutatea și tot vicleșugul și fățarniciile și pizmele și toate clevetirile...; mai presus de toate, țineți din răspuțeri la dragostea dintre voi, pentru că dragostea acoperă mulțime de păcate... Cine iubește viața și voiește să vadă zile bune, să-și înfrîneze limba de la rău și buzele de la cuvinte înșelătoare, să se depărteze de rău și să facă binele, să caute pacea și s-o urmeze (I Petru I, 22; II, 1; IU, 8; III, 10—11).*

*Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan ne grăiește: «Iubiților, să ne iubim unul pe altul, pentru că dragostea este de la Dumnezeu și oricine iubește este născut din Dumnezeu și cunoaște pe Dumnezeu. Cel ce nu iubește n-a cunoscut pe Dumnezeu, căci Dumnezeu este iubire. Să nu iubim însă doar cu vorba, numai din gură, ci cu fapta și cu adevărul» (I Ioan IU, 7—8; III, 18).*

*Iar Sfîntul Apostol Pavel ne spune: «Îmbrăcați-vă ca alesi ai lui Dumnezeu, sfinți și preaiubiți, cu milostivirile îndurării,*

cu bunătațe, cu smerenie, cu blîndețe, cu îndelungă răbdare, îngăduindu-vă unul pe altul și iertîndu-vă unul pe altul, dacă are cineva vreo plîngere împotriva cuiva, — bine știind, că toată legea se cuprinde într-un singur cuvînt, în acesta: iubește pe aproapele tău ca pe tine însuți. Urgisiți răul, lipiți-vă de ce e bine. Nu întoarceți nimănui răul cu rău. Purtați grijă de cele bune față de toți oamenii. Dacă se poate, pe cît stă în puterea voastră, trăiți în bună pace cu toți oamenii» (*Coloseni III, 12—13; Galateni V, 14; Romani XII, 17—18*).

### Iubiții mei fii duhovnicești,

*Chipul în care ni se înfățișează astăzi lumea, în primul rînd lumea creștină, este încă departe de icoana desăvîrșită pe care și-au zugrăvit-o cu mintea Mîntuitorul Hristos și Sfinții Săi ucenici și Apostoli, căci nimeni dintre noi nu poate spune că iubirea omului pentru semenii săi și iubirea între ele a neamurilor de pe pămînt stă astăzi la temelia vieții noastre obștești.*

*Nimeni dintre noi nu poate spune că omul, cununa creației, se bucură pretutindeni în lume de prețuirea semenilor săi, prin însuși faptul că există, sau că își poate desăvîrși în deplină libertate darurile cu care a venit pe lume, contribuind astfel la mersul înainte al întregii omeniri. O dovedește aceasta viața de cumplite lipsuri materiale și de umilitoare suferințe morale pe care o duc astăzi milioane de oameni în multe părți ale lumii, o dovedește, între multe altele, sapta ucigașă a unui «creștin alb», care — pe pămîntul Statelor Unite ale Americii — a suprimat în aceste zile viața unui «creștin negru», pastorul baptist Martin Luther King, luptător cu mijloace și pe căi pașnice pentru drepturile cetățenești ale oamenilor de culoare.*

*Nimeni dintre noi nu poate spune că porunca de a nu ucide constituie astăzi o regulă de viață pentru creștinii din întreaga lume, de vreme ce, în afară de asasinatetele morale — numeroase și acestea și condamnable ca orice asasinat, — unui creștin dezlănțuie asasinate în masă și poartă adevărate războaie sîngeroase împotriva unor oameni și a unor popoare pașnice, care nu le pun în primejdie nici viața, nici bunurile, cum este războiul purtat de creștinii din Statele Unite ale Americii și de aliații lor împotriva pașnicului popor din Vietnam, unde cad pradă morții nu numai cei ce țin în mîna o armă de luptă, ci și*



**Domnul Nicolae Ceaușescu, președintele Consiliului de Stat, întâmpinând pe Prea Fericitul Patriarh Justinian, cu prilejul primirii conducătorilor de Culte religioase din Republica Socialistă România, în ziua de 29 februarie 1968**



Prea Fericitul Patriarh Justinian rostind cuvîntul său, în numele Bisericii Ortodoxe Române, în timpul primirii de către Domnul Nicolae Ceaușescu, președintele Consiliului de Stat, a conducătorilor de Culte religioase din Republica Socialistă România, în ziua de 29 februarie 1968

*copii, femei și bătrâni, și unde sînt prefăcute în scrum nu numai obiective militare, ci și școli, spitale și biserici.*

*Această tristă stare de lucruri, care aruncă o pată rușinoasă pe obrazul lumii creștine, nu poate să nu îndurereze inimile căpeteniilor bisericesti creștine din întreaga lume și să nu trezească în conștiințele acestora simțămîntul răspunderilor care le revin pentru înlăturarea ei. Căpeteniile bisericesti și slujitorii cultelor creștine din lume sînt datori să reintroducă în viața păstoriiilor lor duhul evanghelic, să modeleze sufletele acestora potrivit tiparelor dumnezeieștilor învățături ale Mîntuitorului Hristos și ale Sfinților Săi ucenici și Apostoli, să-și aducă partea lor de contribuție la așezarea lumii pe temelii de iubire și dreptate, de bună înțelegere și pace, de într-ajutorare frățească. Ei sînt datori să condamne și să lupte împotriva multora din relele care macină lumea contemporană, dar înainte de toate, suprema lor datorie de astăzi este să condamne și să lupte cu hotărîre împotriva războiului, oricare ar fi formele sub care se înfățișează acesta în vremea noastră.*

*Ca oameni ai Bisericii Ortodoxe Române vom trăi anul acesta, la 21 octombrie, bucuria împlinirii a douăzeci de ani de la reîntregirea Bisericii noastre din Transilvania, zi fericită cînd s-au îmbrățișat la altarul aceleiași Biserici-mame frații din acele părți, altădată despărțiți; iar ca români, tot anul acesta, la 1 decembrie, vom trăi bucuria împlinirii a cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu Patria-mamă, — două mari sărbători ale «Ardealului pămîirii noastre», leagăn al neamului românesc din cea mai adîncă vechime. Aceste popasuri sărbătorești din istoria Bisericii și a neamului românesc se cer a fi întîmpinate de noi toți în duh de frăție și pace, cu înfăptuiri cît mai rodnice pentru înflorirea scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România, și cu încununări de cît mai alese virtuți creștinești pentru maica noastră spirituală, Biserica Ortodoxă Română.*

Iubiții mei fii sufletești,

*Să ne întoarcem acum cugetele către sfînta sărbătoare de astăzi, către «ziua pe care a făcut-o Domnul, ca să ne bucurăm și să ne veselim în ea» (Psalmul CXVII, 24), ziua aceasta în care «toate s-au umplut de lumină, — și cerul și pămîntul și cele dedesubt, pentru că din moarte la viață și de pe pămînt la cer Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi» (Canonul Paștilor). Ea ne*

*amintește că sîntem datori să îndepărtăm de la noi orice răutate și orice vrăjmășie, să zicem «fraților!», chiar celor ce ne urăsc pe noi, căci aceasta este porunca Mîntuitorului nostru Hristos.*

*Biserica credinței noastre ortodoxe este o «Biserică a învierii», în înțelesul de Biserică a vieții, în care tronează atotstăpînitor Iisus Hristos cel înviat. Ca biruitor al morții, El cere celor ce l-au împărtășit credința și s-au făcut slujitori ai ei, să nu precupețască nici o trudă și să nu se lase biruiți de nici o încercare în lupta ce trebuie să ducă pentru fericirea oamenilor și pacea lumii.*

*Cap suprem și unic al Bisericii, El cere cîrmuitorilor de biserică creștine să nu uite că ei sînt rînduiți spre slujirea oamenilor care cred în Acela care «s-a dat spre moarte pentru păcatele noastre și a înviat pentru mîntuirea noastră» (Romani IU, 25).*

*«Binecuvîntat fie Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Care după marea mila Sa, prin învierea lui Iisus Hristos din morți, ne-a născut pe noi din nou, spre nădejde vie» (I Petru I, 3) — putînd să ne spunem din toată inima unii altora:*

### HRISTOS A ÎNVIAT !

*Al vostru părinte sufletesc, neîncetat rugător către Atotputernicul Dumnezeu pentru mîntuirea și fericirea voastră,*

ARHIEPISCOP ȘI MITROPOLIT

*J. Justinian*

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMANE





# † ANTIM

DIN MILA LUI DUMNEZEU, EPISCOP AL EPARHIEI  
BUZĂULUI

*Iubitului nostru cler și binecredincioșilor creștini: har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos, iar de la noi arhierească binecuvîntare.*

*«Luminatu-s-au toate cu Invierea Ta, Doamne, și Raiul iarăși s-a deschis. Toată zidirea lăudîndu-Te, cîntare Ție totdeauna aduce»*

(Vecernia, glasul al 3-lea).

HRISTOS A INVIAT !

*Iubiți fii sufletești,*

Povățuiți de sfînta noastră Biserică, am primit darul sfîntului și Marelui Post al Paștilor, ca o vreme de pocăință și spre curățire sufletească și trupească, ca să putem după cuviință să ne închinăm sfintei Învieri a Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

În Sfînta și Marea Săptămîină a Patimilor, am luat parte la «Durerea Vinerii celei mari» atît de jalnic și duios exprimată prin cîntările și imnurile bisericești, dar mai ales, prin «Prohod».

În grădina Ghetsimani, Domnul Iisus prevedea înfricoșătoarele chinuri pe care avea să le îndure pentru mîntuirea noastră și se înspăimînta cînd se gîndea că sfintele Sale Patimi vor fi poate zadarnice pentru multe suflete, deși răscumpărate cu

însuși scump sîngele Său. Se cutremura de greutatea păcatelor noastre pe care le luase asupra Sa.

Pe lîngă aceste suferințe, îi mai străpungeau sufletul de durere: lepădarea de El a Apostolilor și ucenicilor căci: unul îl trădează, iar altul îl tăgăduiește și toți ceilalți îl părăsesc.

Cu trupul, a suferit, precum bine știm: biciuire, scuipări, loviri și răni iar cea mai dureroasă suferință a fost răstignirea pe Cruce în mijlocul a doi făcători de rele.

A băut în cele din urmă, după ce a fost adăpat cu oțet și fiere, paharul amar al morții. Moartea Sa a fost o moarte adevărată și întocmai cu aceea care pune capăt vieții noastre omești prin despărțirea sufletului de trup. Moartea Sa a fost recunoscută și adevărată, de către însuși răstignitorii Lui.

Cu încuviințarea dată de către Pilat, Iosif cel cu bun chip și cu Nicodim, cu mare frică și cutremurare au luat trupul Domnului de pe Cruce și înfășurîndu-l cu giulgiu și cu miresme, în mormînt nou L-au pus. Mormîntul era săpat în stîncă din piatră, în care nimeni nu mai fusese pus. Deasupra mormîntului — străjuit de ostași — era pusă o piatră mare, pecetluită.

Toate acestea, cel fără de patimă, adică Domnul Iisus, le-a suferit pentru noi și a noastră mîntuire, după graiul apostolesc care zice: «*Hristos a murit pentru păcatele noastre după Scripturi*» (I Cor. XV, 3).

De aceea, Biserica, prin slujba Sfințelor Patimi, ne-a făcut martori la toate acestea, iar noi privind la Crucea din mijlocul Bisericii pe care este înfățișat Domnul Răstignit, ne-am adus aminte de păcatele săvîrșite și cu lacrimi fierbinți am cerut iertare, căci cu «rănila Lui noi toți ne-am vindecat», glăsuiesc sfintele cărți bisericești.

### *Iubiților,*

Toate acestea, Domnul Iisus le-a suferit ca om. Iată, că a sosit acum vremea să ne arate că este și «Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat» și că moartea pe El nu-L mai stăpînește.

Începătorul vieții a ieșit din mormînt ca un mire dintr-o cămară. A răsărit, așadar, soarele, Hristos Dumnezeul nostru, în



zorii zilei celei dintâi a săptămînii, adică în Duminica Paștilor — praznicul praznicelor, pe care cu atîta strălucire și bucurie duhovnicească îl sărbătorim noi acum. «Cerurile după cuviință să se veselească și pămîntul să se bucure și să serbeze lumea cea văzută și cea nevăzută, că Hristos s-a sculat, veselia cea veșnică» (*Catavasiile Serbării*).

Dumnezeu a făcut toate zilele, totuși nici una nu este mai potrivită și mai grăitoare despre măreția și strălucirea Dumnezeirii, ca această Duminică a Paștilor.

Învierea Domnului este cel mai adevărat și mai sigur fapt, care se sprijină pe însăși mărturia celor ce L-au osîndit la moarte pe Cruce. Realitatea mormîntului gol nu a putut fi întunecată de zvonul răspîndit că trupul Domnului ar fi fost furat de către ucenicii Săi pe cînd dormeau ostașii care străjuiau mormîntul. Nici un scaun de judecată din lume nu primește ca martori oameni care dorm, în vreme ce se petrece faptul ce are a se judeca.

«Arătările Domnului» Sfintei Sale Maici, Mariei Magdalena, sfințelor femei de mir purtătoare, sfinților Săi ucenici și Apostoli și altora, împreună cu care Domnul Iisus înviat a cinat, precum și îndoiala și zăbavnica credință a Apostolilor cu privire la Înviere, sînt tot atîtea dovezi că Domnul Iisus a înviat cu adevărat, iar noi ne salutăm cu salutarea pascală zicînd: «Hristos a înviat» și primim răspunsul de «Adevărat a înviat».

Sfînta Înviere adevărește pe deplin Dumnezeirea Mîntuitorului și totdeodată și pe aceea a religiei noastre, al cărei întemeietor El este.

Ea este și temelul credinței și nădejzii noastre în viața viitoare. «*Precum în Adam toți mor, așa în Hristos vor învia toți*» (I Cor. XV, 22).

Să ne aducem aminte de cuvintele Domnului, Care zice: «*Eu sînt învierea și viața. Cel ce crede în Mine, chiar de va muri, va trăi*» (Ioan XI, 25). Aceste cuvinte nu ne-ar putea convinge, dacă Învierea Domnului nu le-ar fi pus pecetea Dumnezeirii Sale.

Așadar, viața viitoare pentru noi credincioșii este o realitate deplină. Ceea ce era nesigur, acum este sigur, viitorul a devenit prezent, iar nevăzutul s-a făcut văzut întru Iisus cel înviat.

## *Iubiților,*

De mai bine de două decenii, Marele Păstor Domnul Iisus Hristos ne-a învrednicit să vă vestim, ca părinte al vostru duhovnicesc, bucuriile și darurile Sfintei Învieri pe care o sărbătorim cu atâtă însuflețire, strălucire și bucurie în fiecare an la Paști.

«Luminatu-s-au toate cu Învierea Ta, Doamne, și Raiul iarăși s-a deschis. Toată zidirea lăudându-Te, cîntare Ție totdeauna aduce». Într-adevăr, toate s-au luminat cu Învierea Domnului. «Un cer nou și un pămînt nou» ne-au răsărit, Raiul — fericirea cea veșnică — iarăși ni s-a deschis. Să ne sîrguim după învățăturile și poruncile sfintei noastre Biserici să ne facem și noi cetățeni ai lui.

Să înviem cu toții la o viață nouă, frumoasă și plăcută lui Dumnezeu și oamenilor.

Să murim păcatului. Să lepădăm pe omul cel vechi și să îmbrăcăm pe omul cel nou, zidit după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și răscumpărat din blestemul legii cu însuși Sîngele Domnului Iisus, celui înviat a treia zi după Scripturi.

«Să ne purtăm cuviincios ca ziua, nu dedîndu-ne la ospete și la beții, la petreceri și desfrînări, la certuri și la intrigi» (Romani XIII, 13).

Pe lîngă datoriile creștinești, avem și datorii cetățenești, ca fii ai Patriei. Să ne îndeplinim toate aceste datorii cu voieșie, dragoste de țară și în deplină conștiință, spre binele și fericirea tuturor.

Familia ocupă un loc de frunte în noua noastră orînduire de viața socială. Tot ceea ce avem mai bun și mai de preț, rezervăm familiei și copilului. Familiile să fie cuib cald de iubire și de devotament. Între copii și părinți să domnească iubirea și ascultarea, iar tineretul să aibă mereu respectul vieții.

Nu vă pierdeți vremea în certuri și gîlcevi. Munca să ne fie lege de temelie a vieții, de la care nimeni nu trebuie să se abată.

Au răsărit zilele frumoase ale primăverii. De pe piscurile înalte și pînă în adîncul văilor, numai flori și verdeață. Dumnezeu privește din cele de sus și binecuvîntează pămîntul înviat. Să depunem toate silințele pentru efectuarea muncilor de primăvară la timp, cu spor și tragere de inimă.

Să ne rugăm cu sîrg pentru întronarea păcii în lume, căci așa ne poruncește Iisus, «*Domnul Păcii*», care fericește pe făcătorii de pace, numindu-i fiii lui Dumnezeu.

Să înceteze vărsările de sînge din toată lumea.

Pentru a ne bucura din plin de «*Darurile Învierii*», să zicem cu Sfîntul Apostol Pavel: «*Bucurați-vă, dar, fraților, desăvîrșiți-vă, mîngîiați-vă, fiți uniți în cuget și pașnici, și Dumnezeuul iubirii și al păcii va fi cu voi*» (II Cor. XIII, 11).

Binecuvîntîndu-vă vă spunem și vă salutăm zicîndu-vă :

«**HRISTOS A ÎNVIAT !**»

Al vostru duhovnicesc părinte și rugător fierbinte către Domnul,

† *ANTIM*  
*Episcop al Buzăului*





# † C H E S A R I E

DIN MILA LUI DUMNEZEU EPISCOP AL EPARHIEI  
DUNĂREA DE JOS

*Intregului cler și tuturor credincioșilor din această Eparhie,  
har, milă și pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru  
Iisus Hristos, iar de la smerenia Noastră arhierească binecu-  
vântare.*

HRISTOS A ÎNVIAT !

*Iubiții mei fii duhovnicești.*

Praznicul praznicelor și cununa sărbătorilor care încunu-  
nează anul bisericesc este Învierea Domnului nostru Iisus Hristos  
pe care o prăznuim astăzi. Cu toții am așteptat-o cu multă dorire,  
după obiceiul nostru strămoșesc, căci ea revarsă asupra tuturor  
multe bucurii sfinte, har și binecuvântare de la Dumnezeu.

În fiecare primăvară ea ne aduce solia cea de bunăvoire a  
Tatălui nostru cel din ceruri către noi fiii Săi și umple sufletele  
noastre de bucuria vieții acesteia și de nădejtile sfinte ale mîn-  
tuirii, prin mijlocirea Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus  
Hristos, Care, înviind din morți, a sfărîmat puterea iadului, iar  
nouă ne-a dăruit viață veșnică.

«Lumina luminează în întuneric și întunericul n-a biruit-o!»  
Așa grăiește Sfântul Ioan Teologul despre Hristos în Sfînta Evan-  
ghelie a Paștilor. Lumina cea adevărată, zice el, este Însuși Iisus  
Hristos, Care este Dumnezeu și Care, venind în lume, luminează  
pe tot omul. Astfel Lumină din lumină și Dumnezeu adevărat,  
Mîntuitorul Iisus Hristos, venind pe pămînt în mijlocul nostru,

luminează pururea înaintea credincioșilor ca o călăuză dumnezeiască și lumina Lui e totdeauna vie și fără de sfârșit, ca soarele care alungă întunericul și dă viață firii prin căldura razelor sale, așa și lumina lui Hristos luminează sufletele cu adevărul dumnezeiesc, le încălzește cu dragostea Sa nesfârșită și face ca sămînța cea bună a Evangheliei, semănată înăuntrul nostru, să prindă puteri ca într-un pămînt bun, să încolțească și să dea spic bogat spre mărirea lui Dumnezeu.

Din lumina cea veșnică a lui Hristos strălucește ca un soare ceresc și Sfînta Înviere. Ea este cea mai mare minune din istoria mîntuirii noastre, deplinătatea și încununarea lucrării dumnezeiești a Mîntuitorului pe pămînt. Ea nu mai ține de firea omenescă, ci este cea dumnezeiască atotputernică. Cei care L-au răstignit pe Hristos au luat la vremea convenită măsurile ca aceasta să nu fie. Dar nici piatra de pe mormînt, nici pecetele și nici straja n-au putut împiedica pe Fiul lui Dumnezeu ca a treia zi să învieze cu slavă ca un atotputernic.

Îngerul Domnului, avînd înfățișarea ca fulgerul, a dat la o parte piatra de la intrarea mormîntului și pămîntul s-a cutremurat, iar străjerii s-au făcut ca morți de frică.

La toate acestea au fost de față sfintele femei purtătoare de mir care veniseră dis-de-dimineată să ungă după obicei trupul Domnului. Ele au fost cuprinse de mare spaimă, dar îngerul le-a liniștit și le-a zis: *«Nu vă înspăimîntați. Căutați pe Iisus Nazarineanul, cel răstignit? A înviat! Nu este aici. Iată locul unde fusese pus»* (Marcu XVI, 6).

### *Iubiților,*

Aceasta este prima mărturie despre Învierea Domnului pe care o avem. Ea provine din cercul sfintelor femei pioase, grupate în jurul Maicii Domnului, pe care le întîlnim foarte sîrguincioase, mai ales în timpul Patimilor Domnului și în ziua învierii, perioada în care Sfinții Apostoli fugiseră de frică să nu fie prinși. Ele au sosit la mormînt tocmai atunci cînd îngerul Domnului s-a pogorît din cer și a prăvălit piatra de pe ușa mormîntului.

După scurta convorbire cu îngerul, ele s-au întors în grabă să vestească Apostolilor că Domnul a înviat, dar pe drum au avut o bucurie și mai mare. Însuși Mîntuitorul le-a întîmpinat pe cale

și le-a zis: «*Bucurați-vă!*» Apoi a vorbit cu ele, iar ele l-au închinat.

Apostolii care se găseau în Ierusalim în dimineața învierii au primit cu totală neîncredere vestea sfințelor femei că Domnul a înviat. Ei crezuseră că o dată ce Domnul a murit, așa cum a murit, totul s-a terminat cu El, iar ei rămân să îndure mai departe ocară oamenilor și chiar pedeapsa pentru că au urmat Lui. Mințile lor greoaie uitaseră cuvintele Lui: că a treia zi va învia, uitaseră că au fost chemați să vestească numele Domnului și să cheme la credință cu cuvântul lui Dumnezeu. Mîntuitorul însă nu i-a lăsat în rătăcire. Cunoștea fondul lor sufletească curată și sănătos, că ei lăseseră toate atunci cînd i-a chemat la apostolat. De aceea, El însuși, în aceeași zi li s-a arătat lor în mai multe locuri, în mod direct, iar nu prin mijlocirea altora. De asemenea, în zilele următoare, pînă la înălțarea Sa la cer, Mîntuitorul a venit în mijlocul lor și prin multe semne și minuni i-a încredințat despre învierea Sa. Le-a deschis mintea ca să înțeleagă cele ce s-au scris în Scripturi despre El, de la Moisi și de la toți proorocii, cum trebuia să pătimească Hristos și apoi să învieze din morți.

La Ierusalim, la Emaus, în părțile Galileii, pe țărmul Mării Tiberiadei și în alte locuri cunoscute lor, Apostolii au fost iarăși împreună cu Mîntuitorul, primind învățătura Lui în vederea predicării Evangheliei la toate popoarele.

În prezența iubitorilor învățător, neîncrederea lor de la început s-a topit ca ceara de fața focului, iar în sufletul lor a pătruns iarăși credința, credința cea mai puternică și sfîntă că El este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu. Care a pățimit moarte de cruce pentru noi, iar a treia zi a înviat. Această încredințare i-a cuprins într-atîta în toată ființa lor și nici o furtună n-a mai putut să o clintească din loc pînă la moartea lor mucenicească. Sfînta Înviere era însuși temeiul propovăduirii lor, dovada cea mai puternică a Dumnezeirii lui Iisus. Iar cînd mai-marii poporului și bătrînii iudeilor i-au chemat pe Apostoli și le-au poruncit cu amenințare, ca să nu mai învețe în numele lui Iisus, ei au răspuns: «*Nu putem să nu grăim cele ce am văzut și am auzit*» (Fapte IV, 20). Iar Sfîntul Apostol Petru, altădată, aproape de moartea sa mucenicească, întărește convingerea sa deplină în Domnul spunînd: «*Pentru că nu luîndu-ne după basme meșteșugite v-am adus la cunoștință puterea Domnului nostru Iisus Hris-*

*tos și venirea Lui, ci fiind înșine văzători ai măririi Aceluia»* (II Petru I, 16).

Astfel Învierea Domnului, prin predica Apostolilor, a fost primită cu însuflețire de cei care însetau de cuvântul lui Dumnezeu și prin credință a devenit temelie a Bisericii și cetate tare a sufletului care și el așteaptă învierea prin Hristos. De la început, peste această cetate sufletească au căzut ploii și vânturile au suflat și au lovit în ea cu putere, dar ea n-a căzut, pentru că era întemeiată pe piatră, iar piatra era Hristos.

### *Iubiților fii duhovnicești,*

În această casă a lui Dumnezeu și cetate a sufletului ne adăpostim și noi cei care prin credință mărturisim că Hristos a înviat din morți și o dată cu sfânta Sa înviere ne-a dat și nouă arvuna bunătăților celor veșnice și izvorul sfințeniei din care oricine bea nu va mai înseta niciodată. Învierea Domnului face din noi fii ai lui Dumnezeu, căci pentru aceasta a fost venirea Domnului pe pământ. El a venit ca pe cei depărtați de la adevăr să-i îndrepteze pe calea cea dreaptă, să-i împace cu Dumnezeu și să-i înfrățească prin legea sfântă a dragostei, care toate le poate în Hristos și care nu cade niciodată.

Să ne bucurăm dar și să ne veselim întru Domnul!

Mîntuitorul prin jertfa și învierea Sa a stins puterea păcatului și a morții celei veșnice, care ne-au venit nouă prin amăgirea șarpelui din Paradis și a făcut să biruiască iarăși viața duhovnicească și pacea lui Dumnezeu pentru noi. Dragostea Lui cuprinzătoare se întinde iarăși peste întreg pământul și cu glas părintesc ne-a chemat pe toți oamenii la pace și la bunăvoință, ca să ne facă parte de înviere ca unor fii ai lui Dumnezeu.

Iubiților, ca fii ai lui Dumnezeu prin credință să ne ținem strîns legați de această vrednicie. Hristos este în mijlocul nostru ca și cu Apostolii atîta vreme cît vom păzi poruncile Lui. Lumina Lui nu va înceta să ne arate calea, atîta vreme cît noi ne vom ține uniți în învățătura cea adevărată a Bisericii noastre.

Hristos a venit ca oamenii să aibă viață și să aibă din belșug. Deci pentru viață și pentru belșug să ne străduim fiecare adică pentru deplinătatea vieții acesteia, care se înfăptuiește prin realizarea faptelor celor bune, care slujesc nevoilor spirituale și materiale ale noastre și ale obștii din care facem parte. Bucuriile noastre, atîtea cîte ni le oferă viața, și nu sînt puține, sînt ade-

vărate bucurii numai câtă vreme ele au la temelia lor virtutea și binele pentru cât mai mulți. De aceea, vă îndemn cu Sfântul Apostol Pavel: «urmăriți totdeauna binele și unii față de alții și față de toți» (I Tes. V, 15). Căutați cele ale păcii și ale întăririi legăturilor frățești și de prietenie cu cei din jur, ajutându-vă unii cu alții, că aceasta este voia lui Dumnezeu spre binele nostru. «Și vă rugăm, fraților, să cinștiți pe cei ce se ostenesc între voi și care sînt mai-mari ai voștri întru Domnul și vă povățuiesc. Și să aveți față de ei covârșitoare dragoste pentru harul lor» (I Tes. V, 12—13).

Ca niște buni fii ai Patriei și ai Bisericii noastre, cu sîrguință și cu dragoste, să stăm în jurul conducătorilor țării, sprijinindu-i și ascultîndu-i cu cuvîntul și cu fapta, pentru că ei priveghează pentru binele obștesc al întregului nostru popor.

### *Iubiților,*

«Credința adevărată este spre toate folositoare, avînd făgăduința vieții de acum și a celei viitoare» (I Tim. IV, 8). Lucrînd bine în viața aceasta, după dreptate, noi zidim la fericirea ei și la fericirea vieții celei viitoare, adică la bunăstarea și mîntuirea noastră, pe care cu darul lui Dumnezeu, fie ca toți să le dobîndim acum și în veci.

Vă îmbrățișez, iubiții mei fii sufletești, și vă doresc tuturor sfinte bucurii și pace de acest mare praznic dumnezeiesc.

Harul lui Dumnezeu și binecuvîntarea Lui să se reverse din belșug peste voi și peste casele voastre, ca să sporiiți în tot lucrul bun.

HRISTOS A ÎNVIAT!

La mulți ani cu sănătate vă doresc la toți!  
Al vostru către Domnul de tot binele rugător

† CHESARIE  
Episcopul Dunării de Jos







## DE SFINTELE PAȘTI

Urmînd o veche și frumoasă tradiție. Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian. a primit în ziua întîia de Paști. pe preoții Capitalei. profesorii Instituțiilor de învățămînt teologic din București precum și salariații de la Centrele Patriarhal și Mitropolitan, veniți să aducă felicitări. să adreseze urări de sănătate, păstorire *întru bună sporire* Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române și să asculte cuvintele de povățuire adreseate de Prea Fericirea Sa la popasul sărbătoreasc prilejuit de praznicul Învierii Domnului.

Au fost de față: PP. SS. Episcopi Antim Tîrgovișteanul și Visarion Ploieșteanul. vicari patriarhali. P. C. Pr. Alexandru Ionescu. vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor. P. C. Pr. Ioan Găgiu, directorul Administrației Patriarhale. P. C. Pr. Traian Ghica. directorul Casei de Pensii și Ajutoare a Salariaților Bisericii Ortodoxe Române. P. C. Diac. Prof. Dr. Nicolae I. Nicolaescu, rectorul Institutului teologic din București. PP. CC. Consilieri patriarhali și mitropolitani.

La intrarea Prea Fericitului Părinte Patriarh în sala Adunării Naționale Bisericești. asistența a intonat *Imnul Patriarhal*. În continuare. în numele preoților din Capitală a vorbit P. C. Preot octogenar Eugen Bărbulescu. de la biserica Sfîntul Silvestru.

P.C.Sa a exprimat emoția pe care fiii Bisericii Ortodoxe Române o simt la această înaltă întîlnire. «Bucuria noastră este mai mare anul acesta -- a spus vorbitorul -- căci sărbătorim Sfintele Paști pe culmea luminoasă a celor douăzeci de ani de epocale și providențiale înfăptuiri ale Prea Fericirii Voastre în ogorul Bisericii strămoșești».

După ce a enunțat cîteva din memorabilele înfăptuiri. P. C. Pr. E. Bărbulescu a adăugat: «Vă sîntem adînc recunoscători. Prea Fericite Părinte Patriarh și pentru faptul că. V-ați înălțat din rîndurile noastre ale preoților de mir, și că ați fost și ați rămas întotdeauna alături de noi. V-ați aplecat cu dragoste și bunăvoință asupra noastră și ne-ați înțeles sbuciumul lăuntric. Datorită minții luminate și inimii calde a Prea Fericirii Voastre, preoțimea noastră este astăzi bine pregătită pentru misiunea ei și eliberată de grijile traiului de fiecare zi. Ea s-a putut avînta astfel, cu toate puterile sufletului, într-o activitate rodnică de slujire a omului zilelor noastre, cu toate problemele care-l frămîntă pe acesta în prezent».

P. C. Sa a asigurat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian de devotamentul sincer al slujitorilor altarelor urînd Prea Fericirii Sale. «mulți și fericiți ani!»

S-a cîntat apoi troparul «Hristos a Înviat!»

Tuturor, le-a răspuns Prea Fericitul Patriarh Justinian, printr-un cuvînt de înalte îndemnuri și povătuiri.

Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a mulțumit mai întii pentru sinceritatea cu care, cei de față au venit să-și manifeste sentimentele de recunoștință față de Părintele lor duhovnicesc. Prea Fericirea Sa a subliniat, că meritele ce i s-au atribuit asupra atîtor înfăptuiri, le împarte cu colaboratorii Prea Fericirii Sale. «de la cei mai mari pînă la cei mai mici».

În continuare a fost expusă problema slujirii omului de către Biserică — slujire pentru care însuși Mîntuitorul «s-a dat pe Sine pildă, spunînd că n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească El și să-și dea chiar viața răscumpărare pentru mulți».

De la începuturile ei Biserica creștină a avut ca obiectiv principal slujirea. Astăzi cînd se înfăptuiesc transformări multiple atît pe plan material cît și pe plan spiritual, Biserica este chemată să dea răspuns noilor probleme ale credincioșilor.

Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române încă de la început a dat o hotărîre prin care preoțimea a fost chemată să participe la acțiunea de menținere a păcii în lume și de promovare a spiritului dragostei creștine între oameni și popoare.

«Preoțimea noastră — a spus Prea Fericitul Părinte Patriarh — a depus în privința aceea, într-adevăr, o muncă vrednică de laudă creînd Bisericii noastre un prestigiu deosebit pentru faptul că am fost de la început, și împreună cu alte biserici, pe drumul propovăduirii păcii, cu gîndul și cu tot elanul de a determina în lume un spirit nou, împotriva războiului sub toate formele lui».

Succesele obținute în această muncă vrednică de laudă a preoțimii române se datorează în special faptului că preotului nu i s-au dat numai îndrumări, ci și materialul necesar. În acest scop au fost tipărite: — *Învățătura de credință ortodoxă*, «unul din catehismele cele mai apreciate în lumea ortodoxă și un model de bază pentru hotărîrea pe care urmează să o ia viitorul Sinod panortodox, în legătură cu o nouă mărturisire de credință». La întocmirea lui au contribuit teologi și preoți cu o bogată experiență pastorală. — *Cazania*; — *Îndrumătorul Pastoral* în două volume, ce oferă preotului pentru predică un material bogat cu exemple din viețile sfinților. — Cărțile de rugăciuni; — Cărți de cult; — Cărți de muzică bisericească etc.

Din dorința de a face pe credincioși să trăiască —intens învățăturile Bisericii, Sfîntul Sinod a mai luat măsuri ca: legarea catehizării de serviciile religioase, (al vecerniei, al utreniei, al liturghiei, al Sfintelor Taine); — Cîntarea omofonă în comun a imnelor religioase. a troparelor, a condacelor și a celorlalte cîntări.

Vorbind în continuare despre rolul deosebit de important pe care trebuie să-l aibe preoții în scaunul duhovniciei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a dat exemple prețioase din activitatea Prea Fericirii Sale desfășurată timp de 22 de ani ca preot de parohie.

În încheiere Întiistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a spus:

«Ca slujitori ai Bisericii lui Dumnezeu purtăm pe umerii noștri în aceste vremuri o mare responsabilitate de care, după cum știți, vom da seama înaintea Bunului Dumnezeu, înaintea Dreptului Judecător, ̑ Mîntuitorului Hristos cel Înviat, cînd va veni pe norii cerului și noi vom da seamă în fața Lui de cum ne-am îndeplinit misiunea la care am fost chemați în această lume.

Se cade deci, ca, nici în asemenea împrejurări cum este marea sãrbãtoare de astãzi sã nu uitãm cã avem pe umerii noștri sarcina de a sluji cu timp și fãrã timp și cu toatã jertfelnicia noastrã oamenilor și lumii».

Prea Fericirea Sa a urat sãnãtate deplinã Cucernicilor preoți, familiilor lor și pãstoriților.

Întîlnirea cu Întiistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a constituit pentru toți cei prezenți momente de aleasã bucurie duhovniceascã.

REDACTIA





## C O M E M O R Ă R I

---

### O SUTĂ DE ANI DE LA ADORMIREA ÎN DOMNUL A SFINTULUI IERARH CALINIC CERNICANUL

Născut la București, în anul 1787, luna lui octombrie, ziua 7; intrat în cinul călugăresc la Sfânta Mănăstire Cernica, în anul 1807; stareț al acestei sfinte mănăstiri între anii 1818—1850; episcop al eparhiei Rîmnîcului — Noul Severin, mai întâi cu reședința la Craiova și apoi la Rîmnîcu-Vîlcii, între anii 1850—1867. *Sfântul Ierarh Calinic* și-a trăit ultimul an al vieții sale pămîntești în Sfânta Mănăstire Cernica, adormind în Domnul, în casa zidită de el, în a unsprezecea zi a lunii aprilie din anul mîntuirii 1868.

Împlinindu-se de atunci o sută de ani și socotind că este o sfință datorie față de amintirea acestui mare ierarh să-i fie prăznuită după străvechea datină creștinească ziua trecerii sale la cele veșnice, Prea Fericitul Patriarh Justinian, Arhiepiscopul Bucureștilor și Mitropolitul Ungrovlahiei, a rînduit ca această prăznuire să se facă lingă racla din biserica Sfântul Gheorghe, în care odihnesc sfințele sale oseminte, — cu slujbă de priveghere în seara zilei de 10 aprilie și cu Sfîntă Liturghie arhierescă a doua zi, la 11 aprilie.

\*

Prăznuirea Sfîntului Ierarh Calinic a început însă cu mult mai înainte de împlinirea a o sută de ani de la trecerea la cele veșnice. Începutul s-a făcut în anul 1963, cînd s-a purces la restaurarea Sfintei Mănăstiri Cernica, ajunsă cu trecerea anilor într-o stare nu chiar atît de înfloritoare. Vreme de cinci ani, la îndemnul și cu purtarea de grijă a Arhiepiscopului nostru, Prea Fericitul Patriarh Justinian. Așezămîntului monahal de la Cernica i s-au adus înnoiri temeinice, care au constat din: repararea bisericilor și clopotnițelor din cele două ostroave, Sfîntul Nicolae și Sfîntul Gheorghe; refacerea cetății mănăstirești din jurul bisericii Sfîntul Gheorghe, ctitorie a Sfîntului Calinic, și a tuturor caselor din jurul cetății, între acestea numărîndu-se și cea în care și-a dat obștescul sfîrșit Sfîntul Calinic însuși, devenită acum «Casă memorială»; zugrăvirea în frescă a trapezei, cu chipuri și imagini care să vorbească despre istoria

acestei Mînăstirii; introducerea apei curente și a sistemului de încălzire centrală prin instalații de calorifer în clădirile întregului Așezămînt; drumuri asfaltate, care să înlesnească circulația între bisericile și clădirile din cele două ostroave; împrejmuirea unei mari părți din bunurile mînăstirii cu gard din panouri prefabricate de beton; organizarea unei case muzeale, în care sînt expuse diferite lucrări de artă legate de trecutul mînăstirii; refacerea complexului gospodăresc, etc.

Așa a înțeles Arhiepiscopul Bucureștilor, Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian, să se înfățișeze ctitoria Sfîntului Ierarh Calinic, la împlinirea a o sută de ani de la trecerea la cele veșnice a ctitorului ei.



Tot din îndemnul și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Patriarh Justinian și tot înainte de ziua praznicului, comemorarea Sfîntului Ierarh Calinic s-a făcut de întreaga preoțime din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, pe de o parte în cadrul Conferințelor protopopești de orientare, ținute între 26 martie — 9 aprilie; pe de altă parte prin evocarea vieții și faptelor sale în toate bisericile din eparhie, în ziua de duminică, 7 aprilie. De asemenea, comemorări festive s-au făcut la bisericile de enorie și bisericile de mînăstiri, ctitorite sau ajutate de Sfîntul Ierarh Calinic, cum sînt: biserica Mînăstirii Pasărea și bisericile parohiilor Brănești și Cernica din județul Ilfov, Adormirea Maicii Domnului din orașul Cîmpina, Buești din județul Ialomița.



Cît privește comemorarea de la Mînăstirea Cernica, aceasta a fost împlinită de ziua praznicului, potrivit rînduielilor slujbelor mînăstirești.

Astfel, în seară zilei de 10 aprilie, s-au oficiat pavecernița mare, litia, utrenia și ceasul întîii, în biserica Sfîntul Gheorghe, în prezența Prea Fericitului Patriarh Justinian, a II. PP: SS. Mitropoliți Tit Sîmedrea și Efreem Enăcescu. La sfîrșitul slujbelor, Prea Cuviosul Arhimandrit Roman Stanciu, starețul Sfintei Mînăstiri Cernica, a evocat în fața monahilor și a credincioșilor aflați în biserică «Viața și înfăptuirile Sfîntului Calinic — monahul», rostind cele ce urmează:

«Se împlinesc astăzi o sută de ani de la mutarea din această lume la cea cerească a Sfîntului părintelui nostru Calinic.

Moartea sfinților însemnează trecerea lor de la cele trecătoare la cele stătătoare și veșnice; de la cele schimbătoare la cele neschimbătoare; de la cele întristătoare la cele veselitoare; de la cele vremelnice la cele veșnice; de la vederea celor pămîntești la cele cerești; de la cele închise la cele adevărate și în scurt la bucuria nespūsă de a vedea pe cel prea dorit al vieții lor, pe Dumnezeu, la care doresc să privească ingerii, care nu s-au împărțășit nicidecum de cele materialnice.

Viețuirii veșnicei împărății, sfinții, au daruri deosebite și pe care nu le aveau atît timp cît erau în acest trup muritori. Adică ei sînt prezenți acum aici cu noi, care îi pomenim și pretutindeni unde se pomeneste numele lor. Spațiul nu-i mai limitează iar timpul nu-i mai schimbă.

Dar, cum vom putea vorbi de viața lor cea mai fericită și cerească, noi care sîntem legați de cele pămîntești și înlăntuiți de patimi ce învăluie sufletul într-o ceață groasă care nu ne îngăduie să vedem cele cerești noi, oameni păcătoși, care nu ne-am suit cu mintea de la cele pămîntești la cele cerești?

Iar, eu nevrednicul și mult păcătos, și mai nepriceput decît toți cum rești noi, oameni păcătoși, care nu ne-am suit cu mintea de la cele pămîntului și păstorului nostru Calinic?

Neștiind să grăiesc de cele cerești și mai presus de lume ale lui daturii de care se bucură acum și în veci, datorita zilei de astăzi mă îndeamnă totuși să povestesc pe scurt petrecerea lui în această mînaștere pe care a iubit-o mult și o ocrotește deapururi, ca să ne fie spre pildă și urmare și canon.

Părintele Calinic vine în această mînaștere ca să se învrednicească ingerescului chip în anul 1807, în vîrstă de 20 ani.

Se născuse în București din părinți credincioși și iubitori de Hristos și cu stare materială bogată. Primise toată instruirea ce se putea da tinerilor pe vremea aceea, adică trecuse toate școlile și știința vremii. Era absolventul școalei celei mai înalte din țară de atunci, școala grecească de la Sfîntul Sava.

Plin de sănătate și putere și la vîrsta la care toți oamenii își fac planuri de viață pentru viitor și încrezători în reușita lor, tînărul Constantin, mai tîrziu părintele Calinic, contrar pornirii celorlalți tineri de vîrsta lui, se hotărăște să renunțe la toate cele ale vieții acesteia pămîntești și să vină la acest loc, pe vremea aceea foarte retras și pustnicesc.

Hotărîrea aceasta nu o ia din vreo silă sau nevoie ci dintr-o înflăcărata dorință după Dumnezeu. El face parte din categoria acelor care vin la viața călugărească pe care Sfîntul Ioan Scărarul îi ferește de trei ori.

El dă ascultare chemării evangheliei, care îndeamnă pe oameni să nu iubească nimic mai mult decît pe Dumnezeu.

La această chemare, sufletul i s-a umplut de o nespusă dragoste de Dumnezeu și l-a îndemnat să renunțe la toate plăcerile vieții și să slujească pe Dumnezeu în chipul viețuirii monahicești.

Își dă seama de gravitatea hotărîrii și de greutatea sarcinei, de aceea își caută cu multă grijă locul cel mai nimerit unde să-și împlinească dorul.

Pe vremea aceea se putea vedea foarte adesea călugări pe străzile și în piețile orașului București de la mînaștirile din oraș și din împrejurimile orașului: Văcărești, Radu Vodă, Căldărușani ș.a.

De cîțiva ani, printre acești călugări, apăreau din cînd în cînd unii monahi oarecum deosebiți de ceilalți prin portul simplu și vorba blîndă, plină de o deosebită înțelepciune și așezare duhovnicească și însuflețită de o iubire nefățarnică față de starețul lor pe care îl numeau părintele lor.

Despre acești monahi și despre starețul lor se vorbea adesea în oraș cu admirație, încît vestea despre ei a ajuns pînă la Domnul Țării.

Monahii aceștia și starețul lor pe nume Gheorghe erau călugării de la Cernica.

Domnul Țării și mulți cetățeni din oraș au început să-i cerceteze și să se minuneze de viața lor cea pustnicească. Iată ce spune Domnitorul Nicolae Mavrogheni despre aceștia într-unul din hrisoavele lui:

«Noi singuri am văzut viața fericitilor pustnici din Cernica și ne bucurăm avînd în a noastră stăpînire o asemeni monastire, cu viață cu adevărat după Dumnezeu».

Intr-adevăr din 1781 în Cernica, starețul Gheorghe, om cuvios, cunosător al vieții monahicești și mult încercat în lupta cea duhovnicească, pusese început unei vieți de obște călugărească deosebită, sau după cum obișnuiește să spună adesea Sfîntul Calinic «a unei școli de duhovnicie».

Crescut din tinerețe în duhul vieții monahale din Atos — Sfetagora — unde se făcuse sinteza a întregii tradiții monastice ortodoxe, starețul Gheorghe pătrunsese bine înțelegerea vieții monahale și pune la Cernica așezămînt unei vieți monastice în duhul tradițional ortodox, dar oarecum deosebit de alți organizatori de mînăstiri de pe vremea aceea.

Pentru el monahul este cel care se străduiește să-și scape mintea «din robia cugetelor și să aibă curățenia inimii cea nefurată de gînd». La aceasta se poate ajunge printr-o strădanie continuă în folosul aproapei și printr-o necurmată rugăciune.

Slujirea aproapei îți împodobește sufletul cu virtuți și este temelie oricărui urcuș duhovnicesc, iar rugăciunea îți luminează mintea ca să poți vedea înțelesurile cele duhovnicești.

«Ca întocmai cu suflarea să cinstiți supunerea unul către altul, însă nu cu cevași neblagoslovit de Dumnezeu interes, ci pentru singur folosul aproapei, ca să împliniți și dragostea cea hotărîtă de lege, întru care reazămă toată începătura spăseniei monahilor», spune el în învățătura sa către monahi...

La starețul Gheorghe lucrarea faptelor dragostei de aproapele și contemplarea și rugăciunea sînt nedespărțite și pururea merg împreună.

În alte mînăstiri se accentua cînd pe viața activă numai, cînd numai pe contemplație. Aici însă, lucrarea și gîndirea în consensul Sfîntilor Părinți se completează una pe alta.

Această învățătură este ilustrată de ucenicii starețului Gheorghe în pictura pronaosului Bisericii Sfîntul Nicolae din ostrovul cel mare. Simbolul monahului este Patriarhul Iacob — care în închipuirea celor două soții ale lui Lia și Rahila arată lucrarea faptelor bune și gîndirea. Scara lui Iacob este alături de scara urcușului monahilor.

Obștea Cernicâi, în scurtă vreme este cunoscută de toți și cei plini de rivnă duhovnicească dornici de a cunoaște împărăția lui Dumnezeu întru simțirea inimii vin și se supun starețului care îi conduce ca pe niște «fii iubiți» pe calea cea dreaptă. Locul cel pustiu și nelocuit de la Cernica devine într-un timp scurt o grădină înfloritoare și plină de bărbați.

S-a împlinit atunci cuvîntul prorocului care spune: «Bucură-te ceea ce nu naști că mai mulți sînt fiii celei pustii decît a celeia ce are bărbat».

Tinărul Constantin nu întimplător se hotărăște să vină la Cernica să-și îmbrace ingerescul chip, ci convins că aici sub îndrumarea starețului își va potoli setea cea după Dumnezeu.

Și după cum cerbul însetat aleargă la izvor, așa a venit și el la acest loc al nevoinței celei duhovnicești. Este adevărat că starețul, întemeietor de obște, adormise întru Domnul, însă ucenicul său cel iubit Timotei conducea turma în același duh. La venirea Sfântului Calinic în Cernica obștea întreagă era angajată într-o muncă fără răgaz. Nu aveau chilii, nu aveau biserică încăpătoare, nu aveau cele de trebuință pentru hrană. Cu toate acestea, rîvna duhovnicească îi întăreau și nădăjduind numai în Dumnezeu, lucrau ziua și noaptea.

Împreună cu toată obștea, tinărul Constantin se angajează la această muncă de construcție.

În scurtă vreme se distinge de ceilalți frați prin supunere necîrtoare, prin smerenie, prin dragoste de frați, prin rîvnă la slujbele bisericesti și mai ales prin înțelegerea lucrurilor duhovnicești. În viață de chilie, sub îndrumarea duhovnicescului său părinte Pimen, tinărul Constantin își petrecea vremea în cetirea cărților, în rugăciunea lui Iisus și în meditație la cele cerești.

Starețul Timotei văzînd rîvna și curățenia inimii lui și cunoscînd că acesta va fi ales al Duhului Sfînt, îl tunde în ingerescul chip la 12 noiembrie 1808, după un an de la venirea sa în mînăstire, primind numele de Calinic.

De acum și mai mult s-a dat pe sineși spre nevoiță. Iată ce spune monahul Casian despre el în a sa istorie: «Kalinic și-a pus o asemenea rînduială ca toată săptămîna să nu mînce bucate fierte la foc, fără numai pîine cu apă, după apusul soarelui, și de aceasta să nu se sature, iar sîmbăta și duminica să meargă la masă împreună cu părinții din obște și să se mîngîie cu înfrinare. Lacrîmile și starea în picioare cine le poate spune, că noaptea nu dormea mai mult decît trei ceasuri și acestea nu pe pat ci pe un scaun, iar ziua lucra împreună cu părinții la slujbele monastirii cele mai grele».

Pentru viața lui cea îmbunătățită este hirotonit diacon și preot și i se încredințează misiuni importante. Pleacă după milostenie prin țară ca să se poată termina biserica cea mare Sfîntul Nicolae, și ajunge pînă la Mînăstirea Neamț în Moldova unde se întîlnește cu ucenici ai starețului Paisie. Se duce cu un grup de călugări la muntele Atos unde a cercetat pe părinții cei mai vestiți în lupta duhovnicească și cunoscători ai vieții monahale.

După moartea starețului Dosoftei urmașul lui Timotei, deși tînăr 31 ani, obștea îl alege ca părinte și stareț — 1818 decembrie.

Ca întîistătător și povătuitor al obștei — timp de 31 ani, ca un adevărat părinte s-a îngrijit de toate cele de trebuință ale fiilor săi cei duhovnicești.

Mai întii a fost nevoit să pună rînduială în obiceiurile părinților care se cam stricase din cauza tulburării vremilor și a multor griji cu zidirea bisericii și a chiliilor. Pe cei greșiți îi muștra și-i povățuia la în-



dreptare și dacă puneau început bun viețuirii lor îi ierta, iar pe cei care nu se plecău nicidecum îndemnrilor lui îi scotea din obște ca pe niște neghine nefolositoare.

Rînduiala sa impusă monahilor, deși pare foarte aspră, dragostea însă cu care se îngrija de fiecare făcea totuși ca multe suflete dornice de mîntuire să se adune în jurul său. Așa că obștea Cernicăi ajunge la un număr de 300—350 monahi și frați.

Nu mult după venirea sa ca stareț, are loc revoluția lui Tudor Vladimirescu și armatele turcești veneau spre București. Mulțimele înspăimîntate au fugit din oraș și mulți și-au găsit adăpost în Mînăstirea Cernica unde starețul îi primea cu dragoste, îi adăpostea și îi hrănea.

În scurtă vreme vestea despre sfințenia vieții lui se răspîndise peste tot și mulți alergau la el ca la un liman bun și liniștit pentru mîngîiere și ajutor.

Familiile cu dare de mină îl ajutau în nevoi și mulți îl lăseau executor testamentar al averilor lor ca cel care luminat de Dumnezeu va ști să le întrebuinteze spre folosul celor lipsiți. Așa că el într-o muncă fără răgaz construiește biserica aceasta în care ne aflăm, ocolul chiliilor, și toate dependențele lor, biserica Mînăstirii Pasărea, biserica și spitalul din Cîmpina, biserica din comuna Buești-Ialomîța și multe alte locașuri de interes obștesc.

Mînăstirile din jur îl aveau ca pe un mare ajutor. Se îngrija de buna gospodărire și de viața duhovnicească a călugăriților de la Pasărea și Tîgănești, aplanează certuri și neînțelegeri între călugări și stareț de la Căldărușani și în scurt, aproape toți monahii din țară îl aveau ca pe un mare ales și luminat de Dumnezeu.

Călugării de la muntele Atos și Ierusalim în trecere prin Țara Românească îl cercetau și tuturor le ajuta fie prin cuvinte folositoare, fie prin daruri materiale necesare nevoilor lor.

Datorită acestei munci fără răgaz în folosul aproapelui și curăției inimii lui, Dumnezeu l-a împodobit cu darul facerilor de minuni.

Printr-o faptă miraculoasă a sa scapă Mînăstirea de pustiire de către turci, care erau hotărîți să o distrugă din temelie cu tunurile, bănuind că se ascund în mînăstire zaverghii, cu toate că starețul le spusese că nu se găsesc.

A izbăvit obștea de la foame într-un timp cînd erau cu totul lipsiți și prin rugăciunea sa un necunoscut fără să-și spună numele a adus cele de trebuință hranei părinților — și alte multe fapte minunate a făcut despre care nu este timp a le povesti cu de-amănuntul.

În anul 1850, septembrie 17, Divanul Țării și Domnitorul îl alege episcop al Olteniei și în lacrămile tuturor se desparte de iubiții săi fiii duhovnicești, mergînd să aducă și altora lumina cea mîntuitoare a lui Iisus Hristos, pe care l-a iubit mai presus de cît toate și de care a fost incununat cu cele duhovnicești.

Sfîntul Calinic este floarea cea mai frumoasă crescută în țarina cea duhovnicească a Cernicăi.

Reprezentantul de seamă a unei școli de duhovnicie începută de starețul Gheorghe și răspîndită în toată Țara Românească și care a do-

minat viața monahală de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea, dar al cărui suflu este încă respirat și astăzi de unele suflete cuprinse de dorul lui Dumnezeu.

Cînd cugeți la viața și înfăptuirile Sfîntului Calinic, rămîi uimit de cîtă energie a fost pătruns, ce adîncime de gîndire și înțelegere a înțimplărilor vremii a avut și totodată ce forță lăuntrică de neînțeles ce-l susținea într-o nevoiță ascetică continuă.

Este firesc să te întreb, cum a ajuns la acestea?

Răspunsul ni-l dă însuși el în viața sa: — *«neingrijind de sine-mi, ci punîndu-mi toată nădejdea spre purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care niciodată nu m-a lăsat».*

Secretul forței spirituale a creștinului constă în măsura lepădării de sineși și a dăruirii sale lui Dumnezeu. Dacă în înfăptuirile noastre se va ascunde ceva din ambiția noastră, din orgoliul nostru, din pofta noastră, lucrul nostru va fi nedesăvîrșit, obositor și neîmplinitor al scopului pentru care îl facem.

Acest înțeles are cuvîntul Apostolului cînd spune: «Purtați sarcina unul altuia». Acest înțeles trebuie să aibă și cuvîntul ascultare în mînăstire și mă adresez aici fraților mei din mînăstire.

Atîta timp cît nu vei urmări în ascultarea ta binele aproapelui tău și împlinirea poruncii lui Dumnezeu, lucrarea ta este nefolositoare.

Frații mei, împreună înjuțați la nevoița cea duhovnicească iată îndemnul pe care ni-l dă părintele și povătuitorul nostru Calinic.

*«Aceasta este dator fieștecarele din noi. Să păzească mai întîi prăvila sfintei biserici, cele șapte laude, fără lipsă, ascultarea, masa de obște, buna orînduială, smerenia, tăierea vocii, tăcerea buzelor, rugăciunea lui Iisus, neîncetat în gură, în minte, în inimă să o avem, ca să ne folosim de șederea în mînăstire cu chip călugăresc:*

*Să avem umbletul liniștit, portul smerit, hainele de lină, de pînză, negre iar nu de altă vopsea sau altă materie».*

Iar chipul viețuirii lui pururea să-l purtăm în mintea noastră:

*«De cînd am îmbrăcat sfîntul monahicesc chip îngeresc, zice el, n-am cîștigat averi sau mișelii, numai sfinte cărți! N-am adunat aur și argint, n-am voit să am nici hațne de prisos, nici orice fel de lucruri și numai cele singure de nevoie trupului, că necîștigarea și acea călugărească cu duhul și cu lucrul, după puțință m-am sîrguit a o păzi, neingrijind de sine-mi, ci punîndu-mi toată nădejdea spre purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care niciodată nu m-a lăsat, iar darurile cele ce le primim de la făcătorii mei de bine și veniturile cele de la dregătorii, pe acelea le-am cheltuit la ale mele nevoi, ale mînăstirii trebuințe, la nevoile celor lipșiți frați în Hristos și unde Dumnezeu mi-a poruncit și la înoirea Episcopiei fiind cu totul în dărăpănare...».*

Pentru rugăciunile lui, Doamne Iisuse Hristoase miluește-ne pe noi».

Cuvîntarea a fost ascultată cu multă evlavie de către cei prezenți, slujba încheindu-se seara, tîrziu, cu sărutarea moaștelor Sfîntului Calinic.

Iar în dimineața zilei de 11 aprilie, zi luminoasă și însoțită, prăznuirea Sfîntului Ierarh Calinic s-a continuat prin citirea acatistului și a

ceasurilor trei, șase și nouă, după care a urmat Sfânta Liturghie a darurilor celor mai înainte sfințite, slujită de către Prea Fericitul Patriarh Justinian, II. PP. SS. Mitropoliți Tit Simedrea și Efrem Enăcescu, PP. SS. Episcopi Antim Țirgovișteanul și Visarion Ploieșteanul, vicari patriarhali, înconjurați de sobor de arhimandriți și arhidiaconi.

Intrarea în biserică a înalților Ierarhi, înveșmînțați în odăjdii arhieresti, a fost întâmpinată de credincioși cu făclii aprinse în mîini, în sunetul clopotelor, cu flori așternute pe cale. Aceștia erau însoțiți de PP. CC. Consilieri ai Arhiepiscopiei Bucureștilor — preoții Stan C. Dimănăcea, Petre P. Alexandru, Leonida Mateescu, Ioan Popa, Mihail Marinescu, Nicolae Diaconu — și de P. C. Inspector Eparhial, preotul Vasile Diaconescu.

Sfânta Liturghie a darurilor celor mai înainte sfințite, — Liturghie sobră, cu citiri de psalmi și paremii din Vechiul Testament, a fost urmărită de întreaga asistență cu vădite simțăminte de înfiorare sufletească și de adîncă reculegere. La vremea rînduită, a cuvîntat P. S. Episcop Antim Țirgovișteanul, vicar patriarhal. despre «Sfîntul Ierarh Calinic — ziditor de lăcașuri sfinte», care a grăit astfel:

*«Sosit-a praznicul tău cel prea strălucit, care luminează pe cei ce aleargă la tine cu credință...».*

*Prea Fericite Părinte Patriarh,  
Înalt Prea Sfințiti și Prea Sfințiti Ierarhi,  
Prea Cuvioși Părinți,  
Dreptmăritori creștini,*

«Poporul nostru, iubitor de Hristos, a odrăslit multe flori alese ale sfințeniei în grădina Bisericii dreptmăritoare române. Dar cea mai aleasă și iubită floare a sfințeniei creștine, odrăslită de sufletul românesc, a fost Sfîntul Calinic de la Cernica.

În zorii zilei de azi, 11 aprilie 1968. se împlinesc 100 de ani de cînd în una din încăperile căsuței sale din cuprinsul acestei mînăstiri — azi dimineață «Casa memorială Sfîntul Calinic» — s-a mutat către Domnul, blîndul, plinul de jertfelnicie și precuviosul Calinic, fost stareț al Cernicai și episcop al eparhiei Rimnicului și Noului Severin. Avea în acea clipă aproape 81 de ani și încheia în această lume o viață plină de zbucium și privațiuni, închinată numai Domnului și celor de aproape ai săi.

Viața pămîntească a de Dumnezeu-împodobitului Sfînt Calinic poate fi felurit prezentată. Ea a rodit în multe și bogate laturi și va străluci și peste veacuri în viitor, în ochii credincioșilor noștri, ca un sfeșnic cu numeroase lumini.

Cronologic, viața sa poate fi împărțită în mod firesc în trei etape. Prima cuprinde tinerețea și activitatea sa în cinul monahal și preoțesc, o perioadă de 31 de ani, în care s-au dezvoltat însușirile sale spirituale și s-a maturizat personalitatea sa. A doua etapă, cu o durată de 32 de ani, se leagă de activitatea sa bogată de stareț al Mînăstirii Cernica, în anii

1818—1850. Iar a treia etapă este cea desfășurată în treapta arhierască, ca episcop de Rîmnic, timp de 17 ani și apoi în retragere, pentru puțină vreme, la Mînăstirea Cernica<sup>1</sup>.

Profilul său sufletesc se caracterizează printr-o neobosită disciplină lăuntrică și prin arzătoarea dorință de a sluji pe cei din jurul său.

Ziua îndeplinea muncile cele mai grele, iar noaptea nu dormea mai mult de trei ceasuri. Nu lua în zilele de peste săptămîină decît piine și apă, după apusul soarelui, și numai sîmbăta și duminica lua masa în trapeză, împreună cu obștea.

N-a pus în gură carne toată viața. Dar a rămas cu aceeași smerenie adîncă, unită cu o dragoste neîncetată arătată în fapte. «Pe cei bolnavi, din ale sale puteri îi mîngîia, pe săraci pururea îi miluia». Se conducea întotdeauna de cuvîntul: «Dacă vrei să te iubească toți, iubește și tu pe toți».

Dar mai ales îl călăuzea cuvîntul Mîntuitorului: «Cine va vrea să fie mai mare, să fie tuturor slugă».

O virtute practică pe care a cultivat-o cu sîrguință neobișnuită, întrecînd pe toți, a fost dezinteresarea materială. «La dînsul în casă nu găseai decît un urcioc cu apă». Orice ban îi ajungea în mină, îl dădea de îndată săracilor.

Pe cît de mult a vestejit în el pofta egoistă a agonisirii de bunuri, pe atît de mult a cultivat în el virtutea milosteniei. Biograful și ucenicul său, arhimandritul Anastasie Baldovin, spune: «Era atît de milostiv, încît nu avea ce să dea de milostenie, fîși da hainele de pe preasfinția sa și plîngînd se ruga de mine, nevrednicul, ca să caut bani de unde voi ști, ca să aibă să dea la săracii lui Hristos, pentru că așa numea preasfinția sa pe săracii neputincioși».

Toată viața a umblat îmbrăcat într-o haină groasă de siac călugărese și la trecerea din viața aceasta n-a lăsat nici o avere, nici un ban. El spune în viața sa: «N-am adunat aur și argint, n-am voit să am nici haine de prisos, nici orice fel de lucruri, ci numai cele de nevoie ale trupului... Drept aceea, nimenea să nu se ostenească după moartea mea, cercînd sau iscodînd orice fel de adunare a chiliei mele, că eu nici de îngropare, nici de pomenire, nu las ceva..., ca să se arate că lui Dumnezeu cred, că mai curînd primit va fi lui Dumnezeu, de nu va rămînea după moartea mea nici un ban, decît dacă s-ar împărți cea mai mare strînsoare după mine. Și dacă n-ar voi nimenea ca prin mine, cela atît de sărac, să mă dea obișnuitei îngropări, apoi mă rog acelora care fîși aduc aminte de moartea lor, să-mi tîrască ticălosul meu trup la oricare biserică săracă și acolo, lîngă trupuri să-l îngroape».

Numai cărți a strîns fericitul Calinic. Căci era mare iubitor de cărți.

Dar sfîntul Calinic a fost deschis încă în două feluri vieții sau lumii, după cum se spune azi. Unul din aceste feluri consta în înțelegerea pe care a avut-o pentru aspirațiile poporului său în timpul de redeşeptare

1. Casian Cernicanul, *Istoriile sfintelor mînăstiri Cernica și Căldărușani*, București, 1870; Icon. D. Lungulescu, *Viața și minunile episcopului Calinic cel Sfînt al Rîmnicului și Nouului Severin, Craiova*, 1930.

națională și socială pe care o trăia. El a fost alături de tinerii cărturari, care pregăteau revoluția din 1848, mijlocindu-le fondurile lăsate de arhiepiscopul de la București, de origine ardeleană, Stratonichia.

Un alt fel în care s-a manifestat deschiderea față de viață a Sfântului Calinic, a fost activitatea sa gospodărească. El nu a fost un visător generos. Milostenia și dezinteresarea lui materială se îmbină cu duhul lui practic de chivernisitor și organizator metodic, de ctitor de lăcașuri sfinte.

### *Iubiți ascultători,*

După această prezentare generală a Sfântului Calinic, vom stăruie în cele ce urmează, în chip deosebit, asupra acelei părți din viața sa în care el s-a ostenit cu multă trudă, în calitate de conducător spiritual al acestui sfânt lăcaș.

Sfântul Calinic a ajuns stareț la Cernica la 14 decembrie 1818, când obștea minăstirii, în unanimitate, l-a ales în această vrednicie.

Luînd asupra-și toiagul păstoresc, informează ucenicul și biograful său, arhimandritul Anastasie Baldovin, «și-a pus toată nădejdea în Dumnezeu, dîndu-se la cele mai mari și mai grele nevoițe», ca să cîrmuiască «cu bună orînduială și sfințenie păstoria turmei încredințată lui».

În cei dintîi ani ai stăreției, s-a străduit, mai ales, să pună orînduială în viața monahilor și în gospodăria minăstirii. Aceasta a făcut ca, în zilele lui Minăstirea Cernica să atingă nivelul cel mai înalt al propășirii sale spirituale și economice, devenind una din cele mai de seamă «vetre de cultură călugărească din țara noastră». Era un adevărat focar de viață duhovnicească, în care, curînd, numărul viețuitorilor a ajuns la 350 și către care se lăsau atrași nu numai viitorii monahi, ci și nenumărați credincioși mireni, dornici de a duce viață cu adevărat creștinească.

Cu toți, Sfântul s-a purtat cu blîndețe, răbdare și bunătate însă atunci cînd nevoia a cerut, nu s-a sfiit a folosi și fermitatea. Pe monahii neascultători i-a îndepărtat din obște, deoarece el socotea că «viața de obște este un cer pămîntesc, al cărui acoperămint este însuși Duhul Sfînt».

Urmărind dezlădăcinarea năravurilor rele și înlăturarea prilejurilor de păcătuire, el a întocmit o seamă de «povățuiri» pentru monahi, al căror cuprins îl arată însuflețit de asemenea și de dragoste.

Înțelegere creștinească, românească și părintească a arătat Sfântul Calinic și față de lumea de dinafară minăstirii. În timpul mișcărilor din anul 1821, cînd parte din bucureșteni fugiseră de frica zavergiilor, pe mulți din aceștia i-a primit în minăstire, îndestulîndu-i cu hrană și locuință. Iar pe maicile de la Minăstirea Pasărea, neliniștite din pricina turcilor tăbăriți la Pantelimon, le-a strămutat la Minăstirea Snagov, unde erau în mai mare siguranță.

Activitatea Sfântului Calinic ca stareț la Cernica a fost rodnică și din punct de vedere economic-gospodăresc. S-a îngrijit, în chip deosebit, de zestrea minăstirii pe care a apărât-o și a mărit-o cu cîteva proprietăți noi aflate în județele Ilfov, Prahova, Ialomița și în orașul București. În

anul 1838, la cererea sa, Domnitorul Alexandru Ghica a scos minăstirea din starea de închinare față de mitropolia țării, hotărînd ca ea să rămînă «slobodă, de sine-și». Pentru adăpostirea părinților bolnavi a clădit în partea de apus a ostrovului Sfintul Gheorghe un spital căruia căminăreasa Maria Bujoreanu i-a hărăzit moșiile ei de la Cîmpina și de la Șotriale. Iar pentru găzduirea monahilor ce veneau în capitală pentru treburile minăstirii, a făcut un han în București.

Cît timp a stărețit la Cernica, Sfintul Calinic a avut și preocupări cărturărești. Singur mărturisește că în viața sa n-a căutat să cîștige decît «numai sfinte cărți». S-a îngrijit, în chip deosebit de bibliotecă în care nu intra nici o carte pînă ce ea nu trecea prin mîinile lui și pînă ce nu nota cu grijă pe una din file, că respectiva carte «este a Cernicai, să nu se înstrăineze». A pus să se copieze multe din cărțile greu de procurat, despre care știa că sînt de folos monahilor. Monahilor cu înclinări cărturărești le-a sorocit ascultări corespunzătoare, punindu-i să copieze cărți, sau să tîlmăcească în românește cărți din scrierile Sfinților Părinți.

Pe multe personalități de cultură din lumea bisericască a vremii le-a adunat în jurul său la Cernica. Așa au ajuns aici arhiereul Ioanichie Stratonichia, protosinghelul Naum Rîmniceanu, vestit dascăl de istorie pe care l-a pus să tîlmăcească în românește Istoria Bisericească a lui Meletie, mitropolitul Atenei, ieromonahul Pimen, de la Tismana și alții.

Dragostea de carte a starețului Calinic a radiat pînă departe. În orașul Cîmpina, unde minăstirea avea o proprietate, el a fondat o școală pentru copii săraci, al cărei episcop a fost. Iar în tiparnițele din București ca și saosirdie și cheltuială, s-au tipărit cîteva cărți de slujbă și de zidire sufletească, care în mare parte au fost dăruite de el însuși pe la unele din bisericile din eparhia acestei sfinte mitropoli.

### *Iubiți credincioși,*

În vremea Sfintului Calinic, multe din lăcașurile sfinte ale țării erau năruite fie din pricina unor repetate cutremure, fie din pricina unor pîrjoliri de foc, fie în sfîrșit din cauza răzmerițelor și a mișcărilor de trupe străine ce s-au întîmplat la noi, în prima jumătate a veacului al XIX-lea. Spre parte din acestea el și-a îndreptat atenția în chip deosebit, căutînd să le aducă în bună stare și ajungînd astfel ctitor al multor din ele. Șirul lor este deschis de însăși Minăstirea Cernica. Alegerea lui pentru acest sfînt locaș a început chiar din vremea de dinainte de stăreție, cînd starețul Timotei l-a trimis în Moldova să stringă ajutoare pentru reclădirea bisericii «Sfintul Nicolae», ruinată de marele cutremur din anul 1802. Într-adevăr, cu fondurile adunate, sfîntul lăcaș s-a înălțat, și nevoia cerînd, s-a și tîrnosit în anul 1815, însă la venirea Sfintului ca stareț, acesta era încă nezugrăvit. Această podoabă i s-a adăugat prin grija sa, fiind măiestrit executată de vestiții meșteri ai vremii, zugravi Fotache și Nicolae Polcovnicul.

Crescînd numărul viețuitoarelor din Minăstirea Cernica, biserica din acest ostrov și chiliile din jur, zidite tot de Sfintul Calinic, curînd au ajuns nefincăpătoare, așa că nevoia unui nou lăcaș de închinare era din

ce în ce mai mult simțită. Această nevoie a împlinit-o iarăși Sfântul Calinic, care, în anul 1832, în urma unui indemn primit în vis din partea Sfinților Nicolae și Gheorghe, și a starețului cernican Gheorghe, a început să zidească, alături de paraclisul lui Dan Brașoveanu și al lui Nicodin Greceanu și cu ajutorul arhiereului Ioanichie Stratonichia, biserica «Sfântul Gheorghe» din ostrovul cel mic al mînăstirii, în care ne aflăm acum. Ea a fost gata în anul 1836, fiind sfințită la praznicul Schimbării la Față. Doi ani mai tîrziu însă, ea a fost distrusă de cutremur. Dar, între anii 1839—1842, Sfântul — după planurile întocmite de el însuși — a refăcut-o mai frumoasă decît fusese la început. În jurul ei a zidit chili, iar pe vatra mînăstirii a clădit trapeză, pitărie, mașini de postav, fabrică de potcapice, puțuri de piatră și clopotniță cu ceasornic, pe al cărei perete interior a fixat o inscripție, prin care mai ales se stabileau norme de comportare pentru vizitatorii celor două ostroave ale mînăstirii.

Cutremurul din anul 1838 a stricat și biserica Mînăstirii Pasărea, cea ctitorită de cernicanul Timotei. Dar și ea s-a ridicat din temelie, în anii 1846—1847, prin rîvna arhimandritului Calinic de la Cernica și prin osîndia stareței Dionisia, precum și a ieromonahului Iachint, tot la Cernica, așa cum se spune în pisană de la intrare.

Tot în aceeși vreme, prin grija arhimandritului Calinic, s-a ridicat biserica din Cîmpina, unde mînăstirea avea moșie, donată de Maria și Grigore Bujoreanu și unde Sfântul făcuse școală; biserica din satul Buești de pe Bărăgan, unde mînăstirea dobîndise moșie și unde Sfântul Calinic semănase pădure de salcîmi, el însuși muncind la deștelenirea ogorului; și biserica din satul Sohatu din Ilfov.

În afară de aceste sfinte locașuri, mai toate cu hramul «Sfântul Nicolae», către care Sfântul Calinic avea o evlavie deosebită, și construite în linii arhitectonice deosebite și armonioase, el a mai ridicat mînăstiri și biserici dincolo de Olt și în același timp s-a arătat sprijinitor și altor lăcașuri de închinare, ca: bisericile mînăstirilor Ghighiu și Poiana Mărilor, bisericile satelor Brănești, Cernica, Rătești și Ghenoaia, și a Schitului Icoana din București. Se poate spune deci că aproape nu este colț de pămînt în Țara Românească, în care Sfântul să nu fi fost prezent la ridicarea sau aducerea la bună stare a unor lăcașuri sfinte.

În general, lăsașurile sale sînt în plan treflat, sau triconc, sînt construcții solide, cu temelii adînci și ziduri groase, adică lucrute ca să aibă o durabilitate cît mai prelungită și să poată încăpea în ele cît mai mult popor. Pentru aceea, în comparație cu bisericile anterioare, și chiar cu cele de mai tîrziu într-o măsură, ctitoriile Sfîntului Calinic sînt largi, cu absidele laterale cît mai lărgite, iar deschizătura Pantocratorului ajungînd la proporții impresionante, care au pus în primejdie, în unele cazuri, însăși clădirea.

În ceea ce privește chiliile din jurul bisericii «Sfîntul Gheorghe», acestea sînt prevăzute cu ceardacuri deschise, amintind străvechile noastre prispe țărănești, împodobite cu stîlpi și ornamente specifice artei populare a vremii.

După referințele biografilor săi, planurile multora din ctitoriile sale, printre care și cel al bisericii «Sfintul Gheorghe» de la Cernica, au fost întocmite de Sfintul Calinic, care nu numai că supraveghea execuția cu mare atenție, dar încheia el însuși bolțile bisericilor, după ce își așeza un șorț și se urca sus și binecuvînta cheia de boltă, ceea ce arată un pasionat spirit gospodăresc, dar și cunoștințe adecvate în materie.

În ceea ce privește pictura din bisericile sale, aceasta a fost executată de renumiții maeștrii Sava Henția, Gheorghe Tattarescu, Mișu Pop și alții, care în general sînt influențați în pictura lor de occident.

### *Preacinstiți frați în Hristos,*

Această bogată activitate a Sfintului Calinic de la Cernica a fost oarecum întreruptă, în toamna anului 1850, cînd fiind ales episcop de Rîmnic, a trebuit să plece dincolo de Olt, devenind astfel purtător de grijă pentru bisericile și minăstirile din acele locuri.

A revenit la Cernica de-abia în anul 1867, pentru ca un an mai tirziu să se mute către Domnul, îngropîndu-i-se cinstitul trup în ctitoria sa de la Sfintul Gheorghe.

În 1955, cu prilejul canonizării, tot aici au fost așezate, de astă dată în sînul bisericii și într-un frumos sicriu, cinstitele sale moaște, spre a fi la îndemîna credincioșilor ce vin să i se închine. Într-un anumit fel, acest lucru reprezintă împlinirea uneia din dorințele sale, căci mai tot timpul el a dorit ca acolo unde i-a fost începutul în viața duhovnicească, acolo să-i fie și sfîrșitul.

De altfel, despărțirea sa de Cernica s-a făcut cu destul de multă greutate, lucru explicabil, deoarece el viețuise aici aproape o jumătate de veac, iar ca stareț, cum s-a văzut din cele de mai sus, și cum însuși spune în paretisis-ul din 1867, a ridicat tot ceea ce se vede în cele două ostroave, a agonisit cinci trupuri de moșii, a făcut mori pe apa Dimboviței, a dobîndit case și prăvălii în București, a făcut din Cernica o minăstire neatîrnată, liberă de a hotări asupra soartei sale, și, totodată, un așezămînt cu o adevărată viață duhovnicească, în acel timp ea devenind pildă de trăire creștină pentru toate minăstirile din țara noastră.

După trecerea de mai bine de un veac de cînd toate acestea s-au făcut, dîntele vremii a lucrat asupra buneii lor stări, aducînd multă pă-răgînire asupra întregii ctitorii a Sfintului Calinic de pe cele două ostroave de la Cernica.

A voit bunul Dumnezeu ca în zilele noastre de trezire a interesului obșteesc pentru monumentele istorice și de artă, ca și această măreață așezare călugărească să fie restaurată și adusă la frumusețea ei de odinioară, prin rîvna și aleasa purtare de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și cu sprijinul Statului nostru.

Astăzi, la comemorarea solemnă a 100 de ani de la trecerea către Domnul a Sfintului Calinic, se cade nouă cu inimi smerite, să ne îndreptăm gîndul către cel ce a fost denumit mare vistiernic al neaverii, chip al



smereniei, păzitor al pravilor, chivernisitor al vieții de obște, puternic întru postire și bogat întru milostenie.

Sfântul Calinic ne-a arătat în viața sa pilda unei sfințenii care constă în slujirea neprecupețită și dezinteresată a oamenilor, și prin aceasta a lui Dumnezeu. El s-a călăuzit după principiul: totul pentru Dumnezeu și pentru oameni, nimic pentru sine însuși decît osteneala, înfrinarea, iubirea de oameni, milostenia. E o sfințenie care înalță pe culmile cele mai înalte omenescul. E o sfințenie pe care o înțelege orice om din orice timp, o înțelege și omul de azi.

El ne arată și nouă un drum, pe care se cuvine să mergem, ajungînd fiecare pînă unde putem.

Iubirea lui de oameni ne stoarce lauda. Iar lauda aceasta se ridică de la el la Dumnezeu, care i-a dat putere să aibă o asemenea iubire și pe care L-a slujit în chip pilduitor.

Căzînd acum înaintea cinstitei sale racle, să ne rugăm de Dumnezeu înzestratul Calinic să ne fie mijlocitor către scaunul ceresc, ca să ocrotească acest sfînt lăcaș și pe toți dreptslăvitorii creștini de toată reaua întîmplare și să ajute ca și mai departe această minăstire să rămînă aceeași vatră de cultură și spiritualitate românească, așa cum a dorit-o și a realizat-o el în cei 32 ani de stăreție».

După săvîrșirea Sfintei Liturghii, Înălții Ierarhi, clerul și credincioșii s-au îndreplat, în procesiune, în sunet de clopote, către trapeza minăstirii, pentru a sfinți zugrăveala cea nouă a acesteia. Citirea rugăciunilor și stropirea cu aghiasmă s-au făcut de către Prea Fericitul Patriarh Justinian, după care P. C. Consilier Stan C. Dimancea a rostit o scurtă dare de seamă privind această lucrare, spunînd între altele:

«O dată cu marile înnoriri aduse Așezămîntului monahal de la Cernica, în ultimii ani, atît în ostrovul Sfîntului Nicolae, cit și aici, în ostrovul Sfîntul Gheorghe, — Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian a rînduit ca trapeza acestei minăstiri, ctitorită de Sfîntul Ierarh Calinic, către sfîrșitul primei jumătăți a veacului trecut, să fie îmbrăcată pe dinăuntru cu podoaba zugrăvelii, care să înfățișeze, în chipuri și imagini, ca o carte vie, istoria acestor locuri de rugăciune și muncă.

Păstrîndu-se fragmentul vechi de pictură din absida de răsărit, lucrată, poate, îndată după zidirea trapezei, în 1842, și restaurat acum, cu meșteșug și evlavie, de pictorul Traian Bilțui-Băncuș, zugrăveala cea nouă a fost concepută ca pentru a sluji două obiective:

1. — să pună în lumină trecutul Așezămînt monahal, ilustrat, pentru epoca de început, prin înseși chipurile ctitorilor dinții: Cernica Știrbei Vornicul, soția sa Jupîneasă Chiajna și fiicele lor Calea și Neacșa, — avînd alături pe cuviosul Atanasie, primul egumen; ilustrat, apoi, pentru perioadele cele mai înfloritoare pe care le-a cunoscut cu trecerea anilor, prin chipurile și împlinirile a doi mari stareți: Cuviosul Gheorghe, pentru veacul XVIII, căruia i s-a rezervat peretele de miază-noapte, și Sfîntul

Ierarh Calinic, pentru veacul XIX, căruia i s-a rezervat peretele de amiază-zi;

2. — să statornicească venerarea sfinților români: ierarhii Iosif de la Partoș, Savu Brancovici și Ilie Iorest; cuvioșii Sava Brancovici și Visarion Sarai; Mucenicul Oprea Miclăuș, — în rindul cărora se află, la loc de cinste, Sfântul Ierarh Calinic Cernicanul, acest înger în trup, în ființa căruia și-au dat întâlnire cele mai alese virtuți ale călugărului desăvârșit cu însușirile omului de acțiune, a omului care izbutește să intrupezze în realități de viață cele mai îndrăznețe gânduri și cele mai fermecătoare visuri. Ca unora care au depășit condiția umană a existenței și au fost încorporați în cetele de sus ale sfinților, tuturor acestora le-a fost rezervat locul central din plafonul boltit, simbol al bolții cerești, lăcaș al fericirii eterne.

Pe peretele dinspre asfințit, au fost veșnicite două momente. amintind despre solemnitățile de la Cernica din toamna anului 1955, când — ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh **Justinian**, și trimișii unor Biserici Ortodoxe surori, din marea familie a Ortodoxiei ecumenice, au statornicit aici cultul Sfântului Ierarh Calinic.

**Impodobită** astfel, trapeza Minăstirii Cernica este încredințată astăzi de către Prea Fericirea Sa Părintele Patriarh Justinian, Arhiepiscopul Bucureștilor, viețuitorilor din acest Așezământ monahal, la împlinirea a o sută de ani de la trecerea la cele veșnice a ctitorului ei.

Rugăm pe Cel Atotputernic să binecuvinteze lucrul care s-a săvârșit aci, din îndemnul și cu privegherea Arhiepiscopului nostru, să întărească **această «casă a pîinii»**, să o ferească de cutremure și de foc, și să **dăruiască celor ce și-au legat viața de viața acestei Minăstiri, îmbelșugare de min-gieri și haruri, Amin!**»

Tot în procesiune, Înalții Ierarhi, clerul și credincioșii s-au îndreptat spre «Casa memorială Sfântul Calinic», în care au fost adunate toate lucrurile ce s-au putut păstra de la fericitul ei ctitor și s-a amenajat o expoziție permanentă cuprinzând manuscrise provenind de la înțeleptul **stareț și ierarh și tipărituri izvorite din gândul și truda lui, care au văzut lumina tiparului la Rîmnicu-Vilcii sau la București. Aci, P. C. Consilier Petre F. Alexandru a prezentat o dare de seamă privind ansamblul lucrărilor de restaurare împlinite la Minăstirea Cernica, rostind cele ce urmează:**

*Prea Fericite Părinte Patriarh,  
Înalt Prea Sfințiți Părinți Mitropoliți,  
Prea Sfințiți Părinți Episcopi,  
Domnule reprezentant al Departamentului Cultelor,  
Prea Cucernici și Prea Cuvioși Părinți,*

În viața oamenilor, ca și a instituțiilor, sînt unele zile care întrec în strălucire obișnuitul diurn. Una din aceste zile este pentru Minăstirea Cernica cea de astăzi, în care comemorăm pios, sobru, așa cum se cuvine, un veac de la trecerea din lumea aceasta a unuia din ctitorii săi și a

celui mai strălucit viețuitor al său, cu care se mîndrește întreaga ortodoxie românească, — Sfîntul Ierarh Calinic.

După ce în cîntări și în rugăciuni am laudat în biserică pe Sfîntul Ierarh, în continuare, tot ca o laudă și ca un ales și sfînt omagiu pentru el, inaugurăm acum lucrările de restaurare ale acestui așezămînt mînăstiresc, în care sfîntul a trăit și și-a desăvîrșit viața. Căci peste vechea ctitorie a Vornicului Cernica, a Starețului Gheorghe și a Sfîntului Calinic, vremea începuse să așeze pecetea nu numai a vechimei, dar și a începutului de paragină.

Dumnezeu însă a trimis la vreme pe cel care trebuia să salveze această sfîntă mînăstire de la ruină și care să facă să-și recapete strălucirea de la început, spre a putea străbate secolele, adăpostind nu numai pe cuvioșii ce vor continua aici viața monahală înfiripată de veacuri, dar și racla cu moaștele Sfîntului Calinic.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, văzînd starea de înaintată degradare a întregului complex al Cernicăi, a hotărît ca el să fie radical restaurat și amenajat; și după ce în anul 1962 s-au întocmit prin Serviciul Tehnic al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor proiectele prin Dl. Arh. Ion Paraschivescu în ceea ce privește partea de construcții și prin Dl. Ing. Octavian Mateșiu, partea de instalații — după ce au fost îndeplinite toate formele legale, pentru care am avut sprijinul prețios și larg al Departamentului Cultelor, sprijin de care ne-am bucurat în tot timpul lucrărilor, în primăvara anului 1963 au început lucrările de restaurare.

Cel care a cunoscut Mînăstirea Cernica înainte de 1963 și o vede astăzi, rămîne impresionat de ceea ce constată, de strălucirea care i s-a dat acestui sfînt așezămînt.

S-a început cu incinta ostrovului Sfîntul Gheorghe, care a fost radical refăcută. Curtea a fost amenajată, chiliile toate au fost înnoite, ca și clopotnița și exteriorul bisericii, instalația electrică a fost schimbată în întregime, a fost introdusă apă curentă și canal în fiecare chilie, s-au amenajat grupuri sanitare și băi și s-a introdus pretutindeni — lucru nou și de mare preț — încălzire centrală. S-a continuat cu clădirile din jurul incintei Sf. Gheorghe: Casa Sfîntul Calinic, Casa Starețului Gheorghe, Casa Justin, Pităria, ca și alte trei clădiri din jurul acestei incinte, toate au fost restaurate, introducîndu-se și în acestea încălzire centrală, apă curentă, băi, grupuri sanitare. S-a pictat în frescă trapeza, pe care am inaugurat-o acum. S-a amenajat această «Casă memorială a Sfîntului Ierarh Calinic», în casa zidită de el și în care el a trăit și și-a desăvîrșit zilele vieții pămîntești. S-a trecut în ostrovul Sfîntul Nicolae, refăcîndu-se acoperișul bisericii de aici, pentru a se păstra frumoasa pictură a lui Nicolae Polcovnicu, refăcîndu-se turla din față și întreg exteriorul și salvîndu-se astfel de la pieire acest măreț, impunător monument. S-a reparat exteriorul și acoperișul biserișului Sfîntul Lazăr din cimitir. S-a restaurat clopotnița de la biserică Sfîntul Nicolae, ca și cea de la intrarea în mînăstire, precum și cele patru imobile din ostrov: Casa Nifon, Arhondăria, Bolnița și casa de lîngă clopotnița. La toate acestea s-a refăcut, de asemenea, instalația de lumină electrică, s-a introdus apă curentă și canal, montîndu-se băi și grupuri sanitare.

Menționăm că întreg complexul Cernicăi are apă suficientă scoasă din adâncurile pământului printr-un puț forat la 160 m. adâncime și distribuită peste tot dintr-un rezervor de 10 vagoane, prin instalații moderne de pompe și hidrofoare.

S-a executat împrejmuirea întregului teren al mănăstirii cu gard din panouri prefabricate de ciment pe o întindere de aproape 3 km., s-a pavat cu piatră și apoi s-a asfaltat drumul de acces de la șosea, de la intrarea în mănăstire, până dincolo, în ostrovul Sfântul Nicolae, până la arhondărie, pe o lungime de 1200 m. S-au executat împrejmuiri interioare din gard de fier, ori din plasă de sîrmă. S-au executat unele demolări de case, care fiind prea vechi și ruinate nu se mai puteau reface și care fiind rău așezate dăunau aspectului celor două incinte: Sfântul Gheorghe și Sfântul Nicolae. Se continuă acum cu amenajarea imobilelor din gospodăria mănăstirii, de lângă șosea.

După mai bine de 5 ani de muncă intensă, lucrările pot fi astăzi inaugurate. Nu s-a precupețit nici un efort și nici sumele necesare, care s-au cheltuit însă cu chiverniseală.

Pentru toate aceste lucrări s-a cheltuit pînă acum — după situații de lucrări — suma de 7.287.380 lei.

Prea Fericite Părinte Patriarh! Dumnezeu V-a ajutat să faceți ca să trăim clipele acestea de mare bucurie duhovnicească, să inaugurăm, adică, lucrările de la Mănăstirea Cernica. Este opera Prea Fericirii Voastre această mare lucrare. Prea Fericirea Voastră ați inițiat restaurarea, ați dat îndrumările necesare pentru proiectarea ei. Am putea spune că nu numai în linii generale, dar și în amănunte, proiectanții veneau la Prea Fericirea Voastră să ia îndrumări. Ați impulsionat lucrările, le-ați cercetat, ați acordat, la propunerea Consiliului Eparhial, toate sumele necesare din fondurile Arhiepiscopiei Bucureștilor. Ați văzut ieșind din ruină la lumină acest sfînt așezămînt; îl vedeți astăzi strălucitor, așa cum l-ați dorit.

Mănăstirea Cernica este astăzi atît de frumoasă, planul ansamblului său este atît de armonios și minunat studiat și pus la punct, încît socotim că ea este una din cele mai frumoase mănăstiri din țara noastră. Lucrarea aceasta — adăugîndu-se la șirul cel mare al ctitoriiilor pe care le-ați împlinit în cei 20 de ani de fericită și pilduitoare arhipăstorie — este cel mai prețios diamant care împodobește cununa de muncă ce nimbuieste fruntea Prea Fericirii Voastre. La Dealul, Viforita, Ghighiu, Ciorogirla, Sinaia, Schitul Maicilor, Techirghiol se adaugă acum Cernica și altele în curînd vor urma, cu voia lui Dumnezeu, să se înscrie în șirul realizărilor gospodărești ale Prea Fericirii Voastre.

Sfîntul Ierarh Calinic în a cărui ctitorie de la Frăsinei V-ați pregătit acum 20 de ani pentru intrarea în monahism, Sfîntul Ierarh Calinic a cărui canonizare Prea Fericirea Voastră ați inițiat-o și săvîrșit-o acum 13 ani, trebuia să aibă la această comemorare ctitoria sa înnoită, înfrumusețată. Este, așa precum am spus mai înainte, cel mai grăitor și sfînt omagiu pe care puteați să-l aduceți Sfîntului pentru această zi.

Viața de muncă și rugăciune își va continua aici cursul său normal, cu un adaus mîngîietor pentru cei ce își închină viața muncii creatoare

în Biserica Domnului și anume: peste decenii și în veacuri, cînd smeriții călugări vor săvîrși în fiecare zi sfîntă proscomidie, vor murmura la rugăciunea pentru ctitori: «Pomeniște Doamne pe ctitorii acestui sfînt așezămînt, Cernica Vornicul, Gheorghe Starețul, Justinian Patriarhul...».

Dumnezeu, prin rugăciunile Sfîntului Ierarh Calinic, să aibă în paza Sa și să ocrotească această minăstire, rectitorită de Prea Fericirea Voastră, veacuri nesfîrșite.

Festivitățile comemorative de la Sfînta Minăstire Cernica s-au încheiat printr-o scurtă cuvîntare rostită de Prea Fericitul Patriarh Justinian. Prea Fericirea Sa, chibzuind că înfăptuirile din ultimii cinci ani de la Minăstirea Cernica vorbesc conștiinței oamenilor cu multă tărie decît cele mai frumoase și mai închegate cuvîntări, — adresîndu-se P. Cuv. Arhimandrit Roman Stanciu, starețul Minăstirii, a spus: «Vă încredințez acest sfînt Așezămînt, după lucrările de restaurare la care a fost supus în anii din urmă, stăpînit de două simțămînte. Unul este simțămîntul de profundă mulțumire sufletească, izvorit din faptul că m-a învrednicit bunul Dumnezeu să duc la bun sfîrșit opera de reînnoire a Minăstirii Cernica, această vatră călugărească din preajma Bucureștilor, în care au viețuit monahi cu viață curată și stareți cu frumoase activități gospodărești și culturale, în fruntea tuturor acestora situîndu-se Sfîntul Ierarh Calinic, cel prăznuit astăzi. Al doilea este simțămîntul răspunderii pentru viitorul acestui sfînt Așezămînt, pe care — de aci înainte — îl trec asupra obștei monahale care viețuiește astăzi aci, în frunte cu starețul ei.

Minăstirea Cernica este astăzi cel puțin tot atît de înfloritoare, din punctul de vedere al construcțiilor care îi alcătuiesc cetatea, pe cît va fi fost pe vremea străluciților ei stareți Gheorghe și Sfîntul Calinic. Mulțumirea noastră sufletească vine de aci și sînt adînc recunoscător credincioșilor Bisericii noastre strămoșești că — prin contribuțiile și ofrandele lor curate, m-au ajutat să putem ajunge aci.

Aș dori — și aceasta este răspunderea care vă revine, preluînd Așezămîntul în acest strălucitor veșmînt, să-i redați și viața spirituală pe care a cunoscut-o altă dată, prin viața de fiecare zi a monahilor de aci și prin lucrarea lor pe tărîmul ridicării conștiinței morale a credincioșilor.

Cel Atotputernic să reverse peste Sfînta Minăstire Cernica, peste cei ce viețuiesc în cuprînsul ei și peste cei ce vin să se închine aci, îndurările Sale cele bogate și bunătața Sa cea nemărginită».

Așa au luat sfîrșit sfintele slujbe de prăznuire a Sfîntului Ierarh Calinic de la Cernica. Cu sufletele pline de mîngîieri cerești, credincioșii au continuat să se închine la racla Sfîntului pînă seara tîrziu.

Merindea duhovnicească coborîtă în suflete în acea zi va rodi în noi toți așese și binecuvîntate gînduri și simțămînte.

\*

Festivitățile comemorative prilejuite de împlinirea a' o sută de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfîntului Ierarh Calinic Cernicanul au

fost încununată prin evocarea vieții și personalității sale de către Prea Fericitul Patriarh Justinian, la 18 aprilie, în cadrul unei ședințe solemne a Sfântului Sinod, ținută la palatul patriarhal din București. Au fost de față toți membrii Sfântului și Îndreptătorului nostru Sinod.

Evocând amintirea marelui Ierarh, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a rostit cele ce urmează:

Domnule Secretar General,  
Înalt Prea Sfințiților Mitropoliți,  
Prea Sfințiților Episcopi,

*În ziua de 11 aprilie din acest an, 1968, s-au împlinit o sută de ani de când Sfântul Calinic, episcopul Rîmnîcului, «au mers la viața cea fără de sfîrșit», dîndu-și obștescul sfîrșit în modesta sa chilie de la Minăstirea Cernica. Cu prilejul acestei zile comemorative în biserica Sfîntul Gheorghe din ostrovul cel mic, de la Cernica, de el ctitorită și păstrătoare a sfințelor sale moaște, am săvîrșit personal, ajutat de un sobor arhieresc și preoțesc, o slujbă deosebită cînd s-au rostit simțite cuvîntări, înfățișîndu-se viața și traiul Sfîntului Calinic pînă la alegerea lui ca episcop de Rîmnîc. Astăzi, în această ședință solemnă a Sfîntului Sinod, rînduită comemorării a o sută de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfîntului Calinic, episcopul Rîmnîcului, vom stărui, mai ales, asupra șederii sale în fruntea Episcopiei de peste Olt.*

Născut în București la 7 octombrie 1787, Constantin Antonescu, căci așa se chema sfîntul în mirenie, a intrat în Minăstirea Cernica în anul 1807, unde un an mai tîrziu a fost făcut călugăr, schimbîndu-i-se numele în Calinic, și unde la 14 decembrie 1818 a ajuns stareț. Timp de 52 de ani apoi, a cîrmuit cu mult tact și în duhovnicesc duh obștei cernicană și a chivernisit în chip minunat treburile gospodărești ale mînăstirii.

În anul 1850, însă, «printr-un concurs de împrejurări extraordinare», — cum se spune în ofisul domnitorului Barbu Știrboi — întîmplîndu-se ca tot într-o vreme să văduvească scaunul arhiepiscopesc al Sfîntei Mitropolii, precum și cîte trele scaunele episcopoești», la 14 septembrie 1850, a fost chemată la Mitropolia din București Adunarea extraordinară pentru alegerea episcopilor și mitropolitului, puindu-i-se sarcina de a da Țării pe toți cei patru ierarhi ai ei. La această adunare a fost poștit și starețul Cernicăi, arhimandritul Calinic, călugăr crescut «în școala aspră a paisianismului», cure, în jură, precum raporta consulul Franței la București, se «bucura de o mare reputație de sfințenie».

Chiar în prima ședință a Adunării Elective extraordinare, prezidată de marele ban Grigorie Filipescu, Sfîntul Calinic, de a cărui evlavie și simplitate în îmbrăcăminte mult s-au minunat cei de față, a fost ales «episcop» cu 26 de glasuri, alături de arhierul Nifon Sevastias și de arhimandritul Climent de la Argeș. Pășindu-se de îndată la alegerea din acești trei, a mitropolitului, la prima «votație» sfîntul a ajuns în «balo-

tație» cu Nifon, iar la cea de a doua a primit numai 15 «glasuri», față de cele 22 ale celui din urmă, care a și fost făcut mitropolit.

A doua zi, 15 septembrie 1850, el a fost rînduit de Adunare și întărit de Domn, episcop de Rîmnic, iar la 17 septembrie, deși era numai arhimandrit, a și fost investit ocîrmuitor al acestei eparhii. Cu acest prilej, la cuvîntarea Domnitorului, în care se reliefa mai ales sentimentul religios de care era «insuflat sfîntul și respectul de care era înconjurat, acesta a răspuns cu un emoționant cuvînt care, de la început și pînă la sfîrșit, lăsa să se întrevadă smerenia de care era stăpînit, el însuși spunînd despre sine că: «eu la sine-mă căutînd, nimica vrednic nu aflu în mine de această începătorie». Cu toate acestea, se va supune votului Adunării și întăririi domnești, nădăjduind «La rugăciunile cele deobște ale sfintei biserici către Dumnezeu», pe care îl roagă să-l arate «vrednic către acest fel de începătorie».

Astfel smeritul arhimandrit Calinic Cernicanul, despre care N. Iorga afirmă că era «un schivnic cu viață de sfînt prin înfruntarea tuturor suferințelor și prin înstrăinarea de toate bunurile vieții celei mai modeste», s-a supus, pînă la urmă, orînduieților lui Dumnezeu și în ziua de 26 octombrie 1850, de Sfîntul Dumitru deci, în Mitropolia din București, a fost hirotonit arhieru episcop pe seama văduvitei episcopii a Rîmnicului-Noul Severin, care de mai bine 10 ani își aștepta păstorul. Hirotonia i-a fost făcută de însuși mitropolitul Nifon înconjurat de arhieriei titulari Agapic, Atanasie și Timotei, cei care, în ajun, îi făcuseră și chemare canonică (ipopsifierea).

Cîtva timp mai apoi sfîntul, plin de emoție și durere, și-a luat rămas bun de la lavra Cernicăi și de la viețuitorii ei, și, după aceasta avînd asupra sa grammata de înscăunare, dată de Mitropolitul Nifon la 7 noiembrie, a plecat spre Craiova, unde în acea vreme era reședința episcopiei, căci cea de la Rîmnic arsese în anul 1847. Ajuns aci la 25 noiembrie 1850, a fost întîmpinat cu multă bucurie și însuflețire de credincioși, veniți din toată eparhia, deoarece vestea blîndețelor, binefacerilor, milosteniilor și mai ales a sfințeniei sale, ajunsese pînă în aceste părți ale Olteniei.

La înscăunarea ce i s-a făcut a doua zi, 26 noiembrie, în biserica Sfîntul Dumitru, el a rostit o cuvîntare plină de patriotism, care se deschidea cu cuvintele: «Bine este cuvîntat Domnul Dumnezeu că a mîntuit pe norodul Său, pe neamul românesc», și în care, în duh de smerenie, a arătat, mai întii, că n-a rîvnit scaunul episcopal și apoi a adresat calde îndemnuri de slujire lui Dumnezeu și poporului către protoierei, preoți și credincioși.

Episcopia Rîmnicului se întindea atunci peste întreg pămîntul Olteniei, ținut românesc legat de biserica neamului, în care s-a oprit Sfîntul Nicodim, trezînd la o nouă viață vechiul monahism român, ținut din care s-au ridicat voievozii ziditori și apărători de țară și în care sălășluiau și sălășluiesc numeroase lăcașe de închinare, nedezmînțite mărturii ale evlaviei străbune. În preajma anului 1850, însă, starea acestei episcopii nu era de fel înfloritoare. O vacanță de peste zece ani adusesese totul «în pajiște și pustiire», cum spune însuși Sfîntul Calinic. Preoțimea se

zbătea cu multe nevoi, școlile pentru pregătirea clerului erau ca și inexistente, multe lăcașuri de cult erau în ruină, iar altele nu aveau slujitori; în popor moralitatea lăsa, oarecum, de dorit, și, pe deasupra un năpraznic foc pîrjolise, în 1847, aproape jumătate din orașul Rîmnic, cu biserica episcopiei, seminarul, clopotnița și toate clădirile centrului eparhial. Din această pricină, de mai bine de trei ani, episcopia fusese mutată la Craiova.

Sfîntul Calinic cunoaștea toate acestea. El venea însă în cetatea banilor de pe Jii «cu hotărîre nestrămütată de a cînsti locul și cîrja ce i se încredinșase». Ajungînd aici, îndată după înscăunare s-a și «așezat cu hărnicie la treabă, săvîrșind toate cele ale arhieriei». Mai întii, știind el că după sfințele canoane episcopul are «netăgăduită datorie a fi cu mare priveghere pretutindenea pînă unde se întind hotarele episcopiei sale», deseori și-a cercetat eparhia. Cu acest prilej slujea prin sfințele lăcașe, făcea slujbe de pomenire pentru cei răposați și hirotonea preoți, unde era cazul. În același timp, credincioșii, impresionați de simplitatea îmbrăcămîntelor lui, de înfrînarea traiului său și de faptele sale de milostenie, «săltau de bucurie că au căpătat așa părinte bun și milostiv» și afirmau despre el că veșnic umblă cu capul plecat, că întotdeauna e liniștit și cu vorbă domoală și că e «bun, bun cît nu se poate spune». Iar unul din ucenicii săi apropiați istorisește că în timpul unora din aceste vizite, sfîntul a săvîrșit și cîteva fapte minunate, vindecînd boale, cunoscînd gîndurile altora și dezvăluind evenimente viitoare, lucru ce a făcut pe mulți ca, chiar de pe atunci, să vadă în el un sfînt.

Luînd cunoștință de unele stări din eparhie, chiar de pe la începutul păstoriei sale, sfîntul a dispus rînduirea de noi protoierei, a grăbit reedeschiderea seminarului de eparhie în 1851, la minăstirea Bucovăț de lîngă Craiova; a căutat să impună tuturor respect față de preoțime, a tratat acesteia norme de conduită canonică; s-a străduit să învie vechile tradiții ale monahismului românesc și «a început a da porunci la protopopi ca unde se află vreun necununat să-l facă cunoscut și să cerceteze pentru ce nu se cunună și șade în posalnică». Tîntea prin aceasta sfîntul să curme nefirescul obicei al unora din păstorii săi de a trăi necununați, de care lucru însuși se convinsese călătorînd de-a lungul și de-a latul eparhiei.

Sfîntul Calinic a fost însă și un călugăr adevărat, un ascet, un schivnic, căruia «zgomotul capitalei politice a Olteniei nu-i îngăduia liniștea dorită, cu care se deprinsese la Cernica încă din tinerețea sa». Din această pricină, neconținut a dorit să se întoarcă la vechea reședință episcopală de la Rîmnic; dar n-a fost, întru totul, înțeles de stăpînirea de atunci, care vroia episcopie la Craiova. Deși cercetase de mai multe ori fosta reședință episcopală de sub munte, începînd chiar reclădirea bisericii, totuși statornic, sfîntul nu s-a putut așeza la Rîmnic decît în vara anului 1854, în timpul războiului dintre ruși și turci, început în anul 1853. În această vară, turcii pătrunzînd în Oltenia, el a fost îndemnat să se strămute la București, s-a dus la Rîmnic, căci într-acolo îl chema «o poruncă tainică, îl chema glasul înaintașilor ce purtaseră acolo toiagul



păstoriei, îl chema în sfârșit acolo dorul de a picura viață într-o paragină părăsită».

Aici, sfântul, cu ajutor de la domnie și de la «oamenii cei rîvnitori spre mîntuire», dar, mai ales, cu jertfe de la el însuși, la care face aluzie și în diata sa, în scurtă vreme a înnoit totul. A refăcut casele arhieresti, biserica episcopală, zidită de meșterul Costache și zugrăvită din nou de pictorul Gh. Tattarâșcu; a refăcut seminarul, casele de lingă bolniță, trebuitoare «pentru școala candidaților», precum și alte clădiri, «care se văd împrejur». Toate acestea au fost gata la 3 noiembrie 1856, cînd s-a și sfârșit biserica. De acum, episcopia, cu toate cele ale sale, întoarsă la Rîmnic, va rămîne aici pentru totdeauna. Același lucru se va întîmpla și cu seminarul, pe care Sfîntul Calinic îl adusese de la Craiova în anul 1855 și de al cărui bun mers se interesa îndeaproape. Ajutorul său față de tinerii absolvenți nu înceta nici în clipa hirotoniei lor, cînd el nu le pretindea nimic, ci dimpotrivă le da bani pentru drum, le încărca brațele cu cărți, fie imprimate în tiparnița sa, fie procurate prin propriile sale mijloace, și-i «povățuia cum să se poarte în societate și cu enoriașii lor».

Iubitor de carte fiind sfîntul și înștiințîndu-se că multe din bisericile eparhiei nu au cărți de slujbă, prin anul 1860, cu mijloacele sale, a înființat la Rîmnic o tipografie proprie, — «Tipografia Kallinic Rîmnic» —, în care a tipărit nenumărate cărți de slujbă și de învățătură bisericească și pe care, la 26 ianuarie 1867, a donat-o orașului cu îndatorirea ca jumătate din venitul ei să se dea pentru întreținerea școlilor din Rîmnic, iar jumătate pentru întreținerea Schitului Frăsinei.

Activitatea ctitoricească a episcopului Calinic nu s-a oprit însă aici. Dorind cu păstorii săi să poată avea «în față pilda unei vieți ce năzuiește veșnicia cu ostenele și asprimi, cu postiri și rugăciuni», și, totodată, fiind și «dornic de un loc sihăstresc unde să se liniștească în timpul liber de la obligațiile eparhiale», între anii 1859—1864, a preînnoit din temelie Schitul Frăsinei din munții Vilcii, statornicind în el pravila atonită și, în 1864, obținînd de la Domnitorul Cuza scoaterea lui de la secularizare. Ceva mai înainte, el reparase și Schitul Popinzălești, metocul episcopiei, iar, după exemplul său, în eparhie s-a pornit o amplă campanie de înălțare și restaurare a multor lăcașe sfinte, fapt ce «dovedește creșterea sentimentului religios printre credincioși, datorită acțiunii pastorale a episcopului» lor.

Deși prins cu atîtea treburi ale eparhiei, totuși uneori sfîntul a fost prezent și în unele evenimente politice ale vremii. A participat la ședințele divanului obștesc, căci în 1857 a fost trimis ca deputat din partea clerului oltean în Divanul ad-hoc, în care, la 2 noiembrie 1857, cerea ca moștenitorii tronului viitoare țări unite — România — să fie ortodocși și ca în Adunarea ad-hoc să se vorbească și să se scrie «în înțelesul poporului»; iar la 12 decembrie același an, împreună cu alți deputați, declară că nu va mai participa la lucrările Adunării, pînă ce nu vor fi acceptate de către marile puteri «cele patru dorințe ale națiunii române». În timpul luptelor pentru unire, prin circulare, îndemna pe preoți să facă rugăciuni în biserici «pentru unirea românilor într-o singură voință și

cuget», iar la începutul anului unirii a făcut parte din Adunarea electivă a Prințipatului Țării Românești, care, la 24 ianuarie 1859, a ales pe Cuza domn al acestui Principat. A doua zi, douăzeci și cinci ianuarie, el semna actul Adunării prin care se anunța la Iași, unde se afla Cuza, rezultatul alegerilor. Cât timp Cuza a fost domn, întotdeauna a fost alături de el, apreciind multe din reformele sale, mîhnindu-se cu privire la unele reforme ce priveau biserica și în timpul cunoscutei lupte pentru canonicitate. Păstrîndu-se «într-o atitudine rezervată de protest», el socotea că «rugăciunile sale puteau să ajute mai mult bisericii, sfișiate de lupte și de rivalități, decît prezența sa într-una din taberele ce se înfruntau». La rîndul său, Cuza, care precum observa N. Iorga, știa să prețuiască însușiri sufletești ori cît de deosebite de ale sale», îl stima și aprecia, căci vedea în el «pe adevăratul și sfîntul călugăr al lui Dumnezeu», decît care «altul nu mai este în toată lumea».

Retras din vînjoleala luptelor, Sfîntul Calinic și-a închinat toată activitatea slujirii lui Hristos, mai ales că simțea că i se apropie și ceasul cel de pe urmă. Din această pricină, în aprilie 1867, a făcut paretisis, care, însă, nu i s-a primit.

Cu toate acestea, el, destul de șubrezit în ceea ce privește sănătatea, s-a retras la Cernica, unde a trăit aproape un an. Apoi, în dimineața zilei de 11 aprilie 1868, deci acum 100 de ani, s-a mutat către Domnul. Înveșmîntat după rînduială și așezat în scaun, a fost prohodit în ziua de 13 aprilie de însuși mitropolitul Nifon cu alți patru arhieri, apoi a fost dus și înmormîntat în tînda bisericii Sfîntul Gheorghe. Sfintele sale moaște au rămas aici pînă la 23 octombrie 1955, cînd episcopul Calinic, fiind trecut în ceata sfinților, — cu zi de prăznuire la 11 aprilie —, ele au fost scoase și așezate într-un frumos sicriu păstrat în biserica Sfîntul Gheorghe — ctitoria sa, unde sîntenerate de credincioși din toate părțile țării.

Incontestabil, Sfîntul Calinic a fost «cea mai strălucită figură a episcopatului oltean din veacul al XIX-lea», care, prin neostoita sa rîvnă pastorală, prin bunătatea, milostenia, darurile lui Dumnezeu, ce au fost asupra lui, prin faptele sale minunate și mai ales prin sfințenia vieții, a cîștigat pe de-a întregul sufletul poporului care încă din timpul vieții lui pămîntești, vedea în el un sfînt.

Cu Sfîntul Calinic, cel ce a dus «viață de schivnic și n-a știut prețui prețul banului, ci l-a împrăștiat darnic în faceri de bine», s-a stîns, precum iarăși observa N. Iorga, cel mai strălucit reprezentant din «șirul curaților călugări fără de arginți, al ctitorilor de cărți și clădiri de închinare, al sufletelor de arhieri care o clipă nu și-au închipuit că fapta ori gîndul lor scapă de sub ochiul privighetor, al lui Dumnezeu». În el se împletiseră neîncetat rugăciunea și trăirea duhovnicească cu activitatea practică, zămislînd unul din cele mai luminoase chipuri de ierarhi români.

Harul revărsat peste acest călugăr adevărat a făcut din smeritul monah Calinic un sfînt al neamului nostru. Pilda lui este «deosebit de graitoare: ea dovedește că sfințenia poate fi atinsă și în timpurile mai apropiate de noi. Păzirea poruncilor Mintuitorului Hristos, păstrarea învăță-

turilor sfinților Părinți și urmărirea purificării de patimi, cu prețul jertfirii egoismului personal, sint temeiurile care fac cu putință suirea pe culmile desăvîrșirii. În acest sens, Sfintul Calinic rămîne pentru noi toți cea mai potrivită călăuză pe calea ce duce spre o adevărată viață duhovnicească».

*Lui slava și cinstea în veci de veci, Amin !*

Slujbe și festivități comemorative au fost organizate și la Arhiepiscopia Craiovei și Episcopia Rîmnicului și Argeșului, păstorite ca episcop de Sfîntul Ierarh Calinic, — locuri sfințite prin viața și lucrarea sa arhierescă.

Plecîndu-ne fruntea în fața chipului său duhovnicesc, îl lăudăm și noi cu cîntarea Condacului I din acatistul întocmit spre venerarea sa: «Pomenirea ta cea purtătoare de lumină, Ierarhe Calinic, veselește sufletele celor credincioși, și atingerea de racla sfințelor tale moaște sfințește simțirile și dăruiește tămăduiri; pentru aceasta, după datorie te cinstim pe tine și cu bucurie îți strigăm: Bucură-te, Sfinte Ierarhe Calinic, de Dumnezeu înțelepțite».

REDACTIA





## LA CENTENARUL ÎNADORMIRII ÎN DOMNUL A SFÎNTULUI CALINIC DE LA CERNICA

Acum șaiszeci de ani, sub conducerea unui arhimandrit de venerabilă amintire, Porfirie Bucurescu, trăiau în Schitul Frăsinei din ținuturile Vilcei — ctitorie a Sfântului Calinic —, vre-o 30 de călugări — unii octogenari. Aceștia povesteau că părintele Calinic Cernicanul, când a venit episcop la Râmnic, a găsit reședința episcopală arsă și ruinată de vremuri și, îngrijorat de greutățile ce îl așteptau, ofta adesea după liniștea lăsată la Cernica, unde se făcuse călugăr și fusese și stareț al minăstirii 32 de ani.

Pe atunci, Cernica se afla la 14 km. de București, într-un pîlc de stejari multi-seculari din marea pădure Vlășia, care învăluia minăstirile: Cernica, Pasărea, Țigănești, Snagovul și Căldărușanii.

Părintele episcop Calinic, după ce cu multă osteneală și cu mari greutăți a refăcut întreaga reședință, cu biserica și cele trebuitoare într-însa, dornic de un loc sihăstresc, unde să se liniștească, în timpul liber de la obligațiile eparhiale, a ridicat din temelie, noul schit Frăsinei, pe vatra altuia vechi, și l-a înzestrat cu toate cele de trebuință cultului divin și vieții călugărești.

Ca începători ai chinoviei nou ctitorite, Părintele Episcop a adus din Sfintul Munte Atos doi călugări: Policarp și Lavrentie, vestiți în cuviosie și înțelepciune. Aceștia au cerut Părintelui Episcop să pună logămînt arhieresc ca femeii să nu intre în Schitul Frăsinei, — după regula de la Sfintul Munte; și monahii schitului să ducă viață chinovială, adică să nu aibă avut personal, ci totul să aparțină schitului, care îi va îngriji, cu tot ce le va fi de trebuință cît vor trăi. O altă poruncă arhierescă pentru călugării frăsineni era ca ei să nu mănînce nici o dată carne, nici în schit și nici în afară, cum este datina în Sfintul Munte.

Cu acest mod de viață atonită, în scurt timp numărul călugăriilor de la Frăsinei a crescut și faima bună despre ei a ajuns pînă la scaunul domnesc. Așa se și explică de ce, cînd s-au secularizat averile minăstirești, însuși Domnitorul Cuza a dat poruncă scrisă ca de la Schitul Frăsinei să nu se ia ceva, fiindcă monahii de acolo au renunțat la bugetul de întreținere al Statului, schitul fiind îndestulat din lucrul lor.

Cînd avea puțin timp liber, la Frăsinei venea Părintele Episcop să-și întărească spiritul cu liniștea și viața sihăstrească. Locuia într-o casă

afară din cetatea chiliilor, unde un monah îi citea rugăciunile zilnice, iar la Sfânta Liturghie, când se făcea, venea la biserică schitului.

La schit, Părintele Episcop Calinic se purta ca un simplu monah, cu haine mînăstirești, în culoare neagră sau castanie. Se hrănea fără carne și, de la un timp, chiar fără pește. Era voios la față, dar nu rîdea niciodată. Pentru ca să doarmă puțin și să cugete și noaptea la cele sfinte, se odihnea pe un jilț tare, de lemn, cu brațe și spate, atît la schit, cît și la episcopie. Avea o fină natură sufletească și o temeinică cultură teologică, — de la școala mînăstirească. Mai presus de toate însă, Episcopul Calinic avea harul divin cu el, adică, comunicarea specială a naturii divine în om, Dumnezeu era prezent în viața lui, în cuvintele și faptele lui. Harul a făcut din el un teofor — adică un purtător de Dumnezeu.

Acum să amintim puțin tradiția din care a răsărit, spiritualmente, Episcopul Calinic, acest luceafăr al Bisericii Ortodoxe Române.

Încă din vechime, creștinii sînt rînduiți în biserică astfel: la extremitatea inferioară stau simplii credincioși, care trăiesc în legăturile căsătoriei. Mai sus de aceștia se află acei sau acelea care au încredințat bisericii văduvia lor. După aceștia mai sus se află monahii, care de bună voie s-au dăruit lui Dumnezeu, prin voturi solemne de curăție, de ascultare și de sărăcie personală. Urmează mai sus, virgini de ambele sexe, care au închinat Domnului fecioria lor; aceștia obișnuit intră în tagma monahală. În fine, mai sus de toți vine clerul, care ocupă culmea sau vârful societății creștine.

Cum în trecut existau puține persoane cu pregătire specială pentru sacerdoțiu, episcopii hirotoneau clerici pentru popor: fie dintre virgini, fie dintre văduvi, care nu s-au recăsătorit, cum și dintre cei căsătoriți, care și-au păstrat curăția căsătoriei lor.

Viața ascetică, de cuvioșie, de absistență și de cultură teologică a monahilor de prin mînăstiri și sihăstria, aproape singurele școli spirituale în trecut, era considerată ca sacră și le asigura acestora un loc privilegiat în Biserică. De aceea, pentru locurile mai importante în cler, erau chemați mai întîi monahii. Hirotoniile de diacon și de preot, ei le acceptau cu bunăvoință, pe la mînăstiri, sihăstria și episcopii, căci în aceste locuri puteau să-și trăiască viața monahală, cu obligațiile ei canonice; iar cît privește demnitățile chiriarhale, pe acestea, monahii le evitau pe cît puteau, fiindcă acestea, neapărat, îi obligau la părăsirea singurătății și la schimbarea modului de viață monastică.

Și dacă totuși au fost monahi, care au acceptat să fie scoși din mînăstire și sihăstria pentru a fi sfințiți episcopi în folosul mîntuirii sufletelor din lume, unii au onorat și înălțat episcopatul ca prestigiu, în cel mai înalt grad, unind la apostolatul episcopal exercițiile ascezei riguroase, practicate de ei în mînăstire sau sihăstria din care au ieșit.

Între aceștia strălucește, prin excelență, în România, Episcopul Calinic de la Rîmnîcu-Noul Severin. Despre el se spune că atunci, cînd stăpînirea l-a chemat la ierarhie, i s-a propus scaunul de mitropolit al Ungrovlahiei. El însă și-a cerut iertare, motivînd că n-ar putea acomoda felul de viață monastică cu cerințele vieții de mitropolit la București. Atunci a fost rugat să primească scaunul vacant de episcop al Rîmnîcului.

Noul Severin. Arhimandritul de atunci Calinic, văzînd că este voia lui Dumnezeu ca el să iasă din mînăstire pentru *mîntuirea sufletelor*, — care este primul scop al Bisericii pe pămînt, a zis: «*Fie, voia Domnului, căci de la El pașii omului se îndreptează*».

După ce s-a așezat ca episcop al Rîmnicului și al întregii Oltenii, Părintele Calinic și-a creat mai întîi la reședință un mediu monastic, cu personal monahal și cu servicii divine permanente — ca la mînăstire; iar pentru liniștea sihăstrească el a durat — cum s-a spus — noul schit Frăsiniei, pe o colină, la poalele muntelui Căpăținei, unde își are izvorul pîrîul Muereștilor, care udă două sate vechi, în care femeile ar fi reprezentat, cîtva timp, capul familiilor în locul bărbaților, pieriți în luptele cu năvălitorii.

Părintele Calinic, după ce, ca episcop al Olteniei, a înzestrat eparhia cu realizări religioase, culturale și filantropice și a îndrumat poporul pe căile mîntuirii prin sacre învățături și bune exemple, prevăzîndu-și, apropiat, sfîrșitul vieții pămîntene, s-a retras la Mînăstirea Cernica, unde încă de tînr — feciorelnic se dăruise lui Dumnezeu prin călugărie. Aci, în ultimele zile ale vieții, iertînd și binecuvîntînd pe toți, a adormit cu pace, în totală neagoniseală persanală, la 11 aprilie 1868.

A fost înmormîntat arhiereste în pridvorul bisericii, făcută de el, pe cînd era arhimandrit al Mînăstirii Cernica. La locul de veci, clerul l-a prohodit cu sacre cîntări și mulțimea de monahi și credincioși l-a plîns cu neîncetate lacrimi.

Providența Divină, ale cărei căi sînt nepătrunse de mintea omenească, a hotărît, prin Conducerea de astăzi a Bisericii Ortodoxe Române, ca Episcopul Calinic — deși numit și recunoscut de către popor ca sfînt, încă din viață, să fie trecut între sfinți prin canonizare sinodală. Această sacră ceremonie a avut loc la 23 octombrie 1955, și s-a oficiat cu mare solemnitate de către 30 arhieriei români și căpetenii bisericesti de peste hotare în asistența unei imense mulțimi de popor. Cu acest prilej, sfințele sale oseminte au fost mutate din pridvor înăuntru bisericii și depuse într-o raclă, lucrată artistic, cu scene și chipuri evocatoare din viața sfîntului.

Dintr-un nobil îndomn de venerație pentru Sfîntul Calinic și de firească iubire față de trecutul istoric românesc. Prea Fericitul Patriarh Justinian a restaurat și înfrumusețat întreaga Mînăstire Cernica și totodată și casa istorică unde a viețuit, s-a rugat și a răposat Sfîntul Calinic, — mare otitor al acestei mînăstiri.

Anul acesta, la centenarul trecerii Sfîntului Calinic în eternitate, amintita casă, ce-i purta numele încă din viață, de cînd el era starețul Mînăstirii Cernica, este acum declarată *Casă Memorială*, ca prin cuprinsul ei bogat și interesant, să fie mereu evocatoare despre viața sfîntă și magnifica activitate a acestui luceafăr al Bisericii strămoșești și fiu credincios al neamului românesc, pe care l-a iubit, l-a onorat și l-a înălțat cu persoana sa sfîntă.

† EFREM ENĂCESCU





## VIAȚA ȘI ACTIVITATEA SFINTULUI IERARH CALINIC DE LA CERNICA

*Copilăria și adolescența (1787—1804).* Sfântul Calinic se naște la sfârșitul uneia din cele mai grele epoci ale istoriei poporului român. Este vorba de epoca fanariotă, care, deși în anumite ramuri ale culturii noastre a putut da unele roade, a însemnat totuși, în linii generale, o perioadă de cumplită decădere materială și morală.

Constantin, care avea să devină Sfântul Calinic, născut în București, cetatea de scaun și inima țării, la 7 octombrie 1787, dintr-o familie crescută în frica de Dumnezeu, va reuși prin aspra sa viață să reinvie virtuțile străbune, aducând o adiere sfințitoare asupra întregului neam.

Părinții săi, pe numele de botez Antonie și Floarea, erau creștini dreptcredincioși și locuiau în acea parte a orașului denumită, încă din vremea copilăriei sfântului de mai târziu, mahalaua Visarion. Ei trebuie să fi fost oameni cu oarecare stare, deoarece unul din băieți se va face preot, iar însuși Constantin va urma la școală. Mahalaua locuită de ei se afla în acea vreme la marginea orașului și se întindea între calea Dorobanți de astăzi, numită ulița Herăstrăului, și actualul spital de copii, loc cunoscut pe atunci sub numele «la Iane Brutarul». Această parte a orașului era alcătuită din căsuțe modeste, despărțite între ele prin grădini mari, care făceau să te simți mai mult la țară decât la oraș.

Atmosfera care domnea în familie era deosebit de evlavioasă. Mama lui Constantin, Floarea, se va călugări mai târziu la Pasărea, cu numele de Filofteia, iar fratele său mai mare va fi preot de mir și apoi se va călugări și el, sub numele de Acachie. Se înțelege lesne că o familie, din care în răstimp așa de scurt au ieșit trei călugări, trebuie să fie strălucit în practicarea virtuților creștine și este ușor de închipuit că mama, care creează atmosfera căminului, va fi fost aceea care din frageda copilărie a împlintat în sufletele nevinovate ale fiilor ei dragostea de Hristos și de Biserica sa.

În afară de acești doi băieți, ne mai sînt cunoscute numele unui frate și al unei surori, Gavriil și Oprina. Asupra acestor patru copii veghia Floarea, cu toată dragostea unei mame iubitoare, care purta de grijă atît pentru trupul cit și mai ales pentru sufletul acestor vîrstare dăruite ei de Domnul.

Micuțul Constantin a fost botezat de Luxandra Văcărescu, soția banului Barbu Văcărescu și mama lui Ianache Văcărescu. Această legătură, dintre viitorul sfînt și una din familiile care a dăruit ațiția patrioți și cărturari de seamă neamului nostru, nu este lipsită de o anumită semnificație. Acel care de-a lungul întregii vieți a stat alături de cei mai buni fi ai neamului și care a fost atît de legat de boerimea noastră progresistă, apare încă de la începutul vieții sub scutul acestei familii de adevărați români.

Primi ani ai copilăriei micuțului Constantin s-au scurs în liniștea căminului părintesc sub oblăduirea blîndeii sale mame, alături de frații care vor fi fost și

primii săi tovarăși de joacă. Liniștea acestui cămin patriarhal trebuie să fi fost însă tulburată de nenorocirile și calamitățile succesive, care s-au abătut la acea vreme asupra pașnicilor bucureșteni. Într-adevăr, epoca în care se situează copilăria și adolescența lui Constantin se caracterizează pentru viața Bucureștilor prin tot felul de nenorociri, menite să întunece viața locuitorilor acestui oraș.

Constantin se naște sub domnia lui Vodă Nicolae Mavrogheni care, în șirul despoților fanarioți, prezintă o excepție interesantă, atît prin deosebita lui calitățile cît și prin însemnatele inițiative luate spre a îmbunătăți viața norodului. Moartea sa tragică, întimplată la 1790, ca urmare a războiului austro-turc la care fusese obligat să ia parte, va fi aruncat un vâl asupra sufletului bucureștenilor din acea vreme, care și-l aminteau cum cutreiera noaptea străzile orașului, cercetînd pe negustorii ce înșelau pe cumpărători. Părinții lui Constantin vor fi fost desigur și ei impresionați de acest sfîrșit tragic.

O nenorocire ce va fi îngrijorat mai direct familia micuțului Constantin a fost, fără îndoială, epidemia de ciumă, care s-a iscat în București în 1792. Molima luă asemenea proporții încît Domnitorul se retrase în palatul de la Colentina, iar Franciscanii de la Bărăție căzură jertfă, din care cauză chiar Biserica fu închisă. Nu mică trebuie să fi fost groaza Floarei, care tremura în fiecare clipă pentru Constantin, în vîrstă numai de 5 ani, precum și pentru fratele său mai mare. Rugăciunile la Maica Domnului erau pentru dînsa singura scăpare în acele clipe de restriște.

Pentru îndepărtarea acestei cumplite molime, fu adus de la Dușco, din Balcani, capul Sfîntului Visarion, apărătorul și tămăduitorul. Aceste moaște sfînte fură purtate prin tot orașul, de la Cotroceni la Sfîntul Spiridon și după un timp molima mai conțeni. Atunci se înalță în mahalaua locuită de familia lui Constantin biserica cu hramul Sfîntul Visarion, Haralambie și Mina, biserică închinată deci sfinților tămăduitori. Acest locaș, terminat în anul 1797, a fost întemeiat de către un preot Petre, care se numea protopop al Bucureștilor și pare să fi fost un om învățat și înzestrat cu deosebite însușiri de păstor sufletesc. Lîngă biserică a fost întemeiat și un spital de ciumați, menit să adăpostească pe cei care încă mai cădeau jertfă cumplitei boli.

Este probabil că familia lui Constantin, așa de aplecată spre cele bisericești, era în legătură cu Popa Petre, în a cărui enorie locuia. Nu ar fi de mirare ca primele licăriri de dragoste pentru Hristos și Biserica Sa, să le fi resimțit micuțul Constantin, acum în vîrstă de 10 ani, chiar în cuprinsul acestui sfinț locaș, cînd popa Petre slujea Sfînta Liturghie, sau cînd rostea o predică inspirată de străbunele Cazanii. În tot cazul, credem că acest preot cucernic și învățat va fi exercitat o înfîurire asupra mediului în care s-au scurs primii ani ai viitorului sfinț.

În 1799 o altă nenorocire, menită să deștepte groaza în sufletele tuturor acelor înzestrați cu un elementar sentiment de omenie, a fost uciderea miselească a domnitorului fanariot de atunci, Constantin Hangerli. Uciderea a avut loc din ordinul turcilor și s-a înfăptuit în chiar palatul domnesc, sub ochii nenorocitei sale soții precum și a fiicelor sale. O asemenea crimă nu se poate să nu fi zguduit adînc pe toți oamenii de suflet, deși Hangerli nu era un domn de valoare la Mavrogheni. Este neîndoios că Sfîntul Calinic, în cursul vieții sale a arătat atîta dragoste și înțelegere pentru suferințele oamenilor, va fi fost cumplit impresionat la vîrstă de 12 ani, auzind povestirea, care desigur mergea din gură în gură, a celor ce se petrecuseră la curtea domnească.

În acea vreme nicul Constantin începu să frecventeze școala. Biograful său Anastasie Baldovin ne spune că el a urmat școala românească, învățînd și grecește, dar nu indică anume în ce școală. Cele mai renumite școli românești din acea vreme erau la Colțea, la Sfîntul Gheorghe și la Udricani, dar, deoarece Udricanii erau foarte departe de locuința sa, este de presupus că el va fi învățat la Colțea sau la Sfîntul Gheorghe. Modul în care se învăța în aceste școli, precum și caracterizarea dascălilor din acea vreme ni s-au păstrat din atît de sugestivele scrisori ale lui Ioan Ghica către Vasile Alecsandri. Nu este greu, deci, să ni-l închipuim pe Constantin, copil ridicat acum la vîrstă școlară, silabisînd bucovna, învățînd apoi să citească Apostolul și să cînte troparele. În aceste modeste școli,



în care dascălul așezat pe prisma bisericii deprindea pe învățăceii săi scrisul și cititul, s-a deșteptat pentru prima oară în sufletul copilului dragostea de carte, care nu-l va părăsi toată viața. Într-o asemenea școală a început Constantin să îndrăgească citirea cărților sfinte și talmăcirea cuvintului lui Dumnezeu.

În timp ce viața lui se scurgea în liniște între căminul părintesc și școală, alte nenorociri s-au abătut asupra vieții tihnite a bucureștenilor. În 1802 un mare cutremur zgudui din temelii cetatea de scaun, dărâmind faimosul turn al Colței, care alcătua podoaba orașului, precum și clopotnițele multor biserici, 1100 prăvălii și nenumărate locuințe. Acest cutremur va fi stîrnit o mare spaimă printre creștinii dreptcredincioși, care vedeau în el un semn al miniei cerești.

Tot în 1802 altă întimplare înspăimîntă cumpnit pe bucureșteni. Cîrjali lui Pășvantoglu se aflau la Dunăre și amenințau orașul. În fața primejdiei, deoarece nu existau suficiente trupe de apărare, domnitorul Mihai Șuțu, împreună cu boierii, negustorii și o parte din orășeni, părăsi capitala, lăsînd-o în voia soartei<sup>1</sup>. Bucureștii rămăseră pentru cîteva zile în seama vestiților «Crai de Curtea Veche», care-l prădară și terorizară timp de două zile, după care liniștea fu restabilă de un beșleagă turc aflat la Cotroceni. Cetățenii trecuseră printr-o mare groază și scăpaseră ca prin minune din primejdie. Este interesantă mărturia unui negustor contemporan, pentru a înțelege gravitatea momentului și ușurarea resimțită după îndepărtarea pericolului: «Din mare primejdie au ieșit Bucureștii, dar n-a fost nimic alta decît o îngrijire dumnezeiască, deoarece au stat atîtea zile fără cîrmuitor și fără oameni, decît numai dintre crai, hoți și desperați; și să rămîie Bucureștii precum era fără a se strica vreo casă ori prăvălie»<sup>2</sup>.

Constantin și cu ai săi au trăit și ei desigur cîteva zile de groază, dar, după înlăturarea primejdiei, el se va fi simțit și mai întărit în credința sa, văzînd cum Domnul răspunde celor ce i se roagă cu credință și săvîrșește minuni la vreme potrivită.

El văzuse ciuma secerînd vieți nevinovate, călăul rostogolind pe treptele tronului capul însingerat al lui Hangerli, cutremurul prefăcînd în ruine casele gospodariilor înstăriți și trupe străine, perindîndu-se în țărișoara noastră, spre a se înfrunta în lupte veșnic reîncepte. Într-o lume în care nimic nu era statornic, și totul amenința să se prăbușească, pașii lui Constantin începură să se îndrepte tot mai des în zilele de sărbătoare către Sfînta Mînăstire Cernica. În acea vreme mînăstirea era condusă de starețul Gheorghe, vestitul ucenic al lui Paisie. Aceasta împlîntase aici duh de viață nouă, cu adevărat duhovnicească și românească. Tînărul Constantin se simțea din ce în ce mai atras de viața de adîncă evlavie care domnea în mînăstire. De fiecare dată cînd mergea la Cernica el se smulgea cu greu din pacea de acolo, spre a se reîntoarce în zgomotosul București din acea vreme, simțînd tot mai limpede că menirea lui era mînăstirea, unde putea sluji în liniște lui Hristos și nu lumea, pe care o găsea din ce în ce mai zbuciumată. Faptul că fratele său mai mare Acachie se afla încă mai de mult în sfînta mînăstire va fi avut și el desigur o înfrîurire asupra lui Constantin.

Astfel se făcu că în anul 1804<sup>3</sup> Constantin se hotărî să părăsească pentru totdeauna lumea, intrînd în mînăstire. Pare că, după cîte am putut deluși din sufletul sfîntului, care nu ne-a lăsat o mărturisire scrisă, această hotărîre a fost luată în chip firesc, fără efort și fără vreo prealabilă luptă interioară. Sfîntul Calinic nu e un convertit. El s-a născut în credința strămoșească, pe care a primit-o împreună cu laptele evlavioasei sale mame și această credință a crescut cu el, ajungînd la înflorirea deplină. Sufletul său nu era tumultos, sfîșiat de patimi

1. N. Iorga, *Istoria Bucureștilor*, București, 1939, p. 195.

2. Idem, *Studii și Documente*, VIII, nr. 59, p. 122.

3. În toate lucrările cercetate data intrării în mînăstire este 1807. Din articolul Arh. Atanasie Gladcovski, *Gheorghe Arhimandritul Mînăstirii Cernica*, în «Glasul Bisericii», nr. 12, nov.-dec. 1956 — rezultă însă că în statul personalului monahal din 1847, întocmit de chiar Sfîntul Calinic, ieromonahul Calinic este trecut ca fiind primit în obștea din Cernica la 20 aprilie 1804. Afirmația lui Anastasie Baldovin că Sfîntul Calinic a fost primit în mînăstire de către starețul Gheorghe corespunde deci adevărului istoric și nu este o greșeală, așa cum s-a crezut.

și de îndoieli, ci senin, cucernic, veșnic luminat de razele binefăcătoare ale harului. De aceea, se poate afirma că el s-a rupt de lume și de tot ce oferea viața unui tânăr, de șaptesprezece ani, fără regret, fără a se uita în urmă, supunându-se chemării de sus. Se poate chiar că Dumnezeu să-i fi dat un semn, deslușindu-i menirea sa și chemându-l la El, căci de-a lungul întregii sale vieți sfântul s-a învrednicit de asemenea semne.

Este, deci, sigur, că tânărul Constantin asculta o chemare puternică în clipa cînd în 1804 senin, smerit și plecat voiei Celui de Sus, intra pentru totdeauna pe poarta Mănăstirii Cernica.

*Anii de ucenicie și de maturizare (1804—1818).* — În Mănăstirea Cernica, unde intra cu smerenie tânărul Constantin, domnea la aceea vreme un duh de viață nouă, datorită starețului Gheorghe. Acesta, deși fusese influențat de paisianism, reușise să sădească la Cernica o spiritualitate originală care printr-o serie de trăsături se deosebea de cea paisiană, avînd un caracter specific românesc. În spiritualitatea cernicană se punea accentul pe participarea monahului la viața de obște, pe dezvoltarea treptată și armonioasă a darurilor duhovnicești menite să preschimbe pe frați în monahi desăvîrșiți, pe însemnătatea serviciului liturgic în viața monahilor și pe activitatea practică gospodărească.

Sfîntul Calinic era chemat să întruchieze acest ideal deoarece în ființa sa aveau să rodească în cel mai înalt grad virtuțile spiritualității cernicane.

Pășind pe poarta sfintei mănăstiri, viitorul monah Calinic începea viața de grele nevoițe și osteneți. El se afla acum la începutul urcușului duhovnicesc, adică în etapa cea mai grea a drumului ce duce spre desăvîșire.

Tînărul nevinovat, care era la acea vreme Constantin, nu va fi avut de înțreprins o luptă așa de anevoioasă cu patimile, precum bărbații înaintați în vîrstă, la care aceea trebuie să zmulgă din ființa lor atîtea porniri înrădăcinate. Totuși, ca la toți cei plecați pe calea desăvîșirii, ispitele și încercările nu vor fi lipsit, iar pentru a lupta cu ele Constantin va fi avut nevoie de o voință neînfrîntă. De aceea îl vom vedea supunîndu-se la grele nevoițe spre a struni toate aplecările spre păcat din ființa sa și a se învrednici astfel de primirea darurilor Sfîntului Duh, care vin să încununeze pe cei ce au biruit greutatea etapei purificatoare. Tînărul Constantin pășeste, deci pe calea cea îngustă și spinoasă a lepădării de sine, care îl va duce la primirea harului sfinților.

La sosirea lui la Cernica, mănăstirea era mult mai puțin întinsă decît astăzi. Ea era concentrată în ostrovul de la miazăzi, numit Ostrovul Sfîntul Nicolae, după numele bisericii cu hramul Sfîntului Ierarh. Chiliiile călugărilor erau îngrămădite în jurul micuței bisericuțe întemeiate de starețul Gheorghe, care suferise foarte mult în urma cutremurului din 1802. În ostrovul de la miazănoapte, unde este de fapt vatra de căpetenie a mănăstirii de astăzi, nu se afla la acea vreme decît un paraclet, închinat Sfîntului Gheorghe și zidit de un anume Dan Brașoveanu, precum și cîteva chilii singuraticе, printre care și aceea a starețului Gheorghe. Ambele ostroave se oglindeau în undele limpezi ale lacului Cernica, care pe atunci nu era acoperit de stuț. Era deci o așezare destul de restrînsă, tot ceea ce cunoaștem astăzi din Cernica urmînd să fie înălțat de Sfîntul Calinic. Totuși, privești era deosebit de plăcută. La orizont se înșirau codri bătrîni, apele lacului sclipeau în lumina soarelui de amiază, iar livezile din preajmă înconjurau mănăstirea cu un briu de verdeață. Frumusețea acestor privești nu avea caracterul strălucitor al peisajelor de munte, ci dîmpovîriva ea dăcea o impresie de liniște, de pace domoală, lipsită de orice notă de sălbăticie. Este atmosfera specifică șesului muntean, semănat din loc în loc cu codri de ștejar și cu lacuri, pe malurile cărora s-au înălțat numeroase mănăstiri. Lumina revărsată asupra acestor privești, îndeosebi la ora apusului, este pe cît de blîndă, pe atît de fermecătoare.

Pare că între firea Sfîntului Calinic, blîndă, bună, veșnic senină și plecată Domnului, și această privește, în care și-a petrecut cea mai mare parte a vieții, a existat un fel de afințate tainică. După cum fericitul Augustin poartă în firea sa pețeta Africii arzătoare, răscolitoare de patimi și zămislitoare de credințe fanatice, tot așa se poate spune că privești senină, luminoasă și domoală a cîmpiei

muntene a zămislit chipul blind, smerit și așa de cumpănit al sfintului român.

În clipa cînd fratele Constantin intra în minăstire, starețul Gheorghe mai păstorea încă peste obștea întemeiată de el. Desigur că marele nevoitor, deprins cu cunoașterea sufletului omenesc, a întrezărit chiar de atunci ce comori zăceau în sufletul copilului nevinovat care dorea să devină monah. Tocmai de aceea l-a încredințat el lui Pimen, cel mai apropiat ucenic al său și «bătrîn iscusit în călugărie»<sup>4</sup>.

Numai doi ani s-a putut bucura fratele Constantin de prezența în minăstire a starețului Gheorghe, căci în decembrie 1806 acesta adormea întru Domnul. Toțuși, primii ani, în care se sădesc deprinderile ce vor rămîne și se fixează impresiile cele mai puternice, au fost hotărîtori pentru formarea viitorului monah. Atunci s-a adăpat el cu tot entuziasmul tineretii la învățăturile pline de înțelepciune ale bătrînelui stareț, învățături care vor rodi însutit în sufletul său. De aceea moartea starețului a fost prima lovitură primită de fratele Constantin în noua viață ce începea. În locul starețului Gheorghe a fost ales stareț Timotei, bărbat înțelept și bun gospodar, care avea să înalțe Minăstirea Pasărea.

Faptul că tinărul Constantin a fost încredințat unui călugăr așa de iscusit și ucenicul cel mai apropiat al starețului Gheorghe a jucat un rol însemnat în viața sa. Călăuzit de părintele Pimen, care, priceput în arta creșterii monahilor, ca un duh altoitor, «știa să-l păzească ca să nu-l vatăme cu nimic, nici trupește, nici sufletește»<sup>5</sup>, fratele Constantin începu deci viața de grele nevoițe. Tot de la Pimen el învătă să sape cruciulițe, îndeletnicire cu care își va petrece orele libere, îngăduindu-i totodată să-și continue rugăciunea neîncetată pe care, după mărturisirea unui duhovnic de mai tîrziu, o va avea pururea în minte. Noaptea citea cu sîrguință Scripturile, în care găsea hrană potrivită pentru foamea sa duhovnicească. Este probabil că între Pimen și tinărul său ucenic se va fi creat o mare apropiere sufletească și că bătrînul duhovnic a înțeles foarte de timpuriu ce mlădiță deosebită îi fusese încredințată. Cassian notează, bazîndu-se desigur pe o informație vrednică de încredere, că Pimen a cunoscut că noul său ucenic, «va fi bărbat desăvîrșit și dascăl al călugărilor din România»<sup>6</sup>.

Faptul că Pimen deosebise în tinărul frate însușiri mai alese ne este dovedit și prin aceea că el a rugat pe starețul Timotei să nu prelungească timpul de încercare cerut de pravilă pentru intrarea în monahism. De aceea, în noiembrie 1808, fratele Constantin îmbracă chipul ingeresc, devenind astfel monahul Calinic. Cu cită reculegere și smerită evlavie va fi ascultat el rugăciunile menite să-i închine viața lui Hristos ne este ușor de închipuit.

După tunderea sa ca monah, Calinic și-a sporit încă ostenele, supunîndu-și trupul la un post foarte aspru și neîngăduindu-și decît foarte puține ore de somn. Toate aceste străduințe aveau drept scop să ducă la dezrădăcinarea patimilor și să-l apropie tot mai mult de Dumnezeu prin sădirea virtuților, aducătoare de har. Tinărul monah ajuruse o adevărată pildă pentru ceilalți călugări mai vîrstnici, astfel că în curînd el a fost hirotonit ierodiacon de către arhiereul Sofronie, rămî-nînd însă tot sub oblăduirea părintelui Pimen. În felul acesta, Sfîntul Calinic a putut lua parte activă la săvîrșirea Sfîntei Liturghii, lucrare care revarsă nenumărate haruri asupra celor ce o săvîrșesc.

În 1809 starețul Timotei purcese la reclădirea bisericii Sfîntul Nicolae, dărimată de cutremurul din 1802. Deși războiul ruso-turc nu încetase încă, acest vrednic egumen obținu, de la mitropolitul Dosoftei Filitis, îngăduința de a începe refacerea sfîntului locaș. Lucrurile mergeau însă greu, deoarece minăstirea nu dispunea de sume îndestulătoare, iar țara era sărăcită de domniile fanariote și de nesfîrșitele războaie care se purtasera în cuprinsul ei. După trei ani, situația fiind tot grea, starețul Timotei hotări să trimită pe părintele Pimen, însoțit de cuviosul ieromonah Calinic, în Moldova, pentru strîngerea de ajutoare. Momentul era prielnic pentru o astfel de călătorie. În luna mai 1812 se încheiasă pace între Rusia și Turcia, trupele străine trebuînd astfel să părăsească țările române, iar în Mun-

4. Cassian Cernicanul, *Istoriile sfîntelor monastiri Cernica și Cătilărușani*, București, 1870, p. 86.

5. *Ibidem*, p. 86.

6. *Op. cit.*, p. 87.

tenia fusese numit domn Ioan Caragea. Țările noastre se puteau bucura, deci, de oarecare liniște. Căutînd să folosească acest răgaz, cei doi cinstiți monahi plecară în Moldova pentru a aduna ajutoare. Nu avem date asupra călătoriei și desigur aceasta constituie o mare lipsă pentru înțelegerea personalității Sfîntului Calinic, deoarece credem că ea va fi avut o înrîurire fericită asupra dezvoltării sale viitoare. Era pentru prima dată că tînarul ieromonah, acum în vîrstă de 25 ani, își părăsea minăstirea și locurile copilăriei, pentru a întreprinde o călătorie mai lungă. Este mai mult ca sigur, că, împreună cu părintele său sufletesc, Calinic a cercetat minăstirile unde înflorea paisianismul și îndeosebi Minăstirea Neamț. Aici mișcarea duhovnicească, trezită de marele stareț, încă mai dădea roade; egumenul Ioan, un paisian de seamă, moare chiar în acest an. Pe de altă parte, Minăstirea Neamț se învrednicise de ircă un dar deosebit, deoarece aici sălășluise mitropolitul Veniamin Costache, îndepărtat vremelnice în timpul războiului ruso-turc din scaunul mitropolitan al Moldovei. Acesta adusese în minăstire, încă din 1807, tiparul de la Iași și începuse o neostenită activitate de tipărire de cărți sfînte, activitate ce mergea mină în mină cu gravura în lemn, care deveni în curînd o adevărată artă. La vremea călătoriei Sfîntului Calinic, Simion Ierei își începuse munca de gravor, împodobind cu multă măiestrie tipăriurile ce ieșeau de sub teascurile minăstirii.

Sfîntul Calinic, care se va arăta în toată viața sa atît de îndrăgostit de cărți sfînte, a fost desigur impresionat de cele văzute la Neamț și n-ar fi de mirare că atunci să fi zămislit gîndul de a înființa și el o tipografie răspînditoare a cuvîntului lui Dumnezeu, cînd împrejurările îi vor îngădui. Acest gînd se va împlini după 40 ani, cînd el va deveni episcop de Rîmnic.

După reîntoarcerea din Moldova, zidirea bisericii Sfîntul Nicolae începu să prindă avînt: se vedeau roadele lucrării ieromonahului Calinic. Dar totodată liniștea minăstirii începu să fie tulburată de larva firească ce însoțește orice astfel de construcție. Părintele Pimen, înzestrat cu o bogată viață duhovnicească, nu-și mai găsea în aceste împrejurări liniștea necesară pentru reculegere, de aceea hotărî să plece pentru un timp la Sfîntul Munte. Calinic trebui deci să se despartă de părintele său duhovnicesc și fu incredințat părintelui Dorotei, care avea să devină mai tirziu stareț. Desigur că această despărțire trebuie să fi fost deosebit de grea pentru tînarul monah, așa de legat sufletesc de duhovnicul său. .

Cunoscînd însă însemnătatea votului ascultării și pătruns de gîndul că Hristos este acela care călăuzește orice pas al monahului, Calinic s-a supus de bună voie acestei încercări vremelnice. Acum începe de altfel o epocă deosebit de grea pentru tînarul monah pornit pe calea desăvîșirii. Cassian ne spune că în acest timp Sfîntul Calinic începe să-și impună un regim tot mai sever: toată săptămîna nu mîncea bucate gătite, ci doar pîine cu apă și numai sîmbăta și duminica lua masă cu ceilalți părinți, spre a respinge ispita trufiei. Noaptea nu dormea mai mult de 3 ceasuri și numai pe scaun. Pe de altă parte ziua muncea din greu la ridicarea locașului de rugăciune, lucrare ce presupunea o mare efort fizic. În acest timp izbucnește și molima de ciumă în minăstire; este vorba de vestita ciumă a lui Caragea apărută în țară o dată cu venirea noului domn fanariot. Călugării încep să cadă loviți de boala cumplită. Sfîntul Calinic, atît de slăbit de post și de muncă, rezistă totuși, apărut de puterea Duhului Sfînt, căci Dumnezeu îl pregătea pentru o menire mai înaltă. Fără frică se apropia de frații bolnavi aducîndu-le cuvinte de alinare și stînd de veghe la căpătuiala bolnavilor. Totodată nu-și întrerupea niciuna din lucrările sale, fiind neîncetat prins între muncă și rugăciune. Aceasta este de altfel imaginea întregii sale vieți, împărțită mereu între rugăciune și activitate practică pusă în slujba lui Dumnezeu. La el, ca de altfel la toți marii sfinți, desăvîșirea personală merge mină în mină cu activitatea creatoare și cu sporirea dragostei față de frați. Creștinul adevărat nu se desăvîșește singur și mai ales nu rămîne niciodată singur în desăvîșire. Cassian spune că Sfîntul Calinic era un adevărat părinte pentru ceilalți monahi, «că trăgea inimile tuturor către sine», învederînd astfel că, cu cît te apropii mai mult de Dumnezeu, cu atît îți deschizi mai mult sufletul față de semenii .

Deoarece mulți dintre preoții minăstirii muriseră de ciumă, ierodiaconul Calinic, care dovedise atita stăruință și chemare duhovnicească, a fost hirotonit preot în februarie 1813. Această primă epocă de grea încercare își primise deci răsplata cuvenită: celui care știuse să rabde, să indure și să se nevoiască în tăcere, i se arăta de Cel de Sus că ostenele sale fuseseră bine primite.

Urmă o epocă mai ușoară: molima de ciumă conțeni către sfârșitul lui 1813, călugării lucrau cu tot mai mult spor la isprăvirea bisericii, în țară părea că se așternuse o oarecare liniște. În aceste împrejurări noua biserică fu sfințită în anul 1815 domn fiind tot Caragea Vodă, iar mitropolit Nectarie, fostul episcop de Rîmnic. Trebuie să fi fost o zi de mare bucurie în minăstire, căci monahii își vedeau în sfârșit visul împlinit: aveau un locaș de rugăciune demn de minăstirea și de rugăciunile lor. Este drept că la aceea vreme zugrăveala bisericii nu era încă gata, ea urmînd să se săvîrșească abia sub stăreția Sfîntului Calinic.

Pentru Sfîntul Calinic, atît de legat de obștea sa și avînd o evlavie deosebită pentru patronul minăstirii, marele ierarh Nicolae, ziua sfințirii a fost desigur o mare bucurie. La aceasta se adăuga și faptul că, în toată smerenia sa, Sfîntul Calinic se recunoaștea ca unul dintre ctitorii sfîntului locaș, la ridicarea căruia ajutase atît prin stringerea de ajutoare, cît și prin lucrare directă. Se poate spune că el gusta pentru prima dată, mulțumirea firească pe care ți-o dăruiește împlinirea unei opere făurite pentru slava lui Dumnezeu. De-a lungul întregii sale vieți Sfîntul Calinic va resimți de nenumărate ori un astfel de fior, dar prima emoție de acest fel a rămas neștearsă din amintirea tînarului monah.

În același an Sfîntul Calinic se învrednicea încă de o recunoaștere a meritelor sale: în septembrie 1815, el a fost hirotesit duhovnic de chiar Nectarie mitropolitul țării. Hirotesirea se făcuse la cererea monahilor care și-l doreau duhovnic, deoarece cunoscuseră la el un suflet cald și aplecat spre nevoile sufletești ale fraților. Desăvîrșirea mergea deci mină în mină cu deschiderea sufletului față de aproapele. Sfîntul Calinic s-a dovedit un neîntrecut duhovnic, de aceea la el au început să vină nu numai monahii, ci și lume din afară de minăstire, dornică să găsească sfat și alinare.

În anul următor, el primi din partea starețului Timotei și ascultarea de eclesiarh al minăstirii, deoarece cunoștea foarte bine regulile călugărești. Se vede deci cît de împovărat trebuie să fi fost încă din această epocă: împărțit între ascultările care îi răpeau atita vreme și propriile sale nevoițe pe care le sporea mereu. În martie 1816 muri starețul Timotei și în locul lui a fost ales cuviosul Dorotei, părintele duhovnicesc al Sfîntului Calinic. Acesta fiind în vîrstă, îi incredințată toată cîrmuirea minăstirii, căci «starețul numai cu numele era stareț, iar cu lucru era acesta», zicea Cassian<sup>8</sup>. Iată-l deci pe ieromonahul Calinic, chiar înainte de a împlini 30 de ani, ajuns cîrmuitor peste minăstire și călăuzitor sufletesc al părinților. Această împlinire între activitatea practică și cea duhovnicească va putea fi urmărită de-a lungul întregii sale vieți, ea constituind una din caracteristicile sale dominante.

Totodată, pentru a-și spori puterile duhovnicești, el se dedă în această epocă la ostenele ascetice tot mai anevoioase. Cassian povestește cum că în acest an, 1816, Calinic a luat dezlegare să nu mănînce nimic din Duminica lăsatului de sec de brînză și pînă în Joia mare, cînd a mîncat o prescură și apoi din nou nimic pînă la Paște. Cassian spune că el avea o rugăciune neîncetată în minte și este sigur că numai menținîndu-se într-o stare de trezvie duhovnicească a putut el stăpîni pînă într-atît cerințele firii umane. Totuși, după acest post s-a îmbolnăvit greu, iar părintele stareț Dorotei care îi îngăduise aceste grele nevoițe, fu foarte mîhnit și veghia neîncetat la căpătîiul lui, temîndu-se pentru viața sa. Domnul voise însă numai să încerce pe robul. Său, așa încît curînd Sfîntul Calinic se sculă din patul suferinței pentru a-și relua îndeletnicirile.

În aceeași vară el se supuse din nou la un post greu: timp de 40 zile nu mîncă nici bucate gătite, nici piine, ci doar zarzavaturi crude și pepeni. Nu este întîmplător faptul că, tocmai în anul cînd sarcini mai grele se abătuseră

8. *Op. cit.*, p. 90.

asupra lui, tânărul ieromonah se supunea la asemenea nevoințe. Pentru a-și spori puterile duhovnicești menite să-l susțină în grelele sale lupte, Sfântul Calinic se ostenea întru purificarea trupului. Darul facerii de minuni, de care se va învrednici puțin mai târziu, va fi desigur incununarea acestor nevoințe.

În anul următor, 1817, o nouă experiență duhovnicească îl aștepta pe Sfântul Calinic. Starețul Dorotei, presimțind că nu mai are mult de trăit, dori să readucă la Cernica pe părintele Pimen, plecat de 5 ani la Atos, spre a-l lăsa egumen în locul său. Pe cine putea însărcina cu această misiune decât pe cuviosul Calinic, ucenicul iubit al lui Pimen? Sfântul Calinic primi cu bucurie această ascultare, deși îi venea greu să se despartă pentru așa multă vreme de obștea sa dragă. El plecă în vara anului 1817 împreună cu monahul Dionisie, care cunoștea bine limba turcă. Timpul era favorabil, deoarece în împărăția turcească domnea oarecum liniște la acea vreme. Ajuns la Sfântul Munte și după ce îl găsi pe părintele său duhovnicesc, revedere care a constituit pentru el o mare bucurie, Sfântul Calinic porni împreună cu Pimen să cerceteze minăstirile și schiturile din Atos. Călăuzit de dascălul său, el putu să cunoască cu de-amănuntul viața monahilor de acolo, care urmau încă la acea vreme vechile rânduiele ale înaintașilor lor, păstrând viu duhul Filocaliei, redobândită de curînd din rîvna Sfîntului Nicodim Aghioritul.

Pentru Sfîntul Calinic, care tocmai se afla în preajma împlinirii vîrstei de 30 ani, contactul direct cu spiritualitatea atonită, în care se găsea condensat tot duhul spiritualității răsăritene, a însemnat un moment hotărîtor. Domnul a vroit ca robul Său, înainte de a începe opera de cîrmuitor de obște — chemare pe nici nu o bănuia în acea clipă — să capete această întărire duhovnicescă, prin descoperirea directă și nemijlocită a valorilor eterne ale ortodoxiei. Acolo, la Atos, ascultînd cu luare amînte tainele împărtășite de părinți-înaintași pe calea desăvîrșirii, sau luînd parte cu reculegere la sfintele slujbe, ori cercetînd felul cum erau organizate obștile călugărilor, a înțeles el mai bine menirea monahismului și i s-a deslușit calea ce avea de urmat. Îmbogățit astfel cu o foarte prețioasă experiență duhovnicească, el se reintoarse după un an în țară însoțit de Pimen și pregătit pentru marea chemare ce-l aștepta.

Aici, părintele Dorotei era încă în viață și se bucură de sosirea lor. El îi și încredință părintelui Pimen toată grija minăstirii, iar acesta începu să supună pe părinți la ascultări foarte grele, după chipul celor de la Atos. Monahii de la Cernica nu erau însă deprinși cu un ascetism așa de sever și, cu toată bunăvoința, nu puteau împlini aceste nevoințe. De aceea, ei au început să murmure, mai ales că părnitele Pimen se pregătea să introducă la Cernica un regim strict chinovial, asemănător celui de la Atos.

Starețul Dorotei muri în decembrie 1818, iar monahii, foarte tulburați, trimiseră soli la mitropolitul Dionisie Lupu, spre a-i face cunoscut impasul în care se aflau. Mitropolitul Dionisie, mare cărturar și bun patriot — lucru ce se va învedera în timpul revoluției lui Tudor — trimise pe arhierul Ioanichie de Stratonichia (starețul minăstirii Sf. Ecaterina din București) să asiste la alegerea noului stareț și să-l așeze egumen pe cel ales de soborul minăstirii.

După sosirea lui Ioanichie la minăstire avu loc alegerea noului stareț: au fost propuși părintele Calinic, părintele Pimen și un oarecare duhovnic, Ignatie. Monahii îl aleșeră pe cuviosul Calinic, pe care îl cunoșteau acum cu toții ca un neîntrecut păstor de suflete. Și astfel se împlini voia Domnului care chema pe robul său la realizarea unei misiuni mai deosebite.

Călugării presimțiseră în Sfîntul Calinic pe cîrmuitorul priceput în a-i călăuzi pe potecile grele ale desăvîrșirii, fără a-i împovăra peste puteri. Acel care pentru sine înțelegea să se supună la nevoințe așa de grele, dovedise măsură și răbdare față de semenii. Această trăsătură va apare ca una din însușirile caracteristice ale Sfîntului Calinic, mare nevoitor întru dobîndirea desăvîrșirii, dar plin de blîndețe și de înțelegere față de frații cărora nu putea să le impună o disciplină la fel de severă. Această măsură, această blîndețe, sînt notele dominante ale ascetismului a cărei strălucită întru chipare a fost marele călugăr cernican.

După 11 ani de grele încercări, în cursul cărora tânărul monah se călise și se curățise de orice înclinare păcătoasă, străbătînd calea anevoioasă a ascezei purifi-

catoare, Sfântul Calinic se afla acum pregătit pentru menirea de stareț, la care îi chemase Domnul. De acum înainte el va putea învedera roadele ascezei la care nu se supusese în zadar, căci darurile Sfântului Duh se vor pogori din belșug asupra acestui vas ales. A sosit deci clipa ca marele nevoitor să ilustreze sensul creator al ascezei.

*Cele dintii biruințe (1818—1829).* — Prin chemare de sus, Sfântul Calinic se văzu așa dar, la vârsta de numai 31 ani, cîrmuitor al unei obști însemnate. O răspundere mare apăsă pe umerii săi. Tînărul stareț va ști să facă față tuturor greutăților și va reuși ca în comunitatea încredințată lui să zidească o adevărată viață duhovnicească.

Deoarece de la moartea starețului Gheorghe se scurseseră mai bine de 10 ani și din pricina nestatorniciei vremurilor, precum și a sporirii numărului monahilor, rînduiala de odinioară se va mai păzea întocmai, înainte de orice altă lucrare, noul stareț se străduie să reintroducă vechea disciplină.

O culegere de povățuiri către monahi, copiată abia în 1842 de un oarecare călugăr Policarp, rezumă metodele folosite de Sfântul Calinic pentru îndreptarea monahilor și pentru călăuzirea lor pe calea desăvîrșirii. Severitatea sa este mereu temperată de dragoste, deși starețul se arată hotărît în a stîrpi abaterile din sinul obștei. Povățuirile ne dezvăluie deci darul de educator al Sfântului Calinic și spiritul în care înțelegea el să îndrumeze pe monahii cernicani.

Încă din primii ani ai stăreției sale, Sfântul Calinic avea să facă față la împliniri deosebit de grele și să-și lege numele de realizări importante. Îndată după alegerea sa, el îngrijii să se înceapă zugrăvirea bisericii cu hramul Sfântul Nicolae, deoarece, deși locașul fusese sfințit încă din 1815, el nu fusese zugrăvit și zidurile albe și goale erau parcă un veșnic îndemn la lucru. Zugrăvirea a fost încredințată unui meșter Fotache, bun cunosctăor al tradiției iconografice bizantine, care în timp de 2 ani acoperi pereții cu numeroase scene din Sfînta Scriptură și din viețile sfinților. Tinda bisericii a fost pictată de vestitul zugrav Nicolae Valahul. Biserica astfel împodobită a fost inzestrată din grija starețului cu toate cele necesare cultului, așa că monahii din Cernica aveau acum un locaș demn de obștea lor.

O confirmare, oarecum oficială, a meritelor pe care noul stareț și le dobîndise încă din primii ani de cîrmuire o aflăm în hrisovul acordat Minăstirii Cernica în 1819 de către Alexandru Șuțu. În acest hrisov se spune că domnitorul, după ce a cunoscut viața dusă de starețul Calinic, precum și că toți monahii petreceau o viață plină de laudă, păzind rînduiala urmată de Sfinții Părinți și că nu aveau nici un venit pentru cele trebuincioase, a întărit hrisoavele înaintașilor săi și a hotărît ca din vistieria statului să se plătească monahilor de două ori pe an cîte 200 taleri la 10 octombrie și 100 taleri la 1 mai pentru îmbrăcăminte lor. Dispoziții asemănătoare cuprindeau și hrisoavele anterioare, acordate de domnia fanarioți starețului Gheorghe. Însemnătatea acestui document stă pentru noi în faptul că el dovedește trecerea de care începuse să se bucure Sfântul Calinic abia după un an de la alegerea sa ca stareț. Duhul de viață nouă instaurată la Cernica începuse să dea roade și obștea condusă de el se arăta, încă de la începutul stăreției sale o comunitate model, prețuită ca atare de cîrmuirea de atunci a țării.

Pentru grija de care Sfântul Calinic a dat dovadă încă din primii ani ai stăreției sale, atît pentru ridicarea vieții monahilor, cît și pentru împodobirea casei Domnului, el primi din partea mitropolitului de atunci, vestitul Dionisie Lupu, care s-a arătat un mare sprijinitor al curentului național din acea vreme, demnitatea de arhimandrit. Hirotesia s-a săvîrșit la 9 aprilie 1820, umplînd de mulțumire sufletele tuturor călugărilor, care se bucurau de vrednicia starețului lor.

Anul următor, 1821, avea să aducă tulburare mare în toată țara Românească, el însemnînd începutul luptei dusă de pandurii lui Tudor din Vladimiri pentru eliberarea țării de fanarioți și pentru îmbunătățirea vieții norodului. Era firesc ca acea mare răscolire să atingă și viața liniștită a obștei din Cernica. În luna

martie, Tudor Vladimirescu ajunge în fruntea oștilor sale de panduri la București și tot atunci coboară și Alexandru Ipsilante din Moldova în fruntea eteriștilor săi. Pașnicii bucureșteni, speriați de zvonurile care circulau în legătură cu apropierea pandurilor și a eteriștilor, au fugit din cetatea de scaun, adăpostindu-se în mănăstirile din jurul Bucureștilor. Cernica, atît prin așezarea cit și prin însemnătatea sa, oferea cel mai bun adăpost fugarilor, care încă de la 1 martie sosiră în cete mari.

În luna mai turcii se apropiară de București și siliră pe Tudor să se retragă spre Golești, unde și fu prins. Țara era din nou în mîna turcilor, care se dedară la tot felul de prădăciuni. La 15 mai, înainte de a intra în București, ei așezară tabăra la Cățelu, în apropiere de Cernica. Alînd că în mînăstire s-ar afla panduri, pașa din Cățelu hotărî să prade mînăstirea; pentru aceasta el și trimise ostași care o înconjurară, așezînd tunuri în toate părțile.

Sfîntul Calinic, înștiințat de acest plan, simți că o mare povară îi apasă pe umeri. Primejdia era cumplită, viața atîtor oameni era amenințată, iar mînăstirea însăși putea să fie rasă de pe fața pămîntului. În acest moment de mare încercare, Sfîntul Calinic găsi sprijinul de care avea nevoie în rugăciune. Întărit de harul sfinților, care se revarsă în clipele de adevărată reculegere asupra celor aleși, el găsi puterea, ca odinioară Sfîntul Petru pe lacul Ghenizareth, să înfrunte valurile potrivnice ale împrejurarilor. El porunci ca mulțimea împreună cu monahii să se adune în biserică. Aici el rosti o cuvîntare menită să-i îmbărbăteze pe toți, arătîndu-le că credința poate muta munții și învinge cele mai mari piedici. Trebuie să fi fost deosebit de impresionantă această clipă cînd, în seara caldă de mai, mulțimea ingenunchiase în biserica devenită neîncăpătoare, tremurînd la gîndul primejdiei ce o amenința, iar în mijlocul ei tînărul stareț, cu un chip transfigurat de intensă trăire, o învăța să ceară ajutor lui Dumnezeu, de unde vine alinarea tuturor suferințelor. De-a lungul vieții sale Sfîntul Calinic s-a aflat de multe ori alături de norod în luptele și aspirațiile sale, dar pare că niciodată sufletul său nu a vibrat atît de puternic, la unison cu sufletul mulțimii necăjite, ca în acea seară de mai, cînd s-a arătat o dată mai mult puterea fără de margini a rugăciunii. După cuvîntarea starețului au urmat rugăciuni și privegheri toată noaptea, ruga monahilor înfrățindu-se cu aceea a mirenilor, sporită fiind de harul deosebit care se revărsa în acele clipe asupra starețului cu chip îngeresc. Și ca totdeauna, cînd suflete evlavioase se îndreaptă cu credință către Domnul, ruga lor fu ascultată.

A doua zi Sfîntul Calinic trimise pe monahul Dorotei — unul din cei mai buni copii ai mînăstirii — cu o jalbă la pașa din Cățelu, prin care îl încredința că în mînăstire nu se aflau zavergii, ci doar oameni liniștiți, fugiți tocmai de tuire, care nu-l părăsise pe Sfîntul Calinic nici o clipă, se vedet împlinită chiar ostași turci care să apere mînăstirea de vreun alt atac. Astfel nădejdea de mîntuire, care nu-l părăsise pe Sfîntul Calinic nici o clipă, se vede împlinită chiar dincolo de așteptări. O nădejde se înlăptuie și aceasta datorită rugăciunii smerite, înăițate de un suflet evlavios și curățat de patimi.

Deși răscoala lui Tudor fusese înăbușită și eroul ucis mișelește la 27 mai, totuși țara nu-și recăpătase liniștea. Ea era împănată de trupele turcești, care se dedau la tot felul de jafuri și prădăciuni. De aceea, mulțimea refugiată nu s-a reîntors la București după înăbușirea răscoalei, ci a mai rămas cîteva luni în mînăstire, unde se simțea mai apărată, mai ales de cînd cu întimplarea din luna mai.

Mulți au înțeles atunci ce putere sufletească zăcea în tînărul stareț, care în acea seară de groază le vorbise cu atîta convingere și le apăruse cu fața luminațată de o liniște cerească. De aceea ei nu îndrăzneau să se dezlipească de aceste locuri pe care le simțeau ocrotite de prezența sfințitoare a starețului Calinic. Și așa se făcu că ei rămăseră toată vara la Cernica și chiar toamna îi prinse pe aceste meleaguri. În noiembrie aprovizionarea ajunsese tot mai grea. Țara era secătuită datorită pagubelor produse de răsculați și cheltuielilor pricinuite de prezența trupelor străine. Mînăstirea, care în timpul verii făcuse mai ușor față tuturor greutăților, se afla acum într-un greu impas: cămărilor erau goale, chiar și făina lipsea, iar călugării și mireni refugiați trebuiau hrăniți. Sfîntul Calinic



căzu atunci în genunchi înaintea icoanei Maicii Domnului și a Sfântului Nicolae și se rugă din tot sufletul. Abia își sfârșise rugăciunea și ieșind din biserică văzu cinci care pline cu pezmeci intrând în minăstire. Carele erau trimise de către Chehaia-bei, o căpetenie turcească ce luase sub ocrotirea sa minăstirea. Astfel, chiar turcii necredincioși slujeau de unelte pentru săvârșirea voinii lui Dumnezeu. De data aceasta, minunea se datora exclusiv rugăciunii starețului Calinic. Dacă minunea din luna mai putea fi atribuită rugăciunii obștești a tuturor celor amenințați, acum se vedea clar că Dumnezeu răspunsese rugăciunii celui mai vrednic, a aceluia care prin viața sa de grele nevoițe se curățase de toată zgura păcatelor și se pregătise pentru primirea acestui har mai presus de fire.

Tot cam pe la aceeași vreme avu loc o altă întimplare minunată, care arată tuturor că asupra starețului de la Cernica se revărsa un har desăvârșit. Un pașă turc își așezase tabăra în satul Pantelimon. De aici el se duse la Minăstirea Pasărea din apropiere, de unde răpise o tinără călugăriță. Asemenea abuzuri erau frecvente pe acele vremuri. Sfântul Calinic, care se îngrija de buna rinduală din toate minăstirile învecinate și a cărui oblauire deosebită se întindea asupra Minăstirii Pasărea, hotărî să mute călugărițele de la Pasărea la Snagov. Apoi nu se mulțumi cu atât, ci făcu o jalbă la stăpînire, în care se plîngea de abuzul comis de pașă. Acesta a fost silit să dea drumul călugăriței. Din această întimplare se poate vedea hotărîrea starețului Calinic și felul cum acest contemplativ știa, atunci cînd era nevoie, să înfrunte pe cei puternici, pentru a face dreptate celor prigoniiți. Pașa însă nu înțelegea să se lase înfrînt de către un călugăr. El hotărî să prade minăstirea și să se răzbune pe stareț. Sfântul Calinic a fost înștiințat de aceasta printr-un argat bulgar. El căzu din nou în rugăciune, implorînd ajutorul Celui de Sus și al Sfântului Ierarh Nicolae, marele făcător de minuni. Între timp se făcuse noapte și turcul se pregătea să pornească în fruntea ostașilor săi la cucerirea minăstirii. Înainte de plecare pașa porunci să i se aducă o cafea. Slujitorului care îi aducea cafeaua trase asupra lui, nu se știe din ce motive, în clipa cînd îi oferea cafeaua. Glonțul însă se opri în punga cu galbeni, pe care pașa o purta la chimir, așa că el scăpă nevătămat.

Această întimplare îi înfricoșă pe pașă, ea îi apărură ca un semn prevestitor al unei nenorociri ce îl aștepta. El înțelege că fapta plănuită era o mare nelegiuire și nu numai că renunță să mai întreprindă ceva împotriva minăstirii, dar trimise punga cu galbeni starețului spre a face o fintină. Sfântul Calinic stătu mult timp la indoială, neștiind dacă trebuia să primească banii păgînului. În cele din urmă însă le spuse turcilor care îi aduceau banii să ridice ei singuri acea fintină. Așa se făcu că turcii clădiră o fintină în partea de miază-noapte a ostrovului Sfântul Gheorghe, fintină căreia i se spune și astăzi «Fintina turcilor».

Sfântul Calinic, care în «Însemnările de Cronică» ce ne-a lăsat pomenește aceste întimplări din anul 1821, nu lasă însă să se întrevadă nicăieri că ar fi vorba de minuni datorite prezenței unui vas ales, care prin sfințenia sa a înduplecat pe Dumnezeu. Totuși, atunci cînd povestește întimplarea cu pașa din Pantelimon, el încheie în felul acesta: «Fiind cu adevărat minunea lui Dumnezeu, făcută prin Sf. Ierarh Nicolae»<sup>10</sup>. De data aceasta el recunoaște că era vorba de un semn ceresc, dar în smerenia sa nu înțelegea să-și atribuie nici un merit în acea lucrare minunată. Marele făcător de minuni Nicolae, patronul minăstirii, pe care el îl rugase fierbinte, era acela care săvârșise minunea, iar el, smeritul stareț, nu făcuse decît să se plece înaintea voinii lui Dumnezeu.

Este caracteristic faptul că, după epoca de grele nevoițe, în care Sfântul Calinic se străduia să se lepede de patimi și să se împodobească cu virtuți, roadele asceze se făceau acum vizibile din plin. Darul facerii de minuni venea să încununeze strădaniile tînărului monah, învederînd tuturor că asupra lui se revărsau haruri deosebite. O dată mai mult se dovedea că aceea nu este o lucrare negativă și nici o țintă finală, ci doar o etapă în calea urcușului duhovnicesc, etapă ce deschide o perioadă de creație în viața celui ce a reușit să o depășească. Prin

10. «Cîteva note de Cronică» (Anexa 4) la Econ. D. Furtună, *Ucenicii stareșului Paisie în Mînăstirile Cernica și Căldărușani*, București, 1927, p. 143.

asceză și rugăciune Sfintul Calinic se pregătise să călăuzească obștea încredințată lui și dobândise darul de a o sfinți și apăra la vreme de primejdie.

Anul 1821 se încheie aducând liniște în țară, o dată cu înscăunarea domnilor pămînteni. Mulțimea refugiată la Cernica se întoarce la casele ei, părăsite încă din primăvară, și viața călugărilor nu mai fu tulburată de nici un zvon strălîn. Pentru Sfintul Calinic urmă o perioadă de liniște, el putu, în sfîrșit, să se reculeagă, mulțumind lui Dumnezeu pentru binecuvîntările cu care îl învrednicise în acel an și pentru că îi păzise obștea nevătămată în acele vremuri grele.

Sfintul Calinic putu să-și închine toate strădaniile ridicării vieții monahale, care fusese din nou tulburată de întîmplările anului trecut. Pare însă că, după tînușea sufletească pe care o trăise în 1821, acum interveni o perioadă de destindere, care îngădui unei ușoare melancolii să pună stăpînire pe sufletul curat al starețului Calinic. În general, și aceasta este o mare lipsă pentru biograful său, din viața Sfintului Calinic ni s-au păstrat foarte puține documente care să dezvăluie zbuciumul său sufletec. În mod excepțional, o «plîngere» scrisă de Sfintul Calinic în anul 1822 și reprodusă de Cassian Cernicanul deschide o perspectivă asupra unor stări sufletești pe care altmînteri nu le-am putea bănuî. Este o poezie cu un accent foarte liric, în care smeritul monah se arată obsedat de gîndul morții, pe care totuși ar voi să-l alunge din mînt. Pe de altă parte se simte nenorocit că nu se poate îndrepta așa cum ar dori și se roagă la Maica Domnului, ca să-L înduplece pe Domnul Hristos să-l învrednicească a petrece acum înainte întru pocăință, căci «cunoscînd am greșit». Se vede de aici cît de chinuit era acest suflet nevinovat de dorul desăvîrșirii, de care i se părea că este atît de departe. Ca toți cei înaintați în viața duhovnicească, el resimțea cu o deosebită intensitate cele mai mici greșeli săvîrșite, deoarece sensibilitatea sa se ascuțise și suferea cumplit de orice abatere, reală sau aparentă. Criza din august 1822 se poate explica și ca o destindere a puterilor sufletești, destindere ce a urmat încordării din anul precedent și care se datora și faptului că, după ce se învrednicise de primirea unor asemenea haruri, ca acela dobîndit în anul trecut, se simțea și mai îndatorat față de Dumnezeu și ca urmare și mai nevrednic de darurile primite. Se vedește încă o dată adîncă smerenie a sfintului, care îl va face să se socotească toată viața robul nevrednic al Domnului.

Grija necentenită de nevoile obștei nu îi îngăduia însă multe asemenea clipe de răgaz, în care să dea la iveală propriile-i simțămînte. De acum înainte niciodată nu vom mai avea prilejul de a întîlni o astfel de mărturisire, deși poate sufletul său curat va fi mai fost de multe ori tulburat de îndoieli. Sfintul Calinic se va dărui tot mai mult obștei sale, ale cărei nevoi sporeau o dată cu numărul călugărilor.

În 1824, din hrisevul dat minăstirii în acel an de Grigore Ghica, rezultă că în minăstire se aflau 130 călugări și 70 frați. De toți aceștia purta grijă cu părintească dragoste starețul Calinic, știînd că de nîntulrea floacăruia va avea să dea răspuns la judecata lui Hristos. Hrisevul mai sus pomenit al lui Grigore Ghica este însemnat și pentru că vine să confirme din nou — ca și acel al lui Alexandru Șuțu din 1819 — privilegiile deținute de Minăstirea Cernica, îndreptăţind această confirmare prin faptul că Cernica este «chinovion după rînduiala Sfetagorei»<sup>11</sup> și prin aceea că domnul cunoscuse viața cuviosului stareț Calinic. Acest hrisev este, de altfel, ultimul din lungul șir de asemenea privilegii de care s-a învrednicit minăstirea în cursul anilor. El dovedește încă o dată trecerea de care se bucura Sfintul Calinic față de stăpînire și poziția deosebită a Minăstirii Cernica, socotită una din chinovile model de la noi din țară.

Viața monahilor, orînduită de starețul Calinic, era împărțită între activitatea practică, cea călugărească și rugăciune. Sfintul Calinic a socotit întotdeauna munca drept una din componentele esențiale ale vieții monahale, de aceea el i-a făcut un loc atît de însemnat în organizarea timpului călugărilor. Pentru a oferi monahilor o activitate practică și folositoare, el întemeie în minăstire ateliere de lucrat potcapuri și o postăvărie, în care monahii își pregăteau singuri cele necesare îm-

brăcămintei. Acele ateliere, așezate în ostrovul Sfîntul Nicolae, nu se mai păstrează astăzi.

Paralel cu această lucrare, monahii știutori de carte desfășurau și în cuprinsul bibliotecii o intensă activitate, deoarece, după cum mărturisește chiar Sfîntul Calinic, singurul lucru la care a ținut în viață au fost cărțile. Și atît de mult ținea la ele, încît nu intra carte în biblioteca de la Cernica fără ca ea să nu fi trecut prin mîinile starețului, care avea grijă să noteze pe fiecare «este a Cernicăi, să nu se înstrăineze». Mai tîrziu, cînd Sfîntul Calinic va pleca la Rîmnic și va lua cu el unele cărți de care avea nevoie, nu va uita să însemneze că ele aparțin Cernicăi, fiind luate numai pentru un timp la Rîmnic.

Monahii citeau neîncetat prețioasele cărți și copiau manuscrise. Între Cernica și celelalte mînăstiri era un schimb continuu de lucrări duhovnicești, deoarece îndată ce monahii aflau o carte pe care mînăstirea nu o poseda căutau să o dobîndească și apoi o copiau pentru a o avea în mai multe exemplare. Pe de altă parte, biblioteca Cernicăi fiind foarte bine înzestrată, ea dăruia altor mînăstiri lucrări pe care le poseda în mai multe exemplare. Astfel, prin 1830, Cernica dăruiește Mînăstirii Ghighiu o mulțime de tipărituri și manuscrise. Între Cernica, Căldărășani și Sfîntul Munte era o circulație neîncetată, care ducea la împospătarea continuă a bibliotecii. Cărțile citite de monahi făceau parte din literatura mistico-ascetică a răsăritului, care a hrănit timp de secole generațiile de nevoitori pe calea desăvîșirii. Se aflau printre ele și lucrări de istorie bisericească, colecții de canoane, cărți de ritual, îndeeosebi Minee, dar cele mai căutate erau tot volumele Filocaliei sau alte scrieri de același gen, care constituiau o călăuză prețioasă pentru urcușul duhovnicesc.

În felul acesta, în obștea cîrmuită de starețul Calinic se împletea grija de luminarea monahilor, prin adăparea la vechile tradiții duhovnicești ale Ortodoxiei, cu aceea de a-i încadra într-o muncă creatoare, menită să le umple timpul și să le arate valorile sfințitoare ale oricărei îndeletniciri puse în slujba lui Dumnezeu.

În anul 1827 Mînăstirea Cernica primi o moștenire importantă de la Marioara Bujoreanu, soția căminarului Grigore Bujoreanu din Cîmpina. Această căminăreasă făcea parte din acei credincioși care în decursul anilor, de cînd începuse să păstorească Sfîntul Calinic peste Cernica, se legaseră de prea înstîntul stareț, dorind ca nici după moarte să nu se despartă de el și cerînd ca să fie îngropați în cimitirul mînăstirii din jurul bisericiuțelului Sfîntul Lazăr. Erău credincioși care în acea vreme învățaseră drumul Cernicăi, unde găseau alinarea necazurilor și îndreptarea greșellor. Începînd cu cei mai umili fii ai poporului și sfîrșind cu boierii din divan, numeroși erău aceia care înțeleseseră ce făcără ardea în sufletul lui Calinic și doreau să se apropie de el, jertfind uneori loc ce posedau pe altarul credinței lor. Maroara Bujoreanu lăsa prin diată jumătate din moșiile sale de la Cîmpina și Șotrila Mînăstirii Cernica, afierosindu-le spitalului mînăstirii, pentru ca din veniturile acestora să se acopere toate neville părinților bolnavi.

În anii precedenți, Sfîntul Calinic construisese un spital în partea de apus a ostrovului Sfîntul Gheorghe, pentru a adăposti pe părinții bolnavi. Dania Maroarei Bujoreanu venea deci la timp, pentru a înlesni organizarea noului așezămînt, născut din grija atotprevăzătoare a starețului. Starețul Calinic era numit epitrop al întregii moșteniri, urmînd ca din ea să îngrijească de școala din Cîmpina, întemeiată de căminăreasă, precum și de zidirea unei biserici ce trebuia să se înalțe tot la Cîmpina. Această diată a fost însă contestată de moștenitorii Maroarei Bujoreanu, care au făcut apel chiar la mitropolitul țării, Grigore de Căldărășani, și acesta a fost nevoit să dea în 1827 o anafora prin care recunoștea validitatea diatei și hotăra ca dispozițiile ei să fie respectate întocmai.

În felul acesta Sfîntul Calinic deveni epitrop al școlii din Cîmpina și urmări în deaproape clădirea bisericii din acest oraș, unde va fi socotit ca ctitor. Raza activității sale se mărea astfel tot mai mult, el fiind chemat să stea în fruntea multor ctitorii și așezăminte din cuprinsul țării noastre.

Mai tîrziu, peste 20 de ani, cînd un alt moștenitor se va ridica spre a contesta testamentul soților Bujoreanu, Sfîntul Calinic va interveni cu aceeași hotărîre la Departamentul Credinței, arătînd că se străduia a păzi în bună stare bise-

ricile din Cîmpina, precum și cele 2 școli cu cite 30 copii, unde aceștia învăță «dreapta credință, cinstirea lui Dumnezeu, a citi și a scri»<sup>12</sup>. Rezultă clar că Sfîntul Calinic, desprins de toate bunurile lumești, se ocupa de asemenea probleme, numai dintr-un sentiment de datorie față de Biserică și față de școlile (acum sporite la număr) al căror epitrop era și în care vedea așezăminte de cultură necesare pentru educarea copiilor.

Astfel, din primii zece ani de păstorie ai Sfîntului Calinic, Mînăstirea Cernica devenise un adevărat focar de viață duhovnicească, care atrăgea către sine nu numai viitori monahi, ci și credincioși mireni, dornici de a trăi o viață apropiată de poruncile Domnului. Pilda de cucernicie și de muncă creatoare, pusă în slujba unui ideal superior, oferită de obicei din Cernica, va însufleți pe mulți din acei care păseau atunci la zidirea unei vieți noi. După decăderea politică și morală, reprezentată de epoca fanariotă, era nevoie de asemenea încercări de ridicare a conștiinței naționale prin dezvăluirea comorilor de jertfă și de sfîntenie care zac în inima acestui neam. Comunitatea de la Cernica, în fruntea căreia se afla starețul Calinic, era, așadar, la vremea aceea, pentru mulți, o pildă a realizărilor viitoare ale acestui neam atît de înzestrat.

Starețul Calinic putea privi cu mulțumire la primii săi zece ani de păstorie; călăuzit de Sfîntul Duh, el reușise să treacă cu bine prin toate încercările prilejuite de vitregia vremurilor, își păstrase turma întreagă, ba chiar o sporise și o conducea cu grijă pe calea spinoasă a mîntuirii, dîndu-i puțința să viețuiască într-un așezămînt cîstit de toți. După această primă epocă de deștelenire a buruienilor vătămătoare, de întărire duhovnicească a monahilor și de așezare a rosturilor mînăstirii, starețul putea păși la o operă mai însemnată, care va reprezenta adevărata încununare a activității sale de la Cernica.

**Ani de realizări (1829—1850).** — Începînd cu al unsprezecelea an al stăreției sale, activitatea Sfîntului Calinic intră într-o nouă fază. Dacă în primii ani el se străduise să pună rîndulă în viața monahilor, precum și în gospodăria mînăstirii, luptînd chiar în vremuri tulburi pentru apărarea ființei comunității, în această nouă perioadă el va păși la realizări însemnate, menite să facă din Cernica una din primele mînăstiri din țară. Este perioada împlinirilor, care va pune în lumină spritul creator al marelui ascet.

Întreaga țară este supusă în acest răstimp la mari prefaceri. În urma păcii încheiată la Adrianopol în 1829 între Rusia și Turcia, țările române au fost ocupate de armatele rusești, iar în acest timp se alcătuiră cele două Regulamente Organice, primele constituții ale principatelor române. Regulamentul Organic, ocupîndu-se de toate sectoarele vieții publice, a adus schimbări esențiale și în organizarea Bisericii române. El a îmbunătățit situația preoților de mir, a prevăzut întemeierea primelor seminarii, dar a desființat privilegiile mînăstirilor. Totodată, ca o consecință firească a dispozițiilor Regulamentului Organic, a apărut legea din 1835, care lua averile din mîna mînăstirilor, spre a fi administrate de stat, prin mijlocirea logofetei credinței, proaspăt înființată, în fruntea căreia va fi așezat Barbu Știrbei. Era vorba de un proces de laicizare a vieții noastre publice, proces care atîngea în mod direct mînăstirile, obișnuite în trecut să constituie unități neatîrnate și stăpînie pe averea și pe organizarea lor. După cum era și firesc, în urma acestor măsuri, mînăstirile aveau să piardă din importanța lor de altă dată; încetînd de a mai juca rolul din trecut.

Meritul mare al starețului Calinic este că într-o asemenea epocă, neprielnică dezvoltării monahismului, datorită numai uriașului său prestigiu, el a reușit să ducă Mînăstirea Cernica la o înflorire pe care nu o atinsese nîcicînd, făcînd din ea o oază a spiritualității ortodoxe.

Această nouă epocă din viața Sfîntului Calinic se deschide printr-un semn de sus, care îi arată calea ce avea de urmat, vestindu-i ce anume lucrare avea de împlinit. Într-o zi din iulie 1829, după cum povestește monahul Cassian, după

12. T. C. Bulat, *Știri noi despre Sfîntul Calinic de la Cernica*, în «Glasul Bisericii», nr. 1—2, 1960, p. 98.

slujba de la utrenie. Sfântul Calinic stătea în chilia sa, citind acatistul Sfântului Nicolae. Pe neașteptate i se închiseră ochii și ațipi. Abia adormit, Sfântul Calinic văzu în vis pe Sfântul Nicolae, înveșmântat în hainele sale arhieresti, împreună cu marele mucenic, Gheorghe, iar în urma lor pe înaintașul său în cîrmuirea Cernicâi, pe vrednicul stareț Gheorghe. Sfântul Nicolae i-a dat următorul îndemn: «Scoală-te și să zidești în ostrovul cel mic o biserică în numele Sfântului Mucenic Gheorghe». «Noi îți vom trimite tot ce-ți trebuie», a adăugat Sfântul Gheorghe. Apoi vedenia s-a spulberat și starețul s-a trezit. La început el nu era sigur dacă această vedenie era cu adevărat trimeasă de Domnul, se temea să nu fie o năltuire diavolească. De aceea, abia își revenise din emoție, că se și grăbi să se ducă la duhovnicul său, părintele Pimen, la care știa că va afla sfat înțelept. Nu mică i-a fost însă mirarea cînd află de la acesta că și Pimen avusese un vis asemănător, pe care tocmai voia să i-l împărtășească. Atunci înțelese că aceasta era o adevărată vedenie dumnezeiască și că trebuia să se supună chemării de sus.

Lucrarea la care fusese îndemnat prin sfinții pe care el îi cinstea în chip deosebit, avea să o împlinească abia peste trei ani, cînd profetia din vis se realiză. Sfântul Calinic căpătînd pe neașteptate mijloacele materiale necesare înălțării acestui sfînt locaș. Deocamdată el se lăsă în voia Domnului, așteptînd un nou semn pentru a putea începe zidirea bisericii Sfîntul Gheorghe.

De cînd Sfîntul Calinic intrase în minăstire între el și părintele Pimen se crease o adevărată comunlune sufletească, care nu fusese cu nimic stînjinită de alegerea ca stareț a Sfîntului Calinic. Și după aceea Pimen rămăsese cel mai bun sfătuitor al său, supunîndu-se, la rîndul său ascultărilor date de starețul Calinic. Astfel, Sfîntul Calinic îi dăduse ca ascultare — avînd în vedere deosebitele sale însușiri de duhovnic — să meargă la București, în cele patru posturi, spre a spovedi pe cei evlavioși și Pimen nu lipsea niciodată de la această îndatorire. De aceea, cu atît mai grea trebuie să fi fost pentru Sfîntul Calinic despărțirea de părintele său Pimen, care avu loc în 1831, cînd acesta adormi întru Domnul.

În 1831 se împlini parte din făgăduiala făcută Sfîntului Calinic în 1829, deoarece în acest an el primi pe neașteptate banii de care avea nevoie pentru începerea ridicării noii biserici. Cu prilejul molimii de holeră, care bîntuia în acel an în București, arhierul Ioanichie Stratonichia care luase parte la alegerea starețului Calinic, veni la Cernica, unde se și stabili. El se apropiase în ultimii ani tot mai mult de Sfîntul Calinic, dîndu-i sprijin în diferitele acțiuni întreprinse în numele Cernicâi. Astfel, îl găsim semnînd diferite acte privitoare la minăstire, ca de pildă un act din 1831, prin care frații Marioarei Bujoreanu se declarau mulțumiți cu diata ei. De data aceasta însă, după ce de aproape 13 ani urmărise activitatea starețului Calinic și cunoștea adevărata viață duhovnicească a acestuia, Ioanichie se hotărî să rămînă pentru totdeauna la Cernica, acea vatră a monahismului românesc.

O dată cu retragerea la Cernica, Ioanichie Stratonichia predă starețului Calinic o mare sumă de bani, ce îi fusese încredințată cu ani în urmă de boerii care complotau împotriva domnilor fanarioți. Aceștia, înainte de răscoala lui Tudor Vladimirescu, adunaseră bani pentru a urzi un complot menit să răstoarne pe domniile fanarioți și să aducă pe tronul țării un domn român. Banii strînși îi lăseseră în păstrarea bunului arhieru, cu legămîntul că, dacă încercarea lor va da greș și ei vor trebui să plece din țară, banii să fie folosiți de el pentru zidirea unei biserici. După răscoala lui Tudor acești boieri se risipiră prin țări străine, iar Stratonichia păstră zece ani banii încredințați, pînă ce se hotărî să-i dăruiască aceluia pe care îl socotea cel mai vrednic, adăugînd și propriile sale economii. Așa se făcu că starețul Calinic se pomeni pe neașteptate, întocmai cum îl vestise Sfîntul Gheorghe, cu suma necesară ridicării noului locaș. Căile Domnului sînt necunoscute, ele neputînd fi pătrunse de mintea noastră, toate ducînd însă la împlinirea voiei Celui de Sus, pe care noi uneori o descoperim abia tîrziu. Nespun de recunoscător trebuie să fi fost Sfîntul Calinic către Dumnezeu, care îi dădea un asemenea semn, dovedindu-i că aripa Sa ocrotitoare se întindea asupra lui și călăuzindu-l pe cărările acestei vieți.

După ce dobîndi banii trebuincioși noului locaș, starețul Calinic purcesse în anul următor, 1832, la ridicarea bisericii cu hramul Sf. Gheorghe. Patru ani dură

ridicarea acestui sfânt locaş, care fu sfinţit în ziua de Schimbare la Faţă a anului 1836. Mare fu bucuria stareţului şi a monahilor, înzestraţi acum cu un locaş de rugăciune şi mândri de sporierea obştei lor. Dar, deoarece viaţa omului nu poate fi lipsită de încercări, încercările rodind de multe ori adevărata binecuvîntare, această operă a Sfîntului Calinic a fost sortită dintru început pieirii. La 18 ianuarie 1838 avu loc un mare cutremur, în urma căruia biserica Sfîntului Gheorghe se prăbuşi, ca de altfel şi biserica Mînăstirii Pasărea. Cu stringere de inimă trebuie să fi privit stareţul la ruinele mînăstirii durate de el, dar pătruns de smerenie el s-a plecat în faţa voiei Celui de Sus, mulţumind şi pentru această încercare, după cum mulţumise pentru binecuvîntările primite. El a recunoscut că acesta era un semn al Cerului, menit să îndepărteze de la el şi de la ceilalţi monahi orice gînd de trufie. De aceea, fără a deznădăjdui, el s-a apucat din nou de zidirea bisericii, isprăvită acum în 1842.

Curînd însă după această încercare, purtată cu răbdare şi încredere în Domnul, Sfîntul Calinic se învrednici şi de o mare biruinţă. În dorinţa ca Cernica să fie un aşezămînt neatîrnat, el făcu o jalbă împreună cu soborul mînăstirii către Alexandru Ghica, noul domnitor regulamentar, prin care arăta că de la întemeierea sa Cernica fusese schit neatîrnat şi cerea ca de acum înainte ea să nu mai fie închinată Sfîntei Mitropolii. În acel moment scaunul Mitropoliei Ţării Româneşti era încă vacant, dar Neofit de Rîmnic era locţiitor de mitropolit şi el încercă să facă să nu se aprobe această jalbă. Trecerea stareţului Calinic a fost însă mai mare decît a viitorului mitropolit, căci Sfatul Administrativ, căruia domnitorul îi supuse această jalbă, dădu cîştig de cauză Mînăstirii Cernica, hotărînd că «ea nu este închinată sau supusă la sfînta Mitropolie sau în alt loc, ci să rămînă slobodă de sineşi»<sup>13</sup>. Jurnalul Sfatului Administrativ din februarie 1838 a fost întărit de un hrisov domnesc din luna mai a aceluiaşi an.

Deosebit de însemnată a fost hotărîrea aceasta pentru dezvoltarea ulterioară a Cernicai. Statornicindu-se că ea era schit cenobitic, i se asigura o situaţie privilegiată, deoarece schiturile cenobitice se bucurau de o mai mare neatîrnare, nefiînd supuse la vreun control, nici din partea guvernului, nici din aceea a episcopilor.

Acest rezultat se datora, desigur, în mare măsură, prestigiului de care se bucura stareţul Calinic faţă de cei mai mulţi dintre boierii ce alcătuiau Sfatul Administrativ al ţării. Printre semnatarii jurnalului se găseşte şi Barbu Stirbei, care începuse, încă de la acea vreme, să arate preţuire pentru Sfîntul Calinic, venind foarte des la Cernica, de care era legat şi printr-o tradiţie de familie, Vornicul Cernica Stirbei, ctitorul mînăstirii, fiind un strămoş al său; aci el obisnuia să petreacă mai ales Paştele. Nu puţin va fi cîntărit cuvîntul său în această împrejurare, mai ales că pînă de curînd el fusese logofătul treburilor credinţei.

În urma celor stabilite prin acest jurnal, Cernica devenind neatîrnată de mitropolie, stareţul ei putea porcede la o întinsă activitate, ce se va manifesta prin întemeierea de biserici şi de aşezăminte de binefacere. În următorii 12 ani, care se vor scurge pînă la numirea sa ca episcop, Sfîntul Calinic va desfăşura o intensă activitate, înălţînd şi ajutînd locaşuri dumnezeieşti, făcînd astfel ca renumele Mînăstirii Cernica să sporească neîncetat. Este epoca în care el va da măsura geniului său creator.

Perioada dintre 1828 şi 1838 se caracterizează prin sporirea obştei de la Cernica. Jurnalul Sfatului Administrativ, mai sus amintit, pomeneşte de cei 300 părinţi care sihăstresc la Cernica. Faţă de situaţia din 1824, ogîndită de hrisovul lui Grigore Ghica, în care se vorbea de 130 părinţi, se constată deci o creştere simţitoare a monahilor, atraşi de viaţa duhovnicească din această mănăstire. Tot în acest răstimp se observă adunarea în jurul stareţului Calinic a numeroase personalităţi ale lumii religioase româneşti, care se stabileau la Cernica din dorinţa de a trăi o viaţă cu adevărat duhovnicească. Arhiereul Ioanichie Stratonichia, de care am vorbit mai sus, rămîne la Cernica pînă la moartea sa, întîmplată în 1839, fiind tot timpul colaboratorul cel mai de seamă al stareţului Calinic, lipsit acum de sfaturile părintelui său Pimen. El a fost îngropat lîngă zidurile bisericii Sfîntul Gheorghe, la care era socotit ctitor împreună cu Sfîntul Calinic.

13. Athanasie Mironescu *op. cit.* p. 154.

În 1832 se stabili la Cernica și protosinghelul Naum Rîmnicianu, fostul egumen al Mînăstirii Sfinții Apostoli din București și vestitul dascăl de istorie, care știuse să trezească în tinerele generații dragostea de neam și de cunoaștere a trecutului. Starețul Calinic îi dădu ca ascultare să traducă «Istoria bisericească» de Meletie, arătînd astfel că el știa să îndrumeze pe fiecare pe făgașul cel mai potrivit și îi implini dorința de a fi hirotonisit schimnic în sînta minăstire. Prezența lui Naum în minăstire trebuie să fi avut o înfrîurire prielnică asupra monahilor în care deșteptă dragostea de neam. El era totodată și un sfătuitor de seamă al starețului, de aceea moartea sa, întîmplată la Cernica în 1839, lăasă un gol în minăstire și în sufletul Sfîntului Calinic.

În 1836 veni la Cernica și Pimen, fostul egumen de la Tismana, care se așeză aici și refăcu pe cheltuiala lui paraclisul din ostrovul Sfîntului Gheorghe, cel zidit de Dan Brașoveanu.

Epoca 1828—1838 a însemnat, deci, o ridicare simțitoare a Mînăstirii Cernica, datorită cîrmuirii înțelepte a starețului său. În acest timp numărul monahilor a crescut, numeroase personalități și-au găsit aici adăpost, creînd o ambianță spirituală din cele mai înalte, iar sub raport administrativ minăstirea și-a cîștigat neatîrnarea față de mitropolie și și-a sporit averea prin daniile primite, puțînd astfel purcede la construcțiile ce vor urma. Toate acestea se datorau conducerii luminate a starețului Calinic.

Viața Sfîntului Calinic se indentifică, pentru toți cei 30 de ani ai stăreției sale, cu istoria Mînăstirii Cernica. El a pus în slujba așezămîntului ce i-a fost încredințat nemărginita sa putere de muncă și de creație, dăruindu-se cu totul acestei opere, de aceea viața sa nu poate fi cunoscută și mai ales înțeleasă decît prin prisma istoriei minăstirii de care și-a legat numele.

Dar, după atîtea biruințe, Sfîntul Calinic avea să fie din nou supus la încercare. Scaunul Mitropoliei Ungrovlahiei era vacant încă din 1834, de la moartea lui Grigore din Căldărușani. Alexandru Ghica, avea o mare admirație pentru starețul Calinic, căruia îi acordase și hrisovul mai sus pomenit, de aceea el stăruia în mai multe rînduri, după cum relatează Anastasie Baldovin, ca Sfîntul Calinic să primească cîntea de mitropolit. El însă refuză, deoarece niciodată nu își dorise măriri și gîndul de a primi o răspundere atît de mare îl înspăimînta, ca și acela de a se despărți de scumpa lui minăstire. Printre cel care în vremea aceea chiverniseau treburile mitropoliei, lipsite de stăpîn, se iscă o mare tulburare. Ei se temeau ca starețul Calinic să nu primească în cele din urmă această cînstire și să vină cîrmuitor al lor, puțînd capăt dezordinilor săvîrșite de mulți dintre ei. Se urzi un complot, găsindu-se o unealtă criminală, chiar printre cei mai apropiați ai starețului. Acesta îi puse de două ori otravă în mîncare și de ambele dăți îl salvă doctorul Mayer din București, adus în grabă la Cernica. Totuși Sfîntul Calinic, a fost la doi pași de moarte. În minăstire era o jale cumplită, se făceau rugăciuni pentru salvarea lui. Îndemnată de el, obștea alese un nou stareț în persoana lui Veniamin Cătulescu, unul dintre ucenicii iubiți ai starețului.

Anastasie Baldovin povestește că, într-una din nopțile în care Sfîntul Calinic, greu bolnav, trăgea să moară, a fost năpădit de o amară deznădejde și în rugăciunea sa a spus: — «Doamne, Dumnezeu! mîntuiri mele, nu credeam și nu doream să mor otrăvit». Atunci a auzit un glas tainic, zicîndu-i: «Nu vei muri de otravă, scoală-te și fii sănătos, că nu după mult timp ai să fii episcop la Rîmnicul Vîlcea»...<sup>14</sup> Îndată după auzirea acestor cuvinte, Sfîntul s-a simțit vindecat și s-a grăbit să meargă la biserică pentru a mulțumi Domnului. Era tocmai miezul nopții și călugării erau adunați la rugăciune. Toți au fost uimiți cînd îl văzură deplin sănătos. El mulțumi smerit Domnului pentru minunea pe care o săvîrșise cu dînsul, cerîndu-și iertare dacă, o clipă se îndoise în inima sa și se lăsase pradă deznădejdei apoi le povesti monahilor cele întimplate.

Încercarea aceasta a lăsat desigur urme în sufletul său simțitor. Cutremurul din 1838 năruise doar zidurile bisericii durate de el, dar de data aceasta un lucru și

14. Anastasie Baldovin, *Istoria Mînăstirii Cernica*, în «Biserica Ortodoxă Română», anul 1899, p. 1022.

mai de preț se năruise și anume încrederea pe care o avea în cei care îl înconjurau. Sufletul său curat era adînc rănit și nu suferea atît pentru el, cît pentru acela care, trăind în preajma sa și în vrednicindu-se de viața duhovnicească din Cernica, putuse săvîrși asemenea faptă nelegiuită. Și totuși, dragostea sa de oameni birul și de data aceasta: el iertă în cugetul său pe făptuitorul fărădelegii și nu încetă nici de aci înainte de a se încrede în oameni. Această suferință îi fusese trimisă însă spre a încerca credința sa și spre a-l căli, o dată mai mult, pentru chemarea care îl aștepta. Ea a fost preluadiu unei epoci de însemnate realizări, epocă în care va lua ființă tot ceea ce se vede astăzi în Cernica.

După ce învinsese răul, atît în trupul cît și în cugetul său, starețul Calinic putea păși la marea operă de refacere a minăstirii. Zidurile năruite ale bisericii Sfîntului Gheorghe așteptau să fie înălțate din nou. Ajutat de tot soborul, el se puse pe lucru, ispravnic al zidirii fiind monahul Damaschin. Se refăcu biserica mai frumoasă decît fusese la început. Anastasie Baldovin spune că planul ei este opera Sfîntului Calinic, care toată viața a arătat o deosebită înclinare spre frumos și o mare iscusință în această privință. Dar el nu s-a mărginit numai la atît, ci ca și la Rîmnic mai tîrziu, se suia pe schele și încheia cu mîna lui bolțile de sus, arătînd prin aceasta că el era acela care desăvîrșea zidirea noului locaș închinat Domnului. De asemenea, chendarul din jurul usii de la intrare este opera sa. Astfel, el nu a contribuit numai cu banii și cu îndemnul la ridicarea acestui sfînt locaș, ci și cu munca sa, arătînd prin aceasta că munca este sfîntă, atunci cînd e pusă în slujba cinstirii lui Dumnezeu.

Pictura a fost încredințată lui Gh. Tattarescu. Sfîntul Calinic, desi îl prețuia mult pe marele pictor, totuși nu se prea împăca cu stilul lui, care nesocotea tradiția ortodoxă bizantină. Portretul starețului, zugrăvit pe peretele ctitorilor, alături de acela al arhierului Ioanichie Stratonichia, este deosebit de impresionant prin realismul cu care este redată energia și hotărîrea acestui mare călugăr, calități împletite cu o blîndețe cucernică, ce se revărsa din ochii săi mari și plini de dragoste caldă față de semenii. Biserica a fost sfîntită în anul 1842. Tot atunci se isprăviră și chiliile zidite împrejurul bisericii, iar pe latura de apus, în șirul chiliilor, a fost ridicată clopotnița ce străjuiește și astăzi întreaga minăstire. Sub bolta clopotniței se află o inscripție interesantă: ea arată caracterul pe care starețul Calinic vroia să-l imprime ctitoriei sale din ostrovul Sfîntul Gheorghe. În inscripție se spune că femeile care vor veni la Cernica, nu trebuie să poposească în ostrovul Sfîntul Gheorghe, ci în acel al Sfîntului Niculae, unde rămase arhondărie. În ostrovul Sfîntul Gheorghe se vor duce doar să se închine la biserică. Noua ctitorie trebuia, deci, să constituie un loc de reculegere, unde monahii să găsească adevărata pace duhovnicească, ferită de tulburările pricinuite de oaspeți. Tot în această inscripție se spune că deoarece, «întemeitorii acestui sfînt locaș au fost români, au legat ca și cei după vremei egumeni să fie tot români». Se vede de aci dragostea de neam a Sfîntului Calinic, dornic ca Minăstirea Cernica să fie cîrmuită mereu de stareți români.

Tot în anul 1842 fu isprăvită și noua stăreție din ostrovul Sfîntului Gheorghe, în care se zidi și un paraclis închinat Sfîntului Apostol Ioan. Sfîntul Apostol Ioan este patronul rugăciunii inimii. Se înțelege deci pentru ce starețul Calinic îi închinase acest paraclis, merit să-i fie locaș de reculegere. În această stăreție avea să locuiască Sfîntul Calinic în ultimii opt ani, cît va mai rămîne la Cernica, și tot aici își va da obștescul sfîrșit. Acea stăreție este așezată în colțul de nord-est al ostrovului Sfîntul Gheorghe. Din cerdacul ei Sfîntul Calinic putea privi spre ostrovul Sfîntului Niculae și îmbrățișa întreaga priveliște care înconjură minăstirea. În paraclisul Sfîntului Ioan își făcea pravila și săvîrșea Sfînta Liturghie. În camerele acestei clădiri, azi transformate în muzeu, se liniștea el după munca zilei, mulțumind Domnului pentru tot ce îi îngăduise să împlinească și chibzuind mereu la noi lucrări. Tot aici era găzduit și Barbu Știrbei, în deseale sale popasuri la Cernica.

Îată cum, prin munca și sîrguința sa, starețul Calinic izbutise să dureze o așezare nouă în ostrovul Sfîntul Gheorghe, pe care îl împodobise cu toate cele necesare unei adevărate minăstiri. S-ar fi părut că venise clipa ca el să se odihnească.



bucurându-se de roadele atitor osteneli, dar venirea lui nu era încă împlinită și un drum lung și anevoios îl mai aștepta.

În 1846 începu zidirea bisericii Mănăstirii Pasărea, minăstire care se afla de la întemeiere sub directa oblăduire a Cernicăi. Starețul Calinic o înălță din agoniselle sale, precum și din daniile primite de la credincioși, în deosebi din moștenirile lăsate de familia Bujoreanu, de Ișlicaru și de Gheorghe Stirbei. Ea fu isprăvită în anul următor. În aceeași vreme el zidi și biserica din Buiești pe Bărăgan, unde Cernica dobîndise moșie încă din 1831. Tot aici, din îndemnul lui, s-a semănat pădure de salcimi și el personal a arat cu plugul, pentru a desteleni ogorul înainte de semănarea safecimilor, urmînd pe țărani care se minunau de această faptă a starețului cernican. În acest gest de înfrățire cu pămîntul binecuvîntat de Domnul, ne apare în toată autentică sa măreție Sfîntul român legat de glie. Păstrător al tradițiilor strămoșești ale poporului nostru, el leagă mereu pămîntul de cer, fie atunci cînd mină boii care rostogolesc bulgării negri ai rodnicului pămînt românesc, fie atunci cînd, suit pe acoperișul bisericii, pune ultimele cărămizi de încheiere a bolților.

Tot în această epocă el sprijină și alte locașuri de închinăciune, care îl socotesc ca pe un binefăcător, așa de pildă biserica Mănăstirii Ghighiu, aceea a Mănăstirii Poiana Mărului, biserica din Brănești, aceea din comuna Cernica, aceea de la Schitul Icoana sau bisericele de sat din Rătești și Ghenoaia. Mai aproape sau mai departe, nu este colțisor de pămînt românesc care, avînd trebuință de locaș de rugăciune, să nu găsească sprijin și ajutor la starețul cernican.

Cassian spune că la moartea Sfîntului Calinic s-au găsit hirtii de prin toate locurile unde a dat milostenii: din România, de la Atos, de la Ierusalim.

În vremea în care starețul Calinic înălță locașuri de piatră pentru slava lui Dumnezeu, tot mai mulți sînt monahii care, zidiți duhovnicește pe temelii credinței inspirate de el, îi urmează calea, devenind învățăceii săi. Printre cei care s-au legat mai mult de el și i-au fost adevărați ucenici, trebuie să pomenim mai întîi pe Veniamin Cătulescu, intrat în minăstire încă înainte de 1840, pe care, în timpul bolii Sfîntului Calinic, monahii îl aleseseră stareț în locul său. După însă-nătoșirea Sfîntului Calinic, Veniamin pleacă la București și învață la Academia Sf. Sava, unde mai tirziu ajunge profesor. El rămase însă mereu legat de Cernica, ca și de starețul său. Mai tirziu, ajunse arhimandrit și fu cinstit cu o prețuire deosebită de Take Ionescu<sup>15</sup>, prin 1895, cînd acesta era ministru de Culte. Arhimandritul Veniamin este acela care a rostit cuvîntul de îngropare la moartea Sfîntului Calinic.

Prin 1846, veni la minăstire Anastase Baldovin, care împreună cu fratele său Orest, va însoți pe Sfîntul Calinic și la Rîmnic, nedespărțindu-se de el pînă la moarte. El va viețui mereu în preajma marelui nevoitor și ne va lăsa o seamă de mărturii prețioase cu privire la viața marelui său părinte duhovnicesc. Nicandru, care va fi ales stareț după plecarea Sfîntului Calinic în Oltenia, se înnumăra și el printre ucenicii săi, ca și Ștefan, care va deveni și el mai tirziu stareț. Aceștia sînt numai cîțiva dintre cei mai cunoscuți ucenici ai marelui stareț cernican, care toți au dovedit prin viață și activitatea lor că încercau să urmeze pilda dascălului lor în cele duhovnicești.

Baldovin povestește că Sfîntul Calinic a avut presimțirea că anul 1848 va fi începutul unei noi epoci, întuind foarte bine, datorită puterilor sale duhovnicești că 1848 va însemna o răscruce în istoria omenirii. El nu luă parte activă la revoluție, deși își însuși idealurile ei. Nu se potrivea însă temperamentului său blînd, liniștit și recules, să pornească la luptă fățișă. El personal putea ajuta cauza neamului prin rugăciunile și binecuvîntările sale.

După revoluție, prin convenția de la Balta Liman, fu numit domn în Muntenia Barbu Stirbei, marele ocrotitor al Mănăstirii Cernica și al starețului ei. Acesta, cucernic și plin de evlavie, dorea să trezească un suflu de viață nouă în Biserica românească. Pentru realizarea acestui țel, el trebuia în primul rînd să primească ierarhia. Scaunul mitropolitan era vacant prin demisia lui Neofit, ca și

15. Athanasie Mironescu, *op. cit.*, nota 1, p. 203.

cele episcopale din Rîmnic, Buzău și Argeș. Era deci necesar ca pretutindeni să fie numiți noi ierarhi. Pentru scaunul de la Rîmnic, vacant de 10 ani, și unde era nevoie de un foarte priceput ocîrmuitor, Știrbei se gîndi la starețul Calinic. Cu mare greutate el reuși să-l convingă să-și părăsească minăstirea pentru a porni pe calea spinoasă a cîrmuirii unei eparhii necunoscute. Într-o scrisoare trimisă de Sfîntul Calinic lui Petrache Poenaru, în primii ani ai episcopatului său, scrisoare din care se vede dezamăgirea sa pricinuită de greutățile ce aveau de împlinit, el spune: «Noi nu cu atîta rivnă personală am ieșit din Sfînta Minăstire Cernica, cît ca să îndeplinim prin supunere mai mult luminată porunca Măriei Sale»<sup>16</sup>. Și mai departe, în aceeași scrisoare, adaugă că s-a bucurat de primirea acestei chiriarii pentru folosul turmei încredințate «ca să ne odihnim nu în ostenele altora, ci urmașii într-ale noastre»<sup>17</sup>.

Din însăși mărturisirea Sfîntului Ierarh reiese că el a acceptat numirea la Rîmnic ca pe o chemare de la care nu putea să se sustragă. El a înțeles, desigur și în urma semnului primit de sus, pe care-l avusese cu privire la aceasta cu ani în urmă, că Dumnezeu îi cerea suprema jertfă de a se despărți de obște unde se nevoise 40 ani, pentru a da o nouă strălucire Bisericii neamului său. Și așa, cum făcuse toată viața, blind supus, smerit, se plecă și de data aceasta Domnului, acceptînd cu voce bună povara ce i se punea pe umeri.

Așadar, după 46 ani de ședere la Minăstirea Cernica și după 31 de ani de cîrmuire a obștei în calitate de stareț, Sfîntul Calinic se pregătea să părăsească locurile tinereții sale. El va fi simțit o adevărată sfîșiere sufletească la gîndul că trebuie să se despărță pentru vreme îndelungată, dacă nu pentru totdeauna, de aceste meleaguri în care lăsase atîta din ființa sa. Nu era colțisor din sfînta minăstire care să nu-i reamintească vreo bucurie sau vreo osteneală, după cum nu era clădire la temelie careia să nu fi pus o parte din sufletul său. Mai presus însă de locuri și de ziduri, el era legat de frații întru Domnul, în mijlocul cărora viețuise atît timp și pe care îi iubea cu o dragoste caldă.

Turburat de atîtea părieri de rău și aduceri aminte, își găsea însă mîngîierea în gîndul că aici la Cernica își împlinise chemarea din plin. «Multe ne cazuri și trude am tras pentru locușorul acesta, numai și numai ca să-l văd împodobit cu adunare de ucenici ai lui Hristos»<sup>18</sup>, zice Sfîntul Calinic în cuvîntarea de rămas bun rostită către monahii din Cernica, cuvinte din care se vede că era mulțumit de felul cum izbutise să încheie pe plan duhovnicesc obște încredințată. Privind în urmă, el putea fi mulțumit de tot ce înfăptuise în acești 31 ani de stăreție. În demisia pe care și-o va da din episcopat, 17 ani mai tirziu, Sfîntul Calinic arată tot ce a realizat pe plan gospodăresc pentru Cernica. El spune că în timpul stăreției sale s-a ridicat tot ceea ce se vede în ambele ostroave, s-au agonisit cinci trupuri de moșii, s-au făcut mori pe apa Dîmboviței și s-au dobîndit prăvălii la București. Starețul Calinic sporise, deci, considerabil averea minăstirii Cernica, într-o vreme care, după cum s-a arătat, nu era prielnică monahismului. El făcuse din Cernica o minăstire neatîrnată, liberă de a hotări asupra soartei sale și totodată un așezămînt cu o adevărată viață duhovnicească. Cernica devenise pildă de trăire creștină pentru toate minăstirile din România și nu e o întîmplare că — după cum se va vedea — aproape toți ierarhii aleși o dată cu Sfîntul Calinic trecuseră prin școala monahismului românesc, de la Minăstirea Cernica.

Intrucît, în urma revoluției de la 1848 fuseseră dizolvate adunările obștești, investite cu dreptul de a alege pe episcopi, Barbu Știrbei se văzu silit să convoace o adunare specială, compusă din divanul domnesc, la care se mai adăugară și alți boieri mari precum și 12 fețe bisericești. Adunarea astfel constituită se întruni la 14 septembrie 1850 și alese ca mitropolit pe Nifon, care în tinerețea sa fusese călugăr la Cernica; la Rîmnic alese pe starețul Calinic, la Argeș pe Clement, trecut și el prin vatra cernicană, iar la Buzău pe Filotei, originar din Transilvania. Astfel, trei din cei patru ierarhi, care urmau să ocupe scaunele episcopale ale Țării Românești fuseseră monahi în Minăstirea Cernica.

16. T. G. Bulat, *Din corespondența episcopului Calinic al Rîmnicului*, R.-Vîlcii, 1927, p. 17.

17. *Ibidem*, p. 17.

18. Cassian Cerniceanu, *op. cit.*, p. 127.

Iorga arată, bazându-se pe rapoartele consulului francez din București, Poujade, că Rusia, prin reprezentantul său generalul Duhamel, dorise ca starețul Calinic să fie ales mitropolit al țării. Turcia, însă, temându-se că în felul acesta Rusia să nu capete o prea mare influență, uneltise prin Ahmet-Effendi ca să reușească Nifon. Tot Poujade spune că la alegerea mitropolitului, Nifon a întrunit 25 voturi, iar Calinic 15, cifră care dovedește că cel puțin o treime din alegători erau favorabilii starețului Calinic<sup>10</sup>. Faptul este foarte semnificativ și evidențiază o dată mai mult trecerea de care se bucura monahul cernican.

Sfântul Calinic, cruțat prin voia Domnului de răspunderea pe care ar fi reprezentat-o cirmuirea mitropoliei țării, rămânea astfel cu misiunea totuși destul de dificilă de a conduce eparhia Rîmnîcului.

Clipa cea grea a despărțirii de Cernica începea să se apropie. Soborul minăstirii alege stareț pe Nicandru, ucenicul Sfântului Calinic, pentru a merge mai departe pe drumul înaintașului său. Astfel el se putea acum găti de drum, căci eparhia sa îl aștepta cu nerăbdare.

Cassian Cernicanul descrie în chip foarte induișător plecarea noului episcop din scumpa vatră minăstirească. În ziua plecării Sfântul Calinic porunci să se tragă clopotul cel mare din minăstire, spre a aduna pe toți părinții la biserică. Auzind sunetul clopotului, cu toții se grăbiră spre biserică, deoarece niciunul nu voia să piardă bucuria de a-l auzi ultima dată pe starețul cel drag și de a primi binecuvîntarea sa. El le citi mai întâi o rugăciune de iertare, apoi le vorbi pe larg, deschizându-și sufletul către ei. Le arătă jalea care îl cuprinde, la gândul că trebuia să plece din minăstire și în acest loc îl podidiră lacrimile. Toată dragostea adunată în suflet timp de atîția ani pentru frații săi cei întru Hristos — dintre care cu mulți lucrase împreună încă din tinerețe, iar pe alții îi primise copii în minăstire și îi crescuse ca un părinte — izbucni acum și de aceea el nu putea să-și oprească plînsul. «Nu pot să vă spun tot ce am în inimă», le mărturisii el printre lacrimi. Acel care își învinsese pînă acum cu atîta tărie simțămintele, muștrînd cînd era nevoie, cerînd să se păzească cu strășnicie pravila și luptînd spre a ascunde dragostea ce o purta tuturor, își descoperi acum sufletul, arătînd cît îi iubea. Dar, după aceste mărturisiri, el nu uită că era totuși dascălul lor duhovnicesc și purcese a le da cîteva sfaturi, deoarece, după cuvîntul său, dorea «ca toți să se mintuiască». Sfirși cuvîntarea rugînd pe toți părinții să-l pomenească la rugăciune și încredințîndu-i Sfîntului Nicolae, ocrotitorul minăstirii. După ce isprăvi de vorbit, Sfîntul Calinic se așeză în strană cu ochii plini de lacrimi și toți părinții trecură plîngînd să-i sărute mîna și să ia binecuvîntarea de la el.

Apoi ieșiră cu toții din biserică. Sfîntul Calinic își aruncă privirea asupra celor două ostroave: tot ce vedea de jur împrejur era rodul străduințelor sale și de toate trebuia acum să se despartă. Cu gândul la Hristos, însă toate i se păreau ușoare, chiar și această despărțire care îi frîngea inima. Părinții îl petrecură pe jos o bucată de drum; apoi sosi clipa cea grea. Sfîntul Calinic îi binecuvîntă pentru ultima oară, se mai uită o dată înapoi, făcu semnul crucii, se sui în trăsură, cu cîteva monahi care îl însoțeau și vizitiii, dînd bice cailor, trăsura porni repede, stîrnind un nor de praf, care acoperi curînd priveștița minăstirii. Icoana Cernicăi se șterse astfel prea repede pentru ochii înlăcrimați ai bunului stareț, dar ea rămase întipărită aveau în sufletul noului episcop, care acum mergea spre alte tărîmuri, unde îl chema menirea sa.

*Inceputurile păstoriei la Craiova (1850—1854).* — La 28 octombrie 1850, în Mitropolia din București, Sfîntul Calinic a fost învestit cu cîrja episcopală în cursul unei impresionante ceremonii, în timpul căreia purta odăjdiile frumos brodate, ce le primise în dar de la monahia Safta Brîncoveanu, smerita călugăriță de la Agapia, care nu era alta decît văduva lui Grigore Brîncoveanu și întemeietoarea așezămîntelor brîncovenesti.

19. Pr. Prof. Al. I. Ciurea, *Sfîntul Ierarh Calinic de la Cernica, episcop al Rîmnîcului și Noului Severin*, în «Mitropolia Olteniei», nr. 9—10, 1963, p. 670—671.

La această hirotonie asista însuși Barbu Stirbei, care, în cuvîntarea rostită cu acest prilej, exprimă nădejdea că noul arhiereu va fi vrednic de misiunea ce i se încredințase.

Cuvîntul de răspuns al Sfîntului Calinic este semnificativ pentru smerenia celui care intrase acum în rîndul arhierilor. El se întreabă ce anume daruri deosebite au făcut să fie ales pentru o asemenea înaltă chemare: «Dar care ispravă ați cunoscut la noi, înălțimea Voastră, prin care să mă puneți înaintea tuturor, pe virful sfintei Episcopii, pildă de faptă bună? Care știință păstorească prin care canonicește să cirmuiesc acest fel de începătorie?... Care îndrăzneală, ca să mijlocesc dupe datoie către Dumnezeu, pentru dinșii... Eu la sine-mi căutînd, nimica vrednic nu aflui în mine de această începătorie»<sup>20</sup>.

Umilința sa îl face, precum se vede, să nu se recunoască demn de această înaltă menire, dar, dintr-un sentiment de supunere față de stăpînirea care a hotărît astfel, Sfîntul Calinic a acceptat să urce treptele episcopatului, convins că pe această grea cale nu se va bizui pe propriile-i puteri, ci pe «rugăciunile cele de obște ale sfintei biserici către Dumnezeu»<sup>21</sup>.

Apare aici, foarte accentuat, simțămîntul comuniunii, pe care îl creează viețuirea în Biserica lui Hristos. Sfîntul Calinic era pătruns de acest simțămînt, deoarece știa că credinciosul nu este niciodată singur cu propriile-i puteri, Biserica întregă sprijinindu-l cu rugăciunile sale.

Îndată după hirotonire, noul episcop se grăbi să plece spre locurile unde era chemat să păstorească, căci acum, odată ce se rupsese de Cernica, aștepta cu nerăbdare să se vadă printre noii săi fii duhovnicești. Nu a fost desigur o întimplare că Sfîntul Calinic, care a întruchipat atît de bine ortodoxia românească, a fost chemat să păstorească în Oltenia, unul din ținuturile cele mai autentice românești și mai legate de Biserica neamului. În Oltenia s-a oprit mai întîi Nicodim cel Sfînt și a organizat monahismul românesc. Mari și cucernici voievozi ai noștri au venit din Oltenia, începînd cu Neagoe Basarab și cu Mihai Viteazul și sfîrșind cu Matei Basarab și cu Brîncoveanu, domnul mucenic, și toți au înălțat nenumărate minăstiri și biserici pe dealurile înșorite ale acestui minunat ținut românesc. În fostul județ Vilcea se află cel mai mare număr de locașuri de închinăciune din țară, ctitorii nu numai ale voievozilor și ale boerilor, ci ale întregului popor, pentru că toți trăiau pe aceste meleaguri la fel de intens credința strămoșească. Nenumărate schituri, cătărate prin singurătățile Builei și ale Paringului, mărturisesc despre evlavia pustnicilor care se retrăgeau în aceste locuri spre a-și închina viața lui Dumnezeu.

Dar dacă evlavia creștină, dusă uneori pînă la fuga de lume, a înflorit în chip deosebit pe pămîntul Olteniei, tot de aici a răsunit prima oară și strigătul de răscoală al lui Tudor, care chema poporul la luptă împotriva unor așezări nedrepte. De altfel, chiar înainte de Tudor, Oltenia fusese țara în care haiducii își găsiseră adăpost luptînd pentru dreptatea celor obidiți.

Sfîntul Calinic, în care Ortodoxia românească a aflat unul din cei mai desăvîrșiți reprezentanți ai săi, trebuia să-și lege viața de acest ținut, în care credința strămoșească dăduse unele din cele mai neprihănite flori. Noul episcop pleacă spre Oltenia însoțit de cei doi frați Baldovin, care i se dovediseră credincioși și care îl vor urma de acum înainte pretutindeni. El se îndreaptă spre Craiova, deoarece în urma focului care avusese loc la Rîmnicul Vilcea în 1847, atît episcopia cît și locuințele arhieresti din Rîmnice fusese nimicite, din care cauză reședința episcopală fusese mutată vremele în Craiova.

În satele prin care trecea, înainte de a ajunge la Craiova, noul episcop era întîmpinat de țărani care îi ieșeau înainte spre a-i primi binecuvîntarea. Vestea că un vlădică cu adevărat sfînt se suise pe scaunul Olteniei se răspîndise pretutindeni și bucura sufletul cucernic al poporului. La Craiova tot orașul se gătise să-l primească. Liturghia fu oficiată în biserica Sf. Dumitru, care în acea zi deve-

20. Articol din «Eho Eclisiastic», an I (1850), nr. 1, p. 3 citat de Pr. Gabriel Cocora, *Documente pentru viața Sfîntului Calinic, Episcopul Rîmnicului*, în «Mitropolia Olteniei», nr. 9-12, 1959, p. 660.

21. *Ibidem*, p. 660.

nise neîncăpătoare. Episcopia funcționa la acea vreme în metohul său și anume în biserica Sfântul Nicolae Gănescu, care astăzi nu mai există, dar pentru acea zi de 26 noiembrie 1850 se hotărîse să se slujească în biserica cea mai mare din oraș și totuși mulți au trebuit să rămână dincolo de zidurile ei, neputînd să asculte cuvîntul de bun sosit rostit de noul vlădică.

Neasemuit de frumoasă trebuie să fi fost acea liturghie slujită de un sobor impresionant de preoți, în frunte cu noul episcop și cu arhierul Timotei Evdoxiados, liturghie la sfîrșitul căreia Sfîntul Calinic binecuvîntă poporul și adresîndu-se noilor săi păstoriți, precum și slujitorilor altarelor, prezenți la acea solemnitate, le arată care era sensul venirii sale printre ei.

El începu prin a se bucura de faptul că, după atîta vreme în care «buna noastră patrie își pierduse păstorii și povățuitorii cei din sinul său, atît politicești, cît și bisericești»<sup>22</sup> (aluzie la epoca domniilor fanariote), acum, în sfîrșit, se intrase într-o nouă fază, datorită în mare parte și urcării pe scaunul domnesc al lui Barbu Știrbei. Consecințele acestor prefaceri se vor face simțite și pentru «Maica noastră Biserică, care era cu totul căzută în jale și în plîngere de atîta vreme»<sup>23</sup>.

După această introducere cu caracter general, Sfîntul Calinic arată noilor săi fii duhovnicești că nu a dorit înalta treaptă la care a fost înălțat, nici nu se socotește vrednic de a purta o asemenea povară, ci urmînd lui Hristos, care a zis: «N-am venit să fac voia Mea ci voia Tatălui celui ce M-a trimis», s-a supus și el, «alegerii norodului și mai virtos voinței lui Dumnezeu», cu toate că recunoștea în continuare «că mare lucru este să poată cineva mîntui suflete, în vreme ce eu mă simt cu totul lipsit de această putere»<sup>24</sup>.

Deși în smerenia sa, noul vlădică se teme că nu va putea reuși în această anevoioasă misiune, ceea ce îl face să nu piardă nădejdea este tocmai faptul, experimentat de el atît de intens, că Biserica lui Hristos este alcătuită din mădulare, care se ajută prin rugăciune și lucrează laolaltă pentru atingerea țelurilor lor. În cazul de față episcopul nu este singur înaintea fiilor săi duhovnicești pe care trebuie să-i ducă la limanul mîntuirii, ci el se află în comuniune cu întreaga Biserică și se bizuie pe preoțimea care îl va susține cu rugăciunea și cu fapta. De aceea, în acest loc al cuvîntării sale, el se adresează protopopilor care vor da «strașnic răspuns în ceasul înfricoșatei zile, pentru Bisericile ce le sînt incredințate»<sup>25</sup>, cerîndu-le să lepede orice neorînduială, să îmbrățișeze smerenia și să îndrepte cu duhul blîndeții pe preoții care greșesc. De asemenea nici preoții să nu fie «cu neluare aminte despre darul preoției»<sup>26</sup> și pentru aceasta îi îndeamnă să se păzească de orice fapte urite și să fie «osîrdnici spre ajutorul celor ce vă cheamă»<sup>27</sup>.

Nici laicii nu sînt însă lipsiți de datorii, deoarece ei sînt mădularele Bisericii lui Hristos. Ei trebuie să îmbrățișeze unirea și pacea și să înrădăcineze în sufletele lor cele trei virtuți creștine: credința, nădejdea și dragostea.

Incheind această cuvîntare, Sfîntul Calinic spunea: «Iată pruncii care mi-au dat Dumnezeu», citînd astfel pe profetul Isaia și arătînd că de acum înainte el va fi un adevărat părinte pentru fiii săi duhovnicești<sup>28</sup>.

A doua zi, după cum relatează Cassian, mai marii orașului veniră să se închine noului episcop, urîndu-i bun venit. El îi primi pe toți cu bunăvoință, mulțumindu-le pentru urările ce i le făceau.

Situația eparhiei nu era deloc înfloritoare. Biserica, precum de altfel întreaga țară, se afla într-o stare de plîns datorită numeroaselor războaie din trecut, precum și tulburărilor provocate de revoluția din 1848. Eparhia Rîmniceului, care fusese lipsită timp de zece ani de un episcop titular, avusese și mai mult de suferit. Preoții erau insuficienți ca număr, deși Regulamentul Organic inițiasse înființarea de seminarii. Pregătirea lor era însă, în general, aproape nulă, ei nefiînd nici din punct de vedere moral exemple pentru mireni. Starea lor materială era de asemenea foarte precară, deoarece nu primeau un salariu fix. Dacă slujitorii altarelor nu erau la înălțimea misiunii lor, datorită vieții grele în care se zbăteau,

22. *Ibidem*, p. 660.23. *Ibidem*, p. 661.24. *Ibidem*, p. 661.25. *Ibidem*, p. 661.26. *Ibidem*, p. 662.27. *Ibidem*, p. 662.28. *Ibidem*, p. 662.

precum și lipsei lor de pregătire, nici locașurile de închinare nu mai semănau cu cele din trecut. Multe se părăginiseră, ne mai fiind îngrijite, nici reparate, mai ales de când averile Bisericii fuseseră preluate de stat, în așa fel încât nenumărate sate erau lipsite de biserică, iar acolo unde biserica dăinuia, preotul lipsea. Episcopia fusese lovită însă chiar în inima ei, deoarece incendiul din 1847 nimicise atât vechea biserică episcopală din Rîmnic, ctitoria episcopului Clement, precum și casele arhieresti și acelea în care din 1834 funcționa seminarul, așa încât în acea vreme ea pribegea pe meleaguri străine la Craiova, neavînd nici o reședință corespunzătoare și nici loc pentru redeschiderea seminarului, de care era atîta nevoie.

În sfîrșit, faptul că Biserica avea o situație grea, neputînd corespunde mîinii sale, prezenta o gravitate deosebită, deoarece moravurile lăsau de dorit, iar imoralitatea pătrusese în pături largi, poporul fiind atîta vreme lipsit de o îndrumare duhovnicească. Taina nunții era îndeosebi nesocotită și nenumărate erau cazurile de neînțelegere între soți, neînțelegeri care duceau la crearea de relații neîngăduite și întinau sfințenia căsătoriei. De aceea Sfîntul Calinic va fi neîncetat preocupat de problema căsnicilor, înțelegînd că nu se poate iniția o viață morală sănătoasă, fără a se pune la baza ei căsătoria, înțeleasă ca taină.

Acestea erau numai cîteva din problemele cele mai acute ce se puneau spre urgență rezolvare noului episcop și care aveau să-l frămînte mulți ani de acum înainte.

Sfîntul Calinic cunoscuse în linii mari situația, atunci cînd primise să devină episcop în Oltenia și, după cum subliniam mai sus, este probabil că tocmai de aceea acceptase sarcina încredințată de domn. Venit cu sprijinul lui Vodă Știrbei și la începutul domniei acestuia, el nădăjduise că va putea remedia toate aceste rele, aducînd duh de viață nouă pe meleagurile Olteniei. După cum se va vedea însă, așteptările sale vor fi înșelate, deoarece greutățile de care se va lovi vor fi foarte mari și numai după multe lupte și încercări va reuși să realizeze o parte din țelurile urmărite.

Îndată după înscăunare, episcopul Calinic porni prin sate, spre a-și cunoaște fiii duhovnicești și pentru a le afla nevoile. Pretutîndeni era întîmpinat cu brațele deschise și el revărsa dragoste asupra tuturor celor ce se apropiau de el, ajutînd pe toți care se găseau în nenorocire. Trecînd prin sate, Sfîntul Calinic a putut afla însă și lucruri îngrijorătoare, căci el nu avea ochii numai pentru fețele bucurătoare ale țăranilor care îl ieșeau înainte, ci și pentru realitățile mai dure din jur, grăitoare despre starea Bisericii. El însuși a descris aceste situații într-o scrisoare trimisă în anul următor lui Barbu Știrbel<sup>29</sup>.

În multe sate, spune el, nu a găsit preoți sau, chiar cînd aceștia existau, ei erau sau mult prea bătrîni, sau căzuți în patimi și deci nevrednici de menirea lor. Cei mai mulți slujitori ai altarelor se aflau în mizerie, multe biserici închise și trei schituri, metohuri ale Episcopiei, erau în ruină. Acestea sînt cîteva din tristele constatări culese de noul episcop încă din prima sa călătorie prin eparhie.

Ceea ce impresionă norodul, în cursul acestei călătorii pastorale, fu că noul episcop se înfățișa înaintea păstoriților săi «cu aceeași simplitate în haine și în toate ale traiului... cu aceeași înfrînare» ca monahul de odinioară. «Tot ce s-a schimbat într-însul este că la viața aspră monahicească din copilărie s-au mai adăugat ostenele unei întinse eparhii», notează corespondentul ziarului «Eho Eclisiastic»<sup>30</sup>.

Cu prilejul acestei călătorii, el vizită și o parte din numercasele minăcîtiri care odinioară făcuseră gloria Olteniei. Multe erau în ruină sau părăsite și prefăcute în biserici de sat. Ici colo mai dăinuia cîte ceva din viața de altădată, mai ales acolo unde un stareț înțelept reușise să reinvieze vechiul duh al monahismului românesc. Așa era la Mînăstirea Sadova, unde stărețea Dionisie Romano, care deschisese aici și o școală pentru copiii din împrejurimi sau la Mînăstirea Motrului, unde era egumen arhimandritul Eufrosin Poteca, vestitului dascăl al școlii

29. T. G. Bulat, *op. cit.*

30. După Gabriel Cocora, *Documente pentru...*, «Mîntropia Olteniei», nr. 9-10, 1959, p. 663.

Sf. Sava. Intîlnirea acestor doi bărbați învățați și pătrunși de evlavie a fost o mare bucurie pentru Sfîntul Calinic, care nădăjduia să se bizuie pe ei în opera ce vroia să înceapă.

Reîntors la Craiova, noul episcop își începu activitatea: orîndui noi protopopi, hirotoni preoți, împărți milostenii. Lucrurile mergeau însă foarte greu. Era mare nevoie să se redeschidă seminarul, fondurile lipseau, ajutoare nu veneau de nicăieri. O altă problemă care tulbura mult liniștea episcopului era aceea a pricinilor căsnicești. În acea vreme conflictele matrimoniale erau rezolvate de Biserică și nu de stat. Fiecare eparhie avea un dicasteriu, în atribuțiile căruia intra pronunțarea divorțurilor, cînd nu se putea ajunge la împăcarea între soți. Sentința emisă de dicasteriu trebuia, mai întîi, să fie supusă aprobării episcopului. Cum în acea epocă conflictele de această natură se înmulțiseră, ele vor constitui o povară continuă pentru Sfîntul Calinic, care se va strădui să le rezolve pe cele mai multe prin împăcare. Este însă probabil că nu întotdeauna părțile erau de acord cu această soluție și de aceea el se văzu obligat, într-o scrisoare către Barbu Știrbei, să ceară ajutorul autorităților, spre a face pe cei în cauză să respecte hotărîrile bisericești. Pentru Sfîntul Calinic, care dusesese o viață de feciorelnică înfrînare, departe de lume și de păcatele ei, trebuie să fi fost deosebit de greu ca acum, la bătrînețe, să-și plece urechea la atîtea și atîtea întîmplări, pe care el nu le putea nici măcar bănuî. El însă știa că, pentru creștinul care viețuiește în lume, nunta este mijloc de mîntuire ca și de pierzanie, ea aflîndu-se în centrul vieții sale spirituale. Și întocmai ca și marii asceți de odinioară, acel care omorîse în el orice pornire spre păcat, se apropia plin din înțelegere senină pentru suferințele fraților, robiți încă diferitelor patimi și găsind calea pentru a-i convinge și îmbuna, deoarece din ființa sa emana o dragoste senină și atotînțelegătoare.

Totuși episcopul Calinic tînjea după viața curată de minăstire, de care trebuise să se rupă, căci nu mică fusese jertfa sa. Dacă pentru unii a pleca din lume înseamnă un sacrificiu, atunci cînd se află la începutul urcușului duhovnicesc, mai mare este sacrificiul aceluia care, desprînși de lume și de farmecele ei și învățați cu viețuirea îngerească, sînt siliți să revină în ea spre a ajuta pe semenii să-și poarte povara. Aceasta a fost și drama episcopului Calinic, pe care el a trăit-o fără a se plînge, conștient că din prisosul de daruri, adunate în lunga sa schimmnicie, trebuia să reverse acum peste fiii săi duhovnicesți.

De-a lungul primului an al păstoriei sale, numeroase au fost vizitele făcute de noul episcop în eparhia sa și toate duceau la aceleași concluzii. În fața acestei situații, el se hotărî în august 1851 să scrie o scrisoare către domnitor în care îi expunea în amănunte gravitatea situației găsîte în Oltenia și îi cerea sprijin.

El stăruia, mai ales, în această scrisoare asupra situației grele a preoțimii, cerînd ca Mitropolitul să ia apărarea preoților și a ajutoarelor lor. Totodată arăta Domnitorului cît de urgentă era nevoia restaurării Episcopiei și a reparării seminarului.

Barbu Știrbei răspunde cu făgăduieli destul de vagi, arătînd că Logofeția Credinței se va îngriji ca preoții să fie ajutați mai substanțial, cerînd să se înceapă planul de refacere al clădirilor și susținînd ca seminarul să fie clădit în ocolul Craiovei. Toate rămîneau deocîndată în domeniul planurilor de viitor.

În cursul anului 1851, episcopul Calinic izbuti să facă să se redeschidă seminarul ce nu mai ființa din 1847. Seminarul funcționa la început în Minăstirea Bucovăț, dar nu rămase aici decît două luni, deoarece sălile erau neîncăpătoare și egumenul grec al minăstirii, anume Hrisant Hurezanul, îi făcea tot felul de greutăți. De aceea, Sfîntul Calinic fu silit să-l mute la Craiova, în casele serdarului Alecu Dîrzeanu, unde rămase pînă în 1854, cînd fu mutat la Rimnic.

Din anul 1851 ni se păstrează o scrisoare a Sfîntului Calinic către obștea din Cernica, scrisoare care dezvăluie puțin din sbuciumul acestui suflet atît de zgîrcit în ceea ce privea manifestarea propriilor sentimente. Din aceasta se vede limpede că el continua să se socotească părintele sufletesc al monahilor din Cernica, pe care nu încetează a-i povățui pe calea desăvîrșirii. După ce le-a dat diferite

sfaturi menite să-i păzească de ispite, Sfântul Calinic le cere să se roage pentru el ca să i se ierte păcatele și «să mă întărească în lupta care mi-au pus-o înainte»<sup>31</sup>.

În această perioadă el trăia într-o mare tensiune sufletească, înțelegând însemnătatea misiunii sale și suferind că nu o putea duce la capăt așa cum voia. În încheierea scrisorii spune: «Cred că nu se află vreun necredincios ca să uite dragostea noastră cu care v-am iubit și vă iubim»<sup>32</sup>, mărturisind astfel, odată mai mult, puternicile simțăminte ce-l legau de frații din Cernica. Desigur că de multe ori se va fi simțit stingher și singuratec în Cetatea Banilor, ținând după liniștita viață de minăstire și după frații săi întru Hristos. Știa însă că datoria sa era aici și atunci își închidea în suflet orice nostalgie, dînd glas numai arareori dorului său, așa cum se întâmplă în scrisoarea de mai sus.

Frământările prin care trecea episcopul, preocupat de rezidirea episcopiei și de așezarea seminarului în local propriu, apar foarte vii și din scrisorile trimise către Petrache Poenaru în 1852. El arată urgenta nevoie de a se purcede la aceste construcții, cerînd ca domnitorul să desemneze locul unde va fi zidită catedrala. Îi reamintește cu acest prilej că el nu a primit să fie numit în fruntea acestei episcopii decît la rugămintea stăruitoare a lui Știrbei, nădăjduind că va putea aduce «oarecare îndreptare a tagmei bisericești»<sup>33</sup>. Acum însă vede că nu poate realiza nimic fără ajutorul domnesc. O ușoară dezamăgire răzbate printre rînduri, iar răspunsul, primit tot prin mijlocirea lui Petrache Poenaru, nu era menit să trezească prea multe speranțe în sufletul plin de rîvnă al Sfântului Calinic. Domnitorul îi făcea cunoscut că în toată țara găsise o situație similară și că deocamdată nu putea să-i dea un sprijin mai efectiv.

Primii trei ani de păstorie, caracterizați prindibuirii, lipsite deocamdată de un rezultat mai concret, sînt marcați de o foarte intensă corespondență cu o seamă de ierarhi contemporani. Această corespondență dovedește atît trecerea de care se bucura Sfântul Calinic, cît și multiplele sale activități pe tărîm pastoral.

Cu mitropolitul Nifon există un schimb destul de intens de scrisori — cum era de altfel și firesc — acesta recomandînd episcopului Calinic diferitele cărți ieșite din tipografia întemeiată de el, cărți ce trebuiau răspîndite în eparhiile țării.

Un schimb de scrisori interesant este acela avut cu Andrei Șaguna, marele mitropolit al Ardealului. Șaguna prețuia în mod deosebit pe Sfântul Calinic, atitudine care rezultă din corespondența susținută ce a avut loc între ei<sup>34</sup>, precum și din faptul că la întemeierea tipografiei din Rîmnîc, Sfântul Calinic a fost ajutat bănește de acesta.

Și cu Filoftei al Buzăului, care fusese înscăunat odată cu el, Sfântul Calinic a purtat o corespondență susținută, primind de la tipografia din Buzău numeroase lucrări, pe care le împărțea în eparhie.

Dar Sfântul Calinic nu avea corespondență numai cu fețe bisericești ci, chiar în această perioadă cînd era lipsit de tipografie, contribuia, oricîte ori putea, la apariția de noi lucrări cu conținut religios. Într-o scrisoare primită de la Anton Pann, în 1853, acesta îl roagă să-l ajute la tipărirea unor lucrări «după cum nici pînă acum nu m-ați lăsat neajutorat la toate cărțile ce am tipărit, pentru podoaba sfintelor biserici și luminarea neamului»<sup>35</sup>. Inimosul cîntăreț bisericesc și stăruitorul răspînditor al cuvîntului lui Dumnezeu a găsit și el sprijin la marele episcop, ocrotitor al oricărei inițiative folositoare Bisericii neamului.

În vara anului 1853, Sfântul Calinic sfinți din nou biserica schitului Popînzălești din județul Romanai, schit care era metohul episcopiei și pe care el îl

31. Scrisoarea reproducă de Anastasic Baldoșin, *op. cit.*, p. 1044. 32. *Ibidem*, p. 1045.

33. T. G. Bulat, *Din corespondența episcopului Calinic al Rîmnîcului*, R. Vilcii, 1927, p. 17.

34. În scrisorile tipărite de Prof. T. G. Bulat se află două scrisori ale lui Șaguna către Sfântul Calinic din anii 1861. Cercetînd Arhivele Statului din R. Vilcii, am mai descoperit încă patru, din anii 1853—1855, 55 și 56. Este probabil că au existat mult mai multe (nu le cunoaștem nici măcar pe acele care se referă la trimiterea ajutorului pentru deschiderea tipografiei). Nu cunoaștem nici scrisorile adresate de Sfântul Calinic lui Șaguna; poate că acestea se vor mai fi aflat la Sibiu, unde nu am avut posibilitatea să le cercetăm.

35. T. G. Bulat, *Corespondența Episcopului Calinic*, p. 20.



ridicase din ruine, cu ajutorul lui Barbu Știrbei. Era prima sa ctitorie pe pământul Olteniei și ca atare ea bucură mult pe ierarhul dornic să-și vadă năzuințele prefăcute în realizări.

Dar această rodnică activitate a Sfântului Calinic a fost întreruptă de vitregia vremurilor, căci un nou război, ca pe vremea tinereții sale, se iscă între ruși și turci, război de pe urma căruia țările române avură din nou de suferit. Este vorba de războiul Crimeei, care începu prin ocuparea țărilor române de către Rusia în iunie 1853. În octombrie 1853, Turcia declară război Rusiei și Barbu Știrbei, nevoind să ia atitudine în acest conflict, se retrase din scaun, plecând la Viena Țara rămase condusă de un sfat administrativ provizoriu.

În asemenea împrejurări toate planurile episcopului Calinic trebuiau să sufere o amănare; nu mai putea fi vorba nici de începerea catedralei, nici a seminarului. Sfântul Calinic se resemnă și hotări să aștepte vremuri pașnice pentru a-și împlini visele. Dar, așa cum se întâmplă de foarte multe ori cu cel ce se lasă în voia Domnului, tocmai acele împrejurări, care la început păreau că îi vor împiedica realizarea dorințelor, aduseră, mai repede decât s-ar fi crezut, împlinirea mult așteptată.

Deocamdată episcopul își continuă ca și mai înainte activitatea păstorească. Oltenia fusese ocupată de trupele conduse de generalul Pavel Leprandi, care prețuia pe Sfântul Calinic și în mai multe rânduri a găsit prilejul să-și manifeste simpatia față de el. Astfel, ni se păstrează o scrisoare de la Leprandi către Sfântul Calinic, din martie 1854, prin care îi aduce la cunoștință că din subscripția militarilor ruși s-au cumpărat odoarele necesare pentru înzestrarea bisericii din Maglavit. Un asemenea gest a bucurat desigur mult pe episcop, care nu putea face față cerințelor de pretufindeni.

În vara anului 1854 rușii se retraseră din Principate, deoarece aliații intraseră și ei în război și încercuiseră Sevastopolul. Țările române erau în pericol să fie invadate de turci. În fața acestei situații, Sfântul Calinic este chemat să vină la București, sub protecția generalului Leprandi, care tocmai se retrăgea din Oltenia. El însă refuză să dea curs repetatelor chemări ce veneau din București, nevoind să-și părăsească fiii duhovnicești aflați în primejdie. Afară de acestea, este probabil că turcii nu-l înspăimintau prea tare, căci doar îi cunoștea de pe vremea Zaveriei.

La 18 iulie 1854, turcii intrară, după cum era de așteptat, în Oltenia. Atunci Sfântul Calinic, ascultînd o chemare de sus, se hotări să plece împreună cu personalul și cu arhiva Episcopiei la Rîmnic și nu la București unde îl convocase stăpînirea. La această hotărîre îl va fi împins desigur dorința de a nu se despărți de Oltenia, care acum începuse să-i fie tot mai dragă, precum și nădejdea că la Rîmnic, unde era vechiul scaun al episcopiei, va găsi mai multă liniște și va putea trece mai tirziu la realizarea planurilor sale. Și socotelile sale nu au dat greș, căci într-adevăr reîntoarcerea Episcopiei la Rîmnic a fost un eveniment fericit, bogat în urmări rodnice.

Puțin după sosirea la Rîmnic, zărilor se mai luminară. Turcii fură siliți să cedeze locul austriecilor, care, în virtutea convenției încheiate cu turcii în august 1854, ocupă țările române în septembrie următor. La finele lui septembrie, Sfântul Calinic primi o scrisoare de la Clement al Argeșului, prin care acesta îl vestește că Domnitorul se reîntoarce la București și îl poftea să meargă împreună cu el în capitală spre a-i ura bun sosit<sup>36</sup>. Țara intra din nou pe un făgaș firesc, așa că harnicul episcop putea să înceapă realizarea idealurilor sale, acum cînd Domnitorul, care îl sprijinea, ținea din nou în mîna frînele puterii.

Anii șederii la Craiova nu fuseseră însă zadarnici: în cursul lor noul episcop deprinsese să cunoască problemele administrației eparhiale, înțelesese care erau cele mai urgente nevoi ale fiilor săi duhovnicești și mai ales se apropiase sufletește de poporul dreptcredincios, pe care ajunsese să-l cunoască și să-l iubească. Se poate spune că acum era pregătit, din toate punctele de vedere, pentru începerea operei ce se cerea împlinită.

36. Dosar nr. 2423. Arh. St. R. Vîlcii, anul 1854, 1855 și 1856.

*Epoca împlinirilor de la Rîmnic (1854—1867)* — Sosind la Rîmnic, episcopul Calinic fu plăcut impresionat de frumoasa înfățișare a orașului. Cu grădinile sale pline de flori, cu bisericuțele mici, dar atât de proporționate, cu casele răzlețe, presărate în buchete de verdeață, Rîmnicul păstra tot farmecul acelor așezări românești situate la hotarul dintre oraș și sat.

În partea de miază-noapte a orașului, se afla locul pe care odinioară fusese sediul Episcopiei. Așezat la poalele unui deal acoperit de păduri, de aici puteai avea o frumoasă vedere asupra orașului. De jur împrejur erau însă numai ruine. Din tot ce fusese altădată nu se mai păstra decât paraclisul, zidit de episcopul Clement, ale cărui picturi exterioare contrastau cu zidurile înnegrite de fum ce mai rămăseseră din vechile clădiri. Mai sus dăinuia încă bătrîna bolniță, cu pereții afumați de incendiul din 1847. Încolo nimic. Printre ruine creșteau ierburi și bălării. Inima bătrînului ierarh s-a strîns la această privesște, dar pătruns de evlavie s-a rugat cucernic Domnului, ca să-l învrednicească să prefacă această paragină într-o grădină înflorită, în mijlocul căreia să se înalțe un sfînt locaș demn de episcopia Rîmnicului. Rugăciunea i-a adus pace în suflet și l-a făcut să purceadă cu încredere la munca ce îl aștepta.

Dintru început, Sfîntul Calinic nici nu putea locui în incinta Episcopiei, de aceea trebuia să stea un timp în niște case particulare din oraș. Aici își începu activitatea păstorească, pînă ce putu să se mute în casele arhieresti, care fură înălțate curînd după sosirea sa la Rîmnic.

Chiar în vara aceluiași an, Sfîntul Calinic întreprinse o călătorie pe Valea Jiului, spre Mînăstirea Lainici, Astfel de călătorii îi erau deosebit de plăcute, deoarece ele îi dădeau prilejul să se apropie de sufletul poporului și să cunoască frumusețile țării, pe care le îndrăgea atîta. În timpul acestei călătorii el săvîrși o minune, de care ne vom ocupa mai pe larg în capitoul următor, prefăcînd în țărînă trupul unui mort neputrezit. La întoarcerea de la schitul Lainici, unde poposi timp de trei zile, spre a cunoaște mai de aproape viața monahilor, cobora în urma celorlalți pe cărările pustii ale muntelui. Deodată s-a oprit și a început să plîngă. Ucenicii săi surprinși l-au întrebat despre pricina acestor lacrimi și atunci le-a mărturisit că a cunoscut în acea clipă că Nicandru, starețul de la Cernica, murise. Mai tirziu aceiași ucenici aflînd despre moartea lui Nicandru, au putut constata că aceasta se întîmplase tocmai în ziua și la ora cînd Sfîntul Calinic le împărtășise vestea. Moartea lui Nicandru îl dorea adînc, ea îi reîmprospăta dorul de Cernica și de părinții rămași fără păstor. În locul acestuia însă avea să fie ales un alt stareț vrednic, Diomid, originar din părțile Olteniei.

În septembrie episcopul Calinic merse la București, împreună cu Clement de la Argeș, să ureze bun sosît Domnitorului, care se reîntorcea după un exil voluntar de un an. Stirbei ținuse ca Episcopia să se refacă la Craiova, dar acum cînd Sfîntul Calinic se afla mutat la Rîmnic, și se arăta legat de acest vechi leagăn al Bisericii oltenice, el nu se mai împotrivi dorinței Ierarhului. Dimpotrivă, el îi făgădui tot sprijinul său, pentru ca, în cel mai scurt timp, să fie înălțate la Rîmnic atît catedrala cît și celelalte clădiri.

Tot în această vreme, Sfîntul Calinic reuși să obțină de la autoritățile civile ca acestea să impună cetățenilor respectul preoților și să nu mai îngăduie schimbarea lor la cererea enoriașilor sau a proprietarilor. În felul acesta prestigiul preoției era apărat de stăpînire, împotriva aceluia care încercau să-l dărîme. Sfîntul Calinic se străduia deci să întărească preoția, atît prin ridicarea nivelului ei intelectual și moral, cît și prin ocrotirea ei față de cei care îi surpau autoritatea.

În cursul lunii decembrie 1854, Sfîntul Calinic întreprinse o călătorie la București, cu care prilej trecu și pe la Cernica. Era nerăbdător să vadă cum mergeau treburile sub noul stareț și apoi, ca întotdeauna, îl ardea dorul de părinți și de iocurile dragi. Vestea despre drumul său la Cernica o aflăm dintr-o scrisoare trimisă puțin mai tirziu de către starețul Diomid, prin care acesta își arăta părerea de rău că nu fusese de față în clipa plecării episcopului din mînăstire, deși — amănunt emotionant — alergase pe jos după trăsura, tocmai cînd plecase, fără a o fi putut ajunge<sup>37</sup>.

37. Dosar nr. 2423, Arh. St. R.-Vîlcii, anul 1854.

Din aceste rinduri se poate vedea dragostea pe care el o purta episcopului Calinic, la școala duhovnicească a căruia se formase ca atîția alți monahi.

Reîntors la Rîmnic, Sfîntul Calinic fu împovărat din nou cu nenumărate probleme ce nu puteau fi rezolvate decît de episcop. Era nevoie de multă chibzuială și pricepere ca să facă față tuturor greutăților și să îndepărteze toate relele care se cuibăriseră printre credincioși. Cel care va cerceta dosarele arhivei episcopale din Rîmnic va rămîne surprins de frecvența cu care se repetă anumite situații, care cereau luarea de măsuri severe din partea episcopului. Astfel sînt numeroase dosare intitulate: «Preoții ce se strămută», «Rele purtări ale fețelor bisericești», «Fețe bisericești ce umblă fără căpătii» etc. Aceste simple titluri indică o stare de fapt îngrijorătoare care trebuia înlăturată. Idealul de înaltă morală creștină a Sfîntului Calinic precum și dorința sa de a ridica prestigiul Bisericii îl sileau să ia măsuri energice împotriva acestor călcători ai legii. De aceea el pedepsea fără cruțare pe cei ce se făceau vinovați de asemenea abateri și obliga pe toți preoții să se fixeze în parohia ce le fusese incredințată. Episcopul, care se luptase pentru ca preoții să nu mai fie schimbați după bunul plac al enoriașilor, apărînd astfel demnitatea sacerdoțiului și ferindu-l de abuzuri, se ridică acum împotriva acelor care, făcînd parte din preoțime, îi ruinau prestigiul.

Tot în legătură cu ridicarea nivelului preoțimii și pentru sporirea influenței acesteia în popor, episcopul Calinic hotărîse, încă de pe cînd era la Craiova, înființarea duhovnicilor pe la biserici. Menirea acestor duhovnici era de a stabili o legătură sufletească cu enoriașii și de a-i călăuzi mai de aproape pe calea Bisericii lui Hristos.

Pe cel care fusese pînă de curînd un smerit călugăr îl interesa însă nu numai soarta clerului de mir ci și aceea a monahilor. Preocuparea continuă a episcopului pentru ridicarea monahismului românesc se străvede din nenumăratele instrucțiuni alcătuite pentru cei ce se pregăteau să devină călugări, precum și din frecvențele ordine ce veneau din partea episcopiei, împotriva adăpostirii călugărilor fugiți din mînăstirea de baștină. În felul acesta episcopul Calinic se străduia să restaureze vechile tradiții ale monahismului nostru, pregătind temeinic pe cei ce vroiau să intre în mînăstire și căutînd să înlătore abaterile săvîrșite de monahii nedemni.

Instrucțiunile către protopopi, care reprezentau în județe organele administrației eparhiale, oglîdesc și ele aceeași grijă pentru păstrarea disciplinei clerului.

O altă problemă ce se punea episcopului spre urgentă rezolvare era aceea a refacerii bisericilor ruinate și a ridicării de noi locașuri. În această perioadă se înălțară numeroase biserici în toată eparhia, fapt care dovedește creșterea sentimentului religios printre credincioși, datorită acțiunii pastorale a episcopului.

Problema instruirii viitorilor preoți rămîne fără soluție însă, atît timp cît seminarul era pus în imposibilitate de a funcționa, căci, în urma mutării seminarului din Craiova, în decembrie 1854, cursurile se închiseseră și elevii fuseseră trimisi acasă. Cu toate străduințele episcopului Calinic, ele nu putură fi reluate decît în mai 1855, cînd seminarul fu redeschis în casele lui Nicu Vlădescu din Rîmnic. Era prima izbîndă de cînd se stabilise în acest oraș și ea bucură mult sufletul bătrînului episcop.

Între timp, Sfîntul Calinic trebui să meargă din nou la București, fiind convocat în martie 1855 să ia parte, în calitate sa de episcop, la ședința Divanului Obștesc. Pentru omul de rugăciune, care era el, asemenea deplasări nu erau prea plăcute. La București, episcopul Rîmnicului își avea metohul cu hramul «Patruzece de mucenici», pe locul unde avea să se ridice mai tîrziu Ateneul Român. Aici se oprea întotdeauna episcopul Calinic, care mai apoi își găsea cîteva ceasuri pentru a se duce pînă la Cernica.

Tot în cursul anului 1855, Sfîntul Calinic a obținut de la Barbu Știrbei suma de 71.174 lei, pusă la dispoziție din «Fondul de rezervă al mînăstirilor», pentru reclădirea episcopiei și a seminarului. Domnitorul își putuse în sfîrșit ține cuvîntul față de episcopul său, acordîndu-i acest sprijin însemnat. Sfîntul Calinic era deosebit de fericit și cu avînt tineresc porni la lucru. În primul rînd au fost reclădite casele arhieresti, așa ca gospodarul vlădică să se poată muta în ocolul episcopiei, spre a putea supraveghea mai de aproape construcțiile. Apoi se purcase la înălțarea catedralei episcopale și a caselor care trebuiau să adăpostească semi-

narul. Sfântul Calinic nu se mulțumea să dea doar îndrumări cu privire la mersul lucrărilor, ci lua parte direct și cu tot sufletul, ca în vremea tinereții sale, la înțreaga operă de construcție. Chiar planul catedralei a fost, ca și la Cernica, conceput de el. Tot episcopul era acela care, cu mâna sa, încheia bolțile, bucurându-se ca un copil de aceste împliniri. Neîncetat în mijlocul muncitorilor care înălțau biserica, el urmărea de aproape fiecare progres al construcției și se apropia sufleteste de toți cei ce lucrau în jurul lui. Meșterul Costache, zidarul care conducea lucrările catedralei, se legase îndeosebi de episcopul său, deoarece vedea în el un adevărat sfânt. Credința sa nu i-a fost înșelată, căci chiar în acel timp fiul său, îmbolnăvindu-se de epilepsie, a fost vindecat în chip minunat de prea sfântul Vlădică<sup>38</sup>. Din acea clipă meșterul Costache nu se mai dezlipe de episcopul său, pentru care avea o adevărată venerație. Mai târziu tot lui îi va încredința Sfântul Calinic ridicarea bisericii de la schitul Frăsinei.

Tinichigiul care a acoperit biserica și casele celelalte era mozaic. Adînc impresionat de atitudinea episcopului, poate și de minunea vindecării fiului meșterului Costache, el se converti la creștinism și fu botezat de Sfântul Calinic, împreună cu soția și cu copiii săi. Unul dintre fiii săi s-a călugărit mai târziu sub numele de Chesarie<sup>39</sup>. Astfel, Sfântul Calinic nu se mărginea să înalțe doar clădiri de piatră în cinstea lui Dumnezeu, ci, mai ales, se bucura ca în același timp să zidească sufletește pe acei care îl înconjurau. Activitatea sa pastorală nu înceta nici o clipă, chiar atunci cînd era prins de treburile gospodărești.

La sfîrșitul anului 1856 catedrala fu terminată. Ea se înalța acum mîndră pe tîpșanul de verdeată din parcul Episcopiei, constituind unul din cele mai frumoase monumente ale artei noastre religioase moderne. Pictura fusese încredințată tot lui Gh. Tattarescu, pe care Sfântul Calinic îl cunoștea de mult. Compusă în același stil italianizant ea nu fu chiar pe placul episcopului<sup>40</sup>. Cu delicateța sa însă el nu putea jigni pe marele pictor și apoi acest stil era în acea vreme adoptat în toate bisericile din țară. De aceea Sfântul Calinic se mulțumi să ceară vestitului zugrav Gherontie, păstrătorul credincios al tradiției bizantine, să îndrepte doar icoanele împărătești de la timplă.

O dată cu biserica fuseseră isprăvite și casele care adăposteau seminarul, precum și cele de lingă vechea bolniță, destinate scolii candidaților la preoție. Astfel întregul ocol al Episcopiei era acum schimbat într-un mic orașel. Toate cele necesare bunului mers al bisericii se aflau acum adunate laolaltă, iar episcopul putea supraveghea atît pe seminarisți, cît și pe viitorii preoți, nelipsind nici de la slujbele tinute după tipicul mînăstiresc, precum nici de la celelalte îndatoriri ale sale. Sfîntul Calinic realizase aci o adevărată cetate a lui Dumnezeu, de la care porneau îndrumări pentru turma credincioșilor.

În curînd această așezare episcopală a fost sporită și cu o tipografie, menită să răspîndească pînă departe cuvîntul Domnului. Se împlini astfel gîndul din tinerețe al Sfîntului Calinic, zămislit poate încă de la trecerea prin mînăstirea Neamț.

De sub teacurile ei, ieșiră nenumărate cărți de ritual și de zidire duhovnicească. precum: Slujba Sfîntei Învieri, 1861; Tipic bisericesc, 1861; Aghiazmatarul, 1861; Pastorală către preoți de orașe și sate, 1863; Mineiele pe toate lunile, 1862; Carte folositoare de suflet, 1865; Învățătură către preoți și diaconi, 1865; Octoihul, 1865; Sfînta și dumnezeiasca Evanghelie, 1865; Preoția, Jurămîntul preoților și altele. Un lor însemnat prîntre cărțile tipărite la Rîmnic îl ocupă și așa numita *Pravilă a Sfîntului Calinic*, apărută în 1861, de fapt era o reeditare a *Pravilei* tipărită de Mitropolitul Nifon<sup>41</sup> în 1852 și 1854 pentru uzul eparhiei Rîmnicului.

38. Faptul va fi relatat mai pe larg în capitolul următor.

39. Fapt relatat la D. Lungulescu, *Viața și minunile Episcopului «Calinic cel Sfînt» al Rîmnicului Noul Severin*, Craiova, 1930.

40. *Istoricul eparhiei Rîmnicului Noului-Severin*, 1906, p. 182.

41. Pr. Prof. Liviu Stan, *«Pravila Sfîntului Calinic, un veac de la apariția ei»*, «Mitropolia Olteniei», nr. 3—4/1962.

Cu încheierea anului 1856 expira mandatul acordat lui Știrbei și ca urmare domnitorul trebuia să se retragă.

Țara întreagă se pregătea acum pentru alegerile ce aveau să desemneze pe viitorii membri ai Divanului Ad-hoc, care, conform hotărârii tratatului de la Paris, trebuia să se întrunească în ambele Principate, spre a decide asupra viitoarei lor organizări. În Divanurile Ad-hoc urmau să intre și reprezentanții ai Bisericii.

Eparhia Rîmnicului trimise pe episcopul Calinic ca deputat al clerului, împreună cu protopopul Constantin, partizan convins al Unirii. Prezența Sfântului Calinic în Divanul Ad-hoc dovedește că el înțelegea să lupte activ pentru realizarea acestui mare ideal național. Divanul Ad-hoc se deschise în Muntenia la 30 septembrie 1857. Pentru Sfântul Calinic, și pentru toți cei care așteptau ivirea unor zori noi în viața țării, acest eveniment era deosebit de îmbucurător și plin de făgăduințe.

Dintr-o serie de acte privind istoria Unirii<sup>42</sup> rezultă că Sfântul Calinic a făcut parte în octombrie—decembrie 1857 din diferite comisii ale Adunării Ad-hoc. Totodată el a semnat cu mai mulți deputați un memoriu, prin care aceștia declarau că nu vor mai participa la alte lucrări ale adunării pînă ce marile puteri nu vor admite dorințele națiunii. Sfântul Calinic luase deci poziție alături de deputații unioniști.

Există și o scrisoare personală a Sfântului Calinic<sup>43</sup>, în care acesta, adresîndu-se Adunării Ad-hoc cere ca moștenitorii tronului viitoarei țări unite să fie ortodocși și ca în cadrul adunării să se vorbească și să se scrie «în înțelesul popului». Aceste întîmpinări sînt semnificative pentru mentalitatea episcopului patriot.

Faptul că episcopul Calinic sprijinise fățiș unirea, spre deosebire de mitropolitul Nifon, care în tot acest timp a dus o politică de duplicitate, apare clar și din circulara pe care o adresă, în epoca luptelor pentru unire, protopopilor și egumenilor din eparhie. Prin acea circulară el îi poftea să facă slujbe și privegheri în toate bisericile «pentru unirea Românilor într-o singură voință și cuget ca să ceară pe cale legiuită viața patriei lor»<sup>44</sup>. Patriotismul luminat al Sfântului Calinic, manifestat în toate împrejurările însemnate din istoria poporului nostru, apare și aici în toată frumusețea sa.

Anul 1859 aduse împlinirea năzuințelor naționale prin realizarea Unirii Principatelor. El înseamnă și pentru Sfântul Calinic o mare bucurie, deoarece cuceritul vlădică așteptase alături de întreg poporul reunirea celor două țări românești. Și totuși, acest eveniment fericit avea să fie izvorul unor dezamăgiri, care vor întuneca sfîrșitul vieții Sfântului Calinic. Împrejurările și atmosfera epocii vor sili pe Alexandru Ion Cuza să ia o serie de măsuri.

Sfântul Calinic înțelese să folosească răgazul pe care i-l dădeau lucrările de la Rîmnic, unde sfîrșise toate ctitoriile sale, și atunci acest mare realizator, a cărui evlavie a simțit mereu nevoia să ia trup în locașuri de închinare, începu o nouă operă. El zămislî gîndul de a întemeia un schit pe pămîntul Olteniei, schit în care rînduilele de la Athos să fie păzite întocmai. Era vorba, deci, de crearea unui schit model, cu o viață de aspră schivnicie, unde aveau să se adune acei aleși care voiau să-și închine toată viața lui Hristos. Poate că amintirea călătoriei de la Sf. Munte dănuia încă în mintea bătrînului episcop și el dorea să-și împlinească un vis din tinerețe.

Locul ales pentru durarea noului schit fu Frăsinei, așezat lângă satul Muereasca, la nord-vest de Rîmnic. Aici înălțaseră, la începutul secolului, doi boieri greci din Rîmnic, Cristea și Damian, o bisericuță de zid, sub denumirea de schitul Frăsinei, bisericuță pe care Sfântul Calinic o folosi drept bolniță, păstrînd de asemenea numele vechiului schit. Cu banii strînși din economiile sale și cei donați de credincioși, Sfântul Calinic porni la lucru. Ca pentru toate zidurile înălțate, și de

42. Pr. Prof. Al. I. Ciurea, *Sfîntul Ierarh Calinic de la Cernica, episcop al Rîmnicului și Noului Severin, «Mitropolia Olteniei»*, 1967, nr. 9—10, p. 683. 43. *Ibidem*, p. 683.

44. Citat de Nicolae Dobrescu în *Studii de istoria bisericii române contemporane*, București, 1905, p. 32.

data aceasta el făcu planul viitoarei biserici. Meșterul Costache, credinciosul său colaborator, fu însărcinat cu zidăria și lucrul începu.

Pentru a împune celor ce vor intra în schitul Frăsinei o viață de aspre nevoițe lipsită de orice desfătări și ispitiri lumești. Sfântul Calinic așează rânduială ca pe pământul schitului să nu calce picior de femeie. La hotarul dintre schit și satul Muereasca el puse să se așeze o piatră pe care scria: «Cu mila lui Dumnezeu, Noi, Calinic, Episcopul Rîmnicului, Noul Severin, am poruncit și poruncim: de aici încolo picior de femeie să nu treacă!»

Această rânduială a intrat în tradiție și s-a păzit cu sfințenie pînă în zilele noastre.

Zidirea schitului, împreună cu zugrăvirea încredințată pictorului din Brașov, Mișu Popp, fu isprăvită cu totul abia în 1864. Între timp însă fusese votată legea secularizării (13 decembrie 1863) prin care averile tuturor mănăstirilor, atât închinată cât și neînchinată, erau expropriate de către stat. Toate moșiile Episcopiei răspindite prin județele Olteniei fură luate de către stat. De asemenea toate schiturile și metoacele sale trecură sub administrația statului.

Îl durea faptul că legea afecta și noua sa ctitorie, schitul Frăsinei, abia înțemeiat. Pământul dăruit acestui schit era neapărat de trebuință pentru a putea asigura monahilor un trai liniștit, lipsit de grija zilei de mîine și închinat în întregime lui Hristos. De aceea bătrînul episcop nu șovăi să intervină în favoarea ultimei sale ctitorii, care asemenea celui mai mic copil îi era poate cea mai dragă. Sfântul Calinic avu mai întîi un schimb de scrisori cu Niculae Crețulescu, prin care obținu o serie de scutiri pentru schitul său<sup>45</sup>, apoi plecă la București și aici, în fața Divanului, cuteză să aperse cu curaj și cu energie cauza acestui tînăr schit, ce trebuia să devină pildă de viețuire duhovnicească. Îi scrise personal și Domnitorului, deși cunoștea atitudinea sa anticlericală. Și nici de data aceasta strădaniile sale nu fură zadarnice. Ceea ce nu izbutise nimeni în România de atunci, nici egumenii greci ocrotiți de Patriarhie și de diferite puteri străine, nici alți boțeri cu vază, ctitori de biserici de țară, izbuti cucernicul vîlădică de la Rîmnîc. Cuza îi trimise o scrisoare scrisă cu mîna sa, pe care o reproducem în întregime:

«Prea Sfinte Părinte!

Am văzut cele ce-mi scriți despre schitul Frăsinei, pe care mi-arătați că dintr-un simțămînt de religiozitate, din propriile Prea Sfinției Voastre mijloace, l-ați ridicat din ruina în care se află. Eu lăudînd o asemenea faptă de pietate și spre a vă exprima mulțămirea mea, am ordonat ministrului meu de Culte, a lua cuvenitele măsuri pentru a vă satisface dorința ce-mi exprimați în privința schitului Frăsinei.»

Asupra acestora rog pe Dumnezeu, Prea Sfinte Părinte, să vă ție în sfînta și buna sa pază. A. I. Cuza, Buc. 19 nov. 1864»<sup>46</sup>.

Cuza, care avea să înfrunte puțin mai tîrziu tot episcopatul țării, netemîndu-se chiar să provoace supărarea Patriarhului ecumenic, se pleca înalate dorinței acestui blînd episcop, deoarece recunoscuse în el un adevărat slujitor al lui Hristos. Pămîntul stăpînit de Frăsinei rămase astfel în posesia schitului, care se cîrmui și mai departe după rînduiala pusă de Sfîntul Calinic. Mare trebuie să fi fost bucuria sa văzînd că, odată mai mult, Dumnezeu îi ascultase rugăciunea, binecuvîntînd ultima sa ctitorie și arătîndu-i astfel că și acest dar era bine primit.

Lealitatea sfîntului ierarh față de domnitorul Cuza și de organele puterii politice ale țării, atitudine pe care nu o îmbrățișau la acea vreme toți membrii ierarhiei, apare foarte clar din Pastorală către protopopii și preoții de orșe și de sate, tipărită la 28 ianuarie 1863 la Rîmnîc. Sfîntul Calinic sfătuește pe clerici să respecte patria și pe conducătorii ei (p. 8) să nu cruțe nici o jertfă pentru binele obștesc (p. 12), căci «cine este bun creștin este și bun patriot» (p. 14)<sup>47</sup>. Patriotismul luminat al sfîntului episcop străbate prin aceste rînduri.

45. Pr. Gabriel Cocora, *Din grijile Sfîntului Calinic pentru schitul Frăsinei*, în «Mitropolia Olteniei», 1964, nr. 7—8, p. 612—616.

46. Scrisoare reprodușă în *Istoricul eparhiei Rîmnicului, Noul Severin*, 1906, p. 184. Nota I.

47. Pr. Prof. Al. I. Clurea, *op. cit.*, p. 676.

Reușita cu schitul Frâsinei fu însă ultima biruință a Sfântului Calinic; de acum încolo el se va desprinde tot mai mult de cele pămîntești, sporind numai în cele duhovnicești. De altfel, nici împrejurările nu erau de natură să-i îngăduie realizări noi. Biserica românească intra într-o epocă de grave tulburări, provocate de diferitele legi inițiate de Cuza.

Față de această situație, el înțelegea să se izoleze tot mai mult, împărțindu-și timpul între cirmuirea treburilor episcopiei și dese șederi la Frâsinei.

Simțea desigur că moartea se apropie și voia ca ceasul suprem să-l găsească pregătit. Concentrându-se tot mai mult asupra sa și asupra lumii de dincelo, spre care tinjea cu atîta nostalgie, el căpătă în această vreme numeroase descoperiri pe care le împărțea ucenicilor său. Pe zi ce trecea legăturile cu viața aceasta erau mai slabe și o lumină suprafirească părea că se desprindea din ființa sa, învederînd tuturor că înaintea lor se afla un adevărat sfînt. Simțînd că i se apropie sfîrșitul, se hotărî să-și dea demisia din demnitatea de episcop, spre a se retrage la Cernica. Aici, unde îmbrăcase pentru prima dată schima călugărească, unde învățase să se nevoiască și să slujească lui Hristos, unde se bucurase de primele împliniri, aici dorea să-și sfîrșească viața, în mijlocul locurilor care îi erau atît de dragi.

În scrisoarea înaintată în aprilie 1867 către stăpînire, binecredinciosul vlădică arăta tot ce putuse împlini în cei 62 ani de viață călugărească, lămurînd totodată că datorită unei foarte grele slăbiciuni și neputințe, nu se mai socotea destoinic «a mai purta datoria cerută de la el pentru greaua răspundere a multor suflete a eparhioților săi»<sup>48</sup>. Cerea ca să fie înlocuit în scaunul eparhial, el urmînd să se retragă la Cernica, în vechea sa chinovie. Demisia fu acceptată, așa că Sfîntul Calinic se găti să-și ia rămas bun pentru totdeauna de la eparhia sa dragă. Pe cît îi fusese de greu cu șaptesprezece ani în urmă să se despartă de Cernica, la fel îi era de greu să părăsească acum melegurile vilcene, de care se legase. Lăsa pe pămîntul Olteniei atîtea clitorii dragi și atîtea suflete de care se apropiase cu o dragoste caldă. Știa însă că la Cernica îl aștepta pacea și liniștirea, după care tinjea de atîta vreme. După o viață plină de răspunderi, care îl răpeau mereu îndeletnicirilor sale duhovnicești, va putea în sfîrșit să se odihnească întru Domnul. De aceea, robul Domnului părăsi fără părere de rău scaunul episcopal căruia îi adusese atîta cîinste, mulțumind lui Dumnezeu pentru tot ce putuse împlini la Rimnic și fericit că fiecare clipă care trecea îl apropia de locurile tinereții sale.

*Și harul Domnului s-a revărsat peste el. — Cîteva din minunile săvîrșite de Sfîntul Calinic — Sfîrșitul vieții sale.* Lucrarea pastorală și opera de construire și de organizare constituiesc numai unul din aspectele activității Sfîntului Calinic. Ele dezvăluie, după cum s-a mai arătat, că aceea creștină nu duce la izolare de lume și de oameni. Ea are în vedere distrugerea păcatului din suflet și sădirea virtuților în locul patimilor. Rezultatul acestei etape de purificare constă în dobîndirea unor daruri, pe care cel pornit pe calea desăvîrșirii nu le oprește pentru el, mulțumindu-se să se mintuiască singur, ci le revărsa asupra semenilor săi. Dragostea de aproapele este rodul cel mai de seamă al ascetismului creștin și ea face ca desăvîrșirea creștină să nu însemne izolare în egotism ci viețuire în comuniune. Ea se manifestă prin neîncetată dăruire și grijă pentru semenii, pe care cel desăvîrșit îi împărtășește din mulțimea de binecuvîntări, de care s-a învrednicit de la Domnul.

Prin toată viața sa, închinată slujirii aproapei, Sfîntul Calinic a învederat sensul ascezei creștine, arătînd că dragostea de Dumnezeu duce la dragostea de aproapele. Practicarea milosteniei a făcut-o Sfîntul Calinic încontinuu, împărțind pînă la ultimul ban celor pe care îi știa în suferință. Baldovin relatează că pentru toate orașele din eparhia sa, episcopul ținea lista de persoane pe care le ajuta.

În Diata sa, Sfîntul Calinic arată că după moarte nu lasă bani nici de îngropare, nici de pomenire, deoarece toate darurile și veniturile pe care le-a avut le-a împărțit între «nevoile celor lipsiți frați în Hristos» și înnoirea Episcopiei.

48. Vezi Cassian Cernicanul *op. cit.*, p. 136.

Astfel, după ce cirmuise atita vreme eparhia Olteniei, el murea mai sărac decît cel din urmă monah, deoarece înțelese să dăruiască fraților săi întru Domnul tot ce ar fi putut agonisi pentru el.

Tot Baldovin ne informează că, atunci cînd hirotonea pe preoți nu numai că nu le lua nici un ban, ci le dăruia cărți folositoare în activitatea lor pastorală și chiar bani pentru drum, atunci cînd aceștia erau săraci.

Bunătațea și dragostea sa pentru semenii se învederau însă nu numai prin dărnicia, care ajunsese atît de cunoscută încît unii chiar abuzau de ea. Astfel, o întîmplare caracteristică pentru renumele ce-și dobîndise Sfîntul Calinic este următoarea: O dată, trecînd cu trăsura spre Govora, la ieșirea din Rîmnic, în dreptul schitului Troian, văzu un cioban întins pe drum ca și cînd ar fi fost mort. El opri trăsura, se interesă de nenorocit și dădu bani de îngropare tovarășului aceluia cioban, care se lîngua lîngă mort. Cel care zăcea pe jos se trîntise la pămînt la auzul clopoștelor trăsorii episcopului, cu gîndul să capete de la acesta un dar de bani. Cînd, însă, trăsura plecă și tovarășul îi spuse să se scoale, mortul prefăcut rămase nemîșcat, deoarece el murise cu adevărat, fiindcă vroise să înșele buna credință a milostivului episcop.

Sfîntul dovedea o delicată grijă și atenție față de cei ce-l înconjurau; așa, de pildă, atunci cînd la săparea grădiniilor Episcopiei lucrau oameni de la țară, Sfîntul Calinic mergea singur în grădină și făcea plata. Pe cei cu copii îi plătea mai mult și niciodată nu îngăduia monahilor să îndemne pe oameni la lucru peste măsură, spunînd că ei trebuie să muncească în voie, spre a nu se îmbolnăvi; se purta, deci, ca un adevărat părinte cu copiii săi.

Nu numai față de oameni, dar chiar și față de celelalte făpturi, Sfîntul Calinic arăta o grijă deosebită. Astfel, din amintirile lui Moș Ioniță vizitiul<sup>49</sup>, reiese că Sfîntul ierarh îl povățuia pe vizitiul său cum să îngrijească de cai, spunîndu-i că și ei sînt făpturile lui Dumnezeu. Prin această atitudine Sfîntul Calinic se situa pe linia tradiției ortodoxe, care tinde spre eliberarea întregii firii de sub umările păcatului și se solidarizează cu făptura pe care vrea s-o transfigureze. Asemenea marilor pustnici și asceți de odinioară, Sfîntul Calinic se simțea înaintea Domnului legat de întreaga creațiune, pe care se străduia s-o mîntuiască prin înlăturarea urmărilor păcatului.

Paralel însă cu această activitate care pune în lumină caracterul creator al adevăratei trăiri creștine, Sfîntul Calinic s-a învrednicit și de o bogată și profundă viață lăuntrică, contemplativă, despre care știm relativ puțin. Mergînd pe linia firească a înaintării în viața duhovnicească pentru el etapa purificatoare nu a fost decît o primă treaptă pe calea desăvîrșirii, deoarece ea a fost urmată de aceea a iluminării și a unirii tainice cu Hristos.

Încă din timpul tinereții sale, petrecute la Cernica, s-a văzut că el depășise faza purificării de patimi și se afla pe o treaptă mai înaltă a urcușului duhovnicesc. Minunile săvîrșite aci în timpul răscoalei lui Tudor, vedeniile care l-au îndemnat să pornească la zidirea bisericii Sfîntul Gheorghe, precum și cunoașterea anticipată a unor fapte ce s-au întimplat mai tîrziu, dovedesc că smeritul monah de atunci se învrednicise de primirea unor haruri deosebite, care nu sînt dăruite decît celor înaintați în viața duhovnicească.

În timpul păstoririi sale ca episcop, el a continuat să ducă, paralel cu viața văzută — cunoscută tuturor — o viață lăuntrică de adevărat schimnic, care îi aducea bucurii ce nu pot fi înțelese decît de aleși. Sfîntul Calinic a păstrat însă întotdeauna tăcerea asupra acestor daruri de care se învrednicise și numai arareori, cînd împrejurările l-au silit, a dezvăluit cite ceva, săvîrșind vindecări și alte minuni, menite să sporească credința fiilor săi duhovnicești. Ucenicul său Anastasie Baldovin, care a stat în tot acest timp lîngă el, spune despre această viață tainică a marelui ierarh: «Mă minunam de așa viață supranaturală..., mai mult pentru că citisem viețile Sfinților Părinți și acum vedeam că servesc un sfînt viu în ființă»<sup>50</sup>.

49. Pr. C. Găiculescu, *Sfîntul Ierarh Calinic — Amintirile unui contemporan*, în «Glasul Bisericii», nr. 10—11, 1955. 50. *Op. cit.*, 1024.



Tot Baldovin ne arată însă și pricina pentru care Sfântul Calinic ascundea darurile primite. El ne spune că, odată, vorbind cu Sfântul Calinic, acesta i-a poruncit să nu descopere nimănui, atît timp cît el va fi în viață, darul Sfântului Duh ce era într-insul, deoarece, zicea el, mulți sînt creștini numai cu numele. Numai după moartea sa i-a îngăduit să descopere aceste laine și atunci numai celor vrednici de a le înțelege. Ca toți sfinții pentru care smerenia este virtutea de căpetenie, Sfântul Calinic nu voia ca cineva să cunoască harul ce primise, de la Domnul, pentru ca să nu fie ispitit de slavă deșartă și ca să nu trezească nedumeriri și rătăcirii printre cei puțin credincioși. După moartea sa, această primedie era înlăturată și, deoarece pentru cei chemați cunoașterea acestor daruri supranaturale putea fi un temei de creștere duhovnicească, el îngăduia ucenicului său iubit să le descopere celor vrednici.

Un dar, care se descoperise încă de mult ucenicilor săi, a fost acela de a cunoaște gîndurile celor cu care vorbea. Astfel, tot Baldovin povestește că o dată, aflîndu-se lingă părintele său duhovnicesc, se gîndea că după moarte prea sfîntul vlădică va fi proslăvit de Dumnezeu pe pămînt. Fără a fi vorbit un cuvînt despre aceasta, Sfîntul Calinic spuse ucenicului său: «Ce cugeți așa înalt pentru mine? Eu m-am rugat pentru aceasta lui Dumnezeu ca să se strice trupul meu cel păcătos, iar nu să fie după cum cugeți cuvioșia ta»<sup>51</sup>. Aceste cuvinte dezvăluiau pe de o parte adîncă smerenie a sfîntului, care nici după moarte nu dorea să fie osebit dintre ceilalți frați ai săi, iar pe de alta dovedeau că în unele clipe el avea darul să cunoască gîndurile celor aflați în preajma sa.

Faptul că Sfîntul Calinic a văzut moartea starețului Nicandru, chiar în clipa cînd acesta se muta către Domnul, este încă un semn al intensei sale trăiri duhovnicești. Asemenea intuiții ale unor evenimente petrecute la mari depărtări aflăm și în viața altor sfinți. Ele dovedesc o puternică concentrare interioară și o neasemuită desprindere de cele comune, duhul purificat nemi fiind stînjinit de îngădări. Tot în același fel se explică și darul profeției de care s-a învrednicit Sfîntul Calinic. Și aici este vorba de o depășire care nu se poate realiza decît prin dobîndirea unui dar deosebit, căci numai celor aleși ai Săi le descoperă Domnul asemenea taine.

Baldovin povestește că Sfîntul Calinic i-a dezvăluit multe evenimente care mai tirziu s-au împlinit întocmai.

De asemenea el și-a profețit cu precizie moartea, arătînd și ziua în care va adormi întru Domnul, după cum a profețit și moartea mitropolitului Nifon, căruia îi era duhovnic. După ultima lor întîlnire, Sfîntul Calinic i-a spus lui Baldovin: «Să știi că la 7 ani cînd mă vor desgroa pe mine, va intra Nifon mitropolitul în mormînt»<sup>52</sup>. Nifon a murit exact la șapte ani după Sfîntul Calinic, la 5 mai 1875. Toate aceste descoperiri s-au făcut numai față de cei mai apropiați ucenici ai săi și îndeosebi față de Anastasie Baldovin. Sfîntul nu dorea, după cum s-a mai arătat, ca aceste daruri ale sale să fie cunoscute. Totuși, de cîteva ori în timpul păstoriei sale, silit de împrejurări, și călăuzit desigur de mîna Domnului, el a săvîrșit cîteva minuni, la care au fost de față mulți credincioși. Aceste minuni au fost adevărate străfulgerări, în care s-a descoperit și celor mulți harul care sălășlăuia în episcopul Calinic.

Prima, în ordinea cronologică, dintre minunile săvîrșite în timpul episcopatului său, a avut loc într-un sat de pe valea Jiului. În vara anului 1854, după ce se mutase la Rîmnic, Sfîntul Calinic călătorea spre schitul Lainici. Peste noapte el poposi în casa unor țărani, care se pregăteau să facă a doua zi parastase pentru tatăl lor. Stînd cu ei de vorbă, aceștia îi mărturisiră necazul ce aveau: făcuseră pentru tatăl lor toate parastasele, preoții îi citiseră rugăciunile de dezlegare și totuși trupul său nu putrezise. Ei se temeau că mare blestem apăsese asupra sufletului tatălui lor și acum se pregăteau să-l dezgroape pentru a patra oară, așteptînd deslegarea de la Dumnezeu. A doua zi Sfîntul Calinic, după ce sluji sfînta liturghie, merse la mormîntul răposatului, care fusese scos din coșciug și sprijinit în picioare de zidul bisericii. Era întreg, ca și cînd atunci ar fi fost coborît în

51. *Op. cit.*, p. 1025.52. *Op. cit.*, p. 1031-1032.

pământ și chipul lui umplea de groază mulțimea adunată în jur. Sfântul Calinic nu se înspăimintă de această arătare. El sluji alături de ceilalți preoți parastasul, iar la urmă citi singur, cu evlavie și pătrundere, rugăciunea de dezlegare. În timp ce el citea, trupul mortului începu să se prefacă în țărână de la picioare în sus, iar când rugăciunea fu sfârșită, pe pământ se afla doar o grămăjoară de țărână amestecată cu oase albe. Blestemul se deslegase, păcatele răposatului erau iertate, datorită rugăciunii unui sfânt. Toți plîngeau și mulțumeau Domnului pentru asemenea minune. Sfântul ierarh se înduplecase să-și dezvăluie puterea dobîndită de la Domnul, fiind desigur impresionat de faptul că acei vrednici fii se nelinișteau atîta de soarta părintelui lor și cuprins de milă pentru suferințele îndurate de răposat. Pentru a răpi un suflet suferințelor veșnice, el cutezase să implore mila cerească și rugăciunea îi fusese ascultată.

O minune și mai impresionantă săvîrși Sfântul Calinic, cîțiva ani mai tîrziu, chiar în cuprinsul episcopiei. La această minune au fost de față numeroși martori, printre care preotul Costache, protoereul orașului, Anastasie Baldovin, meșterul Costache și vizitiul Moș Ioniță, de care am mai vorbit. Episcopul slujea Sf. Liturghie în vechiul paraclis al lui Clement. Abia sfîrșise, cînd fu rugat de niște credincioși să citească o rugăciune unei femei stăpînite de un duh rău. Femeia striga și se zbugiuma grozav și abia au putut să o facă să ingenunchieze, pentru ca Sfântul Ierarh să poată rosti rugăciunile obișnuite. După ce Sfântul Calinic citi cu evlavie și reculegere moliftele rînduite, o binecuvîntă și-i spuse: «În numele Domnului nostru Iisus Hristos, scoală-te!» În aceeași clipă, înaintea ochilor înmărmuriți ai celor de față, ea se sculă și se duse să se închine cu smerenle pe la icoane, mulțumind lui Dumnezeu că se vindecase. Toți asistenții fuseseră străbătuți de un fior și aproape nu mai îndrăzneau să se apropie de episcopul lor. În care începuseră să vadă un adevărat sfânt.

Baldovin povestește că puțin timp după aceasta, cînd se duse să-l cerceteze pe Sfântul Calinic, îl găsi plîngînd în chilia sa. La întrebările acestuia el răspunse: «Nu am nimica, fătul meu, dar vād că pentru multele mele păcate, mă pedepsește Dumnezeu. Spuneți la toți că nu pentru mine păcătosul a făcut Dumnezeu această minune de a tămădui femeea»<sup>63</sup>. Smerenlia și dorința ca darul lui să rămînă necunoscut străbat din aceste cuvinte. El nu dorea ca sfințenia sa să fie dată în vileag, și, ca un adevărat creștin, știa că nu lui se datora minunea, ci lui Dumnezeu care lucrase prin robul său, ca prin mijlocirea unui vas ales. De aceea, în smerenlia sa, se temea că nu este vrednic de asemenea binecuvîntare și vroia ca toți să știe că Domnului trebuiau să-i mulțumească.

O altă minune, săvîrșită tot în ocolul Episcopiei, a fost tămăduirea fiului meșterului Costache. Într-o zi, meșterul Costache, de care Sfântul Calinic se legase atîta în urma înălțării otitorilor sale, veni cuprins de durere la episcopul său. Fiul lui, care mai înainte îl ajuta la lucru, se îmbolnăvise de boala copiilor și mergea din ce în ce mai rău. Meșterul căzu la picioarele Sfîntului Calinic și-l rugă să-l ajute. El avea o încredere nețărmurită în Sfîntul Calinic, mai ales din ziua în care femeia stăpînită de duh rău se însănătoșise sub ochii săi. De aceea venise să-l roage să se îndure și de feciorul său.

Sfîntul Calinic, adînc mișcat de suferința acestui vrednic creștin, la care ținea atîta, îi spuse să se ducă acasă și să se roage Maicii Domnului. Meșterul Costache îl ascultă și cum ajunsese acasă își găsi fiul în genunchi înaintea icoanei Maicii Domnului. Acesta îi spuse: «Rugați-vă și voi Maicii Domnului. Nu vedeți cum se roagă prea sfințitul episcop? De acum încolo nu mă mai îmbolnăvesc». Meșterul înțelese îndată că rugăciunea episcopului săvîrșise minunea chiar de la depărtare. Cu sufletul încărcat de recunoștință, el plecă din nou în grabă către episcopie să-i mulțumească sfințitului ierarh. Cînd să intre în ocolul Episcopiei, fu întîmpinat în poartă de arhimandritul Baldovin, care purta o cutie de argint cu capul Sfîntului mucenic Mercurie. Acesta îl întrebă pe meșterul Costache încotro se duce, iar el răspunse: «Mă duc să ingenunchez înaintea Prea Sfințitului, că

fiul meu s-a făcut sănătos»<sup>54</sup>. Atunci Baldovin mărturisi că acum înțelegea de ce Episcopul l-a trimis cu sfintele moaște la casa meșterului, pentru ca băiatul acestuia să le sărute. Din această minune, rezultă mai multe lucruri: mai întâi ce putere neasemuită avea rugăciunea Sfântului Calinic, deoarece ea putea vindeca pe un bolnav aflat la distanță. Pe de altă parte din ea se vedește că Sfântul Calinic, ca și în cazul morții starețului Nicandru, a cunoscut îndată clipa când băiatul a fost vindecat, deși nimeni nu putuse să-i vestească aceasta. Pentru a nu i se atribui lui minunea îl trimise însă pe arhimandritul Baldovin la băiatul însănătoșit, ca acesta, sărutând sfintele moaște, să mulțumească Domnului și sfântului mucenic Mercurie, pentru dobândirea vindecării sale.

O altă minune este legată de ultima sa ctitorie, Frâsinei, pe pământul căreia, după cum s-a mai arătat, Sfântul Calinic așezase rânduiala ca să nu calce picior de femeie. Într-o vară, fiica unui țaran din Muereasca, alergând după o vită, trecu de hotarul schitului și urmarea fu că se îmbolnăvi de boala copiilor. Sfântul Calinic aflând de această nenorocire, cu prilejul venirii sale în satul Muereasca, se întristă adînc. Îl dorea faptul că opreliștea pusă de el, din dorința de a ajuta la desăvîrșirea monahilor, lovise într-o ființă nevinovată. De aceea se grăbi spre casa unde tînăra fată se afla bolnavă. Ajuns aici se apropie cu blîndețe de copilă și o întrebă dacă îl cunoaște. Apoi îi spuse: «Ai să te faci sănătoasă. Eu te-am iertat! Să ne rugăm lui Dumnezeu să ne ierte și el»<sup>55</sup>. Apoi îi citi rugăciunea de iertare și, după ce o binecuvîntă din nou, plecă. Din acea clipă tînăra fată fu tămăduită.

Dumnezeu ascultase din nou ruga smeritului său rob, care nu voia ca de ultima sa ctitorie să fie legată o întimplare atît de tragică. Cuvintele rostite de Sfântul Calinic către copilă vădesc atît bunătatea sufletului său, cît și smerenia sa înaintea Domnului, pe care se temea să nu-l fi supărat, punînd la încercare puterea de ascultare a oamenilor. De aceea el se ruga de iertare nu numai pentru copila care înfrînsese fără voia ei porunca, ci și pentru el, care cutezase să așeze o asemenea rânduială, devenită pricină de cădere pentru unii.

Răspunsul, pe care Dumnezeu îl dăduse la rugăciunea sa, îi arăta însă că Domnul era mulțumit de felul cum chibzuse robul Său și-i ridica astfel o povară de pe suflet. Minunea săvîrșită la Muereasca încununa cu un nimb de sfințenie ctitoria sa din Frâsinei, căreia însăși stăpînirea îi asigurase un loc aparte printre celelalte schituri și mînăstiri. Părea că asupra acestui ultim rod al stăduințelor sale se coborîse binecuvîntarea cerească.

Cu această vindecare se încheie de altfel șirul minunilor săvîrșite de Sfântul Calinic la Rîmnîc. Anii vieții sale se scurtaseră și el nu mai năzuia decît spre odihnă.

O dată cu reîntorcerea la Cernica viața publică a ierarhului Calinic încetă cu desăvîrșire, deoarece ultimul său an avea să-l închine în întregime vieții contemplative. Cel care toată viața se zbătuse cu atîta rivnă pentru nevoile fraților și ale Bisericii, își îngăduia un răgaz abia acum, în pragul morții. Scutit, în sfîrșit, de orice griji și preocupări de ordin practic, el va putea, la capătul unei vieți atît de pline de realizări, să se reculeagă în liniște.

La 24 mai 1867, în sunetul clopotelor care îl întîmpinau cu veselie, ierarhul Calinic sosi în mînăstirea de unde plecase cu 17 ani în urmă. Era pătruns de o bucurie senină, liniștită, știind că de acum nu se va mai despărți de vatra sa, pînă în clipa cînd va adormi întru Domnul.

A doua zi după sosire mîrșe la liturghie în biserica Sf. Gheorghe. Cu cîtă emoție pășea în biserica pe care o înălțase cu ani în urmă, ascultînd de chemarea de sus. Venea aici spre a regăsi locurile dragi, dar și pentru a-și lua rămas bun de la ele pentru totdeauna. De aceea bucuria sa era ușor umbrită de înfrîstare. Știa că regăsea toate aceste locuri scumpe, pentru a le pierde din nou. După slujbă, Sfântul Calinic împărți părinților anaforă, îi binecuvîntă, apoi, ostentit peste măsură, se retrase în chilia sa, de unde nu mai ieși pînă la moarte. Astfel, asemenea

54. *Viața și faptele Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica*, Episcopul Rîmnîcului, p. 18.

55. *Ibidem*, p. 19.

unui luptător care nu părăsește arena pînă la ultima suflare, marele ascet nu și-a îngăduit retragerea din viața publică și reîntoarcerea în scumpa lui minăstire, decît în clipa cînd s-a simțit cu adevărat sleit de puteri. A venit deci la Cernica nu spre a se odihni, după o viață plină de zbucium, ci spre a mai privi o dată locurile de care se legase atîta și spre a-și da obștescul sfîrșit.

Puterile trupești l-au ținut pînă în clipa cînd a intrat în minăstire și și-a îndeplinit ultima îndatorire. La acest mare nevoitor, trupul învățase atît de bine să se supună duhului, încît atîta timp cît Sfîntul Calinic a socotit că nu a ajuns la capătul misiunii sale, trupul său nu s-a lăsat pradă suferinței. Atunci însă cînd, asemenea dreptului Simion, a rostit în cugetul său cuvintele: «Slobozește Doamne pe robul tău?» și s-a lăsat în voia Domnului, trupul său, care pînă atunci era susținut de o nemaiîntîlnită energie sufletească, a încetat să mai lupte.

Ultimele unsprezece luni, care-i mai rămăseseră de trăit, Sfîntul Ierarh, redevinut în pragul morții un simplu monah, le petrecu în chilia sa. Puterile nu îi mai îngăduiau să iasă din casă, nici pentru a se duce la biserică. I se slujea Sf. Liturghie în paraclisul Sf. Ioan, alături de chiliei sale, așa că nu era lipsit de revărsarea de daruri pe care o aduce participarea la slujbă. Totodată, ucenicii săi se schimbau la căpătușii lui, citindu-i pe rînd pravila și rugăciunile rînduite. Sfîntul le mulțumea cu blîndețea sa obișnuită și le împărțea comorile bogatei sale experiențe, proorocind, așa cum s-a mai arătat, evenimente ce s-au întîmplat întocmai mai tîrziu.

Tot în această vreme a venit și Mitropolitul Nifon să-l vadă și să i se spovedească pentru ultima dată. Bătrînul mitropolit și-a deschis sufletul ca pentru o mărturisire atotcuprinzătoare, rostită în pragul morții. Știa că este ultima spovedanie la duhovnicul său și dorea să se descarce de orice greutate, spre a-și libera sufletul de povara păcatelor. După ce plecă Nifon, Sfîntul Calinic, pătruns de emoție, spuse lui Baldovin: «Să știi, fătul meu, că Nifon mi-a spus totul și este nădejde de mîntuirea lui»<sup>56</sup>. Era fericit că putuse da deslegare fiului său duhovnicesc și că întrevedea pentru el puțința mîntuirii. Tot atunci Sfîntul Calinic prooroci și moartea lui Nifon, care avea să se întîmple chiar la vremea prezisă de el.

Semnele vieții lăuntrice, pe care Sfîntul Calinic o trăia de atîta timp în singurătatea chiliei sale, se arătară tot mai numeroase în acest timp. Baldovin povestește că într-o dimineață, nu cu mult înaintea morții sfîntului, după ce isprăvise să citească părintelui său duhovnicesc rugăciunile obișnuite, a văzut împreună cu mai mulți părinți, care se aflau în cameră, un glob de lumină ieșind din preajma sfîntului ierarh și îndreptîndu-se apoi prin geam înspre răsărit. Toți cei de față au căzut cu fețele la pămînt, înțelegînd că în clipa aceea un lucru suprafiresc se petrecuse sub ochii lor. În seara următoare Sfîntul Calinic întrebă de această minune, răspunse: «Fiți cu luare aminte că în această casă vin neîncetat îngeri ai lui Dumnezeu și alți oameni cerești»<sup>57</sup>.

Dar șirul zilelor sale se apropia de sfîrșit și el știa aceasta mai bine decît oricine. Îi mai era îngăduit însă să trăiască ultima dată marea sărbătoare a învierii, după care trebuia să se pregătească de drum. De aceea, în Joia Mare, Sfîntul Calinic chemă șapte preoți ca să-i slujească Sf. Maslu. Pătruns de o adîncă evlavie, ascultă impresionanta slujbă a Maslului. La urmă le spuse preoților: «Părinților, rugați-vă lui Dumnezeu pentru mine, că poate zilele acestea ne vom despărți»<sup>58</sup>.

La Sfînta Înviere nu putu firește să ia parte, dar rugă pe un preot să-i citească slujbă în paraclisul său și la urmă se împărțăși cu Sfintele Taine. Era ultima împărțășanie pe care o lua și aceasta tocmai în noaptea sfîntă a Învierii. După slujbă un ucenic veni să-i ceară blagoslovenia, pentru a pleca la Rimnic. Sfîntul Calinic nu îi dădu însă învoirea, spunîndu-i: «Ai să pleci după 11 aprilie. Pînă atunci stai să-mi citești pravila, că din pricina slăbiciunii nu pot să mi-o fac singur»<sup>59</sup>.

56. *Op. cit.*, p. 1031.57. *Op. cit.*, p. 1033.58. *Viața și faptele Sfîntului Calinic de la Cernica*, p. 20.59. *Ibidem*, p. 20.

Moartea sa, pe care o profetise de altfel cu puțin înainte și lui Baldovin, spunându-i «acum mai am 14 zile și mă duc din această lume»<sup>60</sup>, avea să se întimpla exact în ziua de 11 aprilie.

Așa cum întrevăzuse Sfântul mai dinainte, în ziua de 11 aprilie simți că i se apropie sfârșitul. El ceru ucenicului său Ghermano să-i dea altă cămașă, se spală, se pieptănă și apoi binecuvintă pe toți din casă. După aceea îi spuse lui Ghermano, senin, liniștit și plin de încredere: «Să ne vedem în fericirea din cealaltă lume»<sup>61</sup>. Apoi ceru o cruce și o sărută spunind: «Sfântă Cruce, ajută-mi!» și rezemându-și capul pe pieptul cuviosului Ghermano își dădu duhul.

Domnul îl învrednicise de o moarte frumoasă și senină, fiind conștient până în ultima clipă și înconjurat de ucenicii săi iubiți. Cu încredere și liniște sufletească trecuse hotarul care îl despărțea de fericirea cea veșnică. Ucenicii săi erau coplesii de durere, dar mulțumeau Domnului, care le îngăduise să viețuiască atita vreme în preajma unui sfint.

Vestea morții Sfântului Calinic se răspîndi repede și stîrni mare amărăciune, atît printre credincioșii din Oltenia cît și printre cei din jurul Bucureștiului și ai Cernicâi. Nenumărați creștini porniră de la casele lor, pentru a lua parte la îngroparea Sfântului Ierarh.

Înmormintarea avu loc în ziua de 13 aprilie 1668, slujba fiind săvîrșită de mitropolitul Nifon, ajutat de patru arhieriei, precum și de preoții mînăstirii, în ostrovul Sf. Nicolae, deoarece marea mulțime de credincioși nu putuse încăpea în biserica Sf. Gheorghe. Veniamin Cătulescu, ucenicul Sfântului Calinic, rosti după slujbă o cuvîntare în care încercă să redea chipul îngeresc al celui ce plecase. După aceea trupul prea cinstitului ierarh fu așezat în tinda bisericii Sfântul Gheorghe, al cărui ctitor era.

Diata, deschisă îndată după moarte, este un neprețuit document pentru înțelegerea aceluia care a fost Episcopul Calinic. În această diată el arată că toată viața nu a agonisit nici un fel de averi, ci numai sfinte cărți. Tot ce a dobîndit ca daruri de la credincioși a împărțit la cei lipsiți. De aceea nimeni să nu se ostenească să găsească vreo comoară rămasă de la el, deoarece nu lasă bani nici de pomenire, nici de îngropare, «că crez că mai primit îi va fi lui Dumnezeu de nu va rămînea după moartea mea nici un ban, decît de s-ar împărți cea mai multă strînsoare după mine»<sup>62</sup>.

În felul acesta înțelesese Sfântul Calinic să pună în practică porunca evanghelică a sărăciei de bună voie, păzind toată viața cu sfințenie votul pe care îl făcuse intrînd în monahism. El murea tot atît de sărac pe cît fusese la intrarea sa în mînăstire, cu 64 de ani în urmă. În acest timp adunase însă bogății duhovnicești neperitoare, sporise pe calea desăvîșirii și dobîndise daruri suprafirești.

Viața sa este cea mai admirabilă pildă a drumului pe care îl are de parcurs cel plecat pe calea desăvîșirii. Ea începu cu anii grei ai uceniciei, în timpul cărora tînărul nevoitor s-a luptat aprig cu ispitele venite din afară și dinăuntru, curățîndu-se de patimile ce întunecă chipul divin din om. O dată cu curățirea de patimi ascetul se învrednici de dobîndirea virtuților, care l-au făcut să se apropie tot mai mult de frații săi, căci, după cum s-a văzut, progresele spirituale realizate de Sfântul Calinic au mers mîna în mîna cu deschiderea sufletului său către semenii. Ajuns pe culmile desăvîșirii el nu s-a izolat niciodată într-o viață pur contemplativă, ci a înțeles să lucreze mereu pentru frați, împletind totdeauna trăirea duhovnicească cu activitatea practică. În sfîrșit, după 40 ani trăiți în liniștea mînăstirii, el a primit să părăsească vatra sa, pentru a cîrmui o eparhie care își aștepta păstorul. Întocmai ca și marii asceți de odinioară, care, după ce se bucurau de o viață supraomenească, coborau din nou în lume spre a semăna în mulțime cuvîntul lui Dumnezeu, și Sfântul Calinic s-a reîntors în lume, spre a revărsa asupra semenilor săi din darurile suprafirești dobîndite. Minunile săvîrșite de Sfântul Calinic în timpul episcopatului său au fost manifestarea vizibilă a acestor daruri. Ele au arătat că Sfântul Calinic se învrednicise de un har pe care puțini îl bănuiau și au însemnat o coborîre a luminii cerești în viața zilnică. Sfântul Calinic plecînd din schimmicia

60. *Op. cit.*, p. 1032.

61. *Ibidem*, p. 1033.

62. Cassian Cernicanul, *Op. cit.*, p. 131.

sa a revenit printre frați, pentru a-i sfinți și a-i face și pe ei să primească o frîntură din lumina cerească.

Calea Sfîntului pornește, deci, de la lupta cu patimile și dobîndirea desăvîrșirii proprii, pentru a ajunge la revenirea printre semeni, asupra cărora sînt răspîndite tot felul de binefaceri, roade ale unei adevărate vieți duhovnicești.

În sfîrșit, la capătul acestui drum, Sfîntul Calinic s-a reîntors la obștea sa, dovedind prin aceasta că și pe scaunul episcopal el tot monah s-a simțit și că la Cernica se aflau rădăcinile sale spirituale. La Rîmnic a stat doar spre a-și îndeplini chemarea, înainte de moarte însă a dorit să se regăsească în minăstirea sa, ștîind că își îndeplinisese menirea.

Astfel se încheie ciclul vieții sale, care pornise de la izolarea de lume și purificarea personală, spre a ajunge la revenirea printre oameni pentru sfințirea lor și a se împlini prin reîntoarcerea la o viață pur contemplativă, cu adevărat suprafirească.

Cu Sfîntul Calinic se stîngea cel mai strălucit reprezentant din «șirul curăților călugări fără arginți, al ctitorilor de cărți și clădiri de închinare, al sufletelor de arhieriei care o clipă nu și-au închipuit că fapta ori gîndul lor scapă de sub ochiul priveghetor a lui Dumnezeu»<sup>63</sup>. În el se împletiseră neîncetat rugăciunea și trăirea duhovnicească cu activitatea practică, zămislind un chip luminos de ierarh și sfînt român.

Harul revărsat peste acest adevărat călugăr a făcut din smeritul monah Calinic unul din cei mai mari sfinți ai calendarului nostru Ortodox român. Virtuțile Sfîntului Calinic dovedesc legătura indisolubilă dintre el și neamul în mijlocul căruia s-a născut. Insușirile sale sînt proprii poporului nostru, de la care a moștenit blîndețea, toleranța, măsura și seninătatea. În toate problemele de viață el se situează pe linia tradiției românești, mărturisită de istorie și de folclor: prețuiește pămîntescul în perspectiva eternității, imbină simțul etic cu cel estetic, face din milostenie virtutea esențială, se dovedește un om al faptei, un lucrător al voiei dumnezeiești în lume. El apare, deci, ca un reprezentant strălucit al ortodoxiei românești.

Pilda Sfîntului Calinic este grăitoare și pentru că dovedește că sfințenia poate fi atinsă oricînd. Păzirea poruncilor lui Hristos, păstrarea tradiției Sfinților Părinți, purificarea religioasă a sufletului și munca jertfelnică închinată slujirii aproapelui sînt temelurile care fac cu putință suirea pe culmile desăvîrșirii. În acest sens, Sfîntul Calinic rămîne pentru noi cel mai potrivit călăuzitor pe calea care duce spre o adevărată trăire creștină și spre sporire în viața duhovnicească, pînă la culmile sfințeniei.

NATALIA DINU



63. N. Iorga, *Istoria Bisericii Românești*, Vol. II, București, 1932, p. 236.



## SFINTUL IERARH „KALLINIK”, STAREȚ AL MINĂSTIRII CERNICA

*«Schimnic cu viața de sfânt prin înfruntarea tuturor suferințelor, prin înstrăinarea de toate bunurile vieții celei mai modeste».*

N. Iorga<sup>1</sup>.

Minăstirea din preajma Bucureștului, ctitorie a marelui vornic Cernica Știrbei, are un trecut deosebit de interesant dar și cu oarecare eclipse. Secolul al XVII-lea, epoca de glorie a fondatorilor ei, a fost și timpul de strălucire al ei însăși. În veacul următor, acela al XVIII-lea, dimpotrivă, viața monahală de aici, ca și puterile ei binefăcătoare, scad, pînă a se transforma într-un fel de metoh al Mitropoliei bucureștene, ceea ce era cu totul împotriva dispozițiilor întemeietorului ei. Spre norocul ei și al monahismului din Țara Românească, tirziu, la jumătatea a doua a secolului, apare un cu totul îmbunătățit călugăr, care o înalță la mai mare strălucire, decît fusese odinioară. Este vestitul stareț Gheorghe, un ardelean, trecut prin școala de înaltă purificare morală a Atosului, un companion și prieten al cunoscutului înnoitor al lumini monahale moldovene, ucrainianul Paisie Vellicovschi. Pentru motive ce nu le cunoaștem, dar le bănuim, călugărul îmbunătățit Gheorghe părăsește ceata monahală a lui Paisie, cu gîndul de a se întoarce la Sfetagora. În drum însă se oprește la București, și de aici la părăsita Minăstire Cernica, pe care o refacă și o duce spre marea înflorire. Împrejurările și voia lui Dumnezeu au făcut ca starețul Gheorghe să refacă, ducînd la strălucire nu numai pe părăsita minăstire Cernica ci și minăstirile din jurul Bucureștului ca Pasărea, Căldărușani, Tîgănești, Ghighiu și altele la mai mare depărtare. Viața de evlavie și înălțătoare sfințenie care se începu și se ducea la Minăstirea Cernica a fost curînd cunoscută de toată lumea. Credincioșii veneau și ajutau la înălțarea zidurilor, care aveau să adăpostească pe cei mai evlavioși dintre ei. Tovarășii lui de muncă, pentru a înlătura părăsiștea sălbatecă a ostrovelor unde își întindea stăpînirea vechea minăstire, și unde șerpîi de baltă foiau, se înmueliră curînd. De la 1 Septembrie 1781 și pînă la 1806, adică douăzecișicinci de ani cit a fost stareț cuviosul Gheorghe s-au strîns în jurul său 103 rugători călugări și frați. Între aceștia se găsea și un fost preot bucureștean care luă numele monahicesc de Acachie și despre care cuviosul Gheorghe spunea: «Pildă de fericită răbdare să luați dela Acachie, cel întocmai ca mucenicii». Acest Acachie, mort de timpuriu, este frațele Sfîntului «Kallinik». Născuți în București, dintr-o familie aleasă și evlavioasă, cu o mamă care își va termina viața, ca schimonahia Filofteia, în Minăstirea Pasărea, ne putem da seama lesne ce povestea Acachie la ai săi despre minunata viață ce se desfășoară la minăstire, sub îndrumarea prea cuviosului stareț Gheor-

1. *Istoria Bisericii Române*, II, p. 254.

ghe. Și pe cînd fratele Acachie își ducea viața la minăstire, fratele mai mic Constantin, viitorul Sfînt Kallinik, urma la școala timpului, care era Academia domnească, de limba grecească, ceea ce explică și cunoștințele sale de această limbă, și va putea merge și la Muntele Atos, cu anumită destinație. Dar timpul trece, povestirile minunate ale fratelui Acachie continuau, iar sufletul fratelui Constantin se bupeumă poate, dar chemarea de sus va învinge! El pleacă să ajute strădaniile cuviosului, Gheorghe și ale tovarășilor săi de evlavie și muncă. La vîrsta de 19 ani, cum ne-o spune însuși în «diata» sa el pășea cu hotărre în rîndul ostașilor lui Hristos, la Cernica, pe care nu o va părăsi, decît ca să răspundă la alte chemări duhovnicești, dar va reveni apoi pentru veșnicie. Cînd Sfîntul «Kallinik» a sosit la Cernica nu a mai aflat pe cuviosul Gheorghe care murise în 1806, după ce cîrmuise schitul Cernica 25 de ani, trei luni și 3 zile. În schimb el afla ucenicii cuviosului, care viețuiseră, îl ascultaseră și lucraseră cu dînsul. De la aceștia, și în mediul nou de minăstire tinărul Constantin își pregătea sufletul și trupul, pentru a intra în tagma monahicească. Sub stăreții Timotei și Dorotei, ucenicii cuviosului Gheorghe, el își întări și disciplină sufletul, spre a îndeplini toate îndatoririle fixate de pravila călugărească. Fratele Constantin sosea la minăstire în anul 1807, deci la un an după stingerea cuviosului Gheorghe și a fost dat de stărețul Timotei ucenic la duhovnicul Pimen, un călugăr de un rigorism puțin obișnuit. Aici învătă el carte bisericească și lucru de mînă, acela al sculpturii în lemn. Pentru calitățile sale fu făcut curînd călugăr, adică în anul 1808, iar în anul următor 1809 este hirotonit diacon. În această calitate el pleacă în Moldova cu duhovnicul său, trimiși de stărețul Timotei spre a aduna milostenii pentru rezidirea bisericii Sfîntul Nicolae. Desigur că ei au ajuns și la minăstirile Neamțu și Secu, unde se păstra tradiția de evlavie paisiană. În anul 1812 duhovnicul său pleacă la Muntele Atos, iar Sfîntul «Kallinik» fu dat sub ascultarea părintelui Doroftei ca apoi, dovedindu-se din ce în ce mai desăvîrșit să fie hirotonit preot în 1813, și curînd duhovnic. În anul 1816 fu pus eclesiarh, deci în trepte din ce în ce mai importante în ierarhia călugărească. Stărețul Timotei moare și locul său îl ia Doroftei, părintele duhovnicesc al Sfîntului «Kallinik» care fiind bătrîn și slab, lăsa toată grija schitului pe seama ucenicului său. Mai mult, stărețul Doroftei îl trimite în anul 1817 să aducă pe duhovnicul Pimen de la Muntele Atos înapoi la minăstire, cu care ocazie Sfîntul «Kallinik» vizită toată republica călugărească din Atos. Și această călătorie, desigur, a fortificat virtuțile ascetice extraordinare pe care le ducea vitejește acest bărbat încă prea tinăr. În anul următor 1818 stărețul Doroftei se stinge din viață și în locul său este ales de sobor Sfîntul «Kallinik». După doi ani de stăreție i se va adăuga și titlul de arhimandrit, adică în 1820. Purificat sufletește, ducînd o viață de anahoret de felul celor trăiți în pustia Tebaidei, fiind în floarea vîrstei, el își asumă sarcina de conducător sufletesc și trupesc, al unei comunități creștine de sute de persoane. Pentru îndrumarea acestora el va fixa o pravila, obligatorie pentru toți ai casei, care trebuie s-o respecte, sau, de nu, altă alternativă nu era, decît a o părăsi<sup>2</sup>. Severitatea ei va aduce, cum spun biografii săi, încercarea de a fi otrăvit de două ori, din care va scăpa prin grija doctorului bucureștean germanul Mayer și ajutorul Domnului. Consecințele acestei mișelii le va simți sfîntul pînă la sfîrșitul vieții sale. Viață de curată sfințenie, prin rugăciuni, prin mortificări, prin neconsum de carne, și de pește, prin lipsa de pat și somn molesitor, ne-au fost arătate de Baldovin, ucenicul său, de Casian un călugăr cernican, de P. C. Pr. Lungelescu și de alții, încît le trecem. Noi vom căuta să arătăm mai ales înfăptuirile sale, realizări făcute însă tot în același scop, al înălțării chinovionului său Cernica, și aceasta sub toate raporturile.

Necazurile cuviosului părinte stăreț Gheorghe au fost multe pînă să înghebeze «chinovionul» Cernicai. Unul din povestitorii existenței acestuia spune că, la începutul așezămîntului său cuviosul Gheorghe trimetea un călugăr, cu o cotiugă cu un bou la jug, care colinda Bucureștiul spre a strînge milă de la creștini. Era o umilintă, pe care creștinii puternici ai poliției nu puteau s-o îngăduie să se per-

2. În manuscris, în colecția Academiei Republicii Socialiste România, nr. 1984.



petueze. Însăși conducătorii țării, urmînd o tradiție seculară încep să se arate mărinimoși. Astfel, domnitorul Alexandru Șuțu (1818—1821) dă un hrisov cu data de 20 octombrie 1819, prin care spune: «după ce ne-am adevărit de viața cuviosului stareț chir Kallinik din schitul Cernica ot sud Ilhov și a părinților călugari ce sihăstresc împreună acolo... cum că petrecerea și orînduiala viețuirii lor este vrednică de laudă, păzindu-se chinovion după rînduiala Sfetagorii, și după așezarea canoanelor sfinților părinți, și cum că nici un venit au cele trebuicioase lor, fără numai rădejdeja toată le este la mila creștinilor; am binevoit de am înoit și am întărit toate milele câte le are cu hrisoavele cele văzum ale fraților domni de mai înainte». Se știe că daniile se făceau, adesea, cu un caracter temporal, ele putînd fi nerecunoscute, mai ales de Domnii aiți de schimbători ai timpului respectiv; de aceea era nevoie de o reconfirmare, fapt ce se face prin acest hrisov. Prin el se da «chinovionului» Cernica în tot anul de la vistieria domnească 200 de taleri la 1 octombrie și 100 de taleri la 1 mai, «care bani să fie pentru cojocae, încălțăminte la toți și pentru oarecare hrană a vieții lor». Se mai da «chinovionului» 40 de «liude» oameni străini, 30 pogonari și 10 dărvari, care să fie scutiți de dăjdiile vistieriei, spre a fi de ajutor părinților. Se mai scutește schitul de «erit» ori cite oi ar avea acesta. Dela Ocna Slănic se vor da 100 de bolovani de sare; și se scutește schitul de «ori ce dare și angarie obișnuită și neobișnuită... apărarea de către gelepi și berlicci, apărarea de bani, școalelor... ca întru toate să fie acest schit apărat». Asemenea să aibă a lua schitul tot vinăriciul, adică cite cinci bani de vadră și părpărul «dintr-aceste popoare din jud. Saac, adică din poporul Piscul Boului, ce are denumire Udriște, valea Rujii, Boba, în dosurile de jos, Tisieni ce are numire și Tătarul în Valea Seacă, Piscul Corbului, ce are numire și Valea Trestiei, Malul Roșu în poporul Tohanului. De reținut că aceste daruri le primise și starețul Gheorghe de la domnitorul Ioan Gheorghe Caragea la 13 aprilie 1813; era deci o reînnoire a hrisovului acestuia din urmă.

În anul 1824, Grigore Ghica Voievod (1822—1828) reînnoiește toate milele de mai sus, după ce s-a adevărit «de vieța cuviosului stareț Kir Kallinik din schitul Cernica ot sud Ilhov și a părinților călugari ce sihăstresc împreună» și al căror număr se ridicase la 200 de părinți și viețuirea lor este vrednic de laudă, păzindu-se chinovion după orînduiala Sfetagorii. Aceste danii domnești vor dispărea după ocupația rusească din 1828—1834, cînd un nou regim minăstiresc se inaugura, și hărnicia stareților va trebui să completeze lipsurile, cum se va vedea mai jos. În decursul secolului al XVIII-lea împrejurările făcuse ca schitul-chinovion Cernica să fie transformat în metoh Mitropoliei, ba la un moment dat chiar al Patriarhiei de Constantinopol. Lucrul acesta jena oarecum pe harnicul și grijuliul la toate starețul «Kallinik» și de aceea ceru domniei, în anul 1838, să se respecte dispozițiile fondatorului, adică să se dea un hrisov domnesc că Minăstirea Cernica este de sine stătătoare. Prestigiul de care se bucura Sfîntul «Kallinik» pretutindeni, în obște ca și între cei puternici făcu pe Alexandru Ghica Voievod (1834—1842) să-i satisfacă dorința printr-un hrisov domnesc, cu data de 20 mai 1838. Prin acest document solemn se proclama «spre a rămînea sus zisa monastire, tot sub numire de chinovion de părinți ce din vechime și pînă acum au avut-o, și slobodă, neatîrnată la nici o parte de loc precum se dovedește din cei dintîi testamaent ctitoricesc». Prin această hotărîre domnească gîndurile și lucrările sfîntului stareț rămîn libere de orice imixtiune străină, care putea fi citeodată și utilă. De acum înainte sfîntul plănuiește schimbări, îmbunătățiri morale și materiale ale chinovionului condus de dînsul.

Dar, pe lîngă milele domnești, cît și statutul de neatîrnare al «Chinovionului» care avea oarecum înfățișări de ordin exterior, Sfîntul «Kallinik» n-a încetat un moment cu îndreptările și îmbunătățirile necesare în interiorul lui. Astfel, el isprăvi ce mai era de făcut la marea biserică a Sfîntului Nicolae, adică zugrăvitul înăuntru și tencuiala pe dinafară, și zidi numeroase chilii în jurul ei. Iar în ostrovul celălalt al Sfîntului era un loc mai potrivit pentru pustnici, dar clădiri bisericesti nu se aflau. O prietenie aleasă lega pe starețul Kallinik cu un cuvios arhieru bucareștean — de neam din Ardeal; acesta era Ioanichie Stratonichio, care «junse marele binefăcător al chinovionului». Între alte binefaceri, ca martor

al cumpărării unei vii de 40 de pogoane la 1833 dă 177 galbeni împărătești, 500 de dedecari și 4000 de taleri împrumut lui Iacovache Teodoru stolnic, împuternicitul Mănăstirii Cernica, să cumpere la mezat o parte din moșia Bărăgan din județul Ilfov. Dar mai mult decât acestea menționăm ridicarea cu ajutorul său al măreții biserici din ostrovul «spășeni» al Sfântului Gheorghe. Biografia Sfântului «Kallinik» povestesc că acest ales arhieru era cunoscut și apreciat ca bun român și de aceea i se încredințează de boierii țării o sumă mare de bani cu scopuri naționaliste, care în caz de eșec urma să fie întrebuintată la ridicarea unei biserici. Nereușita planului politic a obligat pe arhierul Stratonichia să cănuiască banii înălțării bisericii din ostrovul Sfântului Gheorghe. Această clădire a început în anul 1831, răspunderea înălțării sale fiind încredințată călugărului Damaschin, un meșter neîntrecut, care a îmbogățit ostrovele cu multe edificii călugărești. Biserica fu terminată în toamna anului 1832 împreună cu chiliile dinspre răsărit. Din nenorocire această biserică se dărâmă în urma cutremurului din 11 ianuarie 1838. Meșterul Damaschin o refăcu apoi mai frumoasă, terminând-o în anul 1842, ridicând și chiliile de jur împrejur. Iată ce spune inscripția săpată deasupra ușilor narticei acestei mărețe clădiri, care are 39 metri lungime și 11,20 în interior:

«Cu puterea și ajutorul celui prea înalt și în treime proslăvită, Dumnezeu Tatăl Fiul Duhul sfânt. S-au zidit această sfântă și Dumnezeească mănăstire din temelie întru cinstea și slava Schimbării la față a Domnului, Dumnezeu și Mîntuitorul Isus Hr. și pomenirea Sfântului Ierarh Nicolae dela Mira și a Sfântului marelui mucenic Gheorghe (Liman de mîntuire celor păcătoși) de semeritul arhieru Ioanichia Stratonichia și de Prea Cuviosul Arhimandritul Kir «Kallinik» starețul obștei Cernica cu a lor cheltueală și osteneală pentru vecinica pomenire. Pre care mănăstire o au închinat Atotputernicului Dumnezeu ce stăpînește toate iar nu supusă la nici o persoană ci să fie în veci slobodă, mănăstire de părinți cu viața de obște. Păstorindu-se de un stariț amândouă ostroavele. După cum și răposatul Arhimandritul Gheorghe cel dintâi stariț al-Cernicăi au așezat. Ca părinții ce vor locui aici într'aceste ostroave toate lucrurile de trebuință să le aibă de opște și au luat săvîrșire acest sfînt locaș de tot lucrul atît biserica cum și toate chiliile împrejur fără de nici un cusur, în zilele bine credinciosului și iubitorului de Hristos Domn Alexandru Dimitrie Ghica Vodă Păstorind Biserica Preasfinția sa părintele Mitropolitul D.D. Neofit an 1842 Ag. 6».

În șirul de chilii despre apus se înalța o clopotniță impozantă, în culoarul căreia, de intrare, se spune: «Această clopotniță împreună cu tot ocolul chiliilor s-a zidit din temelie cu ajutorul lui Dumnezeu prin osteneala părintelui «Kallinik» Arhim. avele mănăstiri și cu ajutorul de cheltueală dela părintele Ioanichie Arhieru spre lăcuința părinților într'această mănăstire cu viața de obște. Puind așezămînt acești ctitori ca în acest ostrov sau în vreo chilie femei să nu doarmă, nici în mănăstire, ci să vie numai să se închine la biserică. Că pentru odihna și ospătarea tuturor mosafirilor bărbați și femei este orînduită arhondărie în ostrovul cel mare, unde primindu-se ca niște binefăcători de bine și iubitori de Dumnezeu se vor odihni și ospăta cu ce se va afla în slava lui Dumnezeu, afară de carne. Că mîncarea carnei s'au oprît de părintele stareț Gheorghe începătorul acestei obștii. Acestea păzindu-se de cei după vremi povățuitori să aibă toate darurile lui Dumnezeu Mîntuitorul. Iară dînd cineva voie sau îndrăznind vreo față femeiască a călca această hotărîre să fie supt legătura arhieriească și preotească. Și în viață această să se pedepsească cu tot felul de boale ca să'și mîntuiască sufletul. Și această legătură s-au pus ca nu amestecați fiind călugării cu «fămeile» ca să defaime chipul monahicesc. Și fiindcă întemeietorii acestui sfînt Locaș au fost Români au legat ca și cei după vremi egumeni să fie tot Români, pămînteni aleși dintre părinții acestei obștii iar nu streini. Cum și mănăstirea au legat a nu fi închinată nicăiri ci să fie de sine după cum și hrisoavele mărturisesc 1842 Ag. 6». Iar pentru pioasa amintire despre ridicarea zidurilor «cetății», a chiliilor adică, citim: «Aceste chilii s-au făcut prin osteneala părintelui Damaschin fost îngrijitor la facerea zidurilor din ostrovul Sfîntului Gheorghe, cari în veci să nu se vînză de către nimeni ci, se sază părinții călugări de pomană pentru a sa veșnică pomenire; și s-a făcut în zilele Părintelui Kallinik Arhimandrit S. M. C. 1842 Ag. 6».

O altă clădire din timpul acestei campanii de lucru este și frumoasa casă în care a stăreț Sfântul și care avea și un paraclis în care își făcea pravila și Sfânta Liturghie starețul «Kallinik». Ea poartă două inscripții identice, casa fiind cu etaj, în care ni se spune: «Această chilie cu paraclis, avînd de hram pe sfîntul și întru-tot lăudatul Apostol și Evanghelistul Ioan, s-au făcut de către părințele Kallinik Arhimandritul al obștei Cernica la anul 1842 în al 24-lea an al egumenii lui și în al 53-lea an din viața sa» (în care chilie însuși a șezut și în care și-a dat obștescul sfîrșit, la anul 1868 aprilie 11, ca episcop). Multe alte clădiri și îmbunătățiri s-au făcut din indemnul Sfîntului, pe care vremea și neînțelegerea urmașilor le-au nimicit. Multe au fost și daniile de cărți și obiecte necesare afierosite sfîntelor iacășuri înălțate de Sfîntul Părinte, tot în decursul vieții sale și nu numai ca stareț. Astfel pe o Evanghelie de Rîmnic (1792) legată artistic și scump, găsim însemnat: «De Kallinik Arhim. Cernica, este făcută 1836 Avg. 6». Un potir și discos aurit au inscripția: «Acest sfînt și de Dumnezeu potir s-au făcut spre podoaba sfîntel mănăstiri Cernica de părințele Arhimandrit Kallinik starețul Chinoviei, cu chel-tuală mănăstirii. Ianuarie 1824. Dimpună cu «discos». Un alt potir cu disc în argint aurit este donat de însuși starețul, după mulți ani trecuți, pe care se însemnează: ««Acest sfînt potir s'au făcut spre podoaba sfîntei mănăstiri Cernica, de către sfîntia sa părintele Arhim. Kallinik, starețul chinoviei spre a sa veșnică pomenire. 1842, Iulie 6». Iar Biserici Sfîntul Nicolae se dăruia o Evanghelie monumentală, de Neamțul din anul 1821, pe care se însemnează: «Această evanghelie s-au făcut cu ajutorul pravoslavnicilor în cinstea sfîntului Erarh Nicolae, Arhimandritul Kallinik, starețul Cernica 1820». O cruce măreață pe Sfînta masă, înaltă de 85 cm, cheamă numele Sfîntului stareț: «Făcută de Kallinik Cernicanul 1835». Iar pentru a vesti departe, peste cîmpia munteană, că e ziua Domnului, Sfîntul avu grijă să ridice în turnul Sfîntului Gheorghe un mare olopot pe care scria: «Acest clopot s-au făcut în zilele sfîntiei sale părintelui Arhimandrit Kallinik starețul Cernicanul + și cu ajutorul soborului + . Gross mich Daniil Volf in Bukarest 1834».

Așadar «chinovionul» Cernica progresa în direcția spiritual -morală, prin severa pravilă pe care o fixase asprul anahoret ce era Sfîntul «Kallinik, cit și prin renovări și fundări de lăcașuri unde obștea se întrunea pentru rugăciune. Și duhul său, în trupul lui firav, priveghia și făcea simț pretutindeni, în cele două ostroave mînăstirești. Dar această «obstejitie» de bărbați, care se ridicase la trei sute de persoane avea și nevoi minime de viațuire. Și aci sfîntul a fost ocrotitorul ei prin marea său prestigiu de om ales al lui Dumnezeu. Creștinii evlavioși sar în ajutorul său, al desăvîrșitului monah ce era Sfîntul Kallinik. Astfel, la 20 februarie 1827 căminăreasa Marțoara Bujoreanca lasă pe Sfîntul «Kallinik», episcop al averii sale, pe lingă soțul său, căminarul Grigore Bujoreanu, rugîndu-i să i se împlinescă dorința, de a se face o biserică la Cîmpina, cu bolniță și cu școală. Lasă pentru înfăptuirea acestora jumătate din moșiile de la Cîmpina și Șotrila Cealaltă jumătate din aceleași moșii o dăruiește spitalului Mănăstirii Cernica, «a fi pentru hrana și celelalte trebuințioase ale părinților bolnavi de acolo». Era o danie însemnată, pentru «chinovion», cu toate complicațiile repetate ce a adus ea Sfîntului «Kallinik»<sup>3</sup>. După un an, la 18 ianuarie 1828 căminarul Grigore Bujoreanu soțul donatoarei de mai sus, își face «diata» prin care dă jumătate din viile sale Mînăstirii Cernica, tot pentru spitalul acesteia, cit țiganii săi de vatră. El mai lasă 5000 taleri, «să se dea starețului Cernicai să-mi caute sufletul». Hagi Alexandru Ișlicaru sin Toma ot mahalaua Scorțarului din București lasă Mînăstirii Cernica, prin diata sa din 10 august 1832, «o prăvălie cu pămîntul ei în mahalaua Scorțarului... ca niciodată sfînta mănăstire să nu fie slobodă, de a o înstrăina». După ce arată celelalte legate, Hagi Alexandru termina cu cuvintele «cu aceasta însărcinez pe sfîntia sa părintele arhimandrit Kallinik starețul Cernicai», ceea ce arată numele cel bun de care se bucura Sfîntul Părinte. La 4 ianuarie 1838 Gheorghe Știrbei lasă moștenitori pe toată averea sa schitul Pasărea și Mînăstirea Cer-

3. A se vedea, T. Bulat, Știri noi despre sf. Kallinik de la Cernica, în «Glasul Bisericii», an XIX (1960) nr. 1-2, (ianuarie-februarie), p. 98-105.

nica rugînd «cu genunche plecat și cu inima umilită pe părintele arhimandrit și stareț Kir Kallinik... a-mi face pomenirile pînă la 7 ani după orînduiala bisericii».

Dar înțeleptul părinte stareț «Kallinik» nu se bizuia numai pe dani, ci caută să-și asigure mijloacele proprii pentru întreținerea «obstejii» sale. În acest scop, el se ocupă de aproape, și de timpuriu, de moara minăstirii de pe Dimbovița, un acaret străvechi al minăstirii, care se dărăpăna văzînd cu ochii. O împrejurare fericită îi venea într-ajutor. Arhimandritul Nicodim Greceanu, din familia veche a Grecenilor învățați, cunoscuți de pe vremea lui Constantin Brîncoveanu, el însuși un cărturar, a ajutat mult și în dese împrejurări «chinovionul» de la Cernica. El dăruiește două sfeșnice mari la biserica Sfîntul Nicolae și restaurează în 1802 paraclisul din Cernica, zidit de Dan Brașoveanu și care se stricase de marele cutremur din acea vreme. Iar acum, la începutul activității de stareț a sfîntului, la 31 mai 1819, dăruiește minăstirii 7280 taleri «cu cari s-a înțoit moara chinovionului»<sup>4</sup>. Este o donație însemnată trecută pe sub ochii Domnitorului țării și a înalților demnitari. Lectura ei este de deosebit interes.

Prin economiile ce se puteau face și de data aceasta tot cu ajutorul bunului și generosului arhiereu Ioanichie Stratoniche, sfîntul părinte Kallinik, cumpăra la 28 ianuarie 1831 o moșie numită Bărăgan «din sud Ilfov» unde va trimite numeroase turme de vite ale minăstirii, pentru pășunat. Un biograf al sfîntului afirmă că aici ar fi și «samanat» o pădure și ar fi făcut și o biserică. Informațiile noastre sînt mai bogate relativ la altă moșie a minăstirii, aceea de la Buești, județul Ialomița<sup>5</sup>. Aici starețul «Kallinik» ridică o biserică și chiar niște chilii, în care să adăposteau călugării trimiși acolo, și care au lăsat bune amintiri, păstrate și azi în respectiva comună. Această moșie făcea parte din daniile făcute Minăstirii Cernica de căminarul Gheorghe Știrbei. Pisația bisericii sună astfel: «Această Sfînta biserică s-a ridicat din temelie întru slava Sfintei Treimi, Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh, un Dumnezeu întru pomenirea Sf. Ierarh Nicolae din Mira, de părintele Kallinik, arhimandritul obștei din Cernica, în zilele binecredinciosului Gheorghe Dimitrie Bibescu Voevod, și a părintelui Mitropolit Neofit, pe moșia Buiasca, dată danie sfintei minăstiri Cernica, de răposatul căminar Gheorghe Știrbei, pentru a sa vesnică pomenire și a tot neamul.1843». În amintirea sătenilor din Buești stăruie figura părintelui Nicandru, din care Sfîntul va face pe urmașul său la stăreție în 1850, cînd sfîntul Părinte este înălțat la treapta de Episcop al Rîmnîcului. Acest Nicandru este economul Sfîntului în treburile minăstirești și purtătorul de grijă al moșii Buești și ziditorul chiliilor ce amintesc că pe aici a pluit duhul marelui stareț. Aici sălășuia în chip perpetuu 10—12 călugări, cu o purtare ireproșabilă, sfătuitoari ai poporului și aducători de frumoase obiceiuri creștine, ca acela cu umblatul botezului în prima săptămîină din postul Paștelor, pe care îl respectă și actualul paroh al comunei Buești, ceea ce-l onorează. Multe și bune sfaturi creștinești au dus bucuria Sfîntului «Kallinik», pe care sătenii de aici nu le-au uitat nici azi. La prescomidia acestei biserici se păstrează și pomelnicul ctitoricesc: «Kallinik arhimandritul cu toată sinodia, Ioanichie arhiereu (Stratonichias), prietenul și ajutorul bisericii Sfîntului Gheorghe, Ioan, Luxandra, Antonie, Filofteia monahia (familia starețului): Pimen ieromonah duhovnicul său, Ioachim ieromonah și Elisabeta monahia. Biserica de aici are un potir cu inscripția: ctitor — 1842. Sfîntul stareț aiuns Episcop de Rîmnîc și proprietar de tipografie, nu uita a trimite și aici, un rînd de Minee, cunoscutul său Agiasmatar și toate cărțile necesare cultului. Nimic nu scăpa din cercul vizual al amintirilor sale, spre a fi totul în desăvîrsită regulă. Desăvîrsire întru totul! Și pe lângă grija scrupuloasă a împlinirii personale a pravilei monahicești și preocupărilor de gospodărie. Sfîntul «Kallinik» a purtat un mare interes și treburilor necesare îmbogățirii minții, cu cunoștințe folositoare, atît personal cît și pentru obștea cîrmuită de dînsul. Catalogul de cărți redactat de el însuși sau sub supraveghierea sa este o dovadă. În testamentul său, sfîntul părinte declară că n-a strîns bani sau alte averi, ci numai cărți. Biblioteca de la Minăstirea Cernica o dovedeste prin bogăția tipăriturilor, cît și prin apostila pusă pe dinsele. «Este a Minăstirii Cernica, a nu se înstrăina», urmată de semnătura sa. Iubind cartea și apre-

4. A se vedea Anexa.

5. Datorăm acestea prea cucernicului preot Ionescu Efrem., parohul actual al Bueștilor, căruiu i se cuvin mulțumiri din parte-ne.

ciind pe cei îndrăgostiți de ea, Starețul nostru îi ajută din toate puterile. Marea Istorie bisericească a lui Meletie al Athinilor este tradusă de Naum Râmniceanu, aici în Cernica, în vremea stăreției sale: el sprijină pe bătrînul învățat, ocrotindu-i bătrînețea și înlesnindu-i munca<sup>6</sup>. Manuscrisul 913—915 al Academiei Republicii Socialiste România cuprinde *Istoria bisericească a lui Meletie, mitropolit al Atenei*. Pe foaia ultimă a tomului I (f. 264 v.) se află această însemnare asupra cuprinsului:

«Titula din tomu întâiu: Bisericeasca Istorie a lui Meletie al Athinilor, carea se cuprinde în trei tomuri toată. Acum într'acest chip prescrisă după însuși izvodul cel tălmăcit dupre grece de cuviosul Naum Protosinghelul, proin Apostoleanul din București, aici în sfința obștejite Cernica, din blagoslovenia cuviosului părintelui nostru Kir Kallinik arhimandritul, înainte stătătorul și starețul aceștii de Dumnezeu păzite obștejite, în zilele Preainălțatului nostru Domn Alexandru Dimitrie Ghica voevod, începindu-să tălmăcirea împreună și prescrierea la leat 1834 Noemvrie Tom. I (Bianu și Nicolaiasa, *Catalogul manuscriselor românești*, tom III, 121).

El începe apoi a tipări cărți, înainte de a întemeia ca Episcop de Rîmnic, tipografie proprie, cînd el își revărsa tot dorul de a răspîndi cartea. Astfel Sfîntul părinte punea să se tipărească în tipografia lui Eliade: «*Rînduiala tunderii chipului monahicesc*», cu cheltuiala și osîrdia sa și o împarte în dar. Aceasta în anul 1842; vor urma apoi și altele mai importante cînd sfîntul va ajunge titular al eparhiei oltene: toate spre a confirma preocupările sale: «nu am adunat pentru mine averi, sau mișelii ci numai sfînte cărți». Tot din timpul stăreției sale Mînăstirea Cernica posedă un manuscris in-folio de mari dimensiuni care are titlul: *Istoria Sfîntă*. Icoanele, medalioanele și vignetele care împodobesc acest in-folio sînt impresionante și excutate în anul 1847 de C. Petrescu. Dar sfîntul Stareț nu numai că era un lector pasionat, aceasta fiind și un derivativ al noptilor sale nedormite, ci și un gînditor, scriind și poezii cu iz duhovnicesc.

Călugăr desăvîrșit, gospodar iscusit, conducător de obște sever, dar drept, Sfîntul «Kallinik» a impresionat în chip neobișnuit, mulțimea populară, cît și pe bărbații cu răspundere care au găsit cu cale să-l ridice la treapta arhieriei și episcopiei de Rîmnic. Și în acest loc de mai mare răspundere, părintele Kallinik a strălucit prin virtuțile sale, ceea ce a determinat pe urmașii săi întru arhierie să-l proclame, în anul mîntuirii 1955, Sfîntul ocrotitor al suflării creștine române. Rugăciunile sale către Dumnezeu să fie mîntuitoare pentru nația din care a ieșit seraficul Părintele «Kallinik»: Amin.

## ANEXA

### I

Intocmirea așezămîntului ce au făcut schitul Cernica prin osîrdia Prea Sfințiilor Sale Arhierilor Sevastis Kir Dionisie, Pogonianis Kir Dionisie și a d-lui cînstitului și blagorodnicului vel vistier Barbu Văcărescul cu stolniceasa Zamfira soția răposatului stolnicului Apostolache pentru moșiea Mirii Petcăi din sud Ilfov, pre care au fost dat-o danie răposat. Arhimandrit Nicodim Greceanul bisericii din ostrovul Cernicăi, care moșie s-au lăsat stolniciei Zamfirii, răspunzînd Cernicăi banii cumpărătorii tl 7280 cu cari sau înnoit moara.

Răposat arhimandritu Nicodim Greceanu, între celelalte afieromate ce au afierosit bisericii din ostrovul de sus al schitului Cernicăi, pre carea au aridicat-o din temelie cu a sa cheltuială întru slava lui Dumnezeu și cinstea sfinților marilor mucenici Dimitrie și Gheorghe, au fost afierosit cu deosebită carte de danie ce au făcut la sfrsîtul vieții sale și o moșioară Merii Petcăi din sud Ilfov, pre care o cumpărase drept tlrî 7280 dela răposat stolnic Apostolache. Dar fiindcă această moșie era rămasă stolnicesei Zamfirii soția stolnicului de la neamul său răscumpărătoare încă cu bani ai săi, dela altă mână, care socotindu-se ca o zestre a el era dator stolnic a-i pune în loc alt lucru drept andipricon după pravilă și aceasta nefăcându-să au lăsat loc deschis stolniciei ca să-și cear de a pururea lucrul său, pen-

6. T. Bulat, *Știri nouă cu privire la tipărirea unei Istorii bisericești universale în grecește, în veacul al XVIII-lea*. Traducerea și răspîndirea ei în l. română, în «*Prinos la sârbătoarea a optzeci de ani de vîrstă ai patriarhului Nicodim*». 7. Arh. St. Buc. ms. nr. 444, f. 119—120.

1834 *Aprilie 1*, Duminecă au răposat Barnaba schimonah, cu neam român; au lăcuit în monastire 35 ani.

1834 *Noiembrie, 5*, Isac monah, tot bolnav, au viețuit, român de neam.

1835 *April. 15* Ioil monah dulgher, român de neam, ca de 60 ani.

1835. *April 21* Martirie, monah, român, meșter de luntre, ca de 70 de ani.

1835 *April 28*, Iustin monah pământean, dogar, ca de 30 ani.

1835 *Iunie 9*, Nichita monah, pământean, postăvar ascultător.

1836 *septembr. 7*, au răposat Dionisie schimonah cu neam bolgar fiind de ascultare la Cămpina de unde s-au adus mort, s-au săvârșit în ascultare, ca de 69 ani, la stat mărunt și uscățiv; de 25 ani în opște.

1836. *Noembr. 8* au răposat Isihie schimonah croitorul, de neam roman pământean; ca de 59 ani, om de mijloc; au viețuit în călugărie ani 25 într'această opște.

1837 *Iulie 30*, Onufrie monah, cu ascultarea pescar.

1837 *Noiembrie 10*, Ioanichie monah, ascultarea la vie.

1837 *Dech. 27*, Nichita, monah, din jidovi botezat.

1838 *Ianuar 28*, Naum schimonah ardelean ascultător; de vîrșă 65 în monastire de 25 ani, neam român.

1838 *Febr. 1*, Nictarie monah: ascultător la pescărie.

1838 *Martie 11* în zi Vineri, Policarp ieromonah au răposat, de neam român pământean din București de vîrșă tînără ca de 50 ani, scurt la stat.

1838 *Iunie 5*, Zinovie monah; 21 de ani de vîrșă, zi Duminecă au răposat, ascultarea la bătrâni i-au fost treaptă.

1838 *Iunie 6*, Donat shimonah au răposat în zi Luni, treapta ascultător.

1838 *August 14*. Ghervasie monah au răposat în zi Duminecă.

1838 *Oct. 14*, au răposat Ioil monah bolgar de neam; om ca de ani 50; cu statu trupului de mijloc.

1838 *Noembr. 4*: au răposat Ghimnasie shimonah postăvar; de neam român, ca de 70 ani, au viețuit în monastire 12 ani în călugărie.

1838 *Noembr. 5*, au răposat Benedict monah fiind nacealnic la via mon. în Dealul Cernăteștilor și s-au îngropat în schitul Gheghiul. Moartea i-au fost din cărbuni aprinși ce i-au fost pus în casă, să se încălzească și l-au înăbușit. Era de vîrșă ca 40 ani.

1838 *Noembr. 30*: au răposat pâr. Nichita ieroshimonah protosinghel; au venit de afară călugăr; aicea numai shima o au priimit; de neam fiind pământean, de vîrșă ca de 75 ani.

1838 *Dechembrie 25*: au răposat pâr. Silvestru ieroshimonah fost preot de mir din București de la Biserica Doamnei, de vîrșă ca de 61 de ani: tatăl pâr. Veniamic Cătulescu.

1839 *Februarie 6*: Luni în zioa dintăi a postului au răposat Sevastian shimonah, ca de 25 ani, fiind vier la viea mon. Copăceani.

1839 *Februarie 12*, Duminecă au răposat Diadoh schimonah ca de 47 ani, fiind nacealnic la moșia Tărtășești; au viețuit în monastire 22 ani, ardelean român.»

Pînă aici, am transcris textul în întregime; mai departe începem să culegem informațiunile în chip selectiv, manuscrisul fiind deosebit de bogat.

1839 (fără altă dată) au răposat Patapie monahul trimis fiind de ascultare după milostenie.

1839 *octombr. 29*, au răposat pâr. Ionichie arhieru Stnat (onichia) în zi de Duminecă dimineața, și s-au îngropat în monastirea Cernica fiind călugărit și shimonah de aicea. De Prea Sfinția sa s-au zidit biserica cea nouă din Cernica, lângă care s-au îngropat; de neam a fost din Transilvania rumân; de vîrșă ca de 80 ani.

1840 *Noembr. 27*; au răposat pâr. Natanail shimonahul, om foarte cuvios și ascultător, de vîrșă ani 70; au viețuit în monastire 40 ani fiind protomoh (sic) părinți în biserică, de neam de peste Oltă.

1841 *Febr. 12*; au răposat pâr. Dositei monah ascultător; fiind de ani 70, rumân de neam din Ardeal, păzitor de oii.

1841 *Dichembrie 29*: au răposat părintele Antim Tărtășescul în București și s-au adus de s-au îngropat în monastirea Cernica, când s-au călugărit și-au pus

metania pe această opște pe care o au și îndatorat a-l pomeni apururea și a-i face și pomenirile până în șapte ani.

**1842 Mart. 3:** s-au înecat fratele Costandin, fiind pescar al bolniciei, rupându-se ghița cu dânsul, pământean, de vârstă ca de 55 de ani.

**1842 Mart. 3:** au răposat Atanasie monah, ascultare cîntăreț și cojocar, de neam rumân pământean, de vârstă ca de 55 ani.

**1842 Aprilie 24:** au răposat Nicolae shimonah, de neam leah botezat, de vârstă de 55 de ani.

**1842 Noembr. 8.** S-au întâmplat de au murit Iuliean monahu dogaru cu rea moarte, că s-au dus să taie cercuri în pădure și de acolo s-au dus la cărciumă la moară și după eșire de la cărciumă n-au putut veni acasă ci au căzut pe drum și s-au găsit mort; vai de care nu s'au priimit, a să sluji, a să îngropa la biserică, ci ca un dobitoc s-au îngropat. De care să ferească D-zeu pe toți creștini de acest fel, de întimplare. Spre pază tuturor s-au scris.

**1843 April 20:** au răposat pâr. Chiriac shimonah stuparul, om ca de 70 de ani.  
**1843 Iunie 2:** au răposat pâr. Pimen ieroschimonah fostul Tismănean, care viind aicea în opștea Cernicăi, au primit shima și au petrecut împreună unde s-au și îngropat: era de vârstă peste 80 ani, de stat, om de mijloc, de neam român pământean de peste Olt; au ajutat mult opștea cu de cheltuială, că cu timpul nu putea face ascultare fiind slab».

De la 30 mai 1844 pînă la 11 iunie 1847, evidența deceselor a fost încredințată unui călugăr care făcea lucrul de mîntuială și nu așa de scrupulos ca Sfîntul Kallinik. Astfel, la fila 32 din manuscris, citim:

«**1847 Iunie 11:** au răposat Isachie monah ascultător la vîrzarie de vârstă ca de ani 46, rumân. Iar de aici înainte, Sfîntul Kallinik intervine cu următoarele: «moartea e-au fost grabnică, că să cam împotriva canoanelor monastirii, mai vîrstos cu mîncarea cărnii și îndată s'au secerat din veață, nici vreme de ispovedanie n-au avut».

Mai departe continuă tot Sfîntul Kallinik:

**1848 Marie 9:** au răposat Isidor monahul ce șădea în București, care tot în casă — și s-au călugărit, care case sântă pe Podul Beilicului. sânt dăruite de răposat monastiri i Cernicăi, un(de) s-au și îngropat, spre a sa veșnică pomenire și a tot neamul său.

**1848 Mart. 30:** au răposat Chesarie shimonah postăvar, de vârstă ca de 70 ani, rumân, pămîntean.

**1848 Iunie 19.** Simbătă au răposat pâr. arhereu Dometie Stratonichieas de coleră în București, la metohul Episcopiei Râmnicul; și fiind călugăr din sf. monăstire Cernica s'au adus de s'au înmormîntat tot în Cernica, ca de ani peste 70; român. de peste Dunăre, sau după vorba de opște Coțovlah.

**1848 Sept. 29.** S-au dat opștescul sfîrșit pâr. Ignatie ieroshimonah au viețuit în monastire 43 ani; au fost om foarte duhovnicesc, împodobit cu smerenie și ascultare și înfrînare; român pământean de vârstă ca de 65 ani.

**1849 Ianuarie 2.** Duminecă au răposat pâr. duhovnicul Iachint ieroshimonah: au fost cămărașu al monastirii al împărțitului hainilor, de opște, de vârstă ca de 60 ani, român din Slatina.

**1849 Inuarie 16;** au răposat pâr. Gavriil ieromonah proiu. Znagovan, au dat moșioara Bărbăteasca mon. C., au fost ca de 60 ani, român pămîntean din București; fost-au și eclisiarh Sf. Mitropolii.

**1849 Ianuarie 19:** au răposat Isihie monah, ascultător la moară, român ca de 40 ani.

**1849 Mai 26:** au răposat pâr. Simeon shimonah român de neam, de vârstă peste 70 ani; au fost ascultător, priimitor de străini la odale, la grajdul mosafirii lor; au săzut în monastire aproape de 20 ani.

**1849 Iunie 20:** au răposat pâr. Sabatie shimonah de vârstă ca 70, român pământean. ascultarea e-au fost peste plugurile de arat.

**1849 Noembr. 8:** au răposat pâr. Prohor; iar în shimă numit Pahomie: schimonahul român de vârstă peste 50 ani umbla după milostenie de ascultare.

1849 Noembr. 26 : Sâmbătă au răposat păr. Ipatie schimonahul, ascultare a avut tipicar al bisericii. De vîrstă ca de 70 ani, român pămîntean, bun călugăr fără -ponos, ascultător, smerit, călugăr din anul 1827 Noembr. 10.

1849 Dicheș. 20 : Marți au răposat păr. Filaret ieroshimonan român pămîntean în vîrstă ca de 70 ani ; au fost preot de mir, s-au călugărit la anul 1835 April 6 ; ascultarea e-au fost a umbla pînă sate, de a căpăta bucate, grău, porumb și altele pentru trebuința opștii.

1849 Dicheș. 24 : au răposat păr. Ghelasie shimonahul, român, de vîrstă ca de 40 ani, nacealnic la bolnița opștii părinților Cernicăi ; au fost și cântăreț la biserică.

1850 Ianuarie 28 : Sâmbătă au răposat păr. Kallinik ieroshimonah ; au fost călugăr de aicea din monastire Cernica și diacon și au eșit din monastire la Moldavia unde s'au făcut preot din anul 1804 ; acum la anul 1848 s-au întors la metania sa. S-au îngropat în shimă unde ș-au dat opștescul sfârșit. Au fost român pămîntean, de vîrstă ca peste 75 de ani.

1850 septembrie 17. Duminecă au răposat păr. Ioanichie iromonah bolgar de neam ca de 35 de vîrstă».

Aceasta este ultima însemnare ca stareț a Sfîntului Kallinik, în acest manuscris înainte de a pleca ca Episcop la Rîmnîcu-Vîlcii. Era un fel de adio de la companionii săi de obștejîtie, pe care-i condusese în viața de toate zilele, și își lua astfel, și bun rămas, de la cei trecuți întru veșnicie.

### III

În manuscrisul Academiei R. S. Române, cu nr. 1984, adus de la Mînăstirea Cernica, și care are înfățișarea unui «miscellaneum», se cuprind mai multe opuscule care provin de la Sfîntul Ierarh «Kallinik». Pe prima foaie a acestuia se citește: «Această carte este dată de Prea Sfinția sa părintele Episcop R-mnicului Noului Severin Monahului Ilarion Cernicanu.

1867 Ghenarie 15

M. Ilarion

Aceasta înseamnă că manuscrisul a fost în posesiunea Sfîntului aproape pînă la sfîrșitul vieții sale. Lucrările nu sînt scrise de mîna sa, ci numai dictate și întărite cu semnătura lui : «Kallinik nevrednic arhim. al Sf. mon. Cernicăi». Unul din aceste opuscule are data de 1846, Sept. 10. Pe ultimul stă scris : «† Kallinik Râm. fostul stareț opștii». Din acest «miscellaneum» am ales «Indreptările», mai precis «Pravila» călugărească fixată de sfînt și după care s-a condus «obstejîtia» Cernicăi în cei 32 de ani ai stăreției sale și poate și cea dela Frăsinei-Vîlcii. Iată-o aici :

«Fraților și părinților, voesc să grăesc cătră dragostea voastră, acelea care ajută cătră folosul sufletului și mă sfiesc cunoscîndu-mi nevrednicia mea, martor îmi este Xs. adevăru că pentru aceasta dea pururea voeam a tăcea și nici a căuta în sus sau față de om a vedea fiindcă am pre stiința mea care mă osîndește, căci m-am rînduit ca să fiu povățuitor al vostru cu nevrednicia, ca unul ce știu calea, eu cel ce nici pre cele din naintea picioarelor mele nu le știu nici am început calea care duce cătră Dumnezeu. Deci și scărbă nu puțină am în sufletul meu pentru că mai ales să fiu povățuitor voă prea cinstiților, eu zmeritul care eu mai virtos am trebuință de povățuitor, ca cea ce sînt de cît toți înai de preumă : fiindcă cuvînt lucrător și mărturisit din viață nu am, ca să vă învăț și să vă aduc aminte poruncile lui Dumnezeu de vreme ca acelea care voi să le grăesc știu că nici una dintrînsele n'am lucrat că Domnul nu pre cel ce grăește îl fericește, ci pre cel ce mai întii de a grăi au lucrat, că zice, fericit cel ce face și învață : acesta mare să va chiema întru împărăția cerurilor ; că pre un dascăl ca acesta și ucenicii auzindu-l să sîrguiesc ai urma, nu atîta să folosesc din cuvînt, cît din faptele cele bune să desteaptă a-i urma siliți sînt : care la mine nu sînt, nici vre un lucru bun nu fac, ci vă rog pre voi iubitor frați să nu priviți la viața mea răspîdită, ci la poruncile lui Dumnezeu, și la învățăturile sfinților părinților noștri, că aceea nimic n'au scris



nici au învățat, pînă mai întîi au făcut cu lucrul. Deci cum zic facă-să noa de obște poruncile lui Xs: care la cerio pre noi cătră Dumnezeu ne duc, că deși multe căi ne zugrăvește cuvîntul, dar cu adevărat, după firea și puterea să împart, că din multe lucruri și fapte făcînd începutul la împărăția cerului ne silim a ajunge. Însă fapte bune ale bărbaților celor duhovnicești sînt Dragostea, Credința Nădejdea, iar mai virtos Dragostea, care iaste început și sfîrșit al tuturor faptelor bune, care de nu o are cineva, strein iaste dela Dumnezeu, că însăși Xs a zis că de veți avea dragoste între voi veți fi ucenici ai miei, iar cea ce nu are dragoste ci uriciune, ucigaș de oameni iaste, după cuvîntu Domnului. Deci fiindcă și noi proștii ne am adunat într-acest sfînt lăcaș, ca să păzim sfintele porunci, care ne-au dat nouă Domnul însuși, și prin sfinții săi, care cu o unire toți ne învață a avea dragoste, pace, unire, ascultare, trăire vie, smerenie, răbdare, mulțumire întru toate fără de care nu vom vedea pre Xs., nici împărății lui nu ne vom învrednici.

Aceasta iaste dator fiește carele din noi, să păzească mai întîi pravila Sfintei Biserici, cele șapte laude fără lipsă, ascultarea, masa de obște, buna orîndueală, zmerenia, tăerea voi, tăcerea buzelor, rugăciunea lui Is.: neîncetat în gură, în minte, în inimă, să o avem ca să ne folosim de șederea în mănăstire cu chip călugăresc; să avem umbletul liniștit, portu zmerit, hainele de lînă, de pînză, negre, iar nu altă vâpsea sau altă materie, blanele de oae, de capră, mîncarea, pește, lapte, brînză, oao cînd va fi slobod, iar carne nu, nici în mănăstire, să nu mînce, iar care va călca vre una dintr-acestea, va fi ca un păgîn și vameș adunării de obște. Iar întimplîndu-se să cază cineva în vreunele ca acestea (sic) Iar întimplîndu-se vre unuea cădere din buna orîndueală, din îndemnarea diavolului, cu acesta mai jos însemnata îndreptări, să se canonisească, și să se îndrepteze, ca să nu rămîie cu diavolul, în osînda de veci muncindu-să, ci prin priimirea pocăinții să cîștige mila lui Dumnezeu.

#### Cap. 1

Cei ce să duc la circiumi prin sate, mai virtos noaptea, să se certe cu 39 lovituri la spete și cu 24 ceasuri închiși în beci, fără pîine și fără apă și cu 100 metanii la ușa bisericii. Iar mai făcînd a doaoară cu asemenea canon să se certe. Iar a treia oară de va mai face să se bată și să se gonească și hainile să i să oprească.

#### Cap. 2

Cu asemenea canon să se canonisească și cei ce vor fura orice lucru, și cei ce vor merge la schitu de călugărițe fără blagoslovenie.

#### Cap. 3

Cei ce nu să scoală la slujbă bisericii noaptea, să facă 100: închinăciuni, la pavecerniță înainte bisericii și cînd es pîrînții din biserică, cu genunchile plecate, la pămînt, să zică: ertați-mă că n'am venit la slujba bisericească; asemenea și cei ce nu vin la ceasuri la vecenie, la pavecerniță, cu asemenea canon. Iar de a rămas pentru vre o neputință, sau ascultare, sau pricină binu-cuvîntate, să se mărturisească la duhovnic să-l iarte.

#### Cap. 4

Cine fac adunări, la mîncare, la băutură sau la vorbe deșarte, mai virtos seara, cu 100: metanii la ușa bisericii să se canonească; iar făcînd și a doaoară, cu 39: lovituri să se înțeleptească iar a treia oară mai făcînd, să bată și să se gonească, ca să se înțeleptească și alții să nu facă acest rău, că dir adunări iasă toată răutatea.

#### Cap. 5

Cei ce vînd orice haină de obște ce i s-a dat ca să o poarte 100: metanii înaintea bisericii, și 30 lovituri la spete și altă haină să nu i să dea.

*Cap. 6*

Cei ce înjură sau dau dracului sau afurisesc, sau fac strigări mirenești, lu 39: lovituri la spate să se înțeleptească.

*Cap. 7*

Cei ce cîrtesc pentru orice lucru, sau hulesc, sau zavistuesc: 30: metanii să-i dea Duhovnicul să facă, și de nu să va părăsi, și va mai face să se bată și să se gonească.

*Cap. 8*

Cei ce pun mîna, și iau fără blagoslovenie, orice lucru de mîncare, sau alt ceva oriunde va fi, fără voea nacealnicului, acelei ascultări, cu 39: metanii înaintea bisericii să se pocăească și să fie erlat.

*Cap. 9*

Cei ce nu păzesc slujba bisericii, cele șapte laude și ascultarea de obște și mărturisirea la Dhvnic și împărtășirea sfintelor taine, să se gonească din obște ca un ciomat, să nu molipsească și pă alții.

*Cap. 10*

Cei ce nu să supun nacealnicilor prin ascultări, și răspund împotriva cu 30: metanii să se canonească. Iar mai făcînd a două oară, și a treia oară cu citeva lovituri să se înțeleptească, iar neîndreptîndu-se să se gonească.

*Cap. 11*

Cine se va îmbăta: post 40 zile de vin și de rachiu. Iar mai făcînd a două oară, sau a treia oară 39: girbace, și 24 ceasuri închis fără mîncare.

*Cap. 12*

Tinerii, vin și rachiu, fără de mare neputință să nu bea. Iar cine va îndrăzni mai jos fiind de 30 de ani, nu să va folosi și sînt și supt neblagoslovenia noastră că binecuvîntarea întărește casa cea sufletească a fiilor; iar blestemul o risipește.

*Cap. 13*

Cine va vinde sau va cumpăra or ce rogodelie ca un mirean 30: metanii să facă, iar nepocăindu-se cu 39: lovituri să se înțeleptească. Iar ajutîndu-se unul pă altul în drept de schimb, spre pildă unul să-i coasă, altul să-i facă ciorapi, sau să-i dea de ale mîncării ceva, sau cinstindu-l în drept bacșiș cu cevași sînt iertați.

*Cap. 14*

Cine va mînca carne ori în minăstire sau afară: 2: ani să nu să împărtășească. Iar îndemnînd și pă alții cu 39: toage să se certe, și să se blesteme de tot soboru.

*Cap. 15*

Cine să vă trimite de ascultare pă afară, și nu să vă purta cinstit, ci va intra prin cîrciumi, va mînca, va bea și se va grozăvi făcînd ocară chipului monahicesc cu 39: toage și 300: metanii înaintea ușii bisericii, și 40: zile post pîine și apă; să fie cu aceasta.

*Cap. 16*

Cine nu este la ascultare de obște să-ș spue pricina nacealnicului ascultări, ca să-l iarte; iar fiind din lenevire sau din vicleșug ne eșirea, cu 12 : metanii la ușa bisericii să se pocăească.

*Cap. 17*

Cine fuge de la ascultare, mai înainte de slobozirea tuturor, iarăși cu 12 metanii să se pocăească.

*Cap. 18*

Cine spune desertăcioni sau glume în sobor, și face pă alții de rid sau îi ține din lucru cu 12 : metanii să se canonisească.

*Cap. 19*

Cine nu păstrează hainele sale, să le cirpească, să le scuture, să nu se mănince de molii, sau să putrezească; unnea ca aceleia să nu se dea altă haină la soroci de dat și să se canonisească cu metanii la ușa bisericii după măsura greșalii. Iară sorocu datu hainilor : rasa ani (lipsă); dulama ani (lipsă), cămașa, izmene, iminei : cite doă perechi pă an; iar kuculion sau scufie la doi ani una.

*Cap. 20*

Cine va băga mueri sau copii prin chilii, și-i va ține fără blagoslovenie, fie măcar mumă-sa, sau soră-sa, sau frate-său cu 50 : metanii să se pocăească, iar mai făcînd după aceasta, cu 39 lovituri să se înțeleptească.

*Cap. 21*

Cine merge la arhondărie, sau la portărie, sau la odae, în vreme cînd se află mosafiri, mai virtos parte femeescă, nefiind chemat cu vreo trebuință, cu 12 : metanii să se pocăească. Iar mai făcînd și după aceasta, tu 39 : lovituri să se înțeleptească.

*Cap. 22*

Cine să va trimite de ascultare pă afară, și va urma nevoea să mănince la vreo gazdă și să va întîmpla să fie și vreo față femeescă la masă fie măcar și rudenia să spue duhovnicului său, și cu 50 : metanii să se canonisească, iar mai urmînd și după aceasta îndoit să-l canonisească. Iar în mănăstire nu iaste ertat să mănince nici cu măsă, nici cu soru-sa.

*Cap. 23*

Cine va pune mina unul pă altul glumînd sau îmbrîncindu-să cu 50 : metanii, la ușa bisericii, să se canonisească.

*Cap. 24*

Cine din tineri vor avea dragoste între dinșii, și poruncîndu-li-să să se depărteze unul de altul și nu vor urma, cu 39 : lovituri să se înțeleptească; iar neîndreptîndu-să, să se gonească unul care va fi mai fără rușine.

*Cap. 25*

Cine va ridica mina și va da în fratele său cu mina, sau cu lemn, sau cu bulgăr, asemenea să fie și el lovit, făcînd și metanii la ușa bisericii și loviturile metaniile să i se dea după cum îi va fi fost greșalele.

*Cap. 26*

Cine va găsi vre un lucru pierdut, să-l aducă la ușa Bisericii și văzîndul toți și necunoscîndu-l cu știrea noastră sau a duhovnicului, să fie al lui, iar nearătîndu-l la duhovnic, nici aducîndu-l la biserică să se canonisească ca un fur.

*Cap. 27*

Cine va lua carte de obște și nu o va păstra, și să o ducă iar de undă au luat-o, cu 12 : metanii să se canonisească, iar cine va lua cu știre sau și fără știre și o va tăinuși sau o va strica, cu 39 : lovituri să se înțeleptească, iar mai făcînd și după aceasta ca un fur de cele sfinte să se certe.

*Cap. 28*

Cine nu umblă, pînă minăstire cu bună orînduială, cu mîinile strînse la piept, și cînd trece pînă lîngă vreun părinte, sau frate să-și plece capu, și să zică blagoslovești, ci umblă numai în dulamă, sau cu picioarele goale, sau uin miini, cu 12 : metanii la ușa Bisericii să se canonisească, iar ne îndreptîndu-se și după aceasta, cu 39 : lovituri să se înțeleptească.

*Cap. 29*

Cine cîntă mirenește, din gură, sau cu orice instrument sau joacă sau azvîrlă or cu ce, cu 50 : metanii la ușa bisericii să se pocăească, iar mai făcînd și altă dată cu 39 : lovituri să se înțeleptească.

*Cap. 30*

Cine vorbește în biserică în vremea sfintei slujbe cu 12 : metanii să se pocăească.

*Cap. 31*

Cine nu șade pînă la sfîrșit la slujba bisericii, mai cu seamă în vremea sfintei leturghii și va eși mai înainte de slobozenia dela preot fără pricină binecuvîntată, de boală, sau neputință, sau ascultare, cu 50 : metanii să se pocăească ca să nu rămîie supt blestemul celor șapte sfinte soboare.

*Cap. 32*

Cine nu ține la orice lucru ce-l face, cătră năcealnic sau cătră fratele cel din preună cu el nu zice blagoslovește părinte, sau frate să fac cutare sau cutare lucru, cu 13 metanii să se pocăească.

*Cap. 33*

Cine să lăcomește Lunea, Miercurea sau Vinerea a tot anul la vin, sau unt de lemn nefiînd slavoslovie, sau nefiînd bolnav cu 50 : metanii să se pocăească, iar cine îndrăznește, Marțea sau Joea la pește în postul Nașterii, sau al sfinților Apostoli nefiînd slavoslovie: post o zi de pline și de apă, și 50 : metanii. Că auzim pre Domnul Xs. zicînd către sfinții săi Apostoli că de nu va prisosi dreptatea voastră în faptele cele bune mai mult decît a Fariseilor nu veți intra întru împărăția cerurilor, cu cît mai vîrtos noi monahii care ne-am făgăduiț lui Dumnezeu a petrece toată viața în post, în rugăcione, în viață fără prihană ca să fim lumina lumii iar nu zîmteală și să petrecem fără zîmteală acestor canoane, că canoanele și certările sînt pentru cei fără orînduială, iar cel ce face binele are mare laudă de la Dumnezeu și de la oameni că cu urmarea lui cea bună pre mulți folosește.

## Cap. 34

Cine nu păzește masa de obște afară din cei ertați, sau în grele ascultări, nu li să dea bucate de obște, ci rămășițele ce vor rămîne după masă să le dea și lor și sffrșiturile de piine.

## Cap. 35

Nimenea din frați sau călugări nu sint ertați a purta alte haine afară de lînă și de plnză, și cu vâpsea neagră, și blane de oae și de capră. Iar cine va îndrăzni să poarte altă materie, sau altă vâpsea, sau își va împodobi chilia cu așternuturi muerești, să nu fie erata a le avea acestea. Iar cine le va avea, să le lepede și cu 50: metanii să se pocăiască, că noi am venit în mănăstire la zmerenie iar nu la deafrinare.

## Cap. 36

Toți frații de obște noi începători, în vremea sfintei slujbi în biserică să nu șază în străini fiind vre un părinte fără strană; ci să iasă ca să șază părinții, și cînd merge la închinăciunea sf. icoane, sau sft. Evanghelie sau cînd cădește preotul, să-s ia scufia din cap, și așa să facă închinăciune, și să dea cinste tuturor, ca să se facă călugăr bun, iar neurmînd într-acest chip să se canonisească cu metanii la ușa bisericii și neînțelepțindu-se să se gonească, că mai bine iaste să fie mirean bun, decît călugăr rău.

## Cap. 37

La toate capetele de mai sus cite s-au pus lovituri să se urmeze la cei dîrzi și semeți. Iar cei ce primesc cu zmerenie canonul pocăinții, în locul loviturilor, să li se dea metani \*.

Kallinik nevrednic arhim. al Sf. Mon. Cernichi.



Textul a fost dat și de Pr. Dr. D. Furtună în «Ucenicii Sfintului Paisie», cu mici schimbări.



# ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

---

## PREDICI

### LA DUMINICA IZGONIRII LUI ADAM DIN RAI • MIJLOACELE RIDICĂRII OMULUI DIN PĂCAT

Cu ziua de miine începe, pentru noi toți creștinii, pregătirea pentru marea sărbătoare a Învierii Domnului. Se cuvine ca în această sfântă zi să dezlegăm legătura păcatelor noastre și cu adincă smerenie să cugetăm la mijloacele cele mai eficace care duc la îmbunătățirea vieții noastre creștinești aici pe pământ.

Din Sfinta Evanghelie care s-a citit azi, desprindem următoarele idei:

a) iertarea creștinească; b) postul adevărat; c) comoara cea mai de preț, adică faptele bune, mijloace care duc la îmbunătățirea vieții noastre sufletești și trupești.

Știut este că apropierea de Hristos nu o putem face decît prin post și rugăciune. Starea noastră de rugăciune în fața lui Dumnezeu trebuie să cuprindă însă condițiunea împăcării cu semenii noștri și de aceea în fața lui Hristos noi nu putem veni decît luminați de gîndurile curate ale iertării greșalelor pentru că așa cum poate că și noi din dorință deșartă sau din judecată pripită am greșit Tatălui ceresc, tot așa ne-au greșit și ei nouă. În Rugăciunea Domnească se spune: «și ne iartă nouă greșalele noastre precum și noi ieruăm greșiților noștri» (Matei VI, 12) și cum putem cere noi lui Dumnezeu iertarea păcatelor noastre de voie și fără de voie, cînd noi venim în fața Lui cu inima impietrită și cu gînduri de ură împotriva semenului care de voie sau fără de voie ne-a greșit? Trebuie să știm că înțelepciunea Vechiului Testament (Înțelept. Sol., XII, 2) spune: «Pentru aceea (Tu Doamne) pedepsește cu măsură pe cei ce cad și cînd păcătuiesc le deschizi ochii și-i dojenești, ca să se lase de răutatea lor și să creadă întru Tine».

Rostind în fața lui Dumnezeu o rugăciune cu inima «împietrită de a nu ierta altuia ceea ce ne-a greșit», ne osîndim singuri. De aceea și spune Sfinta Evanghelie: «căci de veți ierta oamenilor greșalele lor și Tatăl vostru cel ceresc vă va ierta greșalele voastre iar de nu veți ierta oamenilor greșalele lor, nici Tatăl vostru cel ceresc nu vă va ierta greșalele voastre» (Matei VI, 14—15).

Iertarea noastră trebuie să fie însă faptică: o iertare din cuget curat cu o faptă corespunzătoare în viața de toate zilele. Aducînd în fața lui Dumnezeu prinosul curat al unei rugăciuni plină de iertare față de cei ce ne-au greșit, putem nădăjdui în Hristos întru carele avem răscum-părare prin Singele Lui, adică iertarea păcatelor, cum spune Sfintul Apostol Pavel (Col. I, 14).

Am spus că din Sfinta Evanghelie ce s-a citit astăzi desprindem și învățătura despre post. După învățătura Bisericii noastre ortodoxe, postul este înfrînarea de bunăvoie, în parte sau în întregime, de la mîncare sau băutură cum și de la plăcerile trupești.

Cum trupul face legătura organică cu sufletul se înțelege că lăcomia, beția sau desfrînarea unuia duc la descumpănirea celui alt și deci sufletul iese din făgașul purtării sale cuviincioase, și se umple de zavistie, duș-mănie, invidie, clevetire, pismă, ceartă, gînduri rele și dorințe deșarte și păgubitoare, care arată că și el este descumpănit. Asemenea manifestări determină mulțime de neînțelegeri, certuri, înăspresc legăturile și îngreuiază viața. Bineînțeles că noi creștinii nu ne putem apropia cu o asemenea stare sufletească și trupească de marele praznic al Învierii Dom-nului, ci trebuie să ne pregătim o altă stare, potrivit acestei mari săr-bători.

Postul, spune Sfintul Simion al Tesalonicului, este lucrul lui Dum-nezeu... este omorîrea (păcatelor) trupului, că acesta hrănindu-se (cu ticăloșii) ne-a făcut morți; și izgonirea patimilor este postul, căci lăcomia întărită patimile trupului» (după *Cart. de min.*, p. 336). Postul deci întărește trupul și ușurează sufletul. Sfintul Ioan Gură de Aur afirmă că «postul potolește sburdăciunea trupului, înfrînează poftele cele nesă-țioase, curăță și înaripează sufletul, îl înalță și-l ușurează» (*Idem*, p. 337).

«Să postim post primit, bine-plăcut Domnului», spune cîntarea Trio-dului, «postul cel adevărat care este înstrăinarea de răutăți, înfrînarea limbii, alungarea miniei, depărtarea de poftă, de clevetire, de minciună și de jurămîntul mincinos».

Că postul este poruncă dumnezeiască, n-avem decît să ne gîndim la porunca pe care a dat-o Dumnezeu celor dintii oameni: «și a poruncit, — spune dumnezeiasca Scriptură —, Domnul Dumnezeu lui Adam, zî-cînd: din toți pomii grădinii veți mîncă, dar din pomul cunoștinței bine-lui și răului să nu mîncîci, fiindcă în ziua în care vei mîncă, vei muri» (Facere II, 16—17). Cuvinte adînci și semnificative pentru noi creștinii care astăzi serbăm Duminica izgonirii lui Adam din Rai.

Porunca postului ne poartă cu gîndul pe muntele Sinai, unde Moisi, postind 40 de zile, a putut vedea slava lui Dumnezeu și primi slovele «legii vechi», pe muntele Horeb, unde profetul Ilie va întîlni prezența lui Dum-

nezeu. Ne arată de asemenea pe niniviteni, scăpînd, printr-un post de 40 de zile de pedeapsa păcatelor lor anunțate prin profetul Ioan, și ne ducem apoi pe muntele din pustia Iordanului spre a vedea pe Hristos postînd 40 de zile înainte de a da lumii «legea cea nouă», ceea ce înseamnă că prin post se obține înălțarea spiritului deasupra vieții trupești și se ating înaltele culmi spirituale, unde se deschid zările veșniciei și unde omul se unește cu Dumnezeu.

Postul adevărat creștinesc este veselie pe chipul omului, este faptă tainică adusă ca cinstire curată lui Dumnezeu. De aceea și spune Sfînta Evanghelie: «Cînd postiți nu fiți triști, ca fățarnicii... ci unge capul tău și fața ta o spală ca să nu arăți oamenilor că postești și Tatăl tău... care vede toate îți va răsplăti ție (Matei VI, 16—18). Nimic din ceea ce este fățarnicie nu poate să ajute, căci postul nu este pus spre omorîrea vieții trupești, ci spre prelungirea ei și mai presus de toate pentru exercitarea voinței noastre în cele ale virtuților creștinești. Pentru aceasta și spune Sfîntul Ioan Gură de Aur: «Postiți? Arătați-mi-o prin fapte. Cum? De vedeți un sărac aveți milă de el, un dușman, împăcați-vă cu el, înconjurați-l de un nume bun, nu-l invidiați. Nu numai gura și stomacul vostru să postească, ci și ochiul și urechile, și picioarele și miinile voastre și toate mădularele trupului vostru. Miinile voastre să postească rămîind curate de răpire și de lăcomie. Picioarele nealergînd la priveliști urite și în calea păcătoșilor. Gura trebuie să postească de sudalme și alte vorbiri rușinoase (*Învățătura de Credință...*, p. 342).

A stărui în neiertarea greșalelor semenilor noștri, a lăcomi la dulceața plăcerilor acestei vieți, înseamnă a ne aduna comori trecătoare care dispar. Luxul hainelor poate fi mîncat de molii, strălucirea obiectelor este mîncată de rugină, iar banii — pot dispărea foarte ușor. Nimic din ceea ce întrade necesitatea unei vieți normale, nu are durabilitate. Durerea este însă că uneori asemenea disensiuni sînt create chiar de creștini uitînd de legea lui Dumnezeu, legea dragostei și a bunei înțelegeri între oameni.

Prin rugăciunea sfîntă, întărită de iertarea păcatelor primită din partea lui Dumnezeu, prin post nefățarnic și faptă bună săvîrșită din prisosul inimii creștinești, ne agonisim averea cea mai de preț, pe Hristos.

Dacă primii oameni au prețuit îndemnul diavolului și au lepădat ascultarea de Dumnezeu, noi trebuie să reluăm ascultarea de Dumnezeu; dacă ei au adoptat mîndria, noi trebuie să îmbrățișăm smerenia; dacă ei s-au supus lăcomiei, noi trebuie să ne impunem înfrînarea; iar dacă ei au supus trupurile lor necurăției și păcatului, noi trebuie să ne străduim a ne curăți și a sfinți trupurile noastre făcîndu-le temple ale Duhului Sfînt. Aceasta înseamnă că în locul mîndriei apare smerenia; în locul neascultării de Dumnezeu, apare pocăința și întoarcerea către Domnul; în locul lăcomiei apare postul și înfrînarea și în locul înstrăinării de Dumnezeu se ivește credința, pietatea și rugăciunea; în locul egoismului își face apariția altruismul și jertfirea de sine; locul degradării îl ia sfințenia și demnitatea, iar pe cel al tendinței de stăpînire îl ia devotamentul slujirii pentru aproapele. În sfîrșit, în locul preocupării pentru desfătări



egoiste apar apoteozate de Mintuitorul pe Golgota răbdarea, iubirea și jertfa pentru binele oamenilor.

În această clipă de Sfântă liturghie, gândurile noastre trebuie să se suie spre culmile cele mai înalte ale trăirii noastre creștinești.

De mâine, Biserica ne va pune în față, pas cu pas, scara apropierii de Hristos. De vom jertfi prin puterea lui Hristos deprinderile rele și patimile zguduitoare, vom învia cu Hristos la o viață nouă, de împăcare cu noi și cu semenii noștri, împăcare care aduce pace sufletească și iubire între oameni pentru care militează de veacuri Biserica lui Hristos.

Să ne rușinăm, așadar, în fața lui Dumnezeu de greșalele noastre și să nădăjduim nestrămutat că Dumnezeu ne va mintui. Izgonirea lui Adam și Eva a existat, dar și împăcarea lor cu Dumnezeu a venit prin Hristos, pentru jertfa căruia Dumnezeu le-a iertat păcatele.

Să pășim deci cu nădejde creștinească în marele post al Învierii Domnului iertînd greșalele celor ce ne greșesc, înfrînîndu-ne de la fapte rele, adunîndu-ne prin fapte bune, comori în cer care niciodată nu vor pieri. Amin !

Pr. DUMITRU GAINA



## LA DUMINICA A II-a DIN POST ÎNDATORIREA DE A AJUTA PE CEI ÎN SUFERINȚĂ

*«Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni» (Matei XI, 28).*

Cu adîncă înțelepciune sfînta noastră Biserică ne pune înainte, în vremea Marelui Post, cînd creștinul se pregătește pentru Patimile și Învierea Domnului, cîteva popasuri de aleasă pregătire duhovnicească. Sfînta Biserică oferă fiilor ei duhovnicești bogată hrană sufletească, izvor de apă vie plin de adevăr și îndemnuri, de învățăminte și exemple prin care să ne întărim puterile sufletești, încălzîndu-ne inimile spre tot lucrul cel bun. Astăzi, prin cuvîntul Sfîntei Evanghelii despre minunata vindecare a slăbănogului din Capernaum, Biserica ne învață cum pe calea cea aspră a postului creștinul poate să-și curățească sufletul și trupul pentru a primi cu vrednicie pe Cel ce va pătimi și se va jertfi pentru izbăvirea tuturor. Minunata vindecare a slăbănogului, aflat de îndelungată vreme pe patul de suferință, dezvăluie dragostea și bunătatea nemărginită pe care Mintuitorul a arătat-o celor ce aveau nevoie de ajutorul Său. Adresîndu-se mai ales celor păcătoși și în suferință pe care i-a chemat la pocăință și îndreptare, și tămăduind rănile lor sufletești și

trupești, Mîntuitorul ne-a arătat nu numai calea pe care trebuie s-o urmăm, ci ne-a dat nenumărate exemple și îndemnuri din care se desprinde îndatorirea ce o avem cu toții de a veni în ajutorul altora.

După cuvîntul Sfintei Scripturi, Dumnezeu a făcut pe om bun și drept, să se bucure de viața fericită pe care o ducea în comuniunea cu Creatorul. Omul însă n-a știut să păstreze acest mare dar al Creatorului, ci prin păcatul neascultării s-a abătut de la calea adevărului, s-a îndepărtat de Dumnezeu. Lipsit acum de ajutorul divin omul a alunecat tot mai mult pe calea păcatului, făcînd ca asupra lui să se abată suferința, lipsurile și nenorocirile de, tot felul, fie sufletești sau trupești. Căci suferința este o urmare a păcatului, și acest mare adevăr se desprinde și din minunata tămăduire a slăbănogului din Capernaum. Vindecînd pe slăbănog, Mîntuitorul pleacă de la tămăduirea sufletului la tămăduirea trupului. De la păcat la suferință. Mai întîi El vindecă sufletul celui bolnav scoțînd din rădăcini răul, păcatul, de aceea îi zice: «Fiule iertate îți sînt păcatele» (Marcu II, 5). Și după ce i-a curățit sufletul trece și la tămăduirea trupului de boală și suferință, zicînd: «Scoală-te, ia-ti patul și mergi la casa ta» (Marcu II, 11). Dar în mod mai pregnant subliniază Mîntuitorul strînsa legătură dintre păcat și suferință cu ocazia vindecării slăbănogului de la lacul Betezda. Întîlnind pe cel vindecat în templu, Mîntuitorul îi atrage atenția, zicînd: «Iată, te-ai făcut sănătos: de acum să nu mai greșești, ca să nu-ți fie ceva mai rău» (Ioan V. 14).

În nemărginita Sa dragoste și bunătate, Dumnezeu nu a lăsat pe om singur, lipsit de sprijin și de ajutorul divin. Prin trimiterea Fiului Său în lume a căutat să-l scoată din rătăcire, să-l ridice din păcat, restabilind legătura cu Cel care i-a dat viața. «Cînd a venit plinirea vremii — cum spune Sfîntul Apostol Pavel — Dumnezeu a trimis pe Fiul Său cel născut din femeie, născut sub lege, ca să răscumpere pe cei de sub lege, ca să primim înfierea» (Gal. IV. 4—5). Și cu adevărat Mîntuitorul s-a făcut asemenea nouă luînd trup omenesc prin nașterea din Sfînta Fecioară, fără de păcat fiind, ca luînd asupra Sa păcatele noastre să ne arate calea pe care mergînd putem ajunge fii ai Tatălui ceresc. El vine în lume «ca lumea viață să aibă și mai mult să aibă» (Ioan X. 10). Vine să lumineze sufletele prin cuvînt, să mîngieie inimile prin îndurare, să vindece rănile sufletului și ale trupului prin puterea Sa tămăduitoare, deschizînd tuturor calea spre viața cea fericită și veșnică. Chemarea pe care a adresat-o neîntrerupl mulțimilor care-l înconjurau a fost: «Veniți la mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni» (Matei XI, 28). Cu adevărat tămăduirea sufletului și a trupului celor păcătoși și în suferințe, a fost una din latură esențială a activității Mîntuitorului. În tot timpul pe care l-a petrecut în mijlocul oamenilor, pentru a căror izbăvire venise, Mîntuitorul n-a încetat ca prin multimea minunilor săvîrșite să dovedească opera Sa de îndurare și binefacere, dăruind omenirii pacea, sănătatea sufletească și trupească de care avea atîta nevoie și spre care era mereu în căutare. Sfînta Scriptură stă ca mărturie neîndoielnică pentru nenumăratele tămăduiri ale Celui care a venit în lume ca pe cei din lume să-i tămăduiască și să-i mîntuiască.

Cînd doi dintre ucenicii Sfîntului Ioan Botezătorul vin să-l întrebe dacă El este Mesia ce avea să vină, Mîntuitorul le răspunde: «Mergînd spuneți lui Ioan cele ce auziți și vedeți: Orbii văd și șchiopii umblă, leproșii se curățesc și surzii aud, morții înviază și săracilor li se binevestește» (Matei XI, 4—5). Vestea faptelor sale minunate se răspîndise pînă departe, încît cei ce erau în suferințe și în nenorociri de tot felul îl doreau, îl căutau, se grăbeau să-L afle ca să se împărtășească de cuvîntul Său aducător de viață și să primească de la El harul tămăduitor de toată suferința și boala sufletului și a trupului (Luca V, 15). Nimic și nimeni n-a putut pune stavilă dorinței și ardoarei cu care mulțimile suferinde se îndreptau spre cel de la care așteptau cuvîntul de mîngîiere și alinare sufletească, de vindecare a trupurilor lor bolnave și lipsite de puterea dătătoare de viață. Și Mîntuitorul a îmbrățișat pe toți cu aceeași dragoste, cu aceeași bunătate și cu aceeași îndurare. Oricînd și în orice împrejurare El n-a încetat să reverse harul Său binefăcător peste cei ce-L căutau dovedind toată încrederea în puterea Sa divină. «Și ieșind Iisus — spune Sfîntul Evanghelist Matei — a văzut mulțime mare și i s-a făcut milă de ei și a tămăduit pe bolnavii lor» (Matei XIV, 14).

Cînd Mîntuitorul și-a arătat prin cuvînt și fapte toată dragostea, bunătatea și mila Sa față de cei ce erau în suferință și pătimeau sufletește și trupește, tămăduindu-i, ne-a dat nu numai simple exemple, ci ne-a pus în față un model și ne-a adresat și un îndemn pe care trebuie să-l urmăm. Îndemnul Său se transformă însă într-o adevărată îndatorire pentru noi cei ce mărturisim credința în El, de a ajuta și noi pe cei ce sînt în lipsuri, în suferințe și în nenorocire. Existența și realitatea suferinței în lume ține de firea noastră. Ea este pretutindeni, mai aproape sau mai departe între semenii noștri, încît ca buni și adevărați creștini avem datoria de a veni în ajutorul celor ce au trebuință de acest ajutor, fie că pătimesc sufletește sau trupește. Sfînta Scriptură ne arată clar că pentru a ajunge la Mîntuitorul și a împlini poruncile Lui, trebuie să avem o credință vie puternică, o credință roditoare în fapte de dragoste, de milă și îndurare, de bunătate și de binefacere față de aproapele nostru, care este orice om fără vreo deosebire de neam, de vîrstă sau de credință. «Frații mei — spune Sfîntul Iacob — ce folos este de ar zice cineva că are credință, iar fapte nu are? Oare poate credința să-l mîntuiască? Căci de vor fi fratele sau sora goi și lipsiți de hrana de toate zilele, și le va zice cineva dintre noi: Mergeți în pace și vă încălziți și vă săturați, și nu le-ar da cele de trebuință trupului, ce folos ar fi? Așa și credința dacă nu are fapte, este moartă» (Iacob II, 14—17). Împărăția cerurilor, după cuvîntul Mîntuitorului, nu va fi obținută de cei care se laudă întru credința lor și se roagă lui Dumnezeu cerîndu-I ajutorul, dacă n-au împlinit poruncile Lui: «Nu oricine îmi zice mie: Doamne! Doamne! va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu, care este în ceruri» (Matei VII, 21). Și a face voia Tatălui înseamnă a împlini prin fapte poruncile Lui, a lucra cu dragoste, după dreptate, spre pace și bună înțelegere. Înseamnă a dovedi, bunătate, milă și îndurare, binefacere și ajutor față de cei ce ne înconjoară.

Să nu uităm apoi că Dumnezeu l-a făcut pe om ființă socială, merit să-și ducă viața între semenii și cu ajutorul semenilor. Omul nu poate să se desăvârșească pe sine decât numai prin semenii săi căci pentru îndreptarea sa se cer și faptele bune pe care le săvârșește față de aproapele. Sfânta Scriptură mărturisește că la dragostea de Dumnezeu omul nu se poate ridica decât prin dragoste față de semenii săi, căci «cine iubește pe Dumnezeu, iubește și pe fratele său» (I Ioan IV, 20—21). Viața de aici este pentru creștini perioada de pregătire pentru viața cea veșnică. În această viață ei își acumulează rodul bogat al faptelor bune care să le asigure fericirea în viața de dincolo. Iată de ce ei sînt chemați să-și îndeplinească această îndatorire de a lucra întru ajutorarea semenilor lor, mai ales că cel ce ajută pe aproapele său se învrednicește de același ajutor. Cînd vom fi în suferințe, adică, atunci cînd și asupra noastră se vor abate lipsuri, necazuri și suferințe, putem nădăjdui de la cei pe care i-am ajutat, că vor răspunde cu ajutorul lor, îmbrățișîndu-ne cu aceeași dragoste, arătîndu-ne aceeași bunătate și împărtășîndu-ne aceleași binefaceri cu aceeași milă și îndurare pe care le-am arătat-o. Dar pentru creștini împlinirea ajutorării celor în suferințe nu trebuie să vină numai ca o răsplată pentru cele săvîrșite de semenii lui, ci să se facă dezinteresat, totdeauna și față de toți, cunoscînd că «cine știe să facă bine și nu face, păcat are» (Iacob IV, 17). Îndatorirea de a ajuta pe cei în suferințe, nu trebuie apoi să se limiteze numai la cei din jurul nostru, la rude sau prieteni, ci trebuie să îmbrățișăm cu aceeași căldură a sufletului și cu același zel pe toți, chiar și pe cei ce ne sînt potrivnici. «Dacă deci flămînzește vrăjmașul tău, dă-i piine; dacă insetează dă-i să bea... nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele» (Romani XII, 20—21), zice Sfîntul Apostol Pavel, pentru a ne arăta pînă unde trebuie să se extindă ajutorarea noastră.

Cine cercetează istoria primelor veacuri de viață creștină, va constata că exemplul Mîntuitorului de ajutorare a celor în suferințe, în boli și în lipsuri a dat rod în mijlocul celor ce au crezut în El. Încă de la început primii creștini au căutat să-și îndeplinească îndatorirea lor de a ajuta pe cei sărmani și în suferințe. Astfel de la Sfîntul Luca aflăm că încă pe vremea Sfîntilor Apostoli creștinii aveau «toate de obște... și nimeni nu era lipsit între ei... căci se da fiecăruia după cum avea cineva trebuință» (Fapte IV, 32, 34—35). Acel duh comunitar, care prin credința, dragostea și unirea de care erau pătrunși cu toții, a făcut ca din mijlocul comunității creștine să fie îndepărtate lipsurile și suferințele. Mai tîrziu Sfîntul Apostol Pavel a fost cel care a organizat și a dus la Ierusalim ajutoarele creștinilor din Antiohia, Macedonia și Ahaia pentru a împlini lipsurile și a alina suferințele celor de acolo (Fapte XI, 29—30; II Cor. VIII—IX). Istoria bisericească din veacul IV a înregistrat mai ales activitatea de asistență socială desfășurată pe vremea Sfîntului Vasile cel Mare. Despre el ni se istorisește că a înființat diferite instituții de sprijin și ajutor pentru cei bolnavi, lipsiți și în suferințe, ca: azile pentru cei bătrîni, ospătării pentru cei în călătorie și spitale pentru cei bolnavi (Vasiliada). Și creștinii

veacurilor ce au urmat n-au încetat să dea dovadă că și în mijlocul lor se face vădită acea «roadă a Duhului, care este dragoste, bucurie, pace, îndelungă-răbdare, bunătate, facere de bine, credință, blîndețe și cum-pătare» (Gal. V, 22). Căci dacă Mîntuitorul a spus despre sine că «n-a venit să I se slujească, ci El să slujească» (Matei XX, știa că au îndatorirea sfință de a fi în slujba aproapelui și a da tuturor ajutor în toate. Căci după cum toți credincioșii creștini au datoria de a mărturisi dreapta credință prin cuvînt și faptă, ei au în același timp și datoria de a veni prin orice mijloace în ajutorul semenilor lor, «slujind unul altuia prin dragoste» (Gal. V, 13) și «făcînd bine către toți» (Gal. VI, 10).

Dar cum putem noi răspunde la îndemnul Mîntuitorului și cum ne vom împlini îndatorirea de a ajuta pe cei în suferințe. Iată că și aici cuvintele Sfintei Scripturi ne vin în ajutor și ne călăuzesc pașii spre împlinirea a toată dragostea, a toată bunătatea și binefacerea, spre buna înțelegere, spre pace, spre binele obștesc, ca să ne putem bucura de o viață mai bună, mai dreaptă și mai fericită, așa cum se făurește azi în mijlocul nostru. Și după cum Mîntuitorul a tămăduit întii sufletul și apoi trupul celor ce erau în suferințe, și noi avem îndatorirea de a lucra și a ajuta pe semenii noștri la îndreptarea sufletului și apoi la vindecarea trupului.

Pe cei care prin păcat s-au abătut de la calea virtuții, în duhul dragostei și cu toată blîndețea trebuie să-i sfătuim să părăsească păcatul întorcîndu-se la fapta bună. Datori sîntem să ne rugăm pentru izbăvirea semenilor noștri (I Tim. II, 1; Filip, I, 19; Col. IV, 3), iertînd cu ceea ce ne-au greșit, căci astfel și Dumnezeu ne va ierta păcatele noastre (Matei VI, 12). În duhul dragostei creștine, al bunătății și al blîndeții să nu răsplătim răul cu rău, ci la rău să răspundem cu binele, dovedind astfel că sîntem fii ai Tatălui celui din ceruri.

Datoria de a ajuta crește în intensitate dacă ținem seama că după cuvîntul Sfintei Scripturi trupul este creația lui Dumnezeu (Geneza II, 7); că pentru cei ce au primit botezul creștin trupul este «templu lui Dumnezeu în care locuiește Duhul lui Dumnezeu» (I Cor. III, 16), este «templu al Duhului Sfînt» (I Cor. VI, 19), este «vas de cinste, sfințit» (II Tim. II, 21). Mîntuitorul nu numai că a ajutat pe cei ce erau în suferințe trupești, tămăduind toată boala și toată neputința, dar ne-a îndemnat și pe noi la acte de milostenie în acest sens. «Celui ce-ți cere dă-i și de la cel ce voiește să se împrumute de la tine nu întoarce fața ta» (Matei V, 42), este porunca Mîntuitorului, care trebuie să se răsfrîngă în împlinirea ei asupra tuturor (Romani XII, 20—21). Dar ajutorarea celor în lipsuri și în suferințe nu trebuie să se facă pentru a încuraja lenea sau trîndăvia unora. Căci «dacă cineva nu vrea (deși poate) să lucreze, nici să nu mănînce», zice Sfîntul Apostol Pavel (II Tes. III, 10), cunoscînd că «cea mai scumpă comoară pentru om este munca» (Prov. XII, 27). Pe cei bolnavi după cuvîntul Evangheliei, să-i îndemnăm la rugăciune și încredere în ajutorul lui Dumnezeu, dar în același timp să-i îndrumăm și

spre așezămintele obștești de vindecare cerind ajutorul științei medicale, fără a-i lăsa pradă leacurilor profane, superstițiilor și vrăjitoriilor dăunătoare sănătății trupești.

Peste tot în împlinirea acestei îndatoriri, creștinul, pe lângă dragoste, bunătate, îndurare și binefacere, trebuie să dea dovadă de aceeași rîvnă pe care au arătat-o cei patru bărbați, care depunînd toate eforturile au adus pe slăbănogul din Capernaum în fața Celui ce avea să-l tămăduiască sufletește și trupește.

Lucrînd la împlinirea acestei îndatoriri, creștinul lucrează la propria sa izbăvire de păcate. «Cîte sînt adevărate, cîte sînt drepte, cîte sînt cinstite, cîte sînt cu nume bune, orice virtute și orice laudă, acestea să le gîndiți; cele ce ați învățat și ați primit și ați auzit și ați văzut... acestea să le faceți» ne îndeamnă Sfîntul Apostol Pavel, asigurîndu-ne că astfel «Dumnezeul păcii va fi cu noi» (Filip IV, 8—9 Amin !

Pr. Prof. M. CHIALDA



## LA DUMINICA CRUCII SEMNIFICAȚIA CRUCII ÎN VIAȚA CREȘTINĂ

*«Oricine voește să vină după Mine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie» (Marcu VIII, 34).*

Ne aflăm în timpul marelui post prin care ne pregătim pentru luminatul Praznic al Învierii Domnului. În mijlocul acestui post, Biserica a așezat Duminica Crucii. Prin aceasta ea a voit să arate credincioșilor și mai limpede înțelesul și rostul timpului de post pe care îl străbatem înainte de Înviere.

Crucea înseamnă în cugetarea și viața creștină orice luptă cu răul, cu păcatul din noi, cu izvoarele posibile ale păcatului, egoismul; orice luptă pentru curățirea ființei noastre curgătoare de nămolul gîndurilor și simțirilor tulburi și întinate, pentru a o face izvor limpede de viață lăuntrică și exterioară. Crucea este înfrînarea de la pornirile rele și urite, de la lăcomia nestăpinită și egoistă, de la plăcerea care descompune, de la mînie și invidie, de la ura de frați, de la birfire și de la toată fapta neiuuitoare ce vrem să o săvîrșim față de alții. Ca atare crucea înseamnă tăria bărbătească a voinții înțelepte și a minții bine intenționate în fața valurilor pornirilor inferioare din noi. Crucea înseamnă rezistență împotriva asalturilor acestor porniri, înfrînare de la tot ce ne ispitește cu o plăcere

momentană, dar cu urmări rele pentru noi și pentru alții. Crucea înseamnă *răbdare* în purtarea unor greutateți și încercări de care nu putem să scăpăm prin acte pripite, ci ni le îngăduim și mai mult. Crucea înseamnă *cumpătul* și *înțelepciunea* în felul de a răspunde la ofensele și faptele nedrepte ale altora. Crucea înseamnă, cu un cuvânt, stăpînirea de sine, care întrunește în ea înțelepciunea, forța voinței și buna intenție în toate. Crucea e acțiune sau înfrînarea de la o acțiune din vederea largă a legăturilor fiecărui moment în care sîntem puși cu momentele viitoare ale vieții noastre cu viața altora.

Crucea cuprinde în sine și un înțeles de suferință și de multe ori oamenii se opresc mai ales la acest înțeles de suferință al ei. Dar crucea înseamnă și suferință, numai intrucit e înfrînare de la voluptatea unor plăceri care pricinuesc descompunerea ființei noastre, de la dulceața răzburărilor care otrăvesc viața noastră, de la satisfacția unor lovituri date altora din invidie, dar care ne lasă răsucindu-se în chinuri propria ființă. Dacă socotim că aceste plăceri sînt amestecate cu otrăvuri pentru noi înșine, deci că ele se vor dovedi de scurtă durată și de suprafață, fiind urmate de remușcări dureroase, de neputințe apăsătoare și de necazuri grele, nu vom da seama că crucea, ajutîndu-ne să le evităm, nu e propriu-zis producătoare de suferințe, ci mai degrabă ne scapă de suferințe anevoie de vindecat a decăderilor, a dezarticulărilor prelungite uncori în veșnicie, și ne prilejuiește ridicarea la adevăratele bucurii. Cine nu simte o bucurie mai reală, mai înaltă, mai substanțială cînd a putut să se înfrîneze de la pricinuirea unui rău cuiva din cunoștii săi? Cine nu simte o bucurie mai pură și mai durabilă, cînd înfrînîndu-se de la cheltuiala unei mese somptuoase, a putut da unui nenorocit care se tîra fără picioare în noroiul străzii, măcar un sfert din acea cheltuială? Bucuria ce și-a produs-o aplicîndu-și crucea în acele momente, e o bucurie care se înprospătează în el toată viața, nemușcată de regretele chinuitoare de care e urmată orice faptă neînfrînată sau rea.

În vorbirea duhovnicească creștină se spune că crucea topește fantomele înfiripate de ispite, destramă uneltirile celui rău. De fapt există o fantezie a lăcomiei, a invidiei, a urii, care mărește atracția unor lucruri, sau plăsmuiește trăsături antipatice și intenții dușmănoase la cei pe care nu-i iubim. Lăcomia și aplecarea nestăpinită spre plăceri poleește în frumuseți ireale obiectele dorite, iar ura desfigurează cu închipuirea chipul văzut și sufletesc al persoanelor pe care nu le iubim. Prin calmul înțelept al înfrînării, al răbdării, al crucii ne opunem acestor închipuiri înfierbîntate, topim niște false realități produse de răul din noi și prin aceasta oprim și slăbim pornirile noastre inferioare ațîțate de acele false aparente. Răstignim această falsă lume pentru noi și falsă noastră ființă pentru această lume, cum spune Sf. Apostol Pavel restabilind lumea reală și eul nostru adevărat.

Crucea este astfel biruitoare și în acest sens.

Crucea este în primul rînd o stăruire în rezistența față de rău, o stăruire în postul de apărare a ființei noastre de valurile agresive ale ispi-

telor inferioare, care vreau să o cucerească, să o copleșească, să o slăbească, în acest sens și postul e o cruce, iar purtarea crucii înseamnă și ea a sta la post, a păzi postul de apărare a propriei ființe. Toată viața trebuie să ștăm la acest post de apărare, sau să ne purtăm crucea, pentru că în toată viața are loc o năvală a pornirilor inferioare din noi asupra părții conducătoare și răspunzătoare a ființei noastre, pentru a o țiri spre rău, pentru a o îneca în valurile patimilor și neputinței, ca să nu aibă cine se împotrivi în noi răului.

Dar crucea nu trebuie înțeleasă numai în acest sens negativ, sau defensiv. Chiar prin faptul că stă la postul de apărare a ceea ce e bun în noi, crucea întărește ființa noastră. binele din noi. Prin cruce ne zidim pe noi înșine din zi în zi, ca ființă neclintită în bine, prin cruce facem să sporească ființa noastră în frumusețea ei niciodată terminată, după chipul modelului dumnezeiesc.

Crucea e unealta de diamant a voinței, cu care dăluim zi de zi, ceas de ceas, clipă de clipă, chipul nostru adevărat, scoțându-l la iveală din materialul fără formă în care e îngropat și din care tinjește să iasă la lumină.

Iar pentru că fiecare om are de luptat împotriva altor porniri, ispite și probe concrete, cu alte insuficiențe și deficiențe, în alte situații, fiecare are o altă cruce de purtat, alte operații dureroase de îndeplinit, adică trebuie să folosească o unealtă întru citva potrivită cu materialul netrebnic și rezistent pe care trebuie să-l înlătore de pe chipul său înăbușit în el. Fiecare trebuie să folosească adică crucea care i se potrivește lui, să-și ia crucea sa și cu ea să pornească pe urmele lui Hristos, pentru a se face tot mai asemenea lui.

Dar crucea e o forță pozitivă și în alt înțeles. Ea este inspirată și susținută nu numai de voința de a ne întări propria ființă, ci și de voința de a ne spori iubirea față de alții. De altfel, nu poți să-ți înfrumusețezi propria ființă decît prin obișnuirea de a face bine altora, de a sluji din iubire altora. Astfel prin cruce ne servim nu numai nouă, ci și celorlalți. Acestea două merg împreună. Și amîndouă sînt împreunate cu o anumită suferință și osteneală, dar cu bun efect, cu efect de bucurie durabilă și curată. E obositor pentru mamă să vegheze asupra copilului bolnav. e o cruce, dar e o oboseală a bucuriei curate și durabile. E obositor și dureros pentru un fiu al Patriei să o aperse la vreme de primejdie, dar e o oboseală și o durere împreună cu o bucurie înaltă. Orice slujire a altora e împreunată cu greutatea pentru că e antiegoistă. Dar tocmai prin aceasta aduce bucurii superioare. Hristos ne este pildă și izvor de putere în purtarea crucii din iubire pentru alții. El, cel mai mare, ne-a slujit nouă, micșorîndu-Se mai mult decît toți, în loc să aștepte slujirea noastră. Dar tocmai de aceasta s-a arătat adevărata Lui mărire. Noi de asemenea creștem spre înviere prin această cruce a servirii. Căci bucuria de înviere este o bucurie în comuniune, spre care înaintăm prin slujire.

Între servire și cruce e o strînsă legătură, deci și între servire și înviere. Cine nu e în stare să slujească oamenilor, nu poartă crucea urmînd



lui Hristos și nu înaintează spre mărire și spre înviere cu Hristos, în bucuria comuniunii.

Pe de altă parte, omenirea de azi are nevoie mai mult ca oricând de slujirea fiecăruia. Ea trebuie ajutată să învingă primejdia războiului și a altor lipsuri în multe părți ale lumii, să înfăptuiască o eră de frățietate, de dreptate și de bunăstare, de bucurie în iubire.

Să slujim cu drag și cu convingere creștină, iubiți credincioși, acestor năzuințe ale omenirii. Să slujim Patria noastră scumpă, familia noastră, Biserica noastră, comunitatea și interesele instituției sau întreprinderii în care lucrăm, care contribuie la binele Patriei și al nostru. Numai printr-o astfel de viață de neîncetată și rîvnitoare slujire, arătăm lucrătoare în noi puterea crucii lui Hristos și ne pregătim ființa pentru a ne împărtăși de bucuria Învierii și de Împărăția iubirii desăvârșite, care ni se deschide prin înviere. Amin.

Pr. Prof. D. STĂNILOAIE



## LA SFÎNTUL MARE MUCENIC GHEORGHE

Slava cea negrăită a Praznicului Învierii Domnului ne stăpînește întreaga ființă, îndemîndu-ne inima și cugetul să ne ridicăm cuvîntul bucuriei necuprinse și al mulțumirii către Împăratul Cel ce a biruit pentru noi moartea.

Alături de Puterile cerești, de întreaga făptură care trăiește împreună cu omul bucuria alungării piericiunii de la sine, credincioșii își manifestă conștiința de a fi și ei părtași la roadele actului Învierii Domnului, prin care ne-a venit primăvara harului.

În acest ocean necuprins al obșteștii bucurii prilejuite de împlinirea așteptărilor nădejdi și așteptări ale celor de dinaintea noastră, praznicul Sfîntului Marelui Mucenic Gheorghe este un popas duhovnicesc, prin care se descoperă, peste veacuri, în istorie, unul din roadele Învierii Domnului, arătîndu-se lucrarea în lume a harului Învierii, pecete a întregii învățături creștine, căci Sfîntul Gheorghe a întruchipat — în viața și firșitul său — idealurile pe care credincioșii și le-au văzut împlinite dată cu săvîrșirea actului slăvit al Învierii Domnului. Vorbind despre viața și faptele Marelui Mucenic Gheorghe și despre oglindirea lor în conștiința Bisericii, noi slăvim puterea Învierii, actul suprem al slujirii năpăritești a Domnului nostru Iisus Hristos.

Sfîntul și măritul Mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință, se trăiește dintr-o familie creștină de neam strălucit din Capadocia. El a trăit în vremea împăratului Dioclețian, numărîndu-se printre ostașii de frunte ai armatei romane, ajungînd tribun și, mai apoi, comis, făcîndu-se cu-

noscut prin destoinicia și înțelepciunea sa. Înaintea sa se deschidea, așadar, o carieră dintre cele mai rîvnite de cei de o seamă cu el, un viitor pe placul celor mai mulți dintre contemporanii săi. Nimic nu putea să împiedice realizarea acestei strălucite cariere în viața militară și de stat, ale căror ranguri și onoruri puteau să fie primite de îndată de tînărul de neam mare, dăruit cu alese însușiri personale și prețuit de însuși împăratul Dioclețian.

În inima acestui vestit militar însă, evlavioasa sa mamă aruncase încă din copilărie sămînța credinței celei devărate în Iisus Hristos. Această sămînță, căzînd pe pămînt bun, a început să rodească o viață aleasă, împlinită prin săvîrșirea faptelor creștine de milostenie, așa cum ascultăm din cartea slujbei Sfintului: «*Semănînd cu osîrdie sămînța dumnezeieștilor porunci, ai împărțit cu evlavie săracilor toată bogăția ta, în locul acesteia, agonisindu-ți, Strălucite, mărirea lui Hristos*» (Mineiul pe aprilie).

Împlinind cu stăruință cuvîntul de învățătură al Sfintei Evanghelii, Sfîntul Gheorghe s-a întărit în credința creștină și și-a făurit o conștiință trează, un caracter dîrz, neînfricat, înaintea încercărilor și a ispitelor. În ființa sa, ostașul roman a început să se incline înaintea slujitorului lui Hristos, care a cucerit întreaga făptură duhovnicească a Marelui Mucenic Gheorghe, plămînd-o după învățăturile cele înalte ale Sfintei Evanghelii. Sfîntul Gheorghe a început să prețuiască mai mult armele slujitorului lui Hristos: blîndețea, dragostea față de oameni, mărturisirea adevărului evanghelic, fapta cea bună, sfințenia, curăția inimii, toate virtuțile evanghelice. Cugetul și inima sa nu s-au putut împăca cu închinarea la idolii religiei păgîne, căci, după însuși cuvîntul Evangheliei: «*Nimeni nu poate să slujească la doi domni, căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui*» (Matei VI 24). De aceea, Sfîntul Gheorghe a devenit în întregime oștean al lui Hristos, așa cum este el numit în cîntările sfintei noastre Biserici, tăgăduind puterea idolilor și suferînd, pentru aceasta, moarte mucenicească din porunca împăratului Dioclețian. Dar tocmai prin aceasta el devine un adevărat purtător de biruință asupra vrăjmașilor săi care-l înconjurau ca să-l piardă, martiriul său fiind triumful suprem asupra lumii care îl osîndise la tăierea capului.

De aceea, mucenicescul sfîrșit al Sfîntului Gheorghe nu este o înfrîngere a acestuia, un act prin care să se reverse întristarea asupra Bisericii lui Hristos, ci dimpotrivă momentul de slăvire al vieții celei adevărate pe care sfîntul a dobîndit-o prin moartea sa martirică. Biserica ridică laude Sfîntului Gheorghe ca unui purtător de biruință asupra înșelăciunilor idolești și asupra falselor adevăruri pe care păgînii tirani voiau să le impună cu sila credincioșilor Bisericii lui Hristos.

În iconografia Bisericii noastre Sfîntul Gheorghe ni se înfățișează ca biruitor al unui cumplit și fioros balaur, simbol al potrivniciei față de Iisus Hristos, care, prin actul Învierii i-a zdrobit capul împlinindu-se astfel cea dintîi dintre veștile bune aduse chiar primei perechi de oameni

după alungarea din Eden (Geneză III, 5). Sfântul Gheorghe aduce credincioșilor Bisericii noastre imaginea apărătorului vajnic al binelui și adevărului, luptător neînfricat împotriva răului și minciunii idolești, chipul său duhovnicesc inspirând optimism și încredere în valorile nepieritoare ale Creștinismului, tinerețea sa atotbiruitoare fiind cheazăia puterii pe care ființa omenească o dobândește trăind intens adevărurile creștine, ca acest neînfricat slujitor al lui Hristos. El a purtat o luptă bună, curată, care n-a adus decît bine credincioșilor Bisericii noastre. Și-a dobîndit o cunună nepieritoare căci adevărul mărturisit de buzele lui a fost pecetluit cu viața lui. De aceea a binemeritat din partea Împăratului Hristos harisma facerii de minuni, darul facerii de bine, nu numai cît a trăit pe pămîntul acesta, ci, mai ales, după aceea, căci mărturisește cartea de slujbă: *Veselește-te pămîntule și cerule, munții și toate dealurile săltați, pentru că rîuri de minuni varsă nouă de sus mucenicul Gheorghe*. (Mineiul pe aprilie).

Sfântul Gheorghe este cinstit de credincioșii Bisericii noastre ca un adevărat biruitor în lucrarea de propovăduire a dreptei credințe, căci orice mucenic este și un misionar al învățaturii creștine. Sfântul Gheorghe «a lucrat pămîntul cel înțelenit de înșelăciunea idolească și credința idolilor cea spinoasă, dezrădăcinînd-o, a sădit vița dreptei credințe», cum cîntă Biserica noastră (*Ibidem*).

Viața sa întreagă, purtarea sa în încercări au slujit mărturisirii lui Hristos în lume, cunoscînd el cuvîntul lui Hristos: «*Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, și Eu voi mărturisi pentru el înaintea Tatălui Meu celui din ceruri. Iar de se va lepăda de Mine înaintea oamenilor și Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu celui din ceruri*». (Matei X, 32—33). Mărturisirea Sfîntului Gheorghe a slujit credinței creștine care s-a întărit în lume și a cucerit inimile celor care au văzut dirzenia și răbdarea sa în fața prigonitorilor, dar mai cu seamă sfîrșitul său mucenicesc, care a arătat cît de mare este adevărul evanghelic slujit de Sfîntii Bisericii pînă la moarte.

Harul Duhului Sfînt de care Sfîntul Mare Mucenic Gheorghe s-a învrednicit ca unul care a cinstit și a îndeplinit cuvîntul poruncilor lui Hristos, a adus, prin sfintele sale moaște, și prin rugăciunile sale, nenumărate tămăduiri și alte fapte minunate care s-au revărsat asupra credincioșilor Bisericii noastre, cum citim în cărțile sfînte, care-i cinstesc pomenirea.

Cinstirea de care se bucură Sfîntul Gheorghe din partea credincioșilor Bisericii noastre este deosebit de mare. În viața și faptele sale și-au găsit întruchipare vie poruncile evanghelice și idealurile înalte ale Creștinismului în plină ofensivă spirituală, împotriva păgînismului care-și trăia cele din urmă zile ale sale, într-o încheștare fără seamăn cu apărătorii acestei religii, care-și împuțina zilele existenței sale cu fiecare martir creștin.

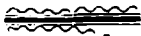
Chipul său spiritual ni se dezvăluie ca un nesecat izvor de energii care se revarsă în lume, ca un torent de lumină și căldură puse în slujba semenilor săi, creștinii acelei epoci, care s-au întărit în credința și convingerile lor evanghelice prin strălucita pildă a vieții măritului Mucenic pe care-l cinstim, în ziua luminosului Praznic al Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Strălucirea măritei sărbători dă și mai multă lumină zilei de 23 aprilie în care firul vieții Sfintului Gheorghe a fost curmat de prigonitorii Creștinismului.

Faptele și viața Sfintului Măritului Mucenic Gheorghe și-au dobândit în conștiința și memoria vie a Bisericii lui Hristos un loc de cinste, fiind pomenit pretutindeni ca un slujitor al adevărului veșnic al Evangheliei, ca un mărturisitor al lui Hristos, ca un pururi-rugător către Cel Atotputernic pentru noi credincioșii. Numele lui este purtat de nenumărați creștini și de nenumărate hramuri ale sfințelor locașuri din întreaga Ortodoxie, dovedind cât de trainică și de vie este amintirea faptelor sale minunate în inimile noastre. Dar cea mai mare cinstitură pe care o putem aduce pururi Sfintului Gheorghe este urmarea pildei vieții sale luminoase închinată, în întregime, idealului evanghelic și slujirii omului, în căutarea adevărului, în întărirea acestuia pe temelia cea tare a învățaturii creștine, căci nu în zadar Biserica laudă pe Sfântul prăznuit: *«Răsărit-ai ca o stea purtătoare de lumină, Gheorghe, cu vitejia sufletului și cu tăria credinței, întunecarea înșelăciunii gonind»* (Mineiul pe luna aprilie). Să prețuim și noi credința creștină pe care Sfântul Mare Mucenic Gheorghe a slujit-o cu întreaga sa viață, cu toate puterile ființei sale.

Urmind pilda Sfintului Gheorghe să slujim adevărului evanghelic care ne aduce lumina deplină asupra binefacerilor dragostei, a păcii și a bunei înțelegeri între oameni și popoare. Ne facem astfel și o datorie sfântă față de moșii și strămoșii noștri, care au cinstit pe Sfântul și Marele Mucenic Gheorghe, cu viața și faptele lor pioase transmițându-ne și nouă îndatorirea de a sluji idealurilor sfinte ale întăririi adevărului și păcii, care zidesc temelia binelui obștesc, prin izgonirea dintre noi a vrajbei și urii.

Tuturor să ni se deschidă cugetul și inima spre împlinirea acestor adevăruri descoperite nouă prin pilda vieții Sfintului Mare Mucenic Gheorghe, care și-a iubit semenii, întărindu-i pe temelia adevărului nepieritor al Evangheliei lui Hristos celui înviat. Amin!

Pr. SABIN VERZAN



**LA O SUTĂ DE ANI DE LA MOARTEA  
SFÎNTULUI CALINIC CERNICANUL**

(† 11 aprilie 1868—11 aprilie 1968)

«Spre sfinții din pământul tău și spre cei  
cuvioși ai tăi zboară dorirea mea» (Ps.  
XV, 3).

Se împlinesc anul acesta, la 11 aprilie, o sută de ani de când, într-o chilie modestă și sărăcăcioasă de călugăr de la Mănăstirea Cernica, trecea la cele veșnice floarea cea mai aleasă care a răsărit și a crescut în grădinile Sfântului Antonie din ostrovul acelei mănăstiri: Sfântul ierarh Calinic Cernicanul. Își încheia atunci viața pămîntească acela care, născut în cetatea de scaun a țării (1787) și botezat cu numele de Constantin, a venit de tânăr la Cernica (1807), unde, luînd numele călugăresc de Calinic și continuînd strădaniile duhovnicești și gospodărești ale pururea-pomeniților săi înaintași, stareții Gheorghe și Timotei, a ridicat așezămîntul mănăstiresc al Cernicai pe culmea cea mai înaltă pe care a atins-o de la întemeierea lui; chemat, în cele din urmă, la greaua sarcină a conducerii eparhiei Olteniei din veacul trecut (1850). și-a cheltuit puterile ultimilor ani din viață făcîndu-și datoria de păstor.

Alăturîndu-ne deci la cetele celor ce fac cinstita pomenire a acestui sfînt român, să amintim aci cîteva pilde, învățături și îndemnuri de folos pentru noi cei de azi, din viața și lucrarea sa, cea atît de bogată și de pilduitoare.

\*

Cînd eram copii și priveam chipurile Sfinților zugrăviți pe pereții sfintelor locașuri, ni-i închipuiam ca pe niște ființe așezate de Dumnezeu dintru început în slava cerească și cu totul inaccesibile pentru noi. Ei erau pentru noi atît de sus, încît abia îndrăzneam să-i atingem cu privirea; nu cutezam să gîndim la puțința vreunei apropieri de ei sau a imitării lor. Între ei și noi ni se părea că s-a pus hotar de netrecut.

Dar crescînd cu vîrsta și cu priceperea, o nouă înțelegere a vieții ne-a făcut să ne schimbăm din temelie vechile închipuiri despre Sfinți și sfințenie. Distanța incomensurabilă, pe care inocența copilăriei o punea între cer și pămînt, între paradisul intangibil al Sfinților și lumea oamenilor vii, a început să se micșoreze treptat, fără ca respectul nostru pentru Sfinți să descrească cu ceva. Am aflat că Sfinții, pe care noi sîntem obișnuiți să-i vedem numai în fericirea netulburată a răului, au fost și ei oameni muritori și neputincioși ca și noi, dar au biruit slăbiciunile trupului și puterea morții, cîștigînd fericirea cerească și viața veșnică prin iubirea de Dumnezeu și de oameni, prin efortul lor supraomenesc de a se asemăna lui Dumnezeu și cu ajutorul Harului dumnezeiesc. Acum știm că Sfinții se proslăvesc și se încununază în ceruri, dar pentru meritele cîștigate pe pămînt, în lupta lor cu păcatul și cu răul din ei înșiși și din

lume. Ceva mai mult, am înțeles că Sfinții nu aparțin numai trecutului îndepărtat și pierdut într-o aureolă de legendă și că adumbrirea continuă a harului Duhului Sfânt, pogorît peste Biserica începuturilor la Cincizecime, a odrăslit și Sfinți foarte apropiați de vremurile noastre și poate ridica încă și acum, ca și în viitor, Sfinți dintre noi sau dintre cei ce vor veni după noi.

Tocmai acest lucru ni-l dovedește Sfântul ierarh Calinic Cernicanul, pe care-l prăznuim astăzi. Dintre Sfinții care s-au născut, s-au nevoit și s-au proslăvit pe pământul românesc, Sfântul Calinic Cernicanul este cel din urmă în timp și, deci, cel mai apropiat de noi. Abia o sută de ani ne despart de fericita lui adormire în Domnul. Pe la începutul veacului nostru trăiau încă mulți dintre cei ce îl cunoscuseră în tinerețea lor sau chiar trăiseră în preajma lui. Ceva mai mult, el este încă prezent nu numai cu duhul între noi, ci chiar trupește, prin sfintele sale oseminte, care ne-au rămas la Cernica, după mutarea sa cu duhul în corturile cerești. Acolo, la Cernica, totul ne aduce aminte de el. Mînăstirea aceea este, în mare parte, opera mîinilor și a sufletului său. Rareori o mare personalitate s-a identificat atît de mult cu instituția pe care a creat-o sau a slujit-o. Acolo a venit el de la vîrsta de douăzeci de ani, acolo a trăit și s-a nevoit 43 de ani în șir, acolo și-a trăit ultimul an din viață, după retragerea de la conducerea eparhiei Olteniei, acolo și-a dorit și și-a pregătit sălașul de veci al trupului. Acolo, călugării și credincioșii se închină în biserica zidită de el, iar lîngă ea se vede chilia modestă de călugăr în care a trăit, în care și-a dat duhul și în care s-au adunat și se păstrează astăzi puținele lucruri rămase de la el. Sfântul Calinic spune copiilor sfioși de odinioară, din noi cei de acum, ca oarecînd Mîntuitorul puțin credinciosului Toma: Apropiați-vă și puneți degetele voastre, atingeți trupul meu și vă veți încredința că nu sînt nălucă și închipuire, ci am fost om adevărat, ca și voi.

Da! Sfântul Calinic a fost om, slab și muritor, ca și noi. Dar cum s-a ridicat el pe culmile sfințenicii? Mai întîi prin curăția fără pată a vieții sale, dobîndită printr-o voință neclintită, prin supunerea fără cîrtire vocii lui Dumnezeu și prin necurmatele sale nevoițe pustnicești: rugăciune neîncetată, post aspru și înfrîinare. Ne minunăm astăzi de simplitatea și asprimea vieții cu adevărat suprafirești, pe care o trăia acest strașnic păzitor al pravilelor și nevoițelor monahale. Îmbrăcămîntea lui? — A purtat toată viața o rasă groasă de șiac călugăresc și se încingea cu o curea lată de piele, pe care nu le-a lepădat nici după ce a ajuns episcop. Mîncarea lui? — Începînd de la 1820 și pînă la sfîrșitul vieții († 11 aprilie 1868) n-a pus în gura lui carne, nici pește, ci numai verdețuri și legume fără untdelemn și acestea o singură dată pe zi; numai simbăta gusta cîte puțin lapte, unt sau brînză, — și asta numai ca să-și înfrîngă mîndria, — după cum zicea el. Uneori prelungea posturile pînă peste limitele puterilor omenești; într-un an n-a mîncat nimic tot timpul postului Paștilor, decît o jumătate de prescură în Joia canonului celui mare. Într-o vară n-a mîncat, timp de 30 de zile, nimic altceva decît seara cîte o felie de

pepene sau câteva poame, ca să-și astîmpere setea. Odihna lui? — Toată viața a muncit neconținut ziua, îndeplinind cu voie bună ostenele monahale cele mai grele la început, apoi îndatoririle multiple ale stăreției și în cele din urmă pe cele, și mai multe și mai grele, ale conducerii eparhiei. N-a lipsit niciodată de la rugăciunea zilnică din biserică a obștei; noaptea se ruga singur în chilia sa și citea, odihnindu-și trupul doar cîte două sau cel mult trei ceasuri pe noapte, dar fără să se culce în pat ca alții, ci numai șezînd îmbrăcat și rezemat cu mîinile pe brațele unui jeț tare de lemne. În ultimul an al vieții, cînd puterile slăbite nu-i mai îngăduiau să-și facă singur pravila rugăciunii zilnice, pune pe alții să i-o citească lingă patul zăcerii. Din pricina atitor nevoițe și înfrînări, trupul său, și așa destul de firav, era subțiat și slăbit, fața îi era totdeauna galbenă și ochii duși în orbite. Părinții din mînăstire îi duceau veșnic grija să nu se îmbolnăvească, dar el nu s-a văietat niciodată de greutatea ostenelelor pe care și le lua singur și le îndeplinea totdeauna cu voie bună. Fața lui era veșnic deschisă și senină, luminată de strălucirea ochilor și de focul lăuntric al sufletului eliberat și întărit de flacăra duhului, care susținea firavul său trup și-l ajuta să biruiască greutatea ostenelelor, somnul și boala.

Om prin naștere, el s-a făcut astfel «înger în trup» prin chipul trăirii sale. A urit păcatul și s-a ferit de el, făcînd din trupul său muritor sălaş luminat al Duhului și arc din care săgeata sufletului său a țîșnit drept spre cerul sfințeniei.

Am greși însă dacă ni l-am închipuit pe Sfîntul Calinic izolat de lume, în mînăstirea lui dragă ca într-un turn de fildeș și îndeletnicindu-se acolo numai cu asceza, contemplația și rugăciunea, prin care rîvnea la desăvîrșirea sa duhovnicească. Nu! Spiritul contemplativ, dorul desăvîrșirii duhovnicești și iubirea de singurătate au fost admirabil unite la el cu un puternic spirit practic și gospodăresc, cu iscusința sa. La el, rugăciunea și gîndirea la cele înalte, preocuparea pentru desăvîrșirea duhovnicească și pentru mîntuirea sufletului, care sînt îndeletnicirile de căpetenie ale monahilor, s-au îmbinat în chip minunat cu munca manuală și intelectuală. Așa se și explică alegerea lui mai întîi ca stareț la Cernica și apoi ca episcop la Craiova-Rîmnic, într-una dintre eparhiile cele mai lăsate în paragină. A fost un bun gospodar, spirit întreprinzător și practic, un iscusit organizator, animator și ctitor. Din aceste însușiri au ieșit numeroasele sale înfăptuiri și ctitorii presărate prin toate locurile pe unde a trecut: terminarea picturii de la biserică Sfîntul Nicolae din ostrovul mare al Cernicăi, zidirea bisericii Sfîntul Gheorghe, a chiliilor înconjurătoare, a bolniței și atelierelor mînăstirești, biserică de la Mînăstirea Pasărea și la Ghighiu, două biserici și două școli în Cîmpina, bisericile din satele Cernica, Buiești pe Bărăgan și Brănești, rezidirea bisericii catedrale, a caselor episcopale, a bolniței și a seminarului de la Rîmnic, biserică Mînăstirii Frăsinei, restaurarea Schitului Popînzălești din Vilcea, și atîtea altele. La Cernica a mărit obștea monahală pînă la nu-

mărul de 354 viețuitori cîți a lăsat cînd a plecat la Craiova, a mărit și înflorit gospodăria minăstirii, a întărit disciplina monahală și a făcut din această minăstire o vatră de spiritualitate, ale căreia raze și ecouri s-au răsfrînt peste întreaga viață religioasă a Ortodoxiei românești din veacul trecut. Ca episcop a străbătut, pe jos sau în trăsură și adesea pe drumuri impracticabile, toată «Mica Valahie» care alcătuiă pe atunci episcopia Rîmnicului (despărțită azi în două eparhii) și peste tot a îndreptat, a zidit și a răspîndit numai mîngiere, cu sfatul, cu îndemnul, cu învățătura și cu ajutorul material; a așezat preoți prin parohii și i-a îndemnat la învățatură, la muncă și la viețuire curată; a veghiat la zidirea de noi biserici și la repararea sau întreținerea în bună stare a celor vechi și lăsate în părăsire; a reorganizat și readus la Rîmnic seminarul pentru pregătirea preoților, care pribegea vegetînd prin diverse locuri, și i-a făcut local nou; a reînființat la Rîmnic tipografia și a dat la lumină cărți de slujbă și de învățatură pentru luminarea preoțimii, continuînd astfel lucrarea nobilă a vestiților săi înaintași. Antim Ivireanul, Damascchin, Inochentie și Filaret.

Era un mare iubitor și cititor de cărți bune. Și la Cernica și la Rîmnic a adunat cărți, cu care a pus bazele bibliotecilor din aceste două așezăminte. Era plin de talente. La Cernica, înainte de a fi ales stareț, în puținul său timp liber făcea iconițe săpate în lemn; ca stareț a înființat apoi ateliere minăstirești de postav și de potcape călugărești, formînd meșteri-ucenici pe care i-a trimis, la cerere, și la Neamțu, în Moldova. A întocmit singur planurile celor mai multe dintre bisericile ctitorite de el și obișnuia ca pietrele sau cărămizile de la cheile de boltă din virful turlelor să le pună el însuși, îmbrăcînd șorțul de zidar și suindu-se pe schele cu mistria în mînă, cum a făcut, de pildă, la Sfîntul Gheorghe de la Cernica, la biserica Minăstirii Pasărea, ca și la catedrala episcopală din Rîmnic.

Această neobosită și rodnică activitate gospodărească și organizatorică, pusă în serviciul obștei, alcătuieste una dintre trăsăturile distinctive ale monahismului cernican din școala starețului Gheorghe, prin care el se deosebește, de pildă, de cel sinaitic, preocupat exclusiv de contemplație și de desăvîșirea spirituală, și îl apropie pe Sfîntul Calinic, de Sfîntul Vasile cel Mare și de Sfîntul Nicodim de la Tismana. Prin opera sa constructivă, amîntită aci numai pe scurt, Sfîntul Calinic pune în lumină și o a doua latură caracteristică a monahismului românesc. El arată că viața călugărească nu înseamnă numai decît retragerea în singurătate, fuga de lume și izolarea în pustie, și că sfințenia se cîștigă mai degrabă prin păstrarea legăturilor cu lumea, oferindu-i pentru aceasta pilda propriei tale vieți de virtute, de muncă și de jertfelnicie în slujba oamenilor. Sfinții nu sînt niște persoane ideale și abstracte, cu un chip și mod de viețuire uniform în eternitate și peste tot, ci personalități vii și reale, care se încadrează perfect în vremea și în locul în care au trăit. Sfîntul Calinic



și-a împletit viața atît de strîns cu lumea și cu vremea lui, încît cu greu ni l-am putut închipui trăind și activînd în altă lume și în alt veac; el este un *sfînt român, al veacului al XIX-lea*. E născut din glia noastră, a purtat chipul și firea noastră, a vorbit dulcea limbă românească, a trăit, a muncit și s-a pristăvit între străbunicii și bunicii noștri și este atît de apropiat de vremea și de lumca noastră, încît n-a avut încă timpul necesar spre a trece în legendă, ca alți sfinți. Viața lui, atît de binecunoscută, este o bucată de istorie. El vede mai întîi, cu bucurie, sfîrșitul umilitoarelor domnii fanariote și începutul domniilor pămîntene; este, îndată după aceea, martorul revoluției lui Tudor Vladimirescu, cînd salvează de la prăpăd, datorită prestigiului și rugăciunilor lui, Mînăstirea Cernica și toată populația refugiată din București, pe care o mîngîie, o încurajează și o hrănește: vede mai tîrziu revoluția din 1848 și participă activ, în calitate de deputat al poporului, la unirea Principatelor, bucurîndu-se de venirea lui Vodă Cuza la cîrma Țării unite, pentru ca apoi să se întristeze pentru detronarea acestuia. Starețul de la Cernica și episcopul de la Rîmnic a fost nu numai un sfînt, ci a fost totodată și un mare patriot, care și-a iubit Țara și neamul, a împărtășit speranțele, bucuriile și durerile poporului său, luptînd pentru idealurile sale naționale și mergînd astfel pe urmele altor călugări și sfinți români din trecut, ca Daniil Sihastrul, în chilia căruia Ștefan Vodă al Moldovei găsea nu numai refugiu și consolare în vreme de înfrîngeri, ci și îndemn și puteri pentru continuarea luptei împotriva cîmpitorilor țării sale, sau ca sfinții din Ardealul românesc și ortodox din veacul al XVII-lea și al XVIII-lea, care au pierit ca martiri și mărturisitori ai luptei pentru libertatea națională și pentru apărarea credinței fraților lor asupriți.

Sfîntul Calinic a fost un sfînt al timpului și al neamului său, un sfînt al muncii și al datoriei împlinite, al virtuții și al omeniei creștine și românești. Acum o sută de ani în urmă, cînd va fi intrat în Panteonul Bisericii triumfătoare din ceruri, unde sălășluiesc în lumina cea pururea-fiitoare sfinți din toate neamurile pămîntului și din toate epocile istoriei universale, el s-a adăugat înaintașilor lui din același neam — ierarhului misionar Nichita Romanul, asprului pustnic Daniil Sihastrul, făcătorului de minuni Vasile de la Rădăuți, blîndului mitropolit Iosif cel Nou de la Partoșul Banatului, tînarului și frumosului mucenic Ioan Valahul, și atîtor altora, — aducînd cu sine, în grădinile pururea înverzite ale raiului, mireasma livezilor înflorite din ostrovul Cernicăi.

El a putut spune atunci Dreptului Judecător, cu conștiința împăcată: «Iată eu și frații (pruncii) pe care mi i-ai dat (să-i păstoresc)!». Da! Pe frații aceștia ai lui, fiii lui de păstorie (călugării din obștea Cernicăi și credincioșii din eparhia Rîmnicului), Sfîntul i-a iubit ca nimeni altul. El a prețuit omul, din convingerea adîncă și creștină că omul este coroana creațiunii, făptura miinilor lui Dumnezeu și că el și fericirea lui trebuie să fie țelul ultim al tuturor strădaniilor noastre. Avînd pururea în minte cuvintele sfîntului Ioan Evanghelistul că Dumnezeu este iubire și că nu

putem spune că iubim pe Dumnezeu dacă nu iubim pe oameni (I Ioan IV, 7 ș.u.), marele stareț a iubit pe Dumnezeu slujind pe oameni, făcându-se tuturor pildă de smerenie, de dăruire, de frățietate și de omenie creștină. Se străduia să imite în această privință mai ales pe Sfântul Nicolae, marele prieten al săracilor din Mira Lichiei, pe care l-a avut totdeauna ca model și ocrotitor. N-a ieșit nimeni de la el vreodată nemângâiat, nepovățuit, neajutorat; casa, inima și punga i-au fost veșnic deschise la suferința, nevoile și lipsurile altora. Una dintre marile lui mihniri era aceea de a nu fi avut atît cît i-ar fi trebuit ca să ajute pe toți cei ce îi cereau ajutor. Din tot ce a cîștigat ca stareț și ca episcop n-a păstrat nimic pentru sine, ci a împărțit totul altora, pînă și modestul său salariu de episcop.

Așa a îndeplinit el acea obligație impusă celor ce îmbrățișează viața călugărească: sărăcia de bună voie. Aceasta este una dintre trăsăturile caracteristice ale chipului marelui ierarh, prin care el se apropie și mai mult de idealurile omenirii din vremea noastră. A fost și a vrut să rămînă pururea un sărac, care a îmbogățit pe alții, nu pentru că ar fi disprețuit bunurile pămîntesti, ci din convingerea că acestea ne-au fost date de Bunul Dumnezeu nu ca să le strîngem cu lăcomie pentru huzurul personal, ci pentru ca toți să se bucure de ele, așa cum ne bucurăm de aerul pe care îl respirăm, de apă, de căldură și de lumina soarelui. «Cred eu că este mai plăcut lui Dumnezeu să nu las nimic după mine, decît să se împartă săracilor mare strînsură după moartea mea», zicea el în diata sa. A murit atît de sărac, încît și cheltuielile de înmormîntare, în sumă de 80 de lei, a trebuit să fie susținute de Stat, prin Departamentul de atunci al Credinței.

Așa se explică marea admirație și prețuire de care s-a bucurat Sfântul Calinic încă din timpul vieții lui. El a dobîndit, ca și Sfântul Nicolae, «cu smerenia pe cele înalte și cu sărăcia pe cele bogate (din ceruri)». Era iubit de toți cei ce l-au cunoscut, mari și mici, pentru curăția vieții lui, pentru modestia și virtuțile lui, pentru marea lui iubire față de oameni, pentru munca lui, pusă în slujba Bisericii și a Neamului. Pentru toate acestea Dumnezeu l-a răsplătit, încă din viața aceasta, cu darul proorociei și al facerii de minuni, iar contemporanii și urmașii l-au venerat ca pe un sfînt; pînă și turcii păgîni l-au respectat și l-au cinstit în felul lor, Sfîntul știind adesea să prefacă cruzimea și urgia lor în priință pentru minăstirea și țara lui, precum stă mărturie pînă astăzi fîntîna numită «a turcului» de lîngă Minăstirea Cernica. De aceea, ucenicul său Atanasie Baldovin, care i-a scris și viața, scrie despre el: «Îi cunoșteam de aproape viața sa cea sfîntă, deși eram călugăr tînăr, mă minunam de așa viață supranaturală, mă minunam, zic, mai mult, pentru că citisem viețile tuturor Sfîinților Părinți, și acum vedeam că servesc un sfînt viu în fîntă». Și tot el spunea că «toți chiriachii Bisericii române îl aveau și-l stimau ca pe un om extraordinar, ca pe un sfînt» (*Istoria Mină-*

*stirii Cernica*, în rev. «Biserica Ortodoxă Română», an. XXII, 1898—1899, p. 1024. 1018). Iar marele nostru istoric N. Iorga încheie astfel portretul pe care i-l face, încă din 1909: «Trăind în sfințenia muncii și a înfrînării..., socotit ca sfânt de credincioșii din eparhie..., venerat pentru o vîrstă ca a sa și pentru o astfel de viață, el încheie cu vrednicie șirul curățitorilor călugări fără arginți. al ctitorilor de cărți și clădiri de închinare, al sufletelor de arhieriei care o clipă nu și-au închipuit că fapta ori gîndul lor scapă de sub ochiul privighetor al lui Dumnezeu» (*Istoria Bisericii române...*, ed. II, vol. 2, p. 237—238).

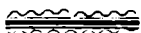
În conștiința și pietatea poporului dreptcredincios starețul și arhierul Calinic Cernicanul trecuse deci în rîndul sfinților îndreptățiți la cinstire. fiind venerat ca atare cu mult înainte de vremea noastră. Pe piatra mormîntului său de la Cernica, astăzi gol, miini pioase scriau adesea: «Sfinte ierarhe Calinic, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!», iar pomenirea lui se făcea de multă vreme la Cernica în fiecare an la ziua de astăzi (vezi rev. «Biserica Ortodoxă Română», 1954, nr. 5. p. 529. 530). Așa încît, acum 13 ani în urmă, adică în octombrie 1955, cînd Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, sub conducerea Prea Fericitului Patriarh Justinian, cel născut pe plaiurile oltene păstorite altădată de Sfîntul Calinic, a făcut începutul cinstirii publice a Sfîntului Calinic ca și a altor sfinți români, pe temeiul hotărîrii din 28 februarie 1950, conducerea Bisericii noastre nu făcea decît să recunoască oficial un fapt deja împlinit și să consfințească vrerea credincioșilor, mai dinainte exprimată.

Cernica, minăstirea cea atît de dragă Sfîntului Calinic. în lăcașurile căreia el și-a zidit sufletul și inima ca odinioară nefîntrecutul meșter Manole în minăstirea cea fără seamăn de frumoasă de la Argeș, îmbracă în zilele noastre straie noi de sărbătoare. În eparhia de odinioară a Olteniei, pe care Sfîntul a păstorit-o timp de 17 ani, păstoresc astăzi ierarhi vrednici, care se străduiesc cu rivnă pentru mîntuirea turmei lor duhovnicești. Iar Țara, pe care Sfîntul a iubit-o atît de mult și la a căreia înflorire el și-a dat obolul neprecupețit, a crescut și a propășit meșter după mutarea sa la ceruri, izbăvindu-se mai întîi de robia turcească, întregindu-se apoi după marele război, iar acum la o sută de ani după ce Sfîntul a închis ochii, fiii ei muncesc în liniște și libertate pentru propășirea și înflorirea ei.

Din cerul în care sălășluiești, tu le vezi pe toate, Prea Sfinte ierarhe Calinic! Ajută cu rugăciunile tale către Dumnezeu, tuturor celor ce se ostenesc pentru mai binele Bisericii și al Patriei noastre dragi, pe care și tu le-ai slujit cu atîta credință și rivnă! Pe Hristos-Dumnezeu roagă-L să păzească în pace sfințele tale minăstiri, Biserica și Țara noastră și lumea întregă! Tinde mînă de ajutor tuturor celor ce îngenunchiază cu credință la sicriul Sfîntelor tale moaște de la Cernica. Ajută-ne pe toți să fim curăți cu trupul și cu sufletul, să fim buni și harnici ca tine, să iubim

și noi și să slujim pe Dumnezeu, pe oameni, pacea și adevărul! Pentru ca toți să dobîndim, împreună cu tine, răsplata lucrătorilor celor buni și să intrăm, la vremea sfîrșitului nostru, întru bucuria Domnului tuturor, Amin.

Pr. Prof. ENE BRĂNIȘTE



**LA DUMINICA FLORIILOR**  
(a VI-a din Postul Mare)

G. B. 1968  
XXVII, 3-4

Era o dimineată frumoasă de martie, cînd soarele strălucitor al primăverii chema din nou natura la o nouă viață, cînd razele lui se revărsau din belșug peste cetatea Ierusalimului, iar plăcile de argint, care acoperneau galeriile templului și care unduiau sculpturile, dădeau o și mai mare splendoare cetății sfinte. Orașul Ierusalim era plin de mulțimile venite din toate colțurile Palestinei și din țări mai îndepărtate, care se pregăteau pentru marea sărbătoare a Paștilor evreiești.

În tumultul ce se tălăzuia în acea dimineată pe străzile cetății sfinte se produce deodată un freamăt, fiindcă o veste se răspîndise din om în om și anume că Mesia va intra în cetate. Într-o clipită mulțimea se aliniază pe marginea drumului pe care va intra Acesta spre templu. Iar la vederea Acestuia mulțimile începură să strige pline de bucurie și entuziasm. solia biblică de întîmpinare: «Osana! Bine este cuvîntat cel care vine întru numele Domnului, împăratul lui Israel!» (Ioan XII, 13). Erau acestea cuvintele de bucurie cu care mulțimile întîmpinau pe Mîntuitorul lumii la intrarea Acestuia triumfală în Ierusalim.

Erau acestea mulțimile care timp de trei ani și jumătate îi ascultaseră cuvintele de mîngiere și îmbărbătare, care-I sorbisera cu nesat sublima lui învățătură și se împărtășiseră de dragostea Lui nemărginită și care își mărturisesc acum, unite în același cuget și aceleași sentimente, recunoștința pentru toate binefacerile primite.

Mai înainte de aceasta, vestea minunii învierii din morți a lui Lazăr, ce avusese loc cu puține zile în urmă, ajunsese la urechile tuturor și cînd mulțimile din Ierusalim auză că Mîntuitorul se află din nou în Betania, orașul lui Lazăr, se îndreaptă spre această localitate în dorința vie de a-L vedea pe Iisus și pe Lazăr, «pe care-l înviase din morți» (Ioan XII, 9). Nu se vorbea de altceva decît despre acest eveniment minunat și totul vestea că Iisus nu se va putea arăta în Ierusalim, fără să fie acolo obiectul unei entuziaste manifestații de bucurie.

În drumul Său spre Ierusalim, Mîntuitorul se oprise în Betania, la Lazăr, unde El a binevoit să accepte să ia parte la ospățul recunoștinței ca o manifestare de mulțumire a acelor care se învredniciseră să vadă

marea minune pe care o făcuse Mîntuitorul în localitatea lor. Era totodată și o manifestare ca un răspuns dat Arhiereilor, Fariseilor și Cărturarilor, care, în învîrtoșarea inimii lor, hotărîseră să omoare pe Iisus și pe Lazăr.

Dragostea și recunoștința cea mai curată față de Mîntuitorul își găsesc expresia cea mai înaltă în atitudinea Mariei, una dintre surorile lui Lazăr. Luminată prin duiosia și mărinimia ei sufletească ea a simțit că, cu toată intimitatea acestui ospăț, vor veni evenimente mari pentru Mîntuitorul și că acesta era ospățul de despărțire. De aceea Maria se hotărî să prefacă slujba ei smerită față de Mîntuitorul într-o închinăciune fără seamăn. Și Sfîntul Evanghelist Ioan dă expresie acestui sentiment înalt ce o mișca pe Maria prin cuvintele simple: «Ci Maria luînd o litră de mir foarte scump, de nard adevărat, a uns picioarele lui Iisus și le-a șters cu părul ei, iar casa s-a umplut de mirosul mirului» (Ioan XII, 3).

Maria anticipase prin acest gest al ei patimile și moartea, pe care avea să le îndure peste puține zile Mîntuitorul. Mîntuitorul a fost adînc impresionat de aceste presimțiri ale Mariei și de aceea, la obiecțiunea lui Iuda Isarioteanul, că ar fi fost mai bine ca acest mir să fi fost vîndut în folosul săracilor, El a răspuns ucenicilor: «Pentru ce faceți femeii supărare? Fapta ei față de Mine este un lucru bun. Căci pe săraci îi aveți pururea cu voi, dar pe Mine nu mă aveți pururea; căci ea turnînd mirul asupra mea pe trupul Meu, a făcut-o întru înmormîntarea Mea» (Matei XXVI, 110—12).

Și într-adevăr ospățul se sfîrșește cu trădarea lui Iuda, care mergînd la marea mai marii preoților se învoiește cu ei să-L vîndă pe Mîntuitorul pentru 30 de arginți (Matei XXVI, 14—15).

Din Betania, Mîntuitorul se îndreaptă spre Betfaghe la muntele Măslinilor, foarte aproape de Ierusalim. În această localitate veneau aceia care aveau să se îngrijească de mielul ce trebuia să fie jertfit cu ocazia Paștilor. Acum nu mai era nevoie să-l mai caute nimeni, căci El venea singur și se infățișa blînd și smerit spre junghiere. Iată de ce Mîntuitorul trece prin această localitate, pentru a arăta că El este adevăratul Miel, care se va junghia de bună voie pentru mîntuirea lumii din noianul păcatelor și pentru a împăca pe om cu Dumnezeu.

Voia lui Dumnezeu era însă ca Fiul Său cel iubit să meargă în triumf spre locul de jertfă, în Ierusalim, de unde s-a retras întotdeauna din fața mulțimilor, care voiau să-L proclame împărat, mărturisind că împărăția Lui nu este din lumea aceasta (Ioan XVIII, 36), astăzi însă El vrea să se arate în toată marea Lui. El voiește să fie primit în triumf în cetatea sfîntă a Ierusalimului, în cetatea străbunilor Săi și să fie acolo recunoscut și aclamat ca adevăratul Mesia, Fiul lui David. Era ultima străduință a Mîntuitorului cu care voia să miște inimile răzvrătite ale Fariseilor și Cărturarilor, pentru a le abate de la drumul pierzării și a le mîntui. Căci aceștia hotărîseră uciderea Lui.

De aceea Intrarea Sa triumfală în Ierusalim ne zugrăvește pe de o parte slava, bunătatea și îndurarea Mântuitorului, iar pe de alta împietrirea și îndărătnicia Fariseilor și a Cărturarilor.

Deci, îndreptându-se de muntele Măslinilor spre cetate, Mântuitorul încalecă pe asinul adus de ucenicii Săi, și, în aclamațiile pline de bucurie ale mulțimilor care-L însoțeau, se îndreaptă spre templu.

Entuziasmul poporului era așa de mare, că mulți veniseră să-L întâmpine afară din cetate purtând în mâini ramuri de finic, iar alții își așterneau chiar veșmintele pe drumul pe care avea El să treacă. Toți l-au primit astăzi aproape două mii de ani pe Iisus cu bucurie și cântări de laudă, căci «și noroadele cele care mergeau înainte și cele care veneau în urma Lui, strigau zicând: Osana! Fiul lui David, bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului! Osana întru cei de sus» (Matei XXI, 9).

Numai unii nu erau părtași la această mare sărbătoare. Fariseii, dușmanii neîmpăcați ai Mântuitorului, care și acum se apropie de El, cerindu-I să-și mustre ucenicii pentru cele ce zic: «Învățătorule, ceartă-ți ucenicii», cuvinte la care Mântuitorul răspunde: «Zic vouă, că de vor tăcea aceștia, pietrele vor striga» (Luca XIX, 39—40). Și cu adevărat, atunci când teama va pune stăpânire pe sufletul ucenicilor, stîncile de pe Golgota se vor despica, vestind prin aceasta dumnezeirea Celui răstignit, iar mai târziu zidurile templului sfărîmîndu-se ele vor mărturisi că Iisus cu adevărat Fiul lui Dumnezeu este.

Entuziasmul lor ce creștea din ce în ce, a făcut și pe străinii care nu cunoșteau pe Iisus, să pună întrebarea: Cine este acesta? Și mulțimile răspundeau cu tărie și convingere: «Acesta este Iisus profetul Cel mare din Nazaretul Galileiei» (Matei, XXI, 10). Numai fariseii nu voiau să audă acest adevăr, numai ei nu voiesc să recunoască realitatea, dar recunoscînd totuși triumful lui Iisus, ceea ce i-a făcut să zică între ei cu multă întristare: «Vedeți că n-aveți nici un spor. Iată lumea cum s-a dus după El» (Ioan XII, 19).

În atmosfera aceasta triumfală, Mântuitorul urcă treptele templului, pe care El este salutată de strigătele copiilor pe care îi purtau părinții lor: «Osana! Fiului lui David!, ceea ce a supărat și mai cumplit pe Farisei. Mântuitorul observînd aceasta le-a răspuns cu cuvintele psalmistului: «Au niciodată n-ați cetit că din gura copiilor și a celor ce sug întocmivei laude?» (Matei XXI, 16).

Sfinta Scriptură ne relatează că drept recunoștință pentru felul în care a fost primit și ca un semn de nesfîrșită iubire, Mântuitorul a tămăduit de bolnavi și a vindecat orbi și șchiopi, care veneau la El.

Iată, cum s-a întimplat Intrarea Mântuitorului în Ierusalim, pe care Sfinta noastră Biserică o cinstește după cuviință în Duminica Stîlpărilor. Prăznuim astăzi sărbătoarea Intrării Mântuitorului în cetatea sfîntă, ca Domn al Păcii. Căci acesta a fost scopul venirii în lume a Mântuitorului să împace pe om cu Dumnezeu prin jertfa Sa de pe cruce. Întreaga acti-

vităte a Mîntuitorului în lume n-a fost decît un continuu îndemn către noi de a iubi pe oameni și pe Dumnezeu. Căci încă la nașterea Sa în ieslea din Betleem corul îngerilor de deasupra staulului cînta acel imn al păcii: «Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire» (Luca II. 14). N-a fericit oare Mîntuitorul pe făcătorii de pace (Matei V, 9), care celor pe care îi tîmăduia nu le-a adresat totdeauna cuvintele «Mergi în pace» (Marcu V, 34; Luca VII. 50; VIII, 48). N-a sfătuit oare pe ucenicii Săi să trăiască în pace unii cu alții (Marcu IX, 50) și cînd vor propovedui, în orice casă vor intra să zică mai întîi: «Pace casei acesteia» (Luca X, 5). Cînd după învierea Sa din morți se arată ucenicilor, îi salută cu salutul păcii: «Pace vouă» (Luca XXIV, 36; Ioan. XX. 19, 21, 26), iar ca un bun de mare preț pe care-l făgăduiește ucenicilor la despărțire și prin ei tuturor celor care cred în numele Lui, le zice: «Pace las vouă, pacea Mea o dau vouă» (Ioan XIV, 27). Prin toate acestea Mîntuitorul a vestit adevărul de temelie al creștinismului, că acesta este religia păcii: pacea cu Dumnezeu, pacea cu sine însuși și cu aproapele și pacea dintre oameni și popoare. De aceea marele profet Isaia, în viziunea lui profetică îl și numește pe Mesia «Domn al păcii» (IX, 5), iar psalmistul a arătat care este caracteristica esențială a împărăției lui Dumnezeu, cînd zice că în aceasta: «Mila și adevărul se vor întîmpina, dreptatea și pacea se vor săruta» (Ps. 84).

Pacea și bunăvoirea între oameni o propovăduiesc și Sfinții Apostoli, ca fiind o poruncă a «Domnului Păcii». Sfințul Apostol Pavel scrie romanilor: «Pe cit stă în puterea voastră, să trăiți în pace cu toți oamenii» (Rom. XII, 8), căci fără de pace și de sfințenie nimeni nu va vedea pe Domnul (Evr. XII, 14). La fel și Sfințul Apostol Petru scrie «Cine voiește să iubească viața și să vadă zile bune... să caute pace și s-o urmeze» (I Petru III, 10—11).

Ca «Domn al Păcii» îl recunosc pe Mîntuitorul și multimile care-l întîmpină la intrarea Sa triumfală în Ierusalim. Ele îl întîmpină la intrarea Sa în cetatea sfîntă cu ramuri de finic, simbolul păcii, ca recunoștință pentru pacea dăruită lor, iar ca mulțumire pentru binefacerile revărsate din belșug asupra lor ele îl întîmpină ca pe un împărat. Osanalele lor erau strigăte de bucurie, pentru cel care venea în numele Domnului, pentru ca prin jertfa Sa pe cruce să realizeze pe pămînt împărăția Sa: împărăția păcii.

Putem să întîmpinăm oare și noi pe Mîntuitorul, ca odinioară mulțimile din Ierusalim? Da! Îl putem întîmpina cu același entuziasm, cu aceeași iubire cînd vom mărturisi prin fapte, prin viața noastră ceea ce ne-a învățat El. Îl putem întîmpina astăzi, cînd Biserica Lui sărbătorește glorioasa lui intrare în Ierusalim, prin aceea că așternem în calea care duce spre toată comoara sufletului nostru, dragostea față de El și față de semenii noștri, bunătatea și blîndețea sufletului nostru, dorința noastră nestăvilită de a contribui la bunăvoirea dintre oameni, căci lucrînd cu ogorul păcii noi nu împlinim numai o poruncă a Mîntuitorului, ci cîștigăm și mîntuirea sufletului nostru.

N-a spus oare Mîntuitorul că «nu tot cel ce-Mi zice Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel care face voia Tatălui Meu care este în ceruri», deci împlinirea poruncilor și una dintre aceste porunci este și porunca realizării păcii în lume.

În felul acesta calea mîntuirii, ce se înalță spre cer ne va fi mai ușoară, pacea fiind o adevărată cheazășie a slăvirii noastre, întrucît împărăția lui Dumnezeu este dreptate și pace și bucuria în Duhul Sfînt» (Romani XIV, 17).

Cu stîlpări și ramuri verzi în mînă, simboluri ale păcii, să-I cîntăm și noi osanale Împăratului păcii ca odinioară mulțumiile în drum spre templul din Ierusalim, și să-L rugăm să ne ajute ca să căutăm desăvîrșirea, să ne găsim mîngîierea, să fim uniți în cuget, să trăim în pace, pentru a ne face vrednici ca Dumnezeul dragostei și al păcii să fie cu noi (II. Cor. XIII, 11), Amin !

Diac. Prof. N. BALCA



## LA DUMINICA SFÎNTULUI APOSTOL TOMA

(Fapte, V, 12—20; Ioan, XX, 19—31)

Pericopa ce se citește la Apostolul din această duminică, ne arată credința în vremea Sfinților Apostoli. Iar în Sfînta Evangheligie se istorisește reîntîlnirea cu Hristos a Sfîntului Apostol, care de douăzeci de veacuri este numit de creștinătate «Toma Necredinciosul». El nu era de față cînd Mîntuitorul se arătase celorlalți Sfinți Apostoli, în ziua Învierii Domnului; de aceea nu i-au crezut cînd aceștia i-au spus că au văzut pe Cel Înviat din morți. «Dacă nu voi vedea în palmele Lui semnul piroanelor, dacă nu voi pune degetul meu în semnul piroanelor și dacă nu voi pune mîna mea în coasta Lui — nu voi crede» a zis el. În împrejurarea aceasta Sfîntul Toma se dovedește a fi neîncrezător, dar cinstit. Părerea lui era că Sfinții Apostoli au putut avea o vedenie falsă, fiindcă în frînțarea lor sufletească, după moartea și îngroparea Domnului, ei așteptau cu ardoare să vadă iarăși în mijlocul lor pe învățătorul iubit, pe Domnul Hristos.

Urmarea a fost că săptămîna dintre Paști și Duminica următoare a fost cu adevărat o «săptămîna luminată» pentru Sfinții Apostoli, care s-au bucurat nespuse de credința în Învieria Domnului, dar a fost o săptămîna chinuitoare pentru Sfîntul Apostol Toma, care rămăsese în îndoielă și în frînțare. Iar cînd, a opta zi de la Înviere, Mîntuitorul s-a



arătat din nou Sfinților Apostoli, a spus lui Toma, care era printre ei: «Adu degetul tău încoace și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și o pune în coasta Mea și nu fi necredincios, ci credincios!» Atunci Sfântul Toma a răspuns: «Domnul meu și Dumnezeu meu!» La acest strigăt entuziast al Apostolului, Mîntuitorul răspunde cu o învățătură care arată întietatea credinții în actul mîntuirii de care depinde fericirea noastră veșnică: «Pentru că M-ai văzut, Tomo, ai crezut. Fericiți sînt cei ce n-au văzut și au crezut!»

Cu aceasta, Domnul nostru Iisus Hristos a fericit pe cei care, ca și noi, peste veacuri și milenii, vor crede fără să vadă și fără să pună mîna în semnele ranelor Lui, în Cel ce a înviat. În adevăr, cum a spus mai tîrziu Sfântul Apostol Pavel, «credința este adevărarea celor nădăjduite, dovada lucrurilor nevăzute» (Evrei XI, 1). Ea este, cu alte cuvinte, o năzuință spre obiectul descoperirii, a tuturor funcțiunilor noastre sufletești, activitate de harul dumnezeiesc.

Ținta acestei descoperiri este însuși Dumnezeu, Creatorul și Părintele nostru; iar ceea ce ni se descoperă despre El este învățătura Sfintei noastre Biserici, este, cu alte cuvinte, credința noastră creștină.

În cele ce urmează vă voi vorbi despre temeiurile acestei credințe.

1. De ce avem nevoie să știm ceva precis despre temeiurile credinței noastre? — Pentru că ea ne face cunoscut adevărurile mîntuitoare: S-ar fi mîntuit de pildă Sfântul Apostol Toma fără să creadă că Domnul a înviat? — Evident că nu. «Viața veșnică aceasta este, zice Mîntuitorul, ca să te cunoască pe Tine, singurul, adevăratul Dumnezeu, și pe Iisus Hristos, pe care l-ai trimis» (Ioan XVII, 3). De aceea El ferește pe Petru cînd acesta a mărturisit adevărata credință, pe care i-a descoperit-o Tatăl și care n-a fost născocită de oameni (Matei XVI, 27).

În scopul pregătirii pentru primirea Mîntuitorului, care ne-a descoperit adevărul dumnezeiesc integral, Părintele ceresc ne-a dat adevărurile mîntuitoare, începînd cu raiul pămîntesc, în care El convorbea cu strămoșii noștri; continuînd apoi cu Patriarhii și Profeții, care au adus poporului mesajul celui prea înalt pentru ca Legea Veche să fie desăvîrșită, înnoită de Mîntuitorul, care a intrat astfel în legătură cu noi într-un chip nou și supranatural, prin pogorămîntul pînă la starea de om — ba încă de rob, jertfil pentru noi, prin moartea pe cruce: «După ce Dumnezeu odinioară, în multe rînduri și în multe chipuri, a vorbit părinților noștri prin prooroci, în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin însuși Fiul Său» (Evrei I, 1—2).

Credința adusă de Mîntuitorul este încredere; iar cel ce ține această credință nu va fi osîndit: «ungeră pe care ați luat-o de la El rămîne întru voi, spune Sfântul Ioan Evanghelistul, Apostolul iubirii, și n-aveți trebuință ca să vă învețe cineva...» (I Ioan II, 27).

2. *Temeiurile* acestei credințe sau învățăturii care ne asigură mîntuirea, dacă o trăim cu adevărat, sînt Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție.

*Sfînta Scriptură* sau *Biblia* este cartea cărților sfînte, cartea veșnicilor adevăruri revelate avînd în centrul ei pe Mesia cel așteptat, este cartea istoriei bisericii a viziunilor, credinciosului, a lui Dumnezeu, a

lui Iisus Hristos, a Duhului Sfânt «carele a grăit prin Prooroci». Ea este o colecție compusă din 27 cărți ale Noului Testament și din 39 de cărți canonice și cele necanonice ale Vechiului Testament. Aceste cărți sfinte de-a lungul veacurilor, sînt insuflăte de Dumnezeu. Sfântul Apostol Pavel ne învață în această privință că «toată Scriptura este de Dumnezeu insuflată și de folos spre învățătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțeleptirea cea spre dreptate». (II Tim. III, 16); iar Sfântul Petru ne arată că «nu prin voia oamenilor s-a făcut cîndva proorocia, ci purtîndu-se de Duhul Sfînt au grăit oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu» (II Petru I, 21).

Sfînta Scriptură, ca descoperire a lui Dumnezeu și a planului Său veșnic privitor la mîntuirea noastră, după voia Lui a fost totdeauna cinstită de credincioși mai mult decît orice carte pe lume și a fost citită cu evlavie, ca o scrisoare trimisă nouă de însuși Împăratul cerurilor.

Nu este de mirare că Biblia întregă sau unele părți din ea, ca Noul Testament sau Psaltire, a fost cartea de căpătii a tuturor creștinilor evlavioși, și că mai ales pe slovele ei învățau carte cei ce doreau să devină preoți sau dascăli bisericești, mulți dintre ei învățînd Psaltirea pe dinafară. Biblia era astfel izvorul bucuriei lor duhovnicești, a siguranței lor că se află pe temelia de neclintit a adevărului dumnezeiesc.

Cu ce cuvinte de foc chemau profeții la ascultarea cuvîntului Domnului pe cei cărora le slăbea credința prin păcat: «Ascultă cerule, ia aminte pămîntule, că Domnul grăiește... Ascultați cuvîntul Domnului, voi prinți ai Sodomei, luați aminte la învățătura Domnului, voi popor al Gomorei!» (Isaia I, 2, 10).

Iar sfinții, care și-au făcut din citirea Bibliei hrana lor zilnică, care și-au întreținut și dezvoltat viața duhovnicească prin legătura permanentă cu Cuvîntul lui Dumnezeu, din Sfînta Scriptură, îndeamnă cu elan la citirea ei neconținută ca pe adevăratul cuvînt mîntuitor al lui Dumnezeu: «Cel ce cere primește, cel ce caută găsește și celui care bate i se deschide» (Luca XI, 10), ne spune Mîntuitorul, iar Sfîntul Ioan Damaschin ne învață astfel: «Să batem deci la poarta raiului cel prea frumos al Scripturilor. la raiul cel înmirezmat, cel prea dulce și care face să răsune parcă în urechile noastre tot felul de cîntări, cel ce atinge inima noastră, o mîngîie cînd este întristată, o potolește cînd este mîniată și o umple de o nespusă bucurie veșnică, înălțîndu-ne mintea către Fiul Unul-Născut și Moștenitorul săditorului viei celei duhovnicești și ducînd-o prin El la Tatăl luminilor. Să nu batem slab, ci mai degrabă cu osirdie și stăruință. Să nu trîndăvim a bate, căci în chipul acesa ni se va deschide... Să scoatem din izvorul raiului apă veșnic curgătoare și prea curată, care saltă spre viața veșnică. Să ne veselim, să ne desfătăm fără saț căci are un har nesfîrșit» (După «Dogmatica», trad. de Pr. D. Fecioru, p. 284—285).

Nevoia și folosul al citirii Sfintei Scripturi ni le arată și experiența marilor creștini. Vom aminti pe aceea a Fericitului Augustin, unul dintre cei mai învățați Părinți ai Bisericii Apusene de acum peste 15 veacuri. Biruit de patimile trupești și retras pe gînduri în fundul grădinii sale,

el a auzit o voce de copil: Ia și citește! Intră în casă și găsește Biblia pe masă, deschisă la Romani, cap. XIII, versetele 13—14: «Să umblăm cu-viincios, ca la lumina zilei: nu în ospete și în beții, nu în desfrinări și destrăbălării, nu în ceartă și în pizmă. Ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos și nu purtați atîta grijă de trupul vostru, încît să-i deșteptați dorințele!» Pătruns de aceste cuvinte Fericitul Augustin s-a convertit la creștinism.

Sfînta Scriptură se înțelege greu din pricina vechimii ei, a mulțimii scriitorilor și a adevărilor ei mai presus de fire. Sfîntul Petru scrie despre epistolele Sfîntului Apostol Pavel că «în ele sînt unele lucruri anevoie de înțeles, pe care cei neînvățați și neîntăriți le răstălmăcesc, ca și pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare» (II Petru III, 16). Iar famenul etiopian, care citea din Vechiul Testament, la întrebarea diacou-nului Filip dacă înțelege ce citește, a răspuns: «Cum voi putea înțelege, dacă nu mă va povățui cineva?» (Fapte VIII, 31). Iar cele 176 de versete ale Psalmului 116 sînt o rugăciune necurmată pentru înțelegerea Legii Domnului. Uneori Sfînții Părinți meditau toată viața asupra unui singur verset al Bibliei — atît de adîncă și de nepătrunsă le părea lor descoperirea dumnezeiască!

Scripturile sfînte se deschid însă doar *înțelegerii* acelor care duc o *viață curată* și smerită, care se nevoiesc la *cunoașterea învățaturii Bisericii* și a *Tradiției* dumnezeiești. «Cunoștința întocmai a cuvintelor Duhului se descoperă, spune Sfîntul Maxim Mărturisitorul (în «Răspuns către Talasi», 65), numai celor vrednici de Duhul, adică numai acelor care, printr-o îndelungată cultivare a virtuților, curățindu-și mintea de funinginea patimilor, primesc cunoștința celor dumnezeiești...».

După ce, prin osîrdia și binecuvîntarea Părintelui Patriarh Justinian a apărut o nouă ediție a Noului Testament în românește, la trei ani de binecuvîntată arhipăstorie ai Prea Fericirii Sale, anul acesta, la luminata prăznuire a douăzeci de ani de Patriarhat, Biserica noastră va avea Cuvîntul lui Dumnezeu într-o altă ediție. Este un prilej de nespusă bucurie pentru noi să amintim aici și acum acest fapt de o însemnătate cu totul excepțională pentru clerul și poporul dreptcredincios din țara noastră.

Cărțile Noului Testament au început să fie scrise abia după zece ani de la Înălțarea Mîntuitorului.

Pînă atunci, învățatura Mîntuitorului și propovăduirea Sfînților Apostoli s-a făcut prin viu grai. Această propovăduire prin viu grai s-a continuat și după aceea. O parte a ei a format dumnezeiasca Scriptură a Noului Testament, iar altă parte a format *Sfînta Tradiție*, care este al doilea temei al credinței noastre. Mîntuitorul, cînd a trimis pe Sfînți Apostoli la propovăduire, le-a poruncit zicînd: «Mergînd învățați toate neamurile!» (Matei XXVIII, 19). Sfînții Apostoli au pus la temelie credinței creștine propovăduirea învățaturii și vieții Mîntuitorului, cu care și în care trăiau. Astfel, Sfîntul Pavel arată că credința vine de obicei prin viu grai: «Cum dar vor chema, zice el, (numele Aceluia) în care n-au crezut? Și cum vor crede (în Acela), de care n-au auzit? Și cum

vor auzi fără de propovăduitor? Și cum vor propovădui de nu se vor trimite?... Deci credința este din auzire, iar auzirea prin cuvântul lui Dumnezeu» (Romani X, 14—17). Sfinții Apostoli n-au scris însă toate cele ce a făcut Domnul Hristos, ci numai cele strict necesare comunităților creștine: «Multe avînd a vă scrie, spune în Epistola a II-a Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan, (I, 12), n-am voit pe hîrtie și cu cerneală, ci nădărduiesc că voi veni la voi și voi grăi gură către gură, ca bucuria noastră să fie deplină»; iar în Evanghelia sa precizează: «Sînt încă și și alte multe cite a făcut Iisus, care de s-ar fi scris cu deamănuntul socotesc că nici în lumea toată n-ar fi putut să încapă cărțile ce s-ar fi scris» (Ioan XXI, 25).

Puterea Sfintei Tradiții e mare; ea este viața Bisericii în Duhul Sfînt; ea împlinește descoperirea divină, prin rînduiala slujbelor dumnezeiești și prin măsurile referitoare la organizarea Bisericii. Ea dă adevăratul tîlc al învățaturii Mîntuitorului. Ea păstrează astfel unitatea Bisericii prin unitatea Duhului în legătura păcii. «Deși în lume limbile sînt deosebite, scria Sfîntul Irineu, puterea Tradiției este una și aceeași. După cum soarele, zidirea lui Dumnezeu, e unul și același în toată lumea, tot așa și propovăduirea adevărului se arată pretutindeni și luminează pe toți acei care vor să vină la cunoștința adevărului. Nici cel tare în cuvînt dintre Întîistătorii Bisericilor nu va spune altceva decît aceste învățături, căci nimeni nu este peste Învățătorul său (Matei X, 24; Luca VI, 40), nici cel slab în cuvînt nu va imputina Tradiția...» (*Contra ereziilor*, I, 10, 2; Migne, P. G., II, 552).

Sfînta Tradiție se află cuprinsă în definițiile Sinoadelor Ecumenice; în fruntea acestor definiții stă «Simbolul credinței» sau «Crezul» alcătuit la Sinoadele de la Niceea și Constantinopol. Ea se mai cuprinde și în scrierile Sfinților Părinți din întiul mileniu creștin, care au împletit viața lor de rugăciune și contemplație, în asprimile vieții ascetice, cu neîntreruptul studiu al descoperirii dumnezeiești; se mai află în cărțile de slujbă, etc.

De-a lungul desfășurării tradiției, în Biserica aceasta a statornicit credința și rînduielile ei de organizare prin hotărîrile Sinoadelor ecumenice, adică a toată lumea creștină; aici s-au dat mai ales definițiile sau formulele dogmatice pentru tot creștinul ortodox, pe temeiul Sfintei Scripturi și al Sfintei Tradiții. Aceste formulări ale credinței au fost apoi expuse în mod sistematic în Mărturisirile de Credință, dintre care cea mai cunoscută este aceea a Mitropolitului Petru Movilă, fiu de domnitor român și Mitropolit al Kievului, numită și «Mărturisirea Ortodoxă».

Noi credem în Dumnezeu și ducem o viață creștinească din pricina autorității Bisericii care ne-a născut în Iisus Hristos prin lucrarea harului și ne-a crescut în El. Credința aceasta presupune o prefacere, o transfigurare a puterilor noastre spirituale, pentru a ne face apti de o nouă viață, așa încît să putem proclama pe Iisus Hristos, împreună cu Sfîntul Apostol Toma: «Domnul meu și Dumnezeuul meu». Credința unită cu harul divin devine astfel eliberarea noastră de starea de păcătoșenie, libertatea transfigurată de har. Iisus a zis: «De rămîneți în cuvîntul Meu

sînteți cu adevărat ucenicii Mei; și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi» (Ioan VIII, 32).

Credința ne ajută să pătrundem în lumea suprafirească a Bisericii, stîlpul și temelie adevărului acesteia (I Timotei III, 15), și deci deținătoarea adevărului mîntuitor. În acest sens a scris Sfîntul Irineu: «Unde este Biserica, acolo este și Duhul Sfînt. Iar unde este Duhul Sfînt, acolo este plînatatea harului și tot adevărul» (*Adv. Heres.*, III, 24, I). De aceea Biserica a fost numită și raiul cel duhovnicesc, în care i se descoperă credinciosului lumea supranaturală, unde se află tainele ei cele mai adînci.

Această pătrundere în lumea supranaturală transformă pe credincios într-un mărturisitor al lui Hristos, după cuvîntul ce zice: «Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît văzînd ei faptele voastre cele bune să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceruri» (Matei, V, 16), «căci nu poate fi cetate pe munte care să nu se vadă» (Matei V, 14). Această pătrundere în lumea supranaturală se face prin jertfă, prin luptă cu sine însuși, prin lepădarea de patimi, prin dezbrăcarea de omul vechi și îmbrăcarea în haina de nuntă a celui nou. Clement Alexandrinul a descris astfel această transformare a noastră, în care ni se face văzut nevăzutul și se realizează ceea ce nădăjduim: «După cum cei care deschid ochii după ce au dormit nu-și dau ei lumina (căci nu o au în ei), ci îndepărtează pur și simplu piedicile care-i împiedecau să vadă, dînd libertate puterii ascunse de a vedea, tot așa reposedăm un ochi dumnezeiesc limpede și liber, de îndată ce Duhul a îndepărtat de la noi întunerecul, adică păcatele noastre, întocmai ca o ceață pe care o risipește. Numai cu un asemenea ochi putem contempla pe Dumnezeu, cînd ne luminează Duhul de sus» (*Pedagogul*, I, 6).

Prin credința pe care o primim fiecare de la Duhul Sfînt ajungem astfel, în Biserică, să înțelegem Scripturile, care ne-au fost date tot de la Duhul care a grăit prin proroci.

Sfîntul Pavel ne spune că în viața viitoare nu vom mai cunoaște pe Dumnezeu doar prin credință și nădejde, adică imperfect și mijlocit, ca în oglindă și ghicitură, ci față către față, adică în mod desăvîrșit. Iar atunci va mai dăinui numai iubirea, în veci de veci (I Cor. XIII, 8); Căci Dumnezeu este iubire. De această iubire să ne învrednicească Cel în Treime lăudat, Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh. Amin!

Prof. N. CHIȚESCU





# PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

---

## ACȚIUNI ÎN SLUJBA PĂCII

(martie — aprilie)

ARHIEPISCOPUL MAKARIOS A FOST REALES PREȘEDINTE AL REPUBLICII CIPRU. — În discursul rostit cu prilejul ceremoniei de investitură în funcția de președinte al Republicii, Arhiepiscopul Makarios a anunțat că va supune curînd secretarului general al O.N.U., U Thant, unele măsuri care să contribuie la soluționarea conflictului dintre ciprioții greci și turci. «În dorința de a găsi un teren comun de discuții, în scopul unei rezolvări pașnice și echitabile», — a declarat președintele Makarios —, vor fi întreprinse și alte inițiative. «Dorim să trăim pașnic cu ciprioții turci, într-un Cipru unit și nedivizat. — s-a subliniat în continuare. Nu intenționăm să lipsim pe ciprioții turci de drepturile lor, de cetățeni egali cu cetățenii greci ai Ciprului» (*«România Liberă»* din 2 martie 1968).

PENTRU O REGLEMENTARE PAȘNICĂ A SITUAȚIEI DIN ORIENTUL APROPIAT. — Într-o declarație făcută recent de primul ministru izraelian Levi Eshkol se arată că guvernul izraelian a propus trimisului special al secretarului general al O.N.U., U Thant, în Orientul Apropiat, dl. Gunnar Jarring, să convoace reprezentanții celor două părți (Izrael și țările arabe) în vederea unui dialog. Premierul izraelian a declarat că guvernul său nu dorește «să interpreteze situația în termeni de învingători și învinși, dar consideră necesar ca după război cele două părți să se întâlnească pentru a discuta despre relațiile dintre ele și despre pace». «Nu mă îndoiesc că înțelepciunea va prevala, a spus premierul Eshkol. Se pune numai problema cînd?»

După declarația lui Gideon Rafael, director general în Ministerul de Externe al Izraelului, «tot ceea ce trebuie clarificat în cursul convorbirilor avute de Jarring a fost clarificat. După afirmația demnitarului izraelian urmează să înceapă stadiul practic, care de altfel constituie baza mandatului trimisului special al O.N.U. și anume aplicarea rezoluției Consiliului de Securitate cu privire la reglementarea pașnică a situației din Orientul Apropiat.

## APELUL MIȘCĂRII SUD VIETNAMEZE PENTRU APĂRAREA PĂCII. —

După cum a anunțat recent agenția de presă Eliberarea, Mișcarea pentru apărarea păcii din Vietnamul de Sud a dat publicității o declarație prin care a condamnat acțiunile dezlănțuite de trupele americano-saigoneze împotriva diferitelor păături ale populației din Vietnamul de Sud.

Apelul se adresează Consiliului Mondial al Păcii, comitetelor pentru apărarea păcii din toate țările organizațiilor internaționale democratice, și tuturor oamenilor de bună credință, să condamne pe agresorii americani și acoliții acestora, să ceară Statelor Unite să înceteze imediat războiul agresiv din Vietnamul de Sud și să retragă trupele din această țară, să acorde poporului vietnamez eroic dreptul de a-și hotărî singur soarta.

În condițiile extinderii continue a agresiunii americane în Vietnam, statele participante la tratatul de la Varșovia au subliniat din nou necesitatea unității de acțiune a țărilor socialiste, și a tuturor forțelor progresiste iubitoare de pace. În sprijinul multilateral acodat luptei poporului vietnamez.

EXPOZIȚIE DE ARHITECTURĂ ROMÂNEASCĂ LA PARIS. — La Școala națională superioară de arte frumoase din Paris, s-a deschis la 11 martie a.c. expoziția «Arhitectura română veche și modernă». Expoziția ilustrează realizările arhitecturii vechi și moderne: de la case țărănești, biserici și mănăstiri pînă la realizările ultra moderne de astăzi în cadrul urbanismului — construcții industriale, construcții de locuințe și sportive, școli, spitale, case de cultură, cît și din alte domenii din Capitală și din alte orașe ale plaiului românesc.

Expoziția oglindește imaginea pe care harnicul nostru popor o dă patriei sale, muncind cu abnegație și colaborînd cu toate popoarele pentru triumful binelui și păcii în lume.

«PENTRU CA ATOMUL SĂ FIE PUS ÎN SLUJBA PĂCII». — Este titlul articolului publicat de Dl. Ing. Ion Udrea, cercetător principal la Institutul de Fizică Atomică, în ziarul «*România Liberă*» din 14 martie a.c. Subiectul este abordat pe marginea desfășurării lucrărilor Comitetului celor 18 state pentru dezarmare de la Geneva, care, dezbat problema încheierii unui tratat de neproliferare a armelor nucleare. O preocupare majoră o constituie modul în care prevederile unui astfel de tratat pot îmbina armonios «eficiența pe planul securității cu necesitatea de dezvoltare nestingherită a utilizării pașnice a energiei nucleare».

Autorul se referă la ultimele propuneri ale guvernului român făcute în cadrul Comitetului celor 18 state pentru dezarmare, propuneri ce aduc o importantă contribuție la utilizarea energiei atomice în scopuri pașnice.

Republica Socialistă România a propus semnarea de către puterile care dețin energia nucleară a unor angajamente concrete legate de dezarmarea nucleară — singura cale pentru înlăturarea pericolului unui război nuclear și de a nu se folosi arma nucleară împotriva statelor nenucleare semnatare.

### ZIUA INTERNAȚIONALĂ PENTRU ELIBERAREA DISCRIMINĂRII RASIALE.

— Cea de a XXI-a sesiune a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite, a hotărât ca acest an să fie proclamat — «anul drepturilor omului». În acest context semnificația «Zilei internaționale pentru eliminarea discriminării rasiale», capătă noi dimensiuni — demnitatea umană continuând în diferite regiuni ale lumii să fie călcată cu brutalitate.

Adunarea Generală a O.N.U. a condamnat în repetate rânduri rasismul și apartheidul, drept «crime împotriva umanității».

Privită prin prisma contemporaneității, ele sînt «schelele rușinoase ale epocii de dominație imperialistă».

În legătură cu această plagă inumană într-o rezoluție a O.N.U. s-a precizat următoarele: «Supunerea popoarelor unei subjugări, unei dominații și unei exploatare străine, constituie o negare a drepturilor fundamentale ale omului, este contrară Cartei Națiunilor Unite și compromise cauza păcii și colaborării între popoare».

Trăind într-o țară a cărei lege fundamentală interzice categoric orice formă de discriminare, poporul român este alături și sprijină lupta pentru libertate și drepturi dusă de popoarele aflate încă sub dominație colonială, incompatibilă cu libertatea și progresul umanității. În semn de solidaritate cu acest memorabil eveniment a avut loc la Casa de Cultură a I.R.R.C.S. joi 21 martie 1968, o adunare publică, desfășurată sub egida Ligii române de prietenie cu popoarele din Asia și Africa.

A luat cuvîntul prof. univ. Dr. docent Erwin Glaser, membru al Ligii române de prietenie cu popoarele din Asia și Africa. D-sa a înfățișat în ce constă apartheidul și discriminările rasiale, proprii societății bazată pe exploatarea omului de către om. Vorbitorul a arătat în continuare că apartheidul aplicat astăzi în Republica Sud-Africană și, în genere, discriminarea rasială constituie astăzi nu numai un factor de tulburare a relațiilor normale dintre state, dar și o amenințare a păcii și securității internaționale.

PROIECTUL DE REZOLUȚIE PREZENTAT DE ROMÂNIA ÎN CADRUL CONFERINȚEI U.N.C.T.A.D., O NOUĂ CONTRIBUȚIE LA CAUZA DESTINDERII INTERNAȚIONALE ȘI LA ÎNTĂRIREA PACII ÎN LUME. — Ședința plenară a Conferinței Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (U.N.C.T.A.D.) a adoptat în unanimitate un proiect de rezoluție inițiat de România, împreună cu Franța, Iran, Senegal și Tunisia privind importanța resurselor umane ca factor de prim ordin pentru dezvoltarea economică și socială a țărilor în curs de dezvoltare și rolul cadrelor specializate în dezvoltarea comerțului exterior.

Proiectul de rezoluție cere Secretariatului general al O.N.U. să elaboreze împreună cu secretarul general al U.N.C.T.A.D. și șefii altor instituții specializate ale O.N.U., un program de acțiune vizînd pregătirea de cadre în domeniul comerțului exterior.

Tot la această ședință plenară, România a fost realeză membră a Consiliului pentru Comerț și Dezvoltare.



Conferința O.N.U. pentru Comerț și Dezvoltare și-a desfășurat lucrările la New Delhi între 1 februarie și 25 martie a.c.

Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (U.N.C.T.A.D.) numări patru ani de existență. Acest organism internațional joacă un rol important în procesul complex al cunoașterii situației economice a lumii contemporane, ca și în procesul de găsire a unor multiple forme de cooperare internațională și de stimulare a țărilor în curs de dezvoltare.

**IN SEMN DE SOLIDARITATE CU LUPTA POPORULUI VIETNAMEZ EROIC.**  
— În lumea întreagă s-a înregistrat o creștere puternică a valului acțiunilor de masă în semn de solidaritate cu poporul vietnamez, pentru apărarea ființei sale naționale.

— În Franța au avut loc «O sută de demonstrații pentru Vietnam» în decurs de câteva zile. Pe pancarte se putea citi: «Parisul este alături de Vietnam».

Zeci de mii de francezi tineri și vîrstnici, de diferite profesii, opinii politice sau credințe religioase au strîns semnături adoptînd moțiuni de condamnare a agresiunii S.U.A. Participanții au cerut încetarea imediată și necondiționată a bombardamentelor americane asupra R. D. Vietnamului de Sud, încetarea agresiunii americane, independență poporului vietnamez.

Campania «Un vapor pentru Vietnam» s-a încheiat totalizînd 12 000 de tone de diverse materiale și medicamente ce s-au colecționat de poporul francez pentru Vietnam. Întreaga colecție este evaluată la circa cinci milioane franci.

Tot în capitala Franței a fost lansat un Apel pentru organizarea *Zilei intelectualilor pentru Vietnam*. Printre semnatarii apelului sînt intelectuali de frunte ai Franței: Aragon, Simone de Beauvoir, Sartre, Alfred Kastler, Mauriac, Picasso, Vercors, A. Lacassagne, Masson — peste 8000 de intelectuali, din toate curentele de gîndire. Afișul acestei manifestații aparține pictorilor francezi Picasso, Pignon, Vasarely, Masson, Soulages, și anunță ziua de 23 martie ca zi de solidaritate a intelectualităților franceze cu poporul vietnamez.

— La New York, 239 de profesori de la Universitatea din Columbia (S.U.A.) au publicat o declarație în ziarul «Daily Spectator», în care se spune că vor acorda sprijin tinerilor care refuză să plece în Vietnam, deoarece «socotesc războiul dus de S.U.A. cu Asia de sud-est nedrept și amoral».

— Organizația americană «Oameni de afaceri împotriva războiului din Vietnam», reprezentată de Harold Willens, liderul organizației, a declarat că actuala criză financiară se datorește tocmai faptului că S.U.A. cheltuiește în Vietnam milioane de dolari.

— În Berlinul Occidental peste 8000 de persoane, majoritatea studenți, au demonstrat în semn de solidaritate împotriva agresiunii S.U.A. în Vietnam.

— La Roma sute de persoane s-au prezentat la spitalul din San Camillo unde au donat sânge. Pe pancarte era scris: «Oferim sânge pentru Vietnam. Să exprimăm solidaritatea noastră cu poporul Vietnamez».

— Capitala Suediei va găzdui cu începere de la 23 martie a.c. «Conferința mondială pentru Vietnam», la care participă numeroase organizații de luptă pentru pace. După cum a arătat prof. Gunnar Myrdal, scopul conferinței este de a coordona acțiunile mișcărilor pentru pace, pentru a determina Administrația S.U.A. să pună capăt raidurilor și să înceapă convorbirile pentru înlăturarea conflictului. «Comitetul suedez pentru Vietnam» a propus primului ministru, Tage Erlander, ca guvernul suedez să adreze împreună cu guvernele celorlalte țări scandinave un apel către țările vest-europene în vederea unei organizații comune.

VIZITA PREȘEDINTELUI CONSILIULUI DE MINIȘTRI, ION GHEORGHE MAUREL, ÎN FINLANDA. — Duminică 31 martie a.c., președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer și ministrul afacerilor externe, Corneliu Mănescu, au plecat spre Helsinki pentru a face o vizită în Finlanda, la invitația guvernului acestei țări.

Înații oaspeți români au vizitat cu acest prilej întreprinderi industriale, nonumente istorice, așezăminte sociale și culturale din Capitala Finlandei și din orașele Tampere și Valkeakoski. Pretutindeni oaspeților li s-a făcut o primire călduroasă, ca expresie a prieteniei ce leagă popoarele român și finlandez.

După cum s-a anunțat în Comunicatul dat publicității la Helsinki, președintele Consiliului de Miniștri Ion Gheorghe Maurer, și ministrul afacerilor externe, Corneliu Mănescu, au avut întrevederi cu primul ministru al Finlandei, Mauno Koivisto, și cu ministrul afacerilor externe, Ahti Kirjalainen. La întrevederi au mai participat din partea română: ambasadorul Republicii Socialiste România la Helsinki, Nicolae I. Vancea, și funcționari superiori din Ministerul Afacerilor Externe, din partea finlandeză secretarul general din Ministerul Afacerilor Externe, Jorma Vanamo, ambasadorul Finlandei în România, Kaarlo Makela, și funcționari superiori din Ministerul Afacerilor Externe.

Convorbirile s-au desfășurat într-o atmosferă de sinceritate și prietenie.

În timpul vizitei au fost semnate Acordul privind transporturile rutiere internaționale, Acordul de desființare a vizelor și Protocolul de colaborare între cele două țări în domeniul culturii și științei pe anii 1969—1970.

Cu acest prilej au fost abordate probleme privind viața internațională. Ambele părți au recunoscut importanța deosebită a rolului Organizației Națiunilor Unite în menținerea păcii și securității internaționale. Această Organizație, pentru a-și îndeplini cât mai bine rolul său trebuie să reflecte în activitatea sa, realitățile lumii contemporane și să devină universală.

Pările și-au exprimat îngrijorarea în legătură cu situația din Vietnam și au subliniat necesitatea găsirii unei soluții ca această problemă să

fie rezolvată pe calea negocierilor în conformitate cu acordurile de la Geneva din 1954. Părțile apreciază că încetarea războiului din Vietnam ar contribui în mod eficace la însănătoșirea situației internaționale, la normalizarea relațiilor între state, la consolidarea păcii în lume.

S-a procedat în continuare, la un schimb de vederi în legătură cu situația din Orientul Apropiat. O reglementare politică a litigiilor se poate face pe baza «inadmisibilității obținerii de câștiguri teritoriale și recunoașterea dreptului la existență, independență pentru toate statele din această parte a lumii în condiții de pace și securitate».

Părțile au manifestat sprijinul față de rezoluția 2129/XX, privind relațiile de bună vecinătate, rezoluție adoptată în unanimitate de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, — la care România și Finlanda sînt coautoare.

În vederea menținerii unui climat de pace pe plan european și mondial părțile s-au pronunțat pentru promovarea în viața internațională a principiilor independenței și suveranității, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajul reciproc.

«Subliniind pericolul pe care îl reprezintă pentru omenire acumularea continuă de armament și îndeosebi, de armamentul nuclear, părțile consideră necesar ca, împreună cu alte țări, să sprijine eforturile menite să ducă la dezarmarea generală».

Cu prilejul conferinței de presă din 3 aprilie 1968, președintele Consiliului de Miniștri, Ion Gheorghe Maurer a răspuns numeroaselor întrebări ale ziaristilor, a evidențiat dezvoltarea favorabilă a relațiilor multilaterale româno-finlandeze. «Trebuie să vă spun că sînt pe deplin optimist în ceea ce privește evoluția în viitor a acestor relații — a subliniat premierul Ion Gheorghe Maurer. Am constatat în timpul acestor discuții că există multe posibilități de lărgire a colaborării româno-finlandeze, pe tărîmuri din cele mai diverse. Cele două țări au o economie dinamică, în plină dezvoltare, ceea ce favorizează creșterea continuă a posibilităților de schimburi. Același lucru se poate spune și despre relațiile culturale, științifice. Și, deoarece iubim împreună *pacea și liniștea în lume*, avem un larg domeniu de colaborare politică. Deci, îmi exprim încă o dată optimismul în legătură cu posibilitățile de dezvoltare a relațiilor multilaterale dintre țările noastre».

În întreaga presă finlandeză au apărut pe prima pagină articole însoțite de fotografii, care evidențiază importanța vizitei președintelui Consiliului de Miniștri al României, Ion Gheorghe Maurer, în Finlanda. Ziarul «Paivan Sanomat» scria: «...România reprezintă în cadrul grupului răsăritean și în lumea de azi o politică și o cultură originală. Relațiile dintre Finlanda și România se vor adînci și lărgi în special în domeniile comercial și cultural și în alte domenii...».

Elogii la adresa vizitei au mai publicat ziarele «Suomenmaa», «Kansan Uutiset», «Uusi Suomi» ș.a.

O DECLARAȚIE A SECRETARULUI GENERAL AL O.N.U. ÎN LEGĂTURA CU SITUAȚIA DIN VIETNAM. — Venind de la Geneva la Amsterdam,

U Thant a făcut la 7 aprilie o declarație în care și-a exprimat speranța că «primele întreveneri dintre reprezentanții S.U.A. și cei ai guvernului R. D. Vietnam vor avea loc foarte curînd și că ele vor duce la încetarea necondiționată a bombardamentelor americane asupra teritoriului nord-vietnamez». Cred că Geneva, a spus el, oferă cele mai bune condiții tehnice unei eventuale conferințe în problema Vietnamului.

Încetarea agresiunii a fost cerută de un grup de 773 de personalități americane, membrii ai Academiei de arte și științe și ai Societății de filozofie printre care 25 de laureați ai premiului Nobel printr-un apel adresat președintelui Johnson și Congresului («România Liberă» din 8 aprilie 1968).

VIZITA PREȘEDINTELUI CONSILIULUI DE MINIȘTRI ION GHEORGHE MAURER, ÎN SUECIA. — În dimineața zilei de 9 aprilie a.c. președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer însoțit de ministrul afacerilor externe, Corneliu Mănescu, a părăsit Capitala îndreptîndu-se spre Stockholm, unde a făcut o vizită oficială la invitația guvernului suedez.

La orele 15, la Președinția Consiliului de Miniștri Ranslihuset, au început convorbirile oficiale între președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, și primul ministru al Suediei, Tage Erlander.

Din partea Republicii Socialiste România au participat: Corneliu Mănescu, ministrul afacerilor externe, Eduard Mezincescu, ambasadorul Republicii Socialiste România la Stockholm, Alexandru Albescu, adjunct al ministrului comerțului exterior, Ion Morega, adjunct al ministrului industriei constructoare de mașini, Ilie Diculescu, vicepreședinte al Consiliului național al cercetării științifice și alte persoane oficiale.

Din partea Suediei au participat: Torsten Nilsson, ministrul afacerilor externe, O. Joedahl, secretarul general al Ministerului Afacerilor Externe, contele W. Wachtmeister, directorul Direcției politice din Ministerul Afacerilor Externe, K. Bernstroem, directorul Direcției comerciale și economice din M.A.E., baronul C. Rappe, ambasadorul Suediei la București și alte persoane oficiale.

Au fost discutate probleme privind relațiile dintre cele două state și unele aspecte ale situației internaționale.

Convorbirile au decurs într-o atmosferă cordială.

Seara primul ministru al Suediei, Tage Erlander a oferit un dineu în onoarea președintelui Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer și a ministrului afacerilor externe Corneliu Mănescu.

Au fost roșite toasturi de cei doi prim-miniștri.

În toastul său președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România a spus: «...Experiența istorică a țării dv. care nu a participat la nici un război de un secol și jumătate, îngăduie o sugestivă confirmare, pe viu, a binefacerilor aduse societății de o pace îndelungată — cadru deosebit de fertil în care au putut rodi din plin eforturile po-

porului pentru construirea Suediei de azi, pentru realizarea unui standard ridicat de viață. Ne apare ca o expresie simbolică a dragostei de pace a poporului suedez faptul că numele ilustrului fiu al Suediei, Alfred Nobel se asociază unor înalte recunoașteri a meritelor pentru pace, pentru creații remarcabile în principalele ramuri ale științei și artei, într-un cuvânt pentru geniul constructiv al omului.

Incontestabil, pacea este singurul răspuns pe care-l poate accepta rațiunea umană la alternativa istorică pe care o deschide în actualele condiții cuceririle științei și tehnicii». Astăzi, când dezvoltarea armelor nucleare planează asupra omenirii ca o mare primejdie, singurul imperativ categoric pentru omenire — a spus în continuare înaltul oaspete — este de a se înfăptui dezarmarea generală și totală. În societatea contemporană interesele popoarelor sînt mai mult ca oricînd angrenate în comuniunea interesului general de asigurare a păcii și înțelegerii.

În ultima zi a vizitei, înalții oaspeți români au vizitat orașul Uppsala situat la 70 km de Stockholm, însoțiți de ministrul educației și cultelor, Olof Palme, și alți demnitari suedezi.

Primul popas este la biblioteca universității «Carolina Rediviva», unde sînt întîmpinați de G. Hormvall, directorul acestei instituții.

Sînt vizitate sălile renumitei biblioteci. «O deosebită atenție se acordă uneia dintre cele mai valoroase lucrări, renumita biblie gotică de argint, «Codex argenteus» tradusă de episcopul W. Ulfila în jurul anului 500 e.n. și scrisă cu litere de argint pe pergament purpuriu».

Mai sînt adăpostite aici dintre mărturiile vechii culturi a poporului român, un exemplar al liturghierului de la Iași (1679), donație făcută savantului Sparwanfeldt, probabil de Spătarul Milescu.

Gazdele au oferit după vizitare, bibliotecii de stat din București, în dar, un exemplar în facsimil al Codexului Argenteus.

Președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, însoțit de ministrul afacerilor externe, Corneliu Mănescu, au depus o coroană de flori la mormîntul fostului secretar general al O.N.U., Dag Hammarskjöld.

Vizita în Suedia a președintelui Consiliului de Miniștri Ion Gheorghe Maurer, reprezintă o contribuție importantă la dezvoltarea ascendentă a relațiilor româno-suedeze, în interesul popoarelor român și suedez, al îmbunătățirii climatului internațional — reliefînd încă o dată utilitatea și eficiența contactelor directe, a schimburilor de vederi pentru apropierea dintre popoare și pentru statornicirea unei păci trainice în lume («România Liberă») din 12 aprilie 1968).

UN DOCUMENT CINEMATOGRAFIC CARE CHEAMĂ LA PACE. — Este titlul unei corespondențe transmisă din Tokio de Florea Țuiu în legătură cu filmele documentare despre bombardamentele atomice americane de la Hiroșima și Nagasaki, transmise de posturile de televiziune japoneze. Este prima dată de la ultimul război cînd acestea sînt difuzate marelui public. Timp de două ore și jumătate telespectatorii au putut urmări imaginile filmate acum 22 de ani, imediat după explozia bombelor atomice,

Imaginea este zguduitoare. Ea amintește lumii actul nesăbuit din acea dimineață de august, când au fost masacrați aproximativ 200.000 de oameni din Hiroșima. Imagini la fel de zguduitoare sînt prezentate și din orașul Nagasaki.

«Filmul este un răscolitor document care cheamă la rațiuni și pace».

**NOI PAȘI PE CALEA COLABORĂRII ȘI PACII.** — Între 15 și 19 aprilie 1968, la invitația președintelui de Stat al Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu și a soției sale, ne-a vizitat țara, dr. Abdirashid Ali Shermarke, împreună cu soția.

În timpul sederii în țara noastră, înaltul demnitar somalez și persoanele care l-au însoțit a vizitat obiective industriale, instituții sociale și culturale din orașele București, Ploiești și Brazi.

Peste tot oaspeții au fost primiți cu căldură.

Au avut loc convorbiri oficiale între președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, și președintele Republicii Somalia dr. Abdirashid Ali Shermarke, la care au participat:

Din partea română: Ion Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri. Ștefan Peterfi, vicepreședinte al Consiliului de Stat, Constantin Stănescu, secretarul Consiliului de Stat, Bujor Almășan, ministrul minelor, Gheorghe Cioară, ministrul comerțului exterior, Mihai Marinescu, ministrul industriei construcțiilor de mașini, Aurel Vijoli, ministrul finanțelor, George Macovescu prim-adjunct al ministrului afacerilor externe, director din M.A.E.

Din partea somaleză: Abdullahi Jirreh Dualeh, ministrul de finanțe, Mohamed Ali Daar, ministrul industriei și comerțului, Ismail Dualeh Warsama, ministrul resurselor naturale și zootehniei, dr. Nicolino Mohamed, șeful de cabinet al președintelui Republicii Somalia, Ahmed Botan Dakar, director general în Ministerul Planificării, Ahmed Haji Dualeh, ambasadorul Republicii Somalia în Republica Arabă Unită, dr. Osman Farah Au Aden, funcționar în Ministerul Sănătății, dr. Scerif Eidarus Mohamed, șeful Ceremonialului Diplomatic din Ministerul de Externe.

Cu acest prilej s-a făcut un schimb de vederi asupra situației internaționale.

Cei doi președinți au exprimat hotărîrea de a se acționa în relațiile internaționale pentru dezvoltarea raporturilor de cooperare și înțelegere între state pentru pace și securitate internațională.

Părțile, conștiente de pericolul pe care îl prezintă astăzi cursa înarmărilor, în special cele nucleare și-au exprimat hotărîrea de a depune toate eforturile alături de celelalte popoare iubitoare de pace pentru realizarea dezarmării, pentru înlăturarea primejdiei unui război atomic.

Existența și menținerea în anumite părți ale globului a unor zone în stare de subdezvoltare a fost apreciată ca o piedică în calea progresului popoarelor și a extinderii cooperării dintre state, aducîndu prejudicii cauzei păcii.

A fost evidențiat apoi rolul pe care statele mici și mijlocii îl au la soluționarea problemelor vitale ale contemporaneității și intensificării

participării acestora la soluționarea lor. Ele aduc o contribuție de seamă la îmbunătățirea climatului internațional, la afirmarea în relațiile dintre state a principiilor independenței, suveranității, neamestecului în treburile interne, egalității în drepturi și avantajul reciproc, la asigurarea păcii în lume.

Vizita Înaltului demnitar somalez se înscrie ca o contribuție de seamă la dezvoltarea relațiilor prietenești dintre cele două țări («*România Liberă*» din 22 aprilie 1968).

MESAJUL ADRESAT DE PREȘEDINTELE ADUNĂRII GENERALE A O.N.U., CORNELIU MĂNESCU, CONFERINȚEI INTERNAȚIONALE A DREPTURILOR OMULUI. — După cum s-a anunțat în presa noastră centrală, luni 22 aprilie a.c. s-a început la Teheran prima Conferință internațională a drepturilor omului, organizată cu prilejul împlinirii a 20 de ani de la proclamarea «Cartei universale a drepturilor omului». La această reuniune participă delegați a peste 100 de state membre ale O.N.U. și organizații internaționale.

Republica Socialistă România este reprezentată de o delegație condusă de Avram Bunaciu, președintele Comisiei constituționale a Marii Adunări Naționale.

Marc Schreiber, directorul diviziei pentru drepturile omului din O.N.U., a dat citire mesajului adresat Conferinței de către președintele celei de a XXII-a sesiuni a adunării Generale a O.N.U., Corneliu Mănescu, ministrul afacerilor externe al Republicii Socialiste România.

Printre altele, mesajul subliniază: «Niciodată nu a fost atât de larg împărtășită ca în zilele noastre convingerea că pacea și securitatea pot domni în lume numai dacă omul se bucură de drepturile și libertățile sale fundamentale, iar înfăptuirea reală a acestor drepturi nu poate fi asigurată fără independență politică, fără afirmarea deplină a suveranității, fără respectarea cu strictețe a dreptului de a-și hotărî singur soarta — deziderat suprem într-o lume care a ajuns la un stadiu avansat de civilizație».

Conferința internațională a drepturilor omului de la Teheran, se spune în mesaj, este chemată să adopte un program menit să asigure respectarea pe viitor în întreaga lume a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, fără deosebire de rasă, culoare, sex, limbă sau religie.

În încheierea mesajului se urează succes conferinței în promovarea respectării demnității umane, dezvoltării de sine stătătoare a tuturor națiunilor în conformitate cu voința și aspirațiile lor fundamentale, colaborării între toate popoarele pe baza egalității în drepturi, respectului reciproc și neamestecului în treburile interne — singura cale care poate asigura pacea și securitatea internațională.

REUNIUNEA CONSULTATIVĂ PENTRU VIETNAM DE LA STOCKHOLM. — Capitala Suediei a găzduit între 23 și 24 martie a.c. peste 120 de delegați, observatori și invitați care au luat parte la Reuniunea consultativă extra-

ordinară organizată de Comitetul internațional de legătură al Conferinței de la Stockholm asupra Vietnamului.

România a fost reprezentată de Dl. Ion Cirje, redactor șef al revistei «Lumea», secretar al Comitetului Național pentru Apărarea Păcii.

Printre participanți se aflau personalități de renume mondial ca prof. Gunnar Myrdal, Isabelle Blume, dr. Martin Niemöeller, lordul Brockway, deputatul Carlo Galluzzi și prof. Giorgio La Pira (Italia), prof. Yoshitaro Hirano, prof. William C. Davidson și Scott Nearing (S.U.A.), prof. Evgheni Feodorov (U.R.S.S.).

Reuniunea a salutat cu căldură pe reprezentanții Vietnamului Nguyen Than Le, din partea Comitetului pentru apărarea păcii mondiale din R. D. Vietnam și Tran Van Tu, din partea Frontului Național de Eliberare din Vietnamul de sud.

Cuvântările rostite au evidențiat încetarea imediată a agresiunii Statelor Unite asupra poporului vietnamez, care provoacă atîta suferință acestui popor eroic și constituie o primejdie pentru pacea întregii umi.

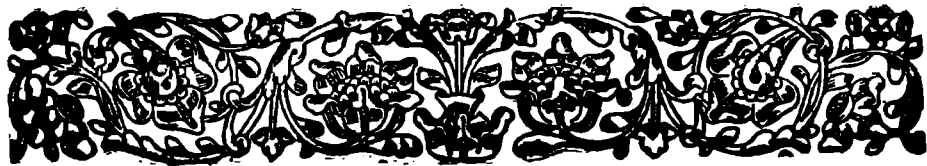
La propunerea reprezentantului român, reuniunea a aprobat în unanimitate textul unui Apel adresat poporului vietnamez, în care în numele participanților este exprimată solidaritatea cu lupta dreaptă ce o duce pentru apărarea ființei sale naționale, pentru dreptul de a-și hotărî singur soarta fără vreun amestec din afară.

Apelul se adresează către «toți oamenii, toate popoarele care aspiră la pace, libertate și dreptate, să ceară în acest moment ca S.U.A. să pună capăt războiului lor împotriva Vietnamului» (Rev. «Pentru Apărarea Păcii», nr. 4/1968).

REDACTIA







## ȘTIRI ECUMENICE

— Un grup de 26 studenți în teologie ortodocși din Grecia, care studiază în R.F. a Germaniei, ca bursieri ai Conferinței episcopale catolice germane, a participat, la invitația Episcopului romano-catolic de Regensburg, Dr. Graber, timp de o săptămână, în localitatea Vogelsburg (Würzburg) la un seminar pentru a se familiariza cu probleme practice privind contactul reciproc dintre ortodocși și romano-catolici.

— La invitația Secretariatului Vatican pentru promovarea unității creștine, doi preoți ortodocși ai Patriarhiei Ruse se află la Roma pentru studii. Sînt bursieri ai Comitetului catolic pentru colaborare culturală cu Bisericile răsăritene și vor studia dreptul bisericesc romano-catolic, probleme de cult și în general teologia romano-catolică în dezvoltarea ei post-conciliară. Cei doi preoți — Piotr Raina și Vladimir Rozkov — au participat și la o audiență comună la Papa.

— Un grup de personalități suedeze a făcut propunerea ca premiul Nobel să fie acordat Consiliului ecumenic al Bisericilor. Propunerea e motivată cu faptul că Consiliul ecumenic, cu cele 232 Biserici-membre ale sale, este un for reprezentativ al creștinătății mondiale și prin intervenția sa pentru «drepturile omului» sprijină practic mișcarea pentru pace. Comitetul Nobel va acorda în decembrie a.c. două premii: pentru anul 1966 și 1967.

— Conferința creștină est-asiatică și-a ținut a patra adunare generală la Bangkok (Tailanda), avînd ca temă principală de discuție: «O Biserică împărțită într-o lume sfișiată». Au participat 300 delegați din 16 țări asiatice, reprezentînd Bisericile: ortodoxă, anglicană și protestantă. Bisericile participante la conferință și-au luat angajamentul social, exprimat în lozinca: «Prezență creștină dinamică», de a sprijini forțele progresiste în toate inițiativele de natură a servi binele social și individual. Prima datorie a Bisericilor privește — s-a spus — eliminarea factorilor de-umanizatori, care obișnuit însoțesc orice proces de modernizare a vieții. Faptul se poate realiza mai ușor, dacă Bisericile vor iniția și sprijini, în cadrul structurii sociale, un proces de schimbări voluntare pașnice avînd

ca obiectiv: independența și ocrotirea «drepturilor omului», fără nici o discriminare (O.P.D. 6/1968).

— Pe lângă Societatea Națiunilor Unite Biserica metodistă a înființat un centru bisericesc, un «loc unde Bisericile din întreaga lume să poată conlucra în cadrul programului O.N.U.». Un grup de Biserici: Biserica ortodoxă-greacă, presbiterană, unitară, Biserica unită a lui Hristos, Frații cehi-uniți, baptistă, și-au dat adeziunea.

— «Evangelische Kommentare» este titlul unei noi reviste care apare la Stuttgart, începînd cu ianuarie 1968. După cum indică subtitlul: «Revistă lunară pentru evenimentele actuale din Biserică și societate», noua revistă voiește să informeze detaliat asupra problemelor de ordin ecumenic, social, cultural și economic din actualitate și prin interpretarea lor să contribuie la formarea unei opinii publice corespunzătoare.

— Alianța reformată mondială, secția europeană și-a ținut adunarea generală la Torre Pelice (Piemont, Italia), avînd ca temă «Trezire și innoire». Au participat reprezentanți ai Bisericii reformate din aproape toate țările europene. Discuțiile au dus la concluzia că trebuie remediate asupra ecleziologiei teologiei reformate; trebuie găsită o nouă apropiere de adevărul evanghelic; formulele dogmatice trebuie revizuite și trebuie construit un nou concept etic despre lumea modernă, care pretinde elaborarea unei noi teologii a libertății. La aceeași adunare, profesorul Berkhof de la Universitatea Leden (Olanda) a conferențiat despre: «Curențele din nouă Teologie» (teologia «după moartea lui Dumnezeu»).

— Dr. Hans Küng, profesor de dogmatică și teologie ecumenică la Facultatea teologică catolică din Tübingen (R.F. a Germaniei), ocupîndu-se de celibatul preoților, scrie: «În privința aceasta nu va fi liniște în Biserica Romano-Catolică pînă ce celibatul nu va fi lăsat, — așa cum a fost la început, — pe seama hotărîrii fiecăruia și pînă nu va fi anulată respectiva lege canonică, introdusă în Biserică în condiții foarte problematice». Profesorul Küng caracterizează interdicția căsătoriei preoților — la început privind ea în Biserica Romano-Catolică numai monahii — drept un «amestec tăios în drepturile personale ale omului», care lezează nu numai orînduirea primordială liberală din Biserică, ci și înțelegerea de azi a libertății fiecăruia.

— «Conferința Episcopilor romano-catolici» din Austria a stabilit. — interpretînd noile dispoziții privitoare la «căsătoriile mixte» — că, în opoziție cu can. 1062 al dreptului bisericesc romano-catolic, mirii de confesiuni diferite au numai să se oblige în scris că-și lasă reciproc deplina libertate, interioară și exterioară, în viața religioasă și bisericescă. Faptul acesta probează — afirmă Episcopul evanghelic din Austria, D. Gerhard May — că dreptul canonic romano-catolic nu-i neschimbabil și deci «căsătoriile mixte» ar putea primi caracter de autentice «căsătorii ecumenice». Ar trebui numai ca și «dreptului părinților» să se lase libertate

deplină, adică să se lase părinților hotărîrea în ce confesiune voiesc să-și boteze și educe copiii lor, căci Bisericile — spune Episcopul May — nu mai stau reciproc pe poziții polemice. Cine se cunună creștinește — catolic sau evanghelic — să se oblige să-și crească copiii «creștinește», adică în religia creștină romano-catolică sau evanghelică, și nu în altă religie. De altfel conceptul acesta și prinde tot mai mult teren, mai ales în Olanda și Europa apuseană. Și tot mai mulți Episcopi romano-catolici dau dispenze în sensul acesta, — al unei «educații creștine», căci dreptul canonic e privit ca depășit sub acest aspect. Generalizîndu-se acest concept, «căsătoriile mixte» ar fi adevărate «căsătorii ecumenice», afirmă Episcopul May (*Z.d.Z.*, 1/1968).

— Un grup de teologi ortodocși, romano-catolici și protestanți, lucrează în comun la publicarea unei «Bibliografii ecumenice internaționale». Au apărut primele două volume înregistrînd, parțial și cu recenzii detaliate, un număr de 3450 cărți și articole din reviste, dintre anii 1962—1963, de importanță ecumenică. Consilierul bisericesc superior Dr. Hanfried Krüger de la centrala ecumenică din Frankfurt/Main și profesorul Dr. Ștefan Pfürtner de la Facultatea de teologie catolică din Fribourg (Elveția) — redactorii celor două volume — au predat primele exemplare secretarului general al Consiliului ecumenic al Bisericilor. Dr. Eugene Carson Blake și președintelui secretariatului Vatican pentru promovarea unității creștine, Cardinalul Bea Augustin.

— «*Iustitia et Pax*» s-a întrunit în sesiune de lucru la Bruxelles, avînd ca temă: «Rolul Bisericii în țările dezvoltate pentru promovarea dreptății, dezvoltării și păcii în lume». Au participat 50 de delegați din Europa, America, din partea Consiliului ecumenic al Bisericilor, «Pax Christi», «Caritas Internationalis» ș.a. S-au discutat și posibilitățile de conlucrare cu diferite organizații care activează pentru pace și pentru ajutorarea țărilor slab dezvoltate (*H.K.*, 2/1968).

— Mitropolia ortodoxă greacă din America de Nord și Sud își va ține adunarea generală anuală la Atena (26—27 iulie), deci pentru prima dată într-o țară tradițional-ortodoxă. În felul acesta — spune un reprezentant din Detroit al Mitropoliei — se vor întări legăturile dintre viața bisericească din America și ortodocșii din lumea veche și delegații au ocazia «să se boteze din nou în tradiția ortodoxă». Mitropolitul Iacob al Americii de Nord și Sud nădăjduiește ca întîlnirea de la Atena să servească spre îmbogățirea reciprocă a Bisericii americane și a Bisericii grecești de sub primatul ei, Arhiepiscopul Ieronim.

— Mrs. Charlotte Browne-Mayers (S.U.A.) va fi urmașa Dr. Leslie Cooke (decedat 1967) la conducerea secțiunii pentru ajutorul interbisericesc de pe lîngă Consiliul ecumenic al Bisericilor. E prima femeie care alături de ceilalți conducători de secțiuni, de directorul institutului ecumenic și de directorul comisiunii pentru problemele internaționale are rangul de secretar general adjunct. Mrs. Browne-Mayers, dintr-o familie de medic, căsătorită cu un psihiatru, a studiat istoria, economia și teo-

logia la Universitatea din Boston. Ultima funcțiune: directoarea Institutului pentru adulți la Standard Oil Company (New Jersey).

— De la 1 iunie 1968 activează la Geneva «Comisia creștină pentru sănătate» instituită de Consiliul ecumenic al Bisericilor în sesiunea Comitetului său central ținută la Heraklion (august 1967). Comisia coordonează activitatea sanitară a Bisericilor, îndeplinește funcțiuni consultative pe lângă consiliile creștine naționale și întreține legături cu organizațiile sanitare internaționale și cu cele ale diferitelor State. Va elabora și studii asupra problemelor de ordin sanitar ce apar într-o lume în continuă schimbare». Comisia e compusă din 25 membri, avînd ca președinte pe Dr. John Bryant (S.U.A.) și adjunc pe Dr. John Karefa-Smart (Sierra Leone).

— Contactele dintre Consiliul ecumenic al Bisericilor și Biserica Romano-Catolică s-au intensificat, încît va trebui lămurită și «problema generală a relațiilor reciproce». Dr. Lukas Vischer, directorul secretariatului pentru «credință și constituție bisericească», ținînd de Consiliul ecumenic al Bisericilor, spunea la Sesiunea din februarie (Geneva) a Comitetului executiv al Consiliului ecumenic că aproape toate secțiunile și subsecțiunile (referatele) Consiliului lucrează cu Biserica Romano-Catolică. «Grupa comună de lucru» Roma-Geneva, al cărei secretar este Dr. Vischer, s-a ocupat de o serie de probleme, firește, fără a le rezolva. Contactele cu Biserica Romano-Catolică au urmat indicațiile date de Comitetul executiv și de comitetul central al Consiliului ecumenic. Se așteaptă ca adunarea generală (iulie la Upsala), autoritatea supremă a Consiliului ecumenic, să dea indicații pentru desfășurarea viitoare a colaborării cu Biserica Romano-Catolică. Dr. Vischer nădăjduiește că adunarea generală «va acorda timp suficient unei discuții deschise asupra acestei probleme și va încuraja la noi pași după adunarea generală».

— Kenneth Kaunda, fiul unui misionar creștin, președintele Republicii Zambia, a acceptat invitația Consiliului ecumenic al Bisericilor de a participa la a patra sa adunare generală (Upsala) și va prezenta un referat despre tema: «Națiuni bogate și sărace».

— Papa Paul VI l-a decorat cu marea cruce a ordinului «Sfîntul Silvestru» pe Dr. Reinold von Thadden-Trieglaff (Fulda) întemeietorul și președintele de onoare al alianței bisericești evanghelice germane. Decoratul și-a cîștigat merite îndeosebi prin activitatea sa pentru Mișcarea ecumenică (O.P.D., 8/1968).

— La inițiativa Arhiepiscopului Ieronim, primatul Bisericii grecești, se proiectează organizarea unei «conferințe pan-ortodoxe și a unui centru de întîlnire» în Mînăstirea Pendeli de lângă Atena.

— Prin decizia Patriarhiei ecumenice din Constantinopol, Mitropolia de Thyateira, căreia îi este supusă diasporaua ortodoxă din Anglia, Irlanda, Suedia, Norvegia, Islanda și Malta, — a fost ridicată la rangul de Arhiepiscopie. Mitropolitul Atenagora de Thyateira (Londra) a fost numit

Arhiepiscop (Se știe că în ierarhia ortodoxă greacă rangul de Arhiepiscop este superior rangului de Mitropolit).

— Patriarhul Ghermanos al Bisericii Ortodoxe Sîrbe va vizita în iunie Biserica Anglicană ca oaspete al Arhiepiscopului Ramsey de Canterbury. Patriarhul Ghermanos întoarce vizita făcută de Arhiepiscopul de Canterbury la Belgrad în mai 1966. Cu această ocazie Patriarhul Ghermanos va sfinți o nouă Biserică în Birmingham.

— Consiliul ecumenic al Finlandei a hotărît să primească doi reprezentanți ai Bisericii Romano-Catolice și totodată să organizeze discuții cu grupele protestante, care încă nu s-au afiliat Consiliului ecumenic al Bisericilor (O.P.D., 9/1968).

— «Stimme der Orthodoxie», revista lunară a «Exarhatului pentru Europa Centrală» al Patriarhiei Ruse, în numărul pe ianuarie 1968, la rubrica știrilor, menționează și următoarele: «Anul trecut s-au sfințit noul iconostas și Biserica parohiei ortodoxe române din Viena, după terminarea lucrărilor de restaurare. Ritualul sfințirii a fost săvîrșit de Mitropolitul Firmilian al Olteniei, sosit pentru aceasta din România. După un concert religios dat de corul Bisericii împreună cu membri ai parohiei române din Viena, Arhiepiscopul Prof. Gheorghe Moisescu parohul nou-sfințitului locaș al lui Dumnezeu, a dat o recepție pentru reprezentanții parohiilor ortodoxe din Metropola austriacă, pentru delegații altor confesiuni și reprezentanții autorităților. Biserica Ortodoxă Rusă a fost reprezentată la serviciul sfințirii și la recepție de către Arhiepiscopul Vitali Maliuskovitch, parohul catedralei «Sfîntul Nicolae».

— Academia duhovnicească din Zagorsk (Moscova) și-a sărbătorit pe cel mai în vîrstă profesor al ei, arhiepiscopul Ivan Koslov, la împlinirea vîrstei de 80 de ani. La sărbătorirea aceasta s-a asociat și Academia duhovnicească din Leningrad, fiindcă sărbătoritul a activat ca profesor și la ea. Prea Fericitul Patriarh Alexei al Moscovei i-a trimis o scrisoare de felicitare și, ca dar, o icoană a Mîntuitorului.

— Arhimandritul Nicolae (Saiama), conducătorul misiunii ortodoxe ruse din Japonia a fost hirotonit Episcop al «Tokio-ului și Japoniei».

— Patriarhia Ortodoxă Rusă a înființat în Olanda un vicariat, canonic și administrativ supus Arhiepiscopului de Bruxelles și Belgia. Episcopul Dionisie de Rotterdam a fost numit în această funcție.

— Prima adunare generală a «Conciliului pastoral» al Bisericii Romano-Catolice din Olanda s-a ocupat, între altele, și de aflarea posibilității ca preoții căsătoriți să-și continue activitatea lor pastorală. S-a pus și problema de a afla posibilitatea admiterii femeilor la serviciul preoțesc.

— Arhiepiscopul de Canterbury, Ramsey, primatul Bisericii anglicane, acceptînd invitația Cardinalului Heenan, a predicat în catedrala din

Westminster. Este prima dată — notează revista romano-catolică «*Herder-Korrespondenz*», nr. 2/1968 — când un Arhiepiscop de Canterbury se urcă pe amvonul din Westminster.

— Vladimir I. Talisin, profesor la Academia duhovnicească din Zagorsk a încetat din viață în vîrstă de 64 ani. Dedicîndu-se studiului teologiei, trece prin toate gradele didactice, ajungînd profesor pentru dreptul canonic. Din seria lucrărilor sale menționăm: «*Relații canonice între Biserica rusă și cea bizantină de la botezul Rusiei pînă la căderea Constantinopolului*»; «*Supra-privire asupra izvoarelor dreptului bisericesc al Bisericii ortodoxe ruse*»; «*Relațiile interbisericești între Bisericile ortodoxe autocefale: obiect al dreptului bisericesc ortodox*»; iar în ultimul timp lucra la: «*Problema codificării codicelui canonic al Bisericii ortodoxe*». În anul 1954 a conferențiat la Institutul teologic din București despre: «*Educația duhovnicească în Biserica Ortodoxă Rusă*». În 1955 a conferențiat la Facultatea teologică din Bonn despre: «*Probleme de drept bisericesc în Biserica ortodoxă*» și despre: «*Teologia ortodoxă*». În 1956 a conferențiat la Filadelfia (S.U.A.) despre: «*Mîntuirea prin credință și fapte*», apoi în Finlanda despre: «*Biserica ortodoxă și sobornicitatea*», iar la Arnoldshain, ca participant la dialogul dintre teologi ortodocși și evanghelici-luterani, despre «*Tradiția bisericească*». Probleme de drept canonic a discutat profesorul Talisin în «*Revista Patriarhiei din Moscova*» și în diferite reviste teologice din străinătate. Prea Fericitul Patriarh Alexei I-a distins cu ordinul «*Sfîntul Vladimir*» («*Stimme der Orthodoxie*», 1:1968).

— La Chalons-sur-Marne au fost dezgropate zidurile unei mînăstiri din secolul XII.

Prof. O. BUCEVSKI





## ARTICOLE ȘI STUDII

---

### MONOTEISMUL LA EVREI

Dacă existența lui Dumnezeu e bine stabilită, problema cunoașterii lui Dumnezeu este cât se poate de anevoioasă.

Sînt chiar momente, cînd ea pare cu neputință de rezolvat.

Pascal afirma, pe bună dreptate, «că poți să-ți dai seamă că există (Dumnezeu), dar fără să știi ce este El».

Se pune întrebarea: poate omul să înțeleagă Absolut? Nu este El oare, cel ce nu poate fi înțeles și nu poate fi cuprins cu gîndul?

În fața acestor îndreptățite și tulburătoare întrebări, mintea nu știe ce să facă. Să renunțe definitiv în încercarea de a pătrunde în tainele necunoscutului, sau să se avînte în căutarea acestei nepătrunse taine?

Stăpînit de demonul cunoașterii, arde de nerăbdare să știe ce este Dumnezeu. De dragul cunoașterii, el a pierdut paradisul, vrea cu tot dinadinsul să cunoască, se avîntă cu îndrăzneală spre zările misterului învăluite în ceața deasă; dar avînturile lui se izbesc de porțile necunoscutului. Înfringerea însă, nu face decît să-l înțească și mai mult. După o scurtă convalescență, sufletul omului, refăcut, sub arșița dogoritoare a setei de cunoaștere își reia zborul temerar, spre meleagurile necunoscutului, care nici nu se întrezăresc măcar.

În repetatele incursiuni, în lumea plină de vrajă a necunoscutului, în căutarea lui Dumnezeu, au fost momente cînd strădania acestuia a fost răsplătită, cu toate că n-a avut satisfacția deplină să cunoască pe Dumnezeu. A nimerit și a poposit în locuri uluitoare de încîntătoare, a atins piscuri, de la înălțimea cărora, și-a desfășurat sufletul cu priveliști de neasemuită frumusețe. Dar n-a atins culmea; ea se pierde în depărtare. Arde de dorința aprigă de a înainta spre această culme, spre care se simte atras în chip irezistibil, dar e cu neputință s-ajungă la această țintă cu propriile lui puteri. Atunci, se produce fulgerul revelației. Dumnezeu, în înțelepciunea și nemărginita lui bunătate, apreciînd dorința de a cunoaște Divinitatea. impresionanta strădanie în această direcție, precum și nevoia imperioasă a acestei cunoașteri, s-a îndurat de făptura cea mai aleasă a mîinilor sale, și pe calea revelației l-a făcut să cunoască și să contemple

adevărul sublim, în toată frumusețea și strălucirea însetat de Dumnezeire, după care tînjea din totdeauna, se grăbește să primească cu nespusă bucurie, solia mîntuitoare.

Căutarea lui Dumnezeu constituie cea mai patetică epopee a spiritului uman.

O primă manifestare a acestei căutări de-a lungul istoriei o constituie idolatria. În măsura în care se dezvoltă conștiința umană, s-a dus o luptă aprigă împotriva idolatriei. În această luptă s-a distins în mod deosebit poporul evreu. Moise și profeții — acești vizionari iluminați —, au condamnat idolatria, instaurînd cultul lui Iehova, adevăratul și unicul Dumnezeu.

Creștinismul a respins cu desăvîrșire idolatria și falsele divinități.

Astăzi, idolatria a dispărut aproape cu desăvîrșire și a rămas doar ca o amintire și curiozitate istorică, la unele triburi răslețe, în stare de sălbăticie.

Ca primă manifestare a credinței în existența unor forțe supranaturale, de care omul simte că depinde și-n fața cărora el se prosternează, idolatria a reprezentat exteriorizarea, în forme foarte rudimentare, a esenței sentimentului religios.

În *totemism*, care este religia clanului nediferențiat, precum și al clanului diferențiat, de altfel restrîns, clanul se consideră descendent din totem, care este o speță de animale sau de plante căreia se închină ca unui strămoș comun și a cărui emblemă o poartă fiecare individ, zugrăvită pe corp (tatuaj) sau pe arme și de alte obiecte.

Emblema aceasta e sacră, deoarece le amintește mereu de o viață sacră. Dar, primitivul vedea în acest simbol și o forță interioară, izvor al puterii lui. De aici, puterea magică atribuită tatuajului, amuletelor etc.

Elementul mistic al totemismului îl constituie așa numita *mana* sau *orenda* (cum îi zic Irochezii), adică un principiu sau o forță, a cărei natură nu se poate defini; nu este nici spirit, nici materie, dar este pretutindeni, putînd lua orice formă de plantă, de animal, de piatră, lemn, etc. Cine vine în contact cu lucrurile sau ființele în care a intrat *mana* devine *tabu*, periculos pentru oamenii săi prin forța extraordinară pe care o dobîndește și care poate distruge orice. De aceea, totemul e adorat, respectat, fiindcă are în el *mana*.

Idolul cel mai de seamă din *Kaaba*, templul din Meca, metropola comercială a deșertului, la care se închinau cu o deosebită evlavie toți arabii, are o piatră neagră. Silvestre de Syca este de părere că această piatră neagră e probabil un aerolit. În acest caz, oamenii, care au văzut-o căzînd din cer, adînc impresionați de acest fenomen, puțin obișnuit, i-au atribuit o origină supranaturală.

În așa chip idolatrizau arabii pietrele, încît, «unde vedeau o piatră — spune un contemporan de-al lui Mahomed — se închina la dînsa, iar dacă lipsea, mulgeau o cămilă peste un vraf de nisip, și se închinau la aceasta».

În piatra la care se închinau, arabii vedeau un sol din lumea cerească unde își aveau locașul spiritele.



Popor de plugari, care își dădea seama că tot rodul țării lui se datorește în mare parte contribuției boilor, era natural ca egiptenii să aibă cultul acestui animal așa de prețios și necesar existenței lor. Prețuirea serviciilor aduse și sentimentul recunoștinței îi fac pe locuitorii de pe malul Nilului să instituie și să întrețină cultul bouului Apis. În animalul care le ușurează traiul, ajutându-i la munca câmpului au văzut un trimis al cerului.

În animalul felin, cu mișcări grațioase și ochi fosforescenți, care acceptă să se joace, când îi place și cât îi place, căreia îi place mai mult să fie dezmiardată, decît să dezmiardă, egiptenii au văzut o făptură cu totul aparte, aristocrată și enigmatică, vrednică de a fi zeificată.

În puzderia stelelor care împodobesc cerul și clipească pline de taină o dată cu lăsarea nopții, chaldenii au văzut forțe misterioase, socotindu-le drept interpreți ai zeilor. Preoții lor se numeau magi și preziceau viitorul după poziția astrilor din timpul nașterii. Astfel, fiecare își avea steaua lui. Grecii au numit aceste preziceri *horoscoape*, iar pe magi, *astrologi*.

În fond, astrologia nu era decît nevoia sufletului de a pătrunde tainele existenței și de a putea profita de ele în folosul lui personal.

Oamenii, copleșiți de măreția spectacolului pe care-l oferă natura, simt nevoia să se prosternă în fața ei divinizînd forțele naturii. Astfel, atît la greci, cît și la romani, fiecare fenomen sau grup de fenomene își aveau zeul său. Priveliștea soarelui care luminează, încălzește și fecundază viața pe pămînt, nu putea să nu creeze cultul unei divinități, care să personifice acest fenomen al naturii, impresionant, de îndată ce dai cu ochii de dinsul. Măreția cu care răsare și apune e de ajuns ca să-i inspire cea mai profundă venerație.

Apollon va fi în același timp zeul artelor frumoase, al profeției, poeziei și al medicinei.

De asemenea, un popor care trăiește pe malul mării, nu poate să nu fie impresionat de grandoarea spectacolului pe care i-l oferă priveliștea acestui element al naturii. Senină sau agitată, prin frămîntarea valurilor, marea îți face impresia că este insuflită. Imensitatea ei îți dă fiorul infinitului, — e tainică și plină de vrajă. Plutînd în largul mării, simți nimicnicia ființei tale, deslănțuirea furtunii stîrnește în sufletul incremenit al spectatorului, sentimentul zguduitor al sublimului. Imaginația poporului grec va născoci pe Poseidon, zeul mării.

În chipul acesta, grecii, personificînd forțele naturii, vor popula cerul și pămîntul cu o puzderie de zei și semi-zei. Potrivit acestei concepții, zeii, așa cum și-i închipuiau grecii, erau bărbați, femei și tineri, a căror putere, inteligență și frumusețe, erau superioare naturii omenești; dimensiunea corpului, majestatea chipului, măreția gîndurilor, precum și violența pasiunilor.

Dar acești zei nemuritori, care își aveau reședința în Olimp, nu erau atotputernici, fiindcă și ei erau supuși neînduplecatului destin; deasupra lor domnește *Moir* .

Dacă în mitologia greacă, divinitatea își pierde din valoare, măreție și strălucire, totuși se desprind câteva din atributele ei; o impresionantă putere de creație, inteligență, pricepere, nemurire și rol ocrotitor.

Dacă ar fi să judecăm firea religioasă a unui popor, după numărul zeilor săi, am fi îndreptățiți să spunem despre romani, ceea ce zicea Herodot despre egipteni: «ei erau cei mai religioși oameni». Pantheonul roman ajunsese să cuprindă peste 30.000 de zei, divinități sau spirite, în așa chip, încît scepticul Petroniu a putut să scrie, cu obișnuita lui ironie și eleganță: «Țara noastră este așa de populată de divinități, încît este cu mult mai ușor să întilnești un zeu decît un om».

Politeismul romanilor este asemănător cu acela al grecilor, de la care, de altfel, au împrumutat pe toți zeii principali.

Pe lângă zeificarea forțelor naturii, romanii mai aveau cultul virtuților și divinizarea forțelor morale: *Pacea, Victoria, Credința cea Bună, Pietatea, Fortuna*, — zeița care împarte după bunul plac și la întimplare, binele și răul.

Politeismul greco-latin a cultivat la cele două popoare care au purtat făclia civilizației, în antichitate, sentimentul religios, ideia divinității și pietatea pentru lucrurile sfinte, pregătind astfel drumul pentru credința cea adevărată a unui singur Dumnezeu.

În această privință, discursul rostit de Sfîntul Apostol Pavel, în fața Areopagului din Atena, este semnificativ :

«Bărbați ateniei!... În toate privințele vă găsesc foarte religioși. Căci, pe cînd străbăteam cetatea voastră și mă uitam de aproape la lucrurile la care vă închinați voi, am descoperit chiar și un altar, pe care este scris: «*Unui Dumnezeu necunoscut*». Ei bine, ceea ce voi cinstiți, fără să cunoașteți, acela vă vestesc eu.

Dumnezeu, care a făcut lumea și tot ce este în ea, este Domnul cerului și al pămîntului, și nu locuiește în temple făcute de mîini...».

Politeismul greco-latin a dispărut de îndată ce a apărut creștinismul, religie prin excelență monoteistă și universală, religia mîntuirii.

Poporul evreu cel dintîi, a afirmat în modul cel mai categoric și a susținut existența unui singur Dumnezeu. Creator, Atotputernic și Providență.

În *Vechiul Testament*, se spune că Dumnezeu este acela care a făcut lumea.

*Geneza* sau *Facerea* începe cu aceste cuvinte: «La început, Dumnezeu a făcut cerurile și pămîntul». De aceea, Dumnezeu a zis: «Să fie lumină! «Și a fost lumină».

Dumnezeu a văzut că lumina era bună; și Dumnezeu a despărțit lumina de întuneric.

Dumnezeu a numit lumina zi, iar întunericul l-a numit noapte. Astfel a fost o seară, și apoi a fost o dimineață; aceasta a fost ziua întîi.

Dumnezeu a zis: «Să fie o întindere între ape, și ea să despartă apele de ape».

Și Dumnezeu a făcut întinderea, și ea a despărțit apele care sînt deasupra întinderii. Și așa a fost. Dumnezeu a numit întinderea cer. Astfel, a fost o seară, și apoi a fost dimineață; aceasta a fost ziua a doua.

Dumnezeu a zis: «Să se strîngă la un loc apele care sînt dedesuptul cerului și să se arate uscatul!» «Și așa a fost».

Dumnezeu a numit uscatul pămînt, iar grămada de ape a numit-o mări. Dumnezeu a văzut că lucrul acesta era bun.

Apoi. Dumnezeu a zis: «Să dea pămîntul verdeață, iarbă cu sămînță, pomi roditori, care să facă rod după soiul lor și care să aibă în ei sămînța lor pe pămînt. Și așa a fost.

Pămîntul a dat verdeață, iarbă cu sămînță după soiul ei și pomi care fac rod și care își au sămînța în ei, după soiul lor. Dumnezeu a văzut că lucrul acesta era bun.

Astfel, a fost o seară, și apoi a fost dimineață: aceasta a fost ziua a treia.

Dumnezeu a zis: «Să fie niște luminători în întinderea cerului, ca să despărță ziua de noapte; ei să fie niște semne care să arate vremea, zilele și anii, și să slujească de luminători în întinderea celui, ca să lumineze pămîntul». Și așa a fost.

Dumnezeu a făcut cei doi mari luminători și anume: luminătorul cel mai mare ca să stăpînească ziua și luminătorul cel mai mic ca să stăpînească noaptea; a făcut și stelele. Dumnezeu i-a așezat în întinderea cerului ca să lumineze pămîntul, să stăpînească ziua și noaptea, și să despărță lumina de întuneric.

Dumnezeu a văzut că lucrul acesta era bun. Astfel a fost o seară și apoi a fost o dimineață: aceasta a fost ziua a patra.

Dumnezeu a zis: «Să mișune apele de viețuitoare și să zboare păsări deasupra pămîntului pe întinderea cerului.

Dumnezeu a făcut peștii cei mari și toate viețuitoarele care se mișcă și de care mișună apele, după soiurile lor; a făcut și orice pasăre înaripată după soiul ei. Dumnezeu a văzut că erau bune.

Dumnezeu le-a binecuvîntat și a zis: «Creșteți, înmulțiți-vă și umpleți apele mărilor; să se înmulțească și păsările pe pămînt».

Astfel, a fost o seară, și apoi a fost dimineață: aceasta a fost ziua a cincea.

Dumnezeu a zis: «Să dea pămîntul viețuitoare după soiul lor, vite, tîritoare și fiare pămîntești, după soiul lor». Și așa a fost.

Dumnezeu a făcut fiarele pămîntului după soiul lor, vitele după soiul lor și toate tîritoarele pămîntului după soiul lor.

Dumnezeu a văzut că erau bune.

Apoi, Dumnezeu a zis: «Să facem, om, după chipul Nostru, după asemănarea Noastră; el să stăpînească peste peștii mării, peste păsările cerului, peste vite, peste tot pămîntul și peste toate tîritoarele care se mișcă pe pămînt».

Dumnezeu a făcut pe om după chipul Său, L-a făcut după chipul lui Dumnezeu: parte bărbătească și parte femeiască i-a făcut.

Dumnezeu i-a binecuvîntat și Dumnezeu le-a zis. «Creșteți, înmulțiți-vă, umpleți pămîntul și supuneți-l; și stăpîniți peste peștii mării, peste păsările cerului și peste ori ce viețuitoare care se mișcă pe pămînt».

Și Dumnezeu a zis: «Iată că v-am dat orice iarbă care face sămînță și care este pe fața întregului pămînt, și orice pom, care are în el rod cu sămînță; aceasta să fie hrana voastră».

Iar tuturor fiarelor pămîntului, tuturor păsărilor cerului, și tuturor viețuitoarelor care se mișcă pe pămînt, care au în ele o suflare de viață, le-am dat ca hrană toată iarba verde. Și așa a fost.

Dumnezeu s-a uitat la tot ce făcuse; și iată că erau foarte bune. Astfel, a fost o seară și apoi a fost o dimineată, aceasta a fost ziua a șasea.

Astfel, au fost sfîrșite cerurile și pămîntul, și toată oștirea lor»<sup>1</sup>. Am reprodus capitolul din Geneza, consacrat exclusiv facerii lumii, de către Dumnezeu.

Într-un moment de fericită inspirație, psalmistul, referindu-se la armonia creațiunii, a exclamat: «Cerurile mărturisesc slava lui Dumnezeu și întinderea lor vestește lucrarea mîinilor lui.

O zi mărturisește alteia acest lucru, o noapte dă de știre alteia despre El.

Și aceasta fără vorbe, fără cuvinte, al căror sunet să fie auzit; dar răsunsetul lor străbate tot pămîntul, și glasul lui merge pînă la marginele lumii.

În ceruri, El a întins un cort soarelui.

Și soarele, ca un mire, care iese din odaia lui de nuntă se aruncă în drumul lui cu bucuria unui viteaz; răsare la un capăt al cerurilor și își isprăvește drumul la celălalt capăt, nimic nu se ascunde de căldura lui».

Și cu aceeași putere de inspirație, vorbind tot de Dumnezeu, spune mai departe: «Legea Domnului este desăvîrșită și învioarează sufletul; mărturia Domnului este adevărată și dă înțelepciune celui neștiutor».

Orînduirile Domnului sînt fără de prihană și înveselesc inima; poruncile sînt curate și luminează ochii.

Frica de Domnul este curată și ține pe vecie; judecățile Domnului sînt adevărate și toate sînt drepte.

Ele sînt mai de preț decît aurul decît mult aur curat; sînt mai dulci decît mierea, decît picurul din faguri»<sup>2</sup>.

Tot același inspirat autor glăsuiește în Psalmul 89. «Cerurile laudă minunile Tale, Doamne».

«Tu îmblinzești mîndria mării, cînd se ridică valurile ei, Tu le potolești».

«Ale Tale sînt cerurile și pămîntul.

Tu ai întemeiat lumea și tot ce cuprinde ea.

Tu ai făcut miazănoaptea și miazăziua.

Taborul și Hermonul se bucură de Numele Tău.

Brațul Tău este puternic, mîna Ta este tare, dreapta Ta este înălțată.

1. Geneza (Facerea) I, 1-31, II, 1.

2 - XIX, 1-10.

Dreapătatea și judecata sînt temelia scaunului Tău de domnie; bunătațea și credințioșia sînt înaintea Feței Tale.

Ferice de poporul care cunoaște sunetul trîmbiței, care umblă în lumina Feței Tale, Doamne!»

Iar Psalmul CII spune:

«Tu ai întemeiat în vechime pămîntul și cerurile sînt lucrarea mîinilor Tale.

Ele vor pieri, dar Tu vei rămîne; toate se vor învechi ca o haină; le vei schimba ca un veșmînt și se vor schimba.

Dar Tu rămîi Același și anii Tăi nu se vor sfîrși».

Dacă omul este ființa posibilităților maxime; dacă el cunoaște ca să prevadă și prevede, ca să dispună de cît mai multă putere; dacă el poate să descopere adevărul și legile naturii; dacă născocoște tot felul de unelte; dacă se avîntă cu îndrăzneală spre culmile înșorite ale idealului; dacă e un mare creator de bunuri și de inestimabile valori spirituale, manifestîndu-și prin aceasta impresionanta lui putere de creație, aceasta se explică numai prin faptul că el a fost făcut de Dumnezeu, «după chipul și asemănarea» Atotputernicului Ziditor, încît «Cînd privesc cerurile — lucrarea mîinilor Tale — luna și stelele pe care le-ai făcut, îmi zic: Ce este omul, ca să Te gîndești la el? Și fiul omului ca să-l bagi în seamă?

L-ai făcut cu puțin mai pe jos decît Dumnezeu, și l-ai încununat cu slavă și cu cinste.

I-ai dat stăpînire peste lucrurile mîinilor Tale, toate le-ai pus supt picioarele lui».

Dumnezeu spune lui Moise: «Eu sînt Acela care sînt», (Exod III, 14).

Dumnezeu i s-a arătat lui Moise, pe muntele Horeb, pe cînd el mîna turma dincolo de pustie, și i-a vorbit din mijlocul unui rug care era în flăcări, dar care nu-mistuiiau tufișul.

Cînd Domnul Dumnezeu, din înalta lui îndurare, s-a milostivit și a dat lui Moise, pe muntele Sinai, tablele, cu cele zece porunci, «a treia zi dimineata, au fost tunete și fulgere, și un nor gros pe munte; trîmbița răsuna cu putere, și tot poporul din tabără a fost cuprins de spaimă». Muntele Sinai era tot numai fum, pentru că Domnul se coborîse pe el în mijlocul focului. Fumul acesta se înălța ca fumul unui cuptor, și tot muntele se cutremură cu putere.

Trîmbița răsuna tot mai puternic. Moise rostea și Dumnezeu îi răs-pundea cu glas tare.

Domnul s-a pogorît pe muntele Sinai, și anume pe vîrfurile muntelui.

Domnul a chemat pe Moise pe vîrfurile muntelui.

Și Moise s-a urcat sus (Exod XIX, 16—25).

Și tot timpul cît Dumnezeu stătea de vorbă cu Moise, dîndu-i cele zece porunci, «tot poporul auzea tunetele și sunatul trîmbiței și vedea flăcările muntelui care fumega. La priveliștea aceasta, poporul tremura și stătea în depărtare» (Exod XX, 18).

Și în fruntea decalogului, stau următoarele porunci, rostite de Dumnezeu:

«Eu sînt Domnul Dumnezeuul tău, care te-a scost din țara Egiptului, din țara robiei. Să nu ai alți Dumnezei afară de Mine. Să nu-ți faci chip cioplit, nici vreo înfățișare a lucrurilor care sînt sus în ceruri, sau jos pe pămînt, sau în apele mai de jos decît pămîntul.

Să nu te închini înaintea lor, și să nu le slujești căci Eu, Domnul Dumnezeuul tău, sînt.

Reproducem în continuare Psalmul CXXXIX ce preamărește pe Atotputernicul Ziditor:

«Doamne, Tu mă cercetezi de aproape și mă cunoști, știi cînd stau jos și cînd mă scol și de departe îmi pătrunzi gîndul.

Știi cînd umblu și cînd mă culc, și cunoști toate căile mele.

Căci, nu-mi ajunge cuvîntul pe limbă, și Tu, Doamne, îl și cunoști în totul.

Tu mă înconjori pe dinapoi și pe dinainte, și-Ți pui mîna peste mine. O știința atît de minunată este mai presus de puterile mele; este prea înaltă ca s-o pot cuprinde.

Unde mă voi duce departe de Duhul Tău și unde voi fugi departe de fața Ta?

Dacă mă voi sui în cer, tu ești acolo; dacă mă voi culca în locașul morților, iată-Te și acolo; dacă voi lua aripele zorilor și mă voi duce să locuiesc la marginea mării, și acolo mîna Ta mă va călăuzi și dreapta Ta mă va apuca.

Dacă voi zice: «Cel puțin întunericul mă va acoperi — și se va face noapte lumina dimprejurul meu: «Iată că nici întunericul nu este întunecos pentru Tine. ci noaptea strălucește ca ziua și întunericul ca lumina.

Tu mi-ai întocmit rărunchii. Tu m-ai plămădit în pîntecele mamei mele: Te laud că sînt o făptură așa de minunată.

Minunate sînt lucrurile Tale, și ce bine vede sufletul meu lucru acesta!

Trupul meu nu era ascuns de Tine. cînd am fost făcut într-un loc tainic, țesut în chip ciudat, ca în adîncimile pămîntului.

Cînd nu eram decît un plod fără chip, ochii Tăi mă vedeau. în cartea Ta erau scrise toate zilele care-mi erau rînduite, mai înainte de a fi fost vre-una din ele. Cît de nepătruns mi se par gîndurile Tale. Dumnezeule, și cît de mare este numărul lor!

Dacă le număr. sînt mai multe decît boabele de nisip».

Dumnezeu sfînt și integru în judecățile sale (Mal. III. 5).

Îndeosebi. El este Părintele celor drepți. Providența celor obidiți.

«Căci, Tu îmi sprijinești dreptatea și pricina mea. spune David în Psalmul IX. 4, și stai pe scaunul Tău de domnie ca un judecător tot drept. tot drept.

Același gînd îl exprimă David și în Psalmul CXXXIX 40.12.

«Știi că Domnul face dreptate celui obișduit, dreptate celor lipsiți».

Și ca să înțelegem și mai bine sfîrșitul Psalmului XCVI, în care se preamărește judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu, redăm proslăvirea Atoeputernicului Creator :

«Cîntați Domnului o cîntare nouă!

«Cîntați Domnului, binecuvîntați Numele Lui, vestiți din zi în zi mîntuirea Lui!

**Povestiți** printre neamuri slava Lui, printre toate popoarele mîntuirea Lui».

Și în cartea a cincia a lui Moise, *Deuteronomul*, marele legiuitor a lui Israel, care a avut neasemuitul privilegiu ca să stea de vorbă cu Iehova, comunicînd poporului voința Atotputernicului Ziditor, spune în modul cel mai rîspicat posibil: «Căci Domnul, Dumnezeuul nostru, este Domnul Dumnezeilor, Domnul Domnilor, Dumnezeuul cel mare, puternic și înfricoșat, care nu caută la fața oamenilor și nu primește daruri; care face dreptate orfanului și văduvei, care iubește pe străin și-i dă hrană și îmbrăcăminte».

Și pentru ca poporul evreu să pătrundă și mai bine sensul acestor cuvinte din urmă, impresionîndu-i, Moise adaogă numai decît: «Să iubiți pe străin, căci și voi ați fost străini în țara Egiptului. (Deut. X, 17—19).

Același lucru îl spune Moise și în Cartea a treia, *Leviticul*; «Dacă un străin vine să locuiască cu voi în țara voastră, să nu-l asupriți.

Să vă purtați cu străinul care locuiește cu voi ca și cu un băștinăș din mijlocul vostru, să-l iubiți ca pe voi înșivă, căci și voi ați fost străini în țara Egiptului. Eu sînt Domnul Dumnezeuul vostru» (Levitic XIX, 33—34).

Și Moise nu face altceva decît să împărtășească poporului evreu gîndurile și voința lui Dumnezeu.

Poporul evreu reușește să ajungă la concepția unui Dumnezeu unic, transcendent, atotcreator, atotputernic, etern.

Dumnezeu îl mustră și-l pedepsește pentru rătăcirii și păcate, dar cu grija și dragostea unui părinte, care vrea să-și îndrepte odrasla.

Iehova este Dumnezeuul lui Israel, iar Israel este «Mireasa lui Dumnezeu». Poporul evreu s-a învrednicit să încheie un pact de alianță cu Dumnezeu.

Este meritul acestei religii de a fi afirmat existența unui singur Dumnezeu, Creator, Trancendent, și Atotputernic.

A. I.





## SITUAȚIA DE DREPT A BISERICII ORTODOXE ROMÂNE DE LA ÎNCEPUTURI PÎNĂ LA SFÎRȘITUL EPOCII FANARIOTE \*

### 1. Originea și începuturile organizării Bisericii Române.

Situația bisericească a românilor înainte de organizarea lor politică în principate, formează obiectul de noi studii și cercetări. Românii aveau de mult viață bisericească și desigur și o organizație bisericească.

Din documentele oficiale ale Bisericii știm, că de la «începutul veacului al IV-lea existau pe tot cursul Dunării, din Panonia și pînă la Marea Neagră, îndeosebi în Moesia Superioară, cu Dacia Aureliană, în Moesia Inferioară și în Scitia Mică (Dobrogea de azi), un număr mare de episcopii, cu episcopii lor de care depindeau și locuitorii creștini din Dacia Traiană»<sup>1</sup>.

În felul acesta se pronunță Jacques Zeiller, și în același fel obișnuiesc să prezinte lucrurile numeroși alți istorici, presupunînd că numai populația din Sudul Dunării ar fi putut avea în vremea aceea o organizație bisericească ierarhică.

O asemenea presupunere implică socotința că aici ar fi vorba de o excepție, pentru că, fără excepție, pretutindeni pe unde a prins credința creștină, s-au constituit atît simple comunități locale sporadice, cît și comunități cu organizație ierarhică.

Ca urmare nu există nici un motiv să credem că viața bisericească din Nordul Dunării ar fi fost lipsită de organizație creștină, chiar dacă ea nu va fi adoptat strălucirea organizației ierarhice din părțile liniștite sau prospere ale imperiului roman.

Întrucît chiar din epoca stăpînirii romane asupra Daciei au existat toate condițiile și încă condiții din cele mai favorabile, ca să prindă și să se răspîndească credința creștină, noi nu putem să ne imaginăm, că

\* Această lucrare de seminar susținută în cadrul cursurilor pentru titlul de doctor în teologie, a fost înlocuită sub îndrumarea P. C. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan, care a și dat avizul pentru publicare.

1. Jacques Zeiller, *Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'empire*



abia din veacul al IV-lea, putem conta cu existența creștinismului pe teritoriul țării noastre și cu o corespunzătoare organizație bisericească.

De asemenea au existat toate condițiile în aceeași vreme și pentru formarea limbii și a poporului român străvechi, căci istoria contemporană a acelei epoci și chiar mai veche arată că într-un timp și mai scurt decât a durat ocupația romană a Daciei, s-au putut forma limbi și popoare noi în Spania, în Galia. etc.

Prin urmare, existând creștinismul și înainte de veacul al IV-lea, în ambele Dacii și fiind date condiții pentru desfășurarea procesului de creștinare a poporului daco-roman de la Nordul Dunării, am putea spune, că acest proces a fost posibil îndată după ocuparea Daciei de către Romani<sup>2</sup>, și a continuat mai departe.

Creștinismul începe deci să se răspândească aici din sec. II printr-o propagandă lentă, dar din ce în ce mai puternică datorită în primul rând ostașilor din legiunile romane de ocupație, care se recrutau din provinciile imperiului, creștinate în sec. I, apoi a negustorilor și veteranilor romani, rămași aici drept coloniști.

Astfel, pe la sfârșitul secolului al III-lea, când colonizarea Daciei cu elemente romane încetase, după retragerea legiunilor și a funcționarilor romani din această provincie, de către împăratul Aurelian în anul 271 «Cuvîntul Evangheliei pătrunsese acum în Dacia, care avea să se numească mai târziu România»<sup>3</sup>.

Aceste considerații ne duc la concluzia că răspîndirea creștinismului la români este un proces de mai multe secole, ca și formarea sa etnică prin contopirea elementului dac băștinaș, cu elementul roman, colonizat.

Creștinarea poporului român s-a făcut concomitent cu formarea sa etnică.

Procesul formării etnice a neamului românesc începe cu sec. II și continuă de aci înainte.

*Episcopii autocefale în secolul al IV-lea.* — În Scitia Mică exista un centru episcopal în orașul Tomis (Constanța). Aici era biserica mitropolitană a provinciei, iar episcopii din Tomis nefiind supuși nimănui, erau autocefali<sup>4</sup>.

Afară de acest centru episcopal de Tomis, au existat în Scitia Mică, încă dinainte de anul 313 d. Hr. din timpul împăratului Dioclețian, sau poate mai dinainte, numeroase centre creștine, îndeosebi la Tropaeum Traiani (Adamclisi), Axiopolis, (Cerna Vodă), Troesmis (Iglița), Noviodunum (Isaccea) ș. a. care de fapt nici ele nu depindeau de nici o jurisdicție, avînd o conducere de sine stătătoare.

«Din aceste centre de pe malul drept al Dunării veneau și în Dacia Traiană misionari sau propagandiști care răspîndeau credința creștină

*romain*, Paris, 1918, p. 601; V. Pârvan, *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman*, București, 1919, p. 50.

2. Pr. Prof. Dr. Liviu Stau, *Curs pentru doctorat*, 1968.

3. Jacques Zeiller, *op. cit.*, p. 30.

4. V. Pârvan, *op. cit.*, p. 70; Pr. Prof. Dr. Liviu Stan, *op. cit.*

și converteau la creștinism pe plugarii și păstorii din părțile acestea, numite mai târziu Muntenia, Moldova și Transilvania»<sup>6</sup>.

Ori de câte ori se vorbește însă de misionari care ar fi fost trimiși odinioară pe teritoriul patriei noastre, trebuie să înțelegem că nu e vorba de o lucrare misionară organizată după orînduieile ei de mai târziu, ci de o acțiune misionară, după exemplul cum se cunoaște că se desfășură lucrarea misionară în epoca respectivă.

Legăturile religioase dintre Nordul și Sudul Dunării s-au continuat în condiții favorabile din timpul împăratului Constantin cel Mare sub domnia căruia se știe că s-au produs o serie de evenimente, de care trebuie să ținem seama în mod special, atunci cînd este vorba de aprecierea situației în care s-a găsit de fapt, patria străbunilor noștri: Dacia Traiană.

— Mai întîi la anul 313 Constantin cel Mare a acordat deplină libertate creștinismului creîndu-i o situație egală cu a celorlalte culte din imperiu.

— În al doilea rînd același împărat încă de la anul 315—316 înainte, a început a acorda privilegii după privilegii cultului creștin, adică Bisericii.

— În al treilea rînd la anul 325 el a întrunit I Sinod Ecumenic după care creștinismul a devenit cult dominant în imperiu și în această situație aflîndu-se, Biserica a putut desfășura cu ajutorul Statului o acțiune mai susținută, mai organizată și pe rază tot mai întinsă, mai ales la marginile imperiului, pentru că Biserica se angajase în cea mai strînsă colaborare cu Statul.

La aceste condiții se adaugă faptul că la anul 332 Constantin cel Mare a recucerit o mare parte din Nordul Dunării care a rămas apoi îndelung sub stăpînirea romană.

În aceste condiții se înțelege mai bine de ce Theofilus, care semnează actele Sinodului I Ecumenic (325) ca episcop al Gothiei, făcea această în numele Bisericii din Dacia romană<sup>6</sup>, deci în numele populației creștine din aceste părți.

Tot în această perioadă, Ulfila este creatorul alfabetului got. El a predicat în grecește, latinește și în limba gotă, în părțile de Nord ale Dunării. Cu siguranță că la această epocă era în aceste părți o populație creștină care vorbea o limbă latină populară.

Deci limba noastră bisericească veche înainte de a se introduce și limbile slave, era limba latină populară sau curentă. «Însăși rugăciunea «Tatăl Nostru» demonstrează că noi nu am luat această rugăciune de la greci sau bulgari sau unguri. Ea a fost păstrată fără întrerupere nescrisă în cuvinte de limbă latină»<sup>7</sup>. Am putea spune că această rugăciune mai «este și un certificat de identitate foarte precis pentru poporul român, în ceea ce privește latinitatea sa»<sup>8</sup>. La fel Priscus retor din prima jumătate a secolului al V-lea în vremea lui Teodosie II cel Mic care a făcut parte dintr-o solie trimisă la Attila, relatează că pe teritoriul Daciei Vechi

5. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, vol. I, București, 1935, p. 198.

6. V. Părvan, *op. cit.*, p. 178; Gh. Coloșman, *Din trecutul Banatului*, vol. I, Timișoara, 1934, p. 46.

7. Pr. Prof. Liviu Stan, *op. cit.*

8. *Ibidem*.

populația vorbea limba latină, o limbă pe care n-o învățase de la huni sau alte popoare barbare. Aceasta a fost cam pe la 448<sup>9</sup>, prin părțile Banatului-Morisena-Cenad.

În secolele V și VI când creștinismul daco-romanilor se înrădăcează adânc în Dacia Traiană, Biserica de aici e strîns legată încă de pe timpul episcopului Nicetas de Remesiana, cu ierarhia bisericească din dieceza Daciei Aureliene, la Sudul Dunării, dar aceasta nu poate constitui o supoziție că Nordul Dunării ar fi fost subordonat bisericilor Sudului Dunării<sup>10</sup>.

La 535 Justinian emite o Novelă cu nr. 11 prin care se înființează o Arhiepiscopie nouă numită «Justiniana Prima» pe lângă Scoplie în Jugoslavia, și căreia îi acordă o oarecare jurisdicție și asupra unei părți de pe malul stîng al Dunării<sup>11</sup>, dar nu se precizează nicăieri cît de întinsă ar fi această jurisdicție, considerîndu-se că se întindea numai peste o mică porțiune de la Nordul Dunării<sup>12</sup>.

După răspîndirea aproape deplină a creștinismului peste tot cuprinsul locuit de străbunii noștri Daco-Romani din Dacia Traiană în aceste secole, începe și faza de organizare și consolidare a Bisericii la Români.

Partea de Răsărit a Daciei Traiane, adică părțile Munteniei răsăritene și ale Moldovei era supusă în aceste secole, sub raportul organizației bisericești episcopatului din Sciția Mică, cu centrul în Tomis și nici decum nu depindea de altcineva din afară.

Episcopiile de la Tomis, unde era sediul mitropolitan al provinciei, și de la Axiopolis (Cerna Vodă) și Noviodumim din Sciția Mică, care stăteau în strînsă legătură cu cultura grecească de pe țărmurile Mării Negre, se pare, că «își împărțeau credinșii, pe la mijlocul veacului al V-lea cu creștinismul de limbă greacă, și că în episcopiile romanice de aici, grecismul s-a întărit mereu în măsura în care și imperiul roman de la Răsărit devenea imperiu bizantin, adică grecesc»<sup>13</sup>.

«Episcopul de Tomis, Valentinianus, de pe vremea împăratului Justinian, amintit pe la anul 550 era tot autocefal»<sup>14</sup>.

Abia în timpul împăratului Leon III Isaurul (717—741), Patriarhia din Constantinopol va fi putut dobîndi influențe și asupra creștinismului din Nordul Dunării, unde nu este exclus să fi existat acea Mitropolie, mitropolia cunoscută sub numele: «a Celținiei». Este cu totul probabil să fi făcut parte în afară de episcopiile din Sudul Dunării și cîteva din Nord, între care se amintește și o episcopie a Argeșului.

Pină în această epocă există indicii că populația noastră, nu era subordonată nici unei jurisdicții din afară, deci aveau organizație proprie.

Mitropolia Celținiei, cu cele 21 de episcopii sufragane ale ei, în parte situate la Nordul Dunării, este atestată de o Novelă a împăratului bizantin Leon Filozoful (886—912), de pe la sfîrșitul secolului al IX-lea»<sup>15</sup>.

9. *Ibidem*; Pr. Gh. Cotoșman, *op. cit.*, p. 24. 10. *Ibidem*, V. Pârvan, *op. cit.*, p. 178.

11. Ștefan Meleş, *Istoria Bisericii Române din Transilvania*, ed. I, vol. II, p. 19; Gh. Cotoșman, *op. cit.*, vol. I, p. 54. 12. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan, *op. cit.*

13. V. Pârvan, *Contribuții epigrafice la Istoria creștinismului daco-roman...*, p. 73.

14. *Ibidem*, 15, S. Rell, *Istoria vieții religioase a Românilor*, Cernăuți 1942, vol. I, p. 170.

Se pare că centrul Mitropoliei ar fi fost prin Nordul Dobrogei, poate «la Vicina, pentru a putea converti la creștinism și triburile păgâne ale pecenegilor, care se așezaseră pe la 890 în ținuturile românești din Dacia Traiană, prin părțile Bărăganului și Teleormanului»<sup>16</sup>.

Izvoarele istorice documentare, semnalate de Prof. Dumitru Stănescu în lucrarea sa: *Mitropolia Celtzinei, a Dealurilor (Munteniei) și a Tarilor*, adică «*Μητροπολις τῆς κελτζενῆς σὺν τῆς κορτζενῆς καὶ Τάρων*», București 1940, ne arată cu destulă probabilitate că românii din Nordul Dunării, îndeosebi cei de la Răsăritul și Sudul Carpaților au avut cu mult înainte de secolul al XIV-lea când se reorganizează Biserica Țării Românești și a Moldovei, și anume încă din secolele IX și X o organizație bisericească ierarhică proprie.

Novela împăratului Leon Filozoful prin care legalizează orînduirea mitropoliilor și episcopiilor care depindeau în timpul său de Patriarhia de Constantinopole și între care se află și Mitropolia «Celtzinei, Munteniei și Tarilor» se află publicată în mai multe colecții vechi de legi și documente eclesiastice.

Cu năvălirea tătarilor la 1241, se schimbă și vechea organizație bisericească canonică a românilor din cuprinsul mitropoliei Celținiei.

Într-o Novelă a împăratului bizantin Andronic al II-lea (1283—1328), prin care se legalizează din nou un catalog al mitropoliilor supuse Patriarhiei din Constantinopole, figurează încă și mitropolia Celtzinei «*ὁ κελτζενῆς*» care are însă acum un rang mai mic, al 66-lea între celelalte mitropolii, în loc de rangul al 56-lea, pe care-l avusese ea pe timpul împăratului Leon Filozoful, iar episcopiile ei sufragane nu se mai indică<sup>17</sup>.

În același document este catalogată și o «Mitropolie a Vicinei» «*ὁ βιξινης*», cu rangul al 95-lea, deci o mitropolie mai nouă.

În timpul lui Andronic al II-lea Paleologul adică pe la sfîrșitul secolului al XIII-lea se făcură noi schimbări în organizația de pînă atunci a Bisericilor ortodoxe dintre Carpați, Dunăre și Marea Neagră. «Ținuturile din Dobrogea, ajunseseră sub stăpînirea directă a Bizanțului și se întemeiasă pe atunci o mitropolie proprie, cea a «Vicinei», în cuprinsul căreia intrară ca sufragane și episcopiile dintre brațele Dunării, Marea Neagră și Silistra la Sud»<sup>18</sup>.

Pe «la anul 1290 voievodul Tihomir (1290—1310) de la Argeș a reușit să unească cele două mari voievodate de la stînga și dreapta Oltului sub stăpînirea sa singură»<sup>19</sup>. Astfel apare în chip bine încheat și cu un teritoriu mai întins la 1290 Statul Munteniei cu capitala la Curtea de Argeș, stat a cărui existență anterioară trebuiește admisă chiar și numai pentru faptul că pe teritoriul lui se amintește existența unor episcopii catolice încă din primele decenii ale veacului XIII.

Este de la sine înțeles că dacă au putut exista episcopii catolice într-un spațiu în care în epoca respectivă (1204—1265), influența Patriarhiei

16. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 265.

17. S. Rell, *op. cit.*, p. 182; Rally și Potly, *Σύνταγμα τῶν ἑσίων καὶ ἱερῶν κανόνων*, Atena, 1885, vol. V, p. 493.

18. S. Rell, *op. cit.*, p. 183.

19. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 347.

din Constantinopole fusese anihilată prin mutarea forțată a capitalei imperiului Bizantin de la Constantinopol la Niceea și în care deci influența Bisericii latine îi luase locul, înainte de noile episcopii catolice și paralel cu ele au existat vechile episcopii orodoxe după cum au existat și unul sau mai multe stătulețe românești pe teritoriul cărora au putut să dureze vechile episcopii și să ia ființă unele noi.

Tot atât de evident și pe deasupra oricărei controverse apare și adevărul că în timp ce în Ardeal și Banat ca și la popoarele din Sudul Dunării, precum și la ruși spre răsărit sau spre nord în Galiția (Halici) sînt atestate organizații statale și organizații bisericești ierarhice, acestea nu puteau lipsi din spațiul locuit de români la răsăritul și sudul arcului Carpatic. ca apoi să apară în mod miraculos la o dată convențională admisă de unii cercetători.

În perspectiva pe care ne-o deschide schițarea de pînă aci a cadrului istoric și canonic în care a putut să se dezvolte o organizație bisericească pe teritoriul patriei noastre din timpurile cele mai vechi pînă în secolul al XIII-lea, vom înțelege și mai ușor că organizarea bisericească și statală din secolul al XIV-lea a românilor, nu este decît continuarea străvechii organizări bisericești și de stat care a existat pe teritoriul patriei noastre și care s-a dezvoltat continuu ca toate lucrurile supuse dezvoltării firești după rinduieli sau legi care nu pot fi schimbate și de la care nu fac excepție nici legile dezvoltării istorice în general.

În afară de episcopiile atestate documentar pe pămîntul românesc de la răsăritul și sudul Carpaților, cu siguranță deci că vor fi existat în cursul secolelor al VII-lea—al XIV-lea și altele foarte vechi, cum ar fi la Turnu-Severin, Rîmnicu-Vîlcii, Cîmpulung, Alba Iulia, etc.<sup>20</sup>

Cum că episcopatul românilor din această epocă era exponentul unei organizații bisericești naționale, înfloritoare și bine stabilite și al unei culturi religioase de nivelul Bisericilor vechi și bine organizate din cuprinsul imperiului bizantin, o dovedește și scrisoarea Papei Grigore al IX-lea din 1234, către principele Ungariei Bela, în care spune că «în episcopatul Cumanilor se află niște popoare, numite Români, care, deși se socoteau creștini, totuși... avînd diferite rituri și obiceiuri, disprețuiesc Biserica Romană și nu primesc Tainele bisericești de la episcopul Cumaniei, cî de la niște pseudo-episcopi, ce se țin de ritul grecilor. Și unii din regatul Ungariei, atît unguri cît și germani, locuind printre ei trec la credința lor...<sup>21</sup>.

## 2) Reorganizarea Bisericii Românești în secolul al XIV-lea și al XV-lea.

a) *Inființarea Mitropoliei Ungrovlahiei.* — Cu începutul secolului al XIV-lea, istoria românilor din Țara Românească intră într-o nouă fază a dezvoltării sale istorice. În locul stătulețelor de pînă atunci se încheagă un singur stat, Principatul Țării Românești, independent.

După consolidarea Principatelor românești, trebuia să urmeze neapărat și o reorganizare bisericească nouă precum erau cerințele.

20. D. Stănescu, *Vechile Episcopii la Romani*, București, 1927, p. 79.

21. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 327.

«Alexandru Vodă, Domnul Țării Românești, ceruse în repetate rânduri Patriarhului Calist din Constantinople să acorde demnitatea de mitropolit al Statului Român, lui Iachint, care păstorea deja la Vicina»<sup>22</sup>.

Abia în 1359, Patriarhul numește pe Iachint, mitropolit al Țării Românești, care-și așează scaunul mitropolitan în Argeș, capitala și reședința Domnului.

Se știe că orice creare de mitropolie nouă însemna pe de o parte o consacrare politică a Statului în care se înființa, pe de altă parte însă, cuprindea și o tendință spre autonomie bisericească, încît este explicabil de ce Patriarhia din Constantinople se lăsa greu înduplecată și nu reușea o nouă Mitropolie, decît, după ce luase toate măsurile care-i putea asigura supremația asupra acelei mitropolii.

La 1401 Patriarhul intitulează pe Mitropolitul din Argeș: «Mitropolit al Ungrovlahiei, Exarhul Plaiurilor și Severinului»<sup>23</sup>.

De aci se vede că Mitropolitul Severinului era subordonat celui de la Argeș, ca unui Mitropolit Primat. «Ei reprezentau ca Exarhi ai Plaiurilor, pe Patriarhul de Constantinople și hirotoneau mitropoliți pentru Ardeal și părțile ungurene»<sup>24</sup>. Cum însă de multă vreme se introdusese rînduiala de a nu se mai face hirotoniri în treapta de episcop decît de 2 sau 3 episcopi (Can. 1 Ap.; Can. 4 sin. I Ec. ș.a.) este de la sine înțeles că un asemenea exarh al «Plaiurilor» cum era mitropolitul Țării Românești, trebuie să mai fi avut în cuprinsul Bisericii în fruntea căreia se găsea cel puțin unul, doi, alți episcopi.

Drepturile Întîistătătorilor din Țara Românească asupra creștinilor ortodocși din Ungaria și Transilvania datează mai mult decît probabil încă din secolul al X-lea și anume de la creștinarea Ungurilor. «Acest drept, întemeiat întii pe faple creștinești era apoi sprijinit și de drepturile politice ce le aveau Principii Munteniei asupra Făgărașului și Amlaşului și se exercita tradițional prin hirotonirea Mitropolitului Transilvaniei de către cel al Munteniei»<sup>25</sup>.

Mitropolia Ungrovlahiei care pînă la 1401 era a 70-a în șirul cronologic al mitropoliilor de sub jurisdicția Patriarhiei din Constantinople, se ridică la începutul secolului al XV-lea, la un rang asemenea cu mitropolia Nicomidiei și mitropolitul se numea locțiitor al Nicomidiei; mai lîrziu capătă titlul de «locțiitor al Ancirei», iar de la 1776 al Cezareei Capadociei»<sup>26</sup>.

Acest titlu ridică Mitropolia Ungrovlahiei la rangul de cea dintîi mitropolie după Patriarhatul din Constantinople.

În 1512 sub Neagoe Vodă, reședința mitropolitană se mută de la Argeș la Tîrgoviște. Pe lîngă mitropolie mai ființau încă două episcopii sufragane: Episcopia Rîmnicului și a Noului Severin<sup>27</sup>. Iar în 1665 sub mitropolitul Ștefan, reședința mitropolitană a fost strămutată de la Tîrgoviște la Bucu-

22. C. Marinescu, *Întemeierea Mitropoliilor în Țara Românească și în Moldova*, București, 1924, p. 248.

23. Euseblu Popovici, *Istoria Bisericii Române* (litografiat), p. 42.

24. Econom N. Niculescu, *Pozițiunea și drepturile mitropoliților români*, p. 12.

25. *Ibidem*, p. 32. 26. E. Popovici, *op. cit.*, p. 45. 27. S. Reli, *op. cit.*, p. 228.

rești, după ce se termină construirea Catedralei începută la 1656 de Constantin Vodă Șerban.

Este demn de amintit că în jumătatea secolului al XV-lea cînd Patriarhul de Constantinople se uni cu Roma la Sinodul de la Florența 1439, Mitropolia Ungrovlahiei ca și cea a Moldovei, rupseră legăturile canonice cu Patriarhia compromisă, pînă cînd trecu acest punct critic pentru Patriarhul din Cantsantinopol.

În această epocă mitropolitul Ungrovlahiei era independent în administrarea Mitropoliei sale, adică autocefal.

De remarcat că Mitropolia Țării Românești nu a fost «intemeiată» ca o instituție nouă, ci ea a fost acum abia «reorganizată» după cum afirmă și N. Iorga în *Istoria Românilor*, vol. VIII, București, 1937, p. 191.

b) *Biserica din Moldova*. — Pe timpul lui Dragoș Vodă și Bogdan, Moldova apare atîrînd bisericeste de Mitropolia Haliciului, de care depindea atunci și Maramureșul, de unde veniseră voievozii descălecători<sup>28</sup>.

Abia în timpul domniei lui Petru Vodă Mușat I (1375—1393) se fac primele începuturi de a da principatului Moldovei o organizație bisericească canonică, spre interesul liniștii țării și consolidării statului.

Astfel ceru mitropolitului Antonie al Haliciului să-i sfințească în episcopi pentru Moldova pe doi egumeni moldoveni Iosif și Meletie<sup>29</sup>, ceea ce se și făcu. Primul a avut scaunul la Suceava, iar al doilea probabil la Rădăuți, care era un vechi centru religios din Moldova, îndeplinind toate atribuțiile ce le reveneau, ca hirotonirea preoților, sfințirea bisericilor și alte îndatoriri bisericești<sup>30</sup>.

Pe la sfîrșitul domniei lui Petru Vodă Mușat și pe la începutul a celei lui Roman Mușat (1391—1394), Biserica Moldovei a fost declarată de domn și de sfatul său ca *Mitropolie autonomă* a țării și scoasă astfel de sub jurisdicția Mitropoliei de Halici, iar vlădica Iosif din Suceava a fost ales ca mitropolit al Moldovei, după obiceiul pămîntesc din străbuni, care acorda fruntașilor țării și demnitarilor înalți dreptul de colaborare cu clerul la alegerea vlădicilor<sup>31</sup>.

Acest procedeu canonic, înțelept, era recunoscut și de patriarhul din Constantinople care-l amintește în decretul din 1370 privitor la instituirea lui Iachint care «instituire s-a făcut la cererea conducătorilor țării românești și a credincioșilor»<sup>32</sup>.

În 1401, la 26 iulie patriarhul Matei și Sinodul patriarhal recunoaște printr-un act pe Iosif ca mitropolit al Moldovei.

În prima fază după reorganizarea Mitropoliei Moldovei, mitropoliții Moldovei, începînd cu Iosif se intitului numai ai «Sucevei». După 1564 cînd reședința se mută la Iași care devenise capitala țării sub Alexandru Lăpușeanu, ei se intitului «ai Moldovei și Sucevei», afirmîndu-și chiar dintru început o largă autonomie.

28. C. Marinescu, *op. cit.*, p. 257.

29. N. Iorga, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, vol. XIV, p. 1, p. 32; vol. III, p. 313.

30. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 434.

31. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan, *Mireni în Biserică*, Sibiu, 1939, p. 498.

32. *Ibidem*, p. 497.

În baza acestei autonomii mitropoliei Moldovei se alegeau și se așezau în scaun, fără cererea prealabilă a consimțământului patriarhului de Constantinopol. Abia după alegerea mitropolitului de către «țară» și confirmarea lui de domnitorul țării, se făcea cunoscut patriarhului faptul împlinit de către voievodul țării, cerându-se «binecuvîntarea», adică recunoașterea canonică pe care o dădea printr-o «grammată» patriarhală, obligînd pe mitropolit numai de a lua Sfîntul Mir de la Patriarhie și de a fi pomenit la Sfînta Liturghie.

De menționat că de acest drept tradițional s-au folosit și Muntenii și moldovenii la alegerea primilor lor mitropoliți.

O dovadă că Mitropolia Moldovei era autocefală găsim și în glava 391 din Pravila Mare (1652): «Aflase scris în Pravila lui Matei Vlastares cum și Moldovlachia au fost supusă Ohrideanilor, iar acum nici Ohrideanilor se pleacă, nici Țarigrădeanului și nu știm de unde au luat această putere»<sup>33</sup>.

*Episcopia Romanului.* — Un document din 1488 al lui Ștefan cel Mare ne arată ca ctitor al Episcopiei Romanului pe Alexandru cel Bun. Jurisdicția acestei episcopii se întindea peste partea de jos a Moldovei și era subordonată Mitropoliei Sucevei<sup>34</sup>, și ierarhii ei se socoteau în rangul al doilea după mitropolit.

Tot în timpul lui Ștefan cel Mare apare în titulaturile bisericesti moldovene «titlul de Arhimandrit» care a fost dat egumenilor de la Putna, Bistrița și Neamțul în 1470. Pînă la această dată, acest titlu nu este atestat în Moldova<sup>35</sup>.

*Episcopia Rădăuților* a luat ființă din Mînăstirea Rădăuților, ai cărui egumeni au fost investiți de Alexandru cel Bun cu unele drepturi și privilegii quasi-episcopale. Ștefan cel Mare așează apoi aici un episcop și astfel luă ființă Episcopia Rădăuților, după anul 1469 dar înainte de anul 1472<sup>36</sup> și dură pînă în 1781<sup>37</sup>.

În 23 septembrie 1638 Varlaam este ridicat la treapta de mitropolit direct din călugăr de la Mînăstirea Secu. Faptul că Varlaam este ales mitropolit din simplu stareț fără să treacă întii prin scaunul episcopiiilor de Huși, Rădăuți și Roman, este neobișnuit, deși îngăduit de canoane. Dar la acestea se mai adaugă un alt fapt care nu s-a mai întîmplat pînă atunci și anume: în iulie 1639 Mitropolitul Varlaam este trecut între cei trei candidați la scaunul de Patriarh Ecumenic, cînd a fost ales Partenie<sup>38</sup>.

Aceste două fapte sînt îndestulătoare ca să deducem că el se bucura de o prețuire deosebită și în răsăritul ortodox.

Tot în această perioadă Ortodoxia românească s-a învrednicit de cinstea rară a adăpostirii unui însemnat Sinod panortodox ținut la Iași în toamna anului 1642 și din care a purces «dreptarul de credință» pentru toată creștinătatea răsăriteană. Este vorba de Mărturisirea de Credință

33. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan, *Pravila lui Alexandru cel Bun și vechea autocefalie a Mitropoliei Moldovei*, în «Mitropolia Moldovei și Sucevei», 1960, nr. 3—4, p. 178.

34. S. Reli, *op. cit.*, p. 279.

35. D. Dan, *Cronica Episcopiei Rădăuților*, 1952, p. 40.

36. N. Iorga, *op. cit.*, vol. I, p. 94.

37. D. Dan, *op. cit.*, p. 39.

38. *Istoria Bisericii Române*, Manual pentru Institut. Teologice, București 1958, vol. II, p. 19.



Ortotoxă, izvodită de mintea limpede, dar adinc-pătrunzătoare a Mitropolitului Petru Movilă<sup>39</sup>.

Trebuie remarcat faptul că Sinodul de la Iași a adunat laolaltă, pentru întâia oară în istorie, cele trei mari ramuri principale ale ortodoxiei: rusă, greacă și română.

*Mitropolia Proilaviei.* — S-a crezut multă vreme că Vasile Lupu ar fi întemeiat încă înainte de 1644 o eparhie a Proilaviei sau a Proilavului numele grecizat al Brăilei. De fapt această mitropolie ființează mai dinainte, căci în actul Sinodal al Patriarhiei din Constantinopole cu data de 1590 pentru data înființării Patriarhiei Moscovei, aflăm și iscălitura Mitropolitului «fost al Proilaviei» Nectarie.

De mitropolitul Proilaviei ascultau: raiaua Brăilei, Chilia, Cetatea Albă și Malul stîng al Nistrului cu regiunea de răsărit a acestui fluviu.

În 1813 această eparhie se unește cu a Silistrei, titularul numindu-se mitropolit al Proilaviei și al Dristei.

Mitropolia a dăinuit pînă în 1828 cînd se desființează pentru totdeauna, teritoriul ei fiind împărțit eparhiilor de care atîrnase mai înainte vreme.

De menționat că mitropolia Proilaviei era de sine stătătoare iar titularii atîrnau de Patriarhia ecumenică<sup>40</sup>.

*Biserica din Transilvania.* — Pe la mijlocul secolului al X-lea, a fost întemeiată în Transilvania o episcopie ortodoxă canonică organizată, la Alba Iulia în fruntea căruia a fost așezat episcopul Ierotei de neam grec, fiind hirotonit de Teofilact al Constantinopolului.

Acest episcop, de drept supus Patriarhiei, dar de fapt independent, a păstorit peste populația băstinașă românească, creștină de secole în aceste părți, și peste ungerii ortodocși așezați dincoace de Tisa care se creștinaseră.

Această episcopie ortodoxă poate fi considerată ca «cea mai veche episcopie canonică românească din Transilvania»<sup>41</sup>.

Dar în secolul al IX-lea și al X-lea mai exista în imediata apropiere a Transilvaniei pe pămînt românesc, o episcopie canonică. Această episcopie care este atestată în secolul al X-lea, este episcopia Argeșului<sup>42</sup>. Deci este greșită părerea unor istorici și anume că românii din Transilvania și Banat ar fi avut înainte de întemeierea mitropoliilor și episcopiiilor românești din secolul al XIV-lea numai episcopi necanonici, numiți de papă «pseudo-episcopi de rit grecesc».

Se poate admite că într-o anumită vreme jurisdicția episcopiei din «inima Munteniei», în Argeș, s-a întins nu numai la Răsărit de coama Carpaților, ci și peste versantul de Apus și miazănoapte al Carpaților, adică peste Transilvania de Răsărit și miazăzi.

39. *Ibidem*, p. 20 și 21.

40. D. Russo, *Mitropolia Proilavului*, în «Studii Istorice greco-române», I, București, 1939, p. 247—306; «Istoria Bisericii Române», Manualul citat, p. 72—73.

41. S. Rell, *op. cit.*, p. 295.

42. D. Ștefănescu, *Mitropolia Celiziei cu a Dealurilor și a Tarilor*, p. 95; Șt. Meteuș, *op. cit.*, p. 39, 41.

Există vechi dovezi istorice din secolul al XIV-lea cind preoții și protopopii români din Transilvania apar ca judecători în chestiuni de judecată alături de cnezi. «Astfel în 1360 vicevoievodul Transilvaniei Petru, cheamă la o zi de judecată mai mulți jurați, printre care și cinci preoți și un protopop»<sup>43</sup>.

Unde există «*protopopi*» care sînt organe administrative și supuse ascultării și ordinelor unui episcop canonic, acolo trebuie să presupunem și existența unei episcopii bine organizate.

Demn este de reținut că Biserica Ortodoxă din Transilvania cu episcopii ei din secolul al XII-lea și al XIII-lea era mult mai puternică și mai vie în raport cu Biserica și ierarhia romano-catolică întemeiată și organizată de regii Ungariei, încît începuse chiar un curent de deconfesionalizare a elementelor catolice apusene, din partea populației românești, fără vreo presiune oficială din partea acesteia.

Cu timpul, după reorganizarea Mitropoliei Țării Românești și cea a Moldovei. Biserica românească din Transilvania ajunge în dependență ierarhică de Mitropolitul Ungrovlahiei, iar Biserica românilor din nordul Transilvaniei și din Maramureș ajunge sub jurisdicția mitropolitului Moldovei de la Suceava<sup>44</sup>.

Cele mai vechi documente cunoscute ne arată că Biserica românilor din Ardeal și Banat atîrna de Mitropolia Țării Românești chiar și după întemeierea unei mitropolii române proprii și că cei dintîi mitropoliți ai Țării Românești se intitulau: «Mitropolit a toată Ungrovlahia și Plaiurilor» «Eharx a toată Ungaria» înseamnă că Mitropolitul Țării Românești era reprezentantul și împuternicitul Patriarhiei ecumenice pentru creștinii ortodocși din părțile acelea care în majoritatea lor erau Români. Iar «Plaiurile» sînt acele ținuturi de «peste munți».

Aceeași jurisdicție au avut-o și mitropoliții Moldovei și ai Sucevei: «ὁ Μολδαβίας υπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πλαγιῶν»<sup>45</sup> peste românii din partea nordică a Ardealului și Maramureșului pînă la reorganizarea vechii mitropolii a Transilvaniei.

Dintre vechile episcopii canonice din Ardeal amintim și: Episcopia de Vad, care durează între 1467—1628 și-si avea jurisdicția peste partea de nord-est. Episcopia de la Geoagiul de Sus, care-si avea jurisdicția peste partea de sud a Ardealului, apoi episcopia Silvașului, a Inăului și a Ienopolei.

«În 1579, preoții români adunați în sobor aleseră pe Ghenadie care primi titlul de: «Mitropolit al întregului ținut din Ardeal și al Oradiei Mari» cu reședința la Alba Iulia»<sup>46</sup>, iar prin tratatul din 20 mai 1595 între Mihai Viteazul și Sigismund Bathory, se prevăzu ca «cate bisericile de sub stăpînirea craiului Sigismund, vor fi sub jurisdicția Mitropolitului din Tirgovîște»<sup>47</sup>.

Sub domnia lui Mihai Viteazul, ajuns stăpîn și peste Ardeal, numi ca vlădică pe Ioan Prislopeanu, care se intitula: «Vlădică ot Bălgrad».

43. I. Lupaș, *Realități istorice în Transilvania sec. XII—XV*, p. 17.

44. *Ibidem*, p. 39, 41.

45. Rally și Potly, *op. cit.*, t. V, p. 521.

46. Șt. Metes, *op. cit.*, p. 92.

47. S. Rell, *op. cit.*, p. 351.

iar Mitropolia se intitula: «Arhiepiscopia și Mitropolia Bălgradului, Vadului, Silvașului, Făgărașului, Maramureșului și Țării Ungurești; Iproci»<sup>48</sup>.

Prin anul 1656, la 28 decembrie, aflăm în scaunul mitropolitan pe Sava Brancovici. Acest mitropolit a ținut două sinoade în a doua perioadă a păstoririi sale în 1673 și 1675, luând o serie de măsuri menite să primenească viața religioasă a clerului și poporului român din Ardeal.

După cuprinsul lor, aceste hotărâri privesc: 1) *Slujba în biserici*. În fruntea acestora stau trei hotărâri care prevăd românizarea slujbei și predicii. Preoții sînt obligați să facă slujbe dese și în fiecare zi de sărbători. 2) *Înlăturarea superstițiilor*. 3) *Disciplina preoților*. Astfel parohiile le supraveghează protopopii. Preoții să nu fie băutori sau vrăjitori; să respecte canoanele și să-și chivernisească bine casa lor. 4) *Disciplina mirenilor*. Credincioșii să-i cinstească pe preoți, să-i învețe rugăciuni și cele 10 porunci împreună cu Crezul. 6) Catehizarea copiilor să se facă în biserică<sup>49</sup>.

În fața primejdiilor care amenințau ortodoxia ardeleană, la 8 noiembrie 1700, Mitropolitul Teodosie al Ungrovlahiei ceru sprijinul Patriarhului Adrian al Moscovei împotriva prozelitismului catolic din Transilvania.

Dar cuprins de frică și amenințat, Atanasie prin silire primi unirea<sup>50</sup> cu romano-catolicismul.

Pentru grăbirea unirii cu Roma a românilor din Maramureș, Ugocea, Sălaj, Sătmar și Bihor, comitatele unguerești aparținătoare Transilvaniei au fost alipite în 1732 la Ungaria, iar românii din aceste ținuturi au fost supuși cu sila jurisdicției episcopiei de Muncaci<sup>51</sup>.

În rezistența îndârjită arătată de credincioșii ardeleni împotriva unirii cu Roma, un rol însemnat l-au avut și mînăstirile din Transilvania, călugării făcînd o necontenită propagandă pentru lepădarea acestei «înnoiri» a legii strămoșești<sup>52</sup>.

*Biserica din Banat*. — La extremitatea imperiului roman din Moesia Superioară, în Dacia Ripensă, lângă Mureș, pe malul stîng, a așezat împăratul Traian o colonie romană și un oraș însemnat numit «Morisena». Numirea a primit-o de la rîul Mureș, pe al cărui mal era așezat, și de la tribul dac «Morasiani» care-și avea reședința aici cu mult înainte de venirea romanilor<sup>53</sup>.

Din secolul al IX-lea—al X-lea și în prima jumătate a secolului al XI-lea, orașul Morisena devine centrul vieții naționale și religioase a poporului român din Banat<sup>54</sup> sub principele Achtum. Acest principe a ridicat nivelul vieții naționale și bisericesti a românilor bănățeni la o mare înălțime. Cu binecuvîntarea episcopului român din Mureșana, el aduce un egumen și mai mulți călugări de rit răsăritean și pe scama lor a zidit o biserică în cinstea lui Ioan Botezătorul<sup>55</sup>.

Episcopia românească de rit oriental, din Mureșana-Cenad, a continuat să existe și după căderea principelui Achtum, episcopul, egumenul

48. *Ibidem*, p. 352.

49. Manual de Istoria Bisericii Române, Manual citat, p. 88—89.

50. *Ibidem*, p. 149.

51. *Ibidem*, p. 235.

52. *Ibidem*, p. 285.

53. Gh. Cotoșman, «Din trecutul Bănătului»,

Timișoara, 1934, vol. I, p. 17—18.

54. *Idem*, p. 57.

55. *Ibidem*, p. 58—59.

și călugării rămânând autonomi. În înțelegere cu episcopul, Comitele Cenad — învingătorul lui Achtum — strămută la minăstirea ridicată de el la Orosloș pe egumenul din Mureșana, iar minăstirea din Mureșana o lasă în grija episcopului și a celorlalți călugări care au continuat să slujească după ritul lor<sup>56</sup>. Dar asta a fost pentru scurt timp pentru că la 1936 în locul episcopiei ortodoxe române, regele Ștefan al Ungariei a transformat-o în episcopie catolică<sup>57</sup> cu scopul de a-i înstrăina pe românii care erau vechii locuitori ai acestor plaiuri. Dar populația n-a putut fi înduplecată de a-și părăsi vechea credință ortodoxă, obiceiurile și limba strămoșească.

După aceste împrejurări episcopul ortodox din Mureșana-Cenad se va fi mutat la Timișoara care cu timpul a căpătat titlul de mitropolit, fiind el supremul păstor al turmei creștine române din Banat și Exarhul Mitropoliei de Alba Iulia<sup>58</sup>. Că într-adevăr unii din episcopii Timișoarei au purtat titlul de mitropolit ne servește ca dovadă mormintul mitropolitului Iosif, aflat în capela veche a minăstirii de la Partos: «Sviatitel Iosif novii Bivsii Mitropolit Temišvarski»<sup>59</sup>. Ca mitropolit al Timișoarei acesta își avea jurisdicția asupra creștinilor ortodocși din Timișoara și asupra creștinilor ortodocși dinspre Ungaria<sup>60</sup>.

Făcîndu-se la 1700 unirea unei părți a românilor cu Roma, aproape 150 de ani, românii din Banat au fost lipsiți de conducerea bisericească românească și au fost supuși de Habsburgi ierarhiei sîrbești.

*Innăbușirea autonomiilor și autocefaliilor în epoca fanariotă.* — Cu începutul secolului al XVIII-lea viața politică și bisericească a românilor intră într-o nouă fază. În domniile române începe trista perioadă a epocii fanariote.

Patriarhii din Constantinopol sprijiniți de domnii fanarioți și ajutați de elementul clerical grec atras în țară de veniturile minăstirilor zise închinat, nimicise în aceste timpuri orice mijloc ce ar fi putut garanta independența Bisericii și i-ar fi menținut caracterul ei național.

În toate demnitățile clericale se căuta a se pune numai greci și «alegerea ecleziastică» a demnitarilor bisericești era înlocuită cu «numirea». Prin aceasta se încălea și vechiul obicei de drept al țării care oprea de a se ridica cineva dintre străini la înaltele demnități ierarhice, rezervînd acest drept numai pămîntenilor<sup>61</sup>.

Prin domniile lor, domnii fanarioți au lucrat zeci de ani la înăbușirea oricărei autonomii și autocefalii a Bisericii noastre.

III. *Legile după care s-au condus Bisericile din Țările Românești.* — Desigur că legile romane și bizantine, care se întrebunțau în toate statele creștine din Europa încă de la început, au fost cunoscute și țărilor românești.

56. *Ibidem*, p. 66.57. *Ibidem*, p. 68.58. *Ibidem*, p. 69.59. Nicolae Tincu Velea, *Istoria bisericească politico-națională a Românilor peste tot, Sibiu*, p. 117.60. Gh. Cotoșman, *op. cit.*, p. 69.61. Vezi I. Hagi, *Biserica Română în epoca fanarioților*, București, 1898, p. 79.

Fără îndoială că dreptul consuetudinar, adică «obiceiul pământului» înrădăcinat din vechime, se considera la început ca singurul drept pământean și se aplica în orice ocazie.

Dar românii au avut nu numai legea nescrisă cunoscută sub numele de «obiceiul pământului», ci și «legea scrisă», primind-o sau în originalu-i grecesc sau în traducere slavonă. Așa că la începutul existenței noastre ca state cunoscute sub numele de Moldova și Muntenia se găsesc două feluri de legi: Obiceiul pământului și dreptul romano-bizantin scris.

Cum se vor fi înfățișat cele mai vechi colecții de drept care s-au folosit în Biserica românească, nu se știe în mod precis. Ceea ce se știe însă este că ele au trebuit să aibă un conținut nomocanonic căci acesta s-a impus în toată legislația Bisericii încă din secolele al V-lea — al VI-lea.

De aceea sub titlul de nomocanoane apar legiuirile bisericesti cele mai vechi și la bisericile vecine cu bisericile din Țările Române, despre legiuirile lor știrile documentare cunoscute pînă acum începînd abia din secolul al XIV-lea — al XV-lea.

În urma cercetărilor s-a constatat că mitropoliții și episcopii nu erau lipsiți de cunoștințe canonice și nici nu administrau eparhiile după bunul lor plac, iar îndată ce Biserica românească începe a sta în relații din ce în ce mai strînse cu Patriarhia de Constantinopol, nu încapе îndoială că și legile bizantine se introduceau din ce în ce mai mult. Așa că pînă la jumăеаtea secolului al XVIII-lea a trebuit ca și românii, după cum se obișnuia la toate popoarele ortodoxe răsăritene să întrebuițeze nomocanoane bizantine și slavonești.

«Cea dintîi colecție de legi întrebuițată de români au fost legile împărătești, cunoscute sub numele de Bazilicale «*τὰ βασιλικά*»<sup>62</sup>.

Din aceste legi culegînd Alexandru cel Bun, cite s-au găsit trebuitoare și potrivite cu acele vremi și traducîndu-se în limba pămînteană, a alcătuit o carte de legi, așa cum scrie și Dimitrie Cantemir, adică o Pravilă (1401—1406—1407?).

«Două veacuri mai tirziu, Vasile Voievod, culegînd tot din Vasilicale, ca din niște izvoare, precum se vede de pe inscripția cărții sale, a tipărit la 1646 cartea sa de legi prin Eustratie ce era în acel timp vel-logofăt»<sup>63</sup>.

Deci Pravila lui Alexandru cel Bun a constituit dreptul scris al Moldovei la începutul secolului al XV-lea, imbinînd dreptul scris bizantin cu obiceiul pământului.

O altă Pravilă, numită a lui Coresi din 1563 sau Pravila de la Ieud este o traducere după Nomocanonul lui Ioan Postnicul patriarhul Constantinopolului, avînd un cuprins penitențial. Ea a fost de mare folos preoților, care se orientau după ea în taina spovedaniei.

Demnă de amintit este și Pravila din 1632 a lui Eustratie, tradusă după unul din manualele lui Manuil Malaxos. Trebuie să amintim că acest manual care a apărut în a doua jumătate a secolului XVI-lea și era

62. George Chircă, *Cercetări istorice asupra legislației Bisericii Române din sec. XV—XVIII*. București, 1895, p. 41; S. G. Longinescu, *Legături vechi românești și izvoarele lor*, București, 1912, vol. I, p. I.

63. *Ibidem*, p. I; I. Peretz *Istoria Dreptului Românesc*, București, 1926, p. 308.

foarte răspîndit, avea avantajul că reda pe scurt părerile Sfinților Părinți în anumite probleme, Constituțiile împăraților, etc.

Constantin Popovici indicînd izvoarele unei alte pravile de la Govora 1640, afirmă că «fîntînile codicelui sînt vreo cîteva din canoanele și Constituțiile Sfinților Apostoli, din canoanele sinoadelor și ale Sfinților Părinți, hotărîri penitențiale, liturgice, Simboale de credință, legiuiri civile», etc.<sup>64</sup>. În concluzie este deci tot un nomocanon de origine bizantină tradus în românește.

Pravila bisericească «Șapte Taine» din 1644 constituie și ea un monument juridic important; ea leagă de asemeni viața noastră bisericească deopotrivă de vechiul drept canonic și de Dreptul bizantin. Ea a dat preoților moldoveni și credincioșilor, lămuriri asupra credinței ferindu-i prin aceasta de influența calvinismului, care încerca să se infiltreze și să submineze Sfintele Taine.

La fel, Pravila de la 1646 alcătuită din două părți, cuprinde legi privitoare la raporturile juridice ale vieții agrare și a fost tradusă tot după o colecție de legi bizantine, cunoscută sub numele de «Legis agrariae», alcătuită în secolul VIII-lea de împărații bizantini Constantin și Leon Isaurul, pe temeiul marilor codificări legislative ale lui Justinian, noscute sub numele de *Codex* (529) *Institutiones* (533) *Digestae* și *Novelae*. «Această Pravilă a înfăptuit cu două veacuri mult mai înainte de unirea politică, unitatea legiuitoare a celor două Principate românești»<sup>65</sup>.

Dar nu avem nici o altă pravilă în care să fi intrat atîtea materiale din cele mai variate izvoare bizantine și din cei mai diferiți canonisti ca Pravila din 1652.

Zachariae a Lingenthal comparînd cuprinsul acestei Pravile cu Nomocanonul lui Manuil Malaxos (1561—1562) găsește o asemănare foarte mare.

Ea este importantă că a legiferat pentru prima dată obiceiul pămîntului, ridicîndu-l în mod expres la valoarea și puterea legilor scrise.

În concluzie, Pravilele îmbină normele generale ale dreptului creat de spiritul juridic roman și bizantin cu creația autohtonă în acest domeniu. fiind pentru prima dată limbii noastre posibilitatea să toarne în tipare proprii norme cu caracter religios, moral, cutumiar și juridic, a căror concizie și plasticitate rivalizează cu aceea a clasicilor regule juridice bizantine<sup>66</sup>.

Prin ele s-a contribuit la păstrarea unității de limbă și lege a poporului, iar prin aceasta la realizarea unității lor politice.

Deși învăluită într-un complex de forme greu de străbătut istoria veche a poporului român și a Bisericii de pe teritoriul patriei noastre, cercetători cu tragere de inimă și deopotrivă cu dragoste de neam și de Biserica noastră, s-au străduit și au izbutit să pună în lumină un număr suficient de puncte de reper, după care călăuzindu-ne am încercat să descifrăm și noi aspecte ale vieții din trecut.

64. I. Floca, *Pravila de la Govora*, în «Biserica Ortodoxă Română», nr. 3—4, 1963, p. 309.

65. «*Ist. Bis. Rom.*», op. cit., vol. II, p. 60.

66. Pr. Prof. Dr. Liviu Stan, *Pravila cea Mare*, în «*Studii Teologice*», 1952, nr. 9—10, p. 700—761.

Privind în perspectiva dezvoltării istorice a organizării vieții bisericești în genere, a normelor canonice care s-au statornicit pentru organizarea ierarhică ca și pentru organizarea unităților bisericești, precum și într-un cadru istoric a cărui întindere ne-o delimitează atât documentele istorice cât și logica istorică am încercat să examinăm firele unui îndelungat proces de dezvoltare istorică națională și bisericească a poporului român căutînd să scoatem în evidență cele mai vechi și mai grăitoare urme de organizare ierarhică din trecutul nostru.

Nu încapе nici o îndoială că o astfel de organizare a existat din cele mai vechi timpuri și că ea reprezintă unul din mijloacele prin care se poate explica dezvoltarea și dăinuirea Bisericii noastre strămoșești ca Biserică latină dar drept credincioasă în cardul Ortodoxiei ecumenice, și totodată un puternic suport al conștiinței de sine al poporului român.

Doctorand COMAN G. PETRE





## ORAȘILE DOMNEȘTI LA LĂSATUL SECULUI DE BRÎNZĂ

Dintre toate posturile de peste an, cel mai important pentru întreaga creștinătate, este postul Sfințelor Paști, post pe care Biserica l-a rînduit chiar din primele veacuri ale creștinismului. Acest sfînt și mare post, este precedat după cum știut este, de săptămîna lăsatului sec de carne și apoi de săptămîna lăsatului sec de brînză, care, «este o pregătire pentru ajunare, căci biserica oprește în această săptămîna mîncarea cîrni și permite a se mîncă ouă, unt, lapte și brînză, ducîndu-se astfel la o ajunare deplină»<sup>1</sup>.

Rînduelile bisericesti și tradiția prevăd ca în Duminica lăsatului de sec de brînză, după terminarea Sfîntei Liturghii, să se citească creștinilor, de către Arhiepiscopul, sau în lipsa acestuia de către duhovnicul cel mai în vîrstă, acolo unde sînt mulți preoți, rugăciunea de iertare tuturor păcatelor «știute și ne știute, cite ca niște oameni au greșit... căci ei singuri nevredniciei și păcătoșii mărturisesc înaintea împărăției...»<sup>2</sup>. Dar, în afară de rînduelile bisericesti, la Duminica lăsatului sec de brînză, sau Duminica «iertăciunii», cum o mai numește poporul nostru, a existat și mai există și astăzi, creștinescul obicei ca cei tineri să meargă la cei mai vîrstnici, ca să ceară iertare de la ei, de toate greșelele săvîrșite în tot timpul anului, ca prin această iertare de păcate, să poată pași în marele și sfîntu post al Paștilor.

Obiceiul acesta de a cere iertare de păcate cu prilejul lăsatului de sec brînză a fost și în tradiția curților domnești. Cererea aceasta, a iertăciunilor, se făcea «în cadrul restrîns al dregătorilor și în încăperea palatului domnesc, de obicei la spătărie»<sup>3</sup>. Logofătul Ghiorgachi, a scris în anul 1762, o «Condică» ce are întru sine obiceiuri vechi și nouă a prea înălțaților Domni. În această condică descrie el, printre alte obiceiuri, și obiceiul iertăciunilor, la lăsatul secului de brînză. În această duminică, — spune el — «începătoare a postului, Domnul mergea la biserică, apoi se întorcea

1. Dr. Vasile Mitrofanovici, *Liturgica Bisericii Ortodoxe*, Cursuri universitare Cernăuți, 1929, p. 192.

2. *Molitfelnic...* tipărit cu binecuvîntarea I.P.S. Mitropolit Justinian, București 1950, p. 318—321.

3. Dan Simionescu, *Orașile domnești în sărbători și la nunți*, București, 1941 p. 24.



în spătarie, unde al treilea logofăt introducea pe diaconul curții, care ținea Domnului o scurtă orăție, cerînd acestuia iertare, în numele mitropolitului, arhierilor și boierimii pentru greșelele ce-i vor fi făcut. Domnul de asemenea cerea iertare «de la toți cu umilință», apoi săruta mîna mitropolitului, iar mitropolitul săruta pe Domn pe creștetul capului. Beizadelele <sup>4</sup>, arhierii și boierii sărutau mîna Domnului, care îi trata cu cafea, iar pe unii îi oprea și la masa pregătită «înlauntru în harem» <sup>5</sup>, mențione făcută în *Condica lui Gheorgachi* <sup>6</sup>.

La 3 februarie 1775, după puține zile de la sosirea lui Alexandru Ipsilante la București, ca Domn al Țării Românești, cu prilejul lăsutului de sec de postul mare, Divanul prin marele Ban, după vechiul obicei, a ținut Domnitorului «orație» de iertăciune adresîndu-i-se așa: Lucru plăcut lui Dumnezeu mai mult de cît alte bunătăți, Prea Înălțate Doamne, ne învățăm din Dumnezeasca Scriptură, cum că este mulțumita ce să face de către cei mulțumitori pntu a lui facere de bine, drept aceea dar și nouă nevrednicii proslăvind sfînt numele lui, îi mulțumim de toată facerea de bine și milostivirea ce arată către noi, carele după nemărginita milă cu starea ce te-au rînduit pe Măria Ta, nouă și țării acesteia, neam bucurat de am ajuns la începerea sfîrșitului și marelui post, a cărui ușile deschizîndu-le, înălțăm glasuri de rugăciuni, ca prin curățirea postului să lumineze toate simțurile cele sufletești ale Măriei Tale, de precum și cele trupești și implinind curgerea postului, să învrednicească pe Măria Ta, să ții stîlpări în mîini, cu bucurie, ca să întîmpine, pe păzitorul Măriei Tale, atît la Intrarea în Ierusalim, cît și la Învierea din mormînt, pe carele mulțumîndu-i cu buna oblăduire ce faci Măria Ta, norodului său, și l-au încredințat să-ți dăruiască spornică pace ce au dăruit-o mucenicilor săi, să prelungească hotarele scumpei vieți a Măriei Tale, să te bucuri de gata supunere a țării și țara să se bucure de înțeleapta oblăduire a Măriei Tale; țara să cunoască pe Măria Ta, părinte milostiv și Măria Ta într-însa să nădăjduiești ca în niște fii; și așa cele două părți făcîndu-le una, să binevoiască Împăratul ceresc a fi în mijloc, precum însuși la Evanghelie au făgăduit și să blagoslovească amîndouă părțile în toate zilele vieții Măriei Tale. De vreme dar, ce acum la începutul postului sfînta biserică poruncește a ierta unul pe altul, ca cu fețe și inimi curate să intrăm în curgerea lui și de vreme ce firea omenească, iar mai vîrtoși cei supuși către stăpîn, nu pot fi fără greșală înaintea stăpînitorilor săi, de aceea și noi smeriții și prea plecații supuși aducînd rugăciuni de umilință, plecăm genunchile inimilor noastre și cerem de la stăpînul nostru iertăciune de toate cele ce vom fi greșit înaintea Măriei Tale și Domnul Dumnezeu să învredni-

4. *Beizadea*, cuvînt turcesc, înseamnă fiu de Domn.

5. *Harem*, cuvînt turcesc, la noi a însemnat apartamentul rezervat Doamnei și femeilor curții.

6. Dan Simonescu, *Literatura românească de ceremonial, Condica lui Gheorgachi 1762*, Studiu și text, București, 1939, p. 126—127,

cească pe Măria Ta, întru împărăția cerurilor la adunarea cu cei întâi che-  
mați, Amin»<sup>7</sup>.

Domnitorul Alexandru Ipsilante ținea ca conservarea deprinderilor  
vechi, ca și aceea de a face Divanul «Orație» la începutul postului și la  
sărbători. În timpul domniei s-a preocupat de simțămîntul religios și  
chiar de o reorganizare a bisericii, dînd un hrisov relativ la o nouă orin-  
duire a minăstirilor.

Cu prilejul lăsatului sec de Postul cel Mare, la 12 februarie 1791  
Divanul Țării Românești, adresează Domnitorului Mihail Suțu «Orație»  
discurs, tot în legătură cu iertăciunea, ca pregătire pentru postul sfinte-  
lor Paști. Pentru cuprinsul bogat, cu conținut creștinesc, reproducem în  
continuare textul, acestuia în întregime.

«Îvîndu-se raza sfîntului post, prea luminate și prea înălțate Doamne  
care însuși Mîntuitorul nostru postindu-l, pildă următoare nouă ne-  
arătat, ca cu fețe și inimi curate intrînd în curgerea lui, prin înfrinarea  
de hrana cea desfătătoare și de patimile cele vătămătoare să îmblînzin  
pe părintele nostru cel ceresc, pentru cele trecute ale noastre greșeli și  
așa să putem cu îndrăzneală a-l cuteza a-l chema părinte și a cere mila lui  
cea bogată, ca de la un prea puternic, ce cu dreapta să chivernise  
schipturile<sup>8</sup> împăraților și cu stînga se povățuiește inimile oblăduiților

Deci, fiindcă oblăduirea cea pămîntească închipuește cea cerească  
noi nu îndrăznim nici a deschide ușa acestui sfînt post mai înainte de  
a îmblînzi pe Măria Ta, cel de la Dumnezeu nouă rînduit stăpîn și pă-  
rinte pe pămînt, ce mai întii aducînd închinăciunile noastre cele pînă la  
pămînt plecate, cerem iertăciune de la stăpînul nostru de orice, ca niș-  
t slugi vom fi greșit și vom fi scîrbit pe Măria Ta și de obște ne rugăm  
ca din toată inima Măriei Tale cu milostivire să ne ierți, ca și Măria Ta  
asemenea iertare să cîștigi de la stăpînitorul tuturor și așa încredințî-  
du-ne de cea din tot sufletul Măriei Tale, iertăciune nu ne vom sfii  
a aduce nevredniciile noastre rugî către milostivul Dumnezeu pentru  
Măriei Tale fericita viață, stare îndelungată împreună cu toți cei pre-  
iubiți ai Măriei Tale și pentru a te învrednici prin împlinirea sfîntului  
post a ajunge ca să ții stîlpări în mîini cu bucurie spre a întîmpina pe  
păzitorul Măriei Tale, atît la intrarea în Ierusalim, cît și la sfînta Înviere  
a lui din mormînt, a te închina, al cărui sfînt numele lui îl proslăvim  
pentru toate facerile de bine ce au revărsat către noi nevrednicii și pentru  
buna norocire și mîngîiere ce ne-au miuit prin Domnia Măriei Tale  
Domnul și părintele nostru cel bun, înțelept, blagocestiv și cu dreptate  
către toți și darul și mila lui să ocrotească pe Măria Ta, atît în lume  
aceasta păzind fericitele zile scumpei vieți Măriei Tale de toate cele în-

7. V. A. Urechia, *Istoria Românilor*, Curs făcut la Facultatea de Litere din  
București, București, 1891, Tom. I, p. 49—50.

8. *Schiptru* cuvînt dat în formă arhaică, sceptru.

potrivă ne bîntuieți, cît și la împărăția cerurilor a te învrednici pururea, împreună cu sfinții săi, Amin»<sup>9</sup>.

Domnitorul Mihail Șuțu, la rîndul său, adresează cu prilejul lăsatului de sec de postul sfințelor Paști «o specie de pastorală», numite *Cărți, către locuitorii de obște de prin județe*. Prin aceste cărți îndeamnă pe creștini la «spovedanie și grijanie». Îi sfătuește, deasemenea să nu părăsească biserica, spunîndu-le ca «în toate Duminicile ce deschideți ochii din somn, întii să vă faceți sfînta cruce, rugînd și luînd pe Dumnezeu întru ajutor». În această carte de îndemnuri creștinești, Mihai Șuțu mai îndeamnă totodată pe săteni și la lucrul cîmpului fiind timpul sosit pentru arături. Iată cum glăsuiește și, cui se adresează și această carte: «*Carte către locuitorii de obște afară prin județe pentru postul Paștelor* — Tuturor locuitorilor de obște vă facem cunoscut Domnia mea, învestire că cu mare durere ne este pentru unii creștini din locuitorii țării Domniei mele, mai vîrtos cei care din întîmplările trecutei vremi de răzmeriță s-au strămutat cu șederea din șiliștea<sup>10</sup> lor, împrăstiați încoace și încolo, depărtați de biserică, fără de preoți și fără de duhovnic, a petrece ca dobitoacele fără de biserică, fără de ispovedanie și fără de grijanie, mai ales la acest post cînd intrăm în luminatele și sfintele zile ale Paștilor și ale Învierii Domnului, deci fiindcă voim binele și folosul supușilor Domniei mele, nu numai la cei din afară ale bunei petrecerii noastre, ci și la cele dinlăuntru sufletești, ca unii ce avem a da și noi seamă înaintea lui Dumnezeu pentru supușii care ne-a încredințat Dumnezeuirea sa, nu lipsim a vă trimite domneștile noastre învățături și a vă îndemna spre cele ce sunt însuși de folosul vostru, al copiilor voștri și al caselor voastre, de veți iubi pe Dumnezeu din tot cugetul și din tot sufletul vostru și veți avea către cele sfînte păzind ale legii, de a nu părăsi biserica, a posti, a vă griji în vreme și să faceți fapte bune și să fiți bineîncredințați, că cu nădejde la Dumnezeu și cu silința omenească ce veți face și voi, fără de lenevire și fără de zăbavă la muncă și la lucrul vostru, toate rudele voastre, copii, soțiile voastre și casele voastre le va blagoslovi Dumnezeu întrutoate cu spor și adausuri și vă veți bucura și vă veți folosi de munca voastră și strădania voastră, iar împotriva, cînd veți uita pe Dumnezeu și veți uita biserica și rînduiala legii și veți petrece negrijiți, neispovediți, fără de evlavie și fără de fapte creștinești, atunci negreșit Dumnezeu își întoarce mila sa de asupra aceluia norod care s-a abătut din calea cea bună și trimite cele împotriva, patimi și bătăi, de care rugăm pe Dumnezeu să vă ferească de aceea dară vă scriem tuturor de obște și vă sfătuiți, ca prin toate trebuințele ce aveți, pe Dumnezeu și biserica, să nu o părăsiți, fiindcă de acolo așteptăm și nădăjduiți toată îndestularea voastră, unde fiindcă acum suntem și în zilele patimilor, să nu lipsiți ca niște creștini a vă ispovedi, a vă griji, voi și copii voștri și soțiile voastre

9. V. A. Urechia, *op. cit.*, tom. II, p. 97—98.

10. *Șiliște*, cuvînt slav, care înseamnă vatra satului, locuință,

și în toată viața și în toate Duminicile ce deschideți ochii din somn, întii să vă faceți sfânta cruce cerînd și luînd pre Dumnezeu într-ajutor la începerea atît a lucrului vostru și fiindcă acum cu mila lui Dumnezeu s-au liniștit vremea și prin știința și stăruința Domniei mele ce facem s-au dat și țării nizamul<sup>11</sup> cele cuviincios, trebuie mai cu silință și mai cu osebite, cu toată tragerea de inimă să vă îndemnați cu toții de obște la arăturile de bucate cu îndestulare, fiind primăvară, cînd vedem de la Dumnezeu și vremea că este bună de arături, de grădini și de orice semănături, ca să aveți cea de peste an hrană cu îndestulare și să vă prisosească a și vinde, pentru folos și îndestularea voastră, ne îndoindu-vă de vreo silă și de vre o luare a bucatelor voastre în pagubă și fără de preț, fiindcă acestea au lipsit și în vremea Domniei mele nu veți pătimi de aceasta. Poruncim dară dumneavoastră ispravnicilor ai județului să trimiteteți această carte a Domniei mele ca să se citească în tot județul, pe la toate satele, orașele, cătunele, întru auzul tuturor locuitorilor, celor de prin siliști, cît și celor depărtați și împrăștiați, încoace și încolo, și pe cei leneși la lucru să-i îndemnați și dumneavoastră cu cuvîntul, ca să înțeleagă binele lor spre a se apuca fișerte care de arături, ca să se facă cu îndestulare. 1792 martie 28»<sup>12</sup>.

Această carte adresată de domnitorul Mihail Șuțu, locuitorilor de la orașe și mai ales celor de la sate, cu prilejul postului de sfintele Paști, are foarte multe asemănări cu pastoralele bisericești, fiind bogată în cuprins cu îndemnuri și sfaturi creștinești ca locuitorii timpului acelaia «să nu părăsească biserica și rînduiala legii, să-ți facă sfînta cruce cînd deschid ochii din somn; să se spovedească și să se împărtășească; Să se ocupe de munca cîmpului și a grădinilor, să îndemne și pe cei leneși la muncă... Toate aceste povățuri sînt scoase din cuvintele sfintei Evanghelii, care pentru toți au constituit și constituie și azi normative pentru viața de toate zilele.

Și în timpul domnitorului Alexandru Șuțu se obișnuia a se face «țeremonia» la lăsatul secului de brînză, cu mici deosebiri față de ceilalți domni,

«Duminică, după ce iese Măria Sa, de la biserică, — spun însemnările —, își bea cafeaua la harem apoi trece cu obișnuitul alai în Divanul cel mare și șade drept în scaun, unde numai de cît ies afară logofeții de țara de sus și cuvîntează cuvîntul ce este obișnuit și trecut în condica Divanului, cerînd iertăciune de la Domn din partea boierilor și a țării. Isprăvindu-se aceasta, pe loc încep Beizadedelele să sărute mîna Măriei Săle cum și toți boierii ce se aflau de obște și după aceasta se dă obișnuita cafea, mergînd la laviță<sup>13</sup> toți și în urmă trece iarăși la harem Măria Sa, cu alaiul ce au venit»<sup>14</sup>.

11. *Nizam*, cuvînt turcesc care înseamnă soldat din armata turcească.

12. V. A. Urechia, *op. cit.*, tom. II, p. 98—99.

13. *Laviță*, înseamnă pat țărănesc cu picioarele băgate în pămînt, și scaun.

14. V. A. Urechia, *op. cit.*, tom. III, p. 42—43.

Istoricul și marele om de stat, Mihail Kogălniceanu, nu trece cu vederea acest vechi obicei al Domnitorilor noștri și consemnează în *Cronicele României* și despre «Alte obiceiuri vechi ce aveau Dômnii cei mai dinainte vreme» spunând:

«La Duminica lăsatului sec de brînză, este vechi obicei, după ce iese Domnul de la biserica cea mare și merge în Spătărie, șezînd în scaunul domnesc g. Logofăt<sup>15</sup>, aduce în Spătărie pe diaconul curții și stînd cu fața către Domn, face orații, întru care la mijlocul vorbei, aduce din partea mitropolitului, arhierilor și a toată boierimea, cuvînt de cererea iertăciunii de la Domn pentru toate cele ce îi vor fi greșit (cum și Domnul asemenea de la toți cu umilîntă cere iertăciune). Și după ce sfinșește diaconul orațiile Mitropolitul merge către Domn și Domnul se coboară din Scaun și făcînd oarecare semn de plecare, sărută mîna Mitropolitului și Mitropolitul îl sărută pe creștetul capului; după Mitropolit vin Beizadelele și după ce șez fiecare la rînduiala lor se dă cafea Domnului și apoi la toată boierimea și pe careva Domnul din Boieri îi oprește la masa dinlăuntru, despre harem»<sup>16</sup>.

Mitropolitul Țării Românești, Antim Ivireanu, în «Cuvîntul de învățătură la Duminica lăsatului de brînză», amintește și el despre acele «Orații» ce se făceau în trecut, cu anumite «țeremonii», la curțile Domnitorilor noștri. În acest cuvînt de învățătură spune el: «Pentru aceea trebuiaște dară și noi, la vreme ce ne-au învrednicit Dumnezeu și am ajuns ca să intrăm de mîine în călătoria sfintului post, cu pohtă și cu dragoste să priimim porunca stăpînului și după puțină să facem și cele poruncite... Vrînd, drept aceea, a face această călătorie asupra vrăjmașului sufletele noastre, precum am și mai zis, trebuie să luăm, împreună cu noi 5 lucruri, să ne fie ca o merinde la vreme de primejdie, care lucruri sunt aceștia: ispovedania, rugăciunea, postul, milostenia și dragostea... Am înțeles că este obicei de vă adunați de seară în divan și faceți puțină orăție înaintea domnului și după aceea cereți iertăciune; și măcar că nu mi s-a întîmplat pînă acum să văz cu ochii, iar foarte mi-au plăcut și am fericit obiceiul acesta, căci iaste lucru cuvios a cere iertăciune de la stăpînii și mai marii noștri, nu numai într-această zi, căci vom să intrăm în zilele sfintului post, ci poci zice că se cuvine să cerem iertăciune în toate zilele, că precum greșim înaintea lui Dumnezeu în tot ceasul, așa greșim de pururea și înaintea mai marilor noștri, cu cuvîntul și cu fapta, cu voie și fără de voie, prin știință și prin neștiință, de față și prea ascuns...»<sup>17</sup>.

15. *Logofăt*, titlul de mare demnitar în ierarhia boierilor români din timpul orînduirii feudale. În Moldova, Marele Logofăt era întîiul boier de Divan, care conducea cancelaria domnească și în lipsa domnului sau a mitropolitului prezida Divanul; în Muntenia era unul dintre cei mai de seamă boieri de Divan, urmînd după Ban. Mai erau titulaturi de: Logofăt al doilea, Logofăt al treilea, Logofăt de obiceiuri, Logofăt de taină sau domnesc.

16. Mihail Kogălniceanu, *Cronicele României sau Letopisețele Moldovei și Valahiei*. A doua ediție, București, 1874, p. 317—318.

17. Antim Ivireanu, *Predicți*, Ediție critică, Studiu introductiv și glosar de G. Strempele (București), 1962, p. 104; 105; 108—109.

Călătorii străini veniți prin țările noastre vorbesc și ei în notele lor de călătorie despre posturile noastre. Paul de Alep, călătorind prin a doua jumătate a secolului a XVII-lea, însoțind pe Patriarhul Macarie al Antiohiei, scrie în jurnalul său, printre altele: «Luni, dinaintea sărbătorii de brînză, dimineața, soțiile boierilor veniră la Patriarh să-i ceară, să le citească rugăciunea de iertarea păcatelor. Ele s-au aruncat la pămînt, înaintea lui, în elegantele lor haine, pînă ce el fini recitarea. În asemenea chip făcură și bărbații lor, pînă seara tirziu...<sup>18</sup>. Toți veniau la biserică, de la cei mai mari, boieri pînă la vizitatorii cei mai avuți, cu soțiile și copiii lor. Patriarhul se da jos de pe tronul său și stătea între sfeșnice, în patrahir și omofor și pe cînd toți se aruncau la pămînt, el le citea rugăciunea de iertarea păcatelor, după care le da binecuvîntarea, mai întîi arhierilor de față, apoi egumenilor și clerului, ordinar, boierilor și restului adunării. Înălțimea Sa Beiu<sup>19</sup>, deasemenea trimise prin Mitropolitul locului să-i ceară iertarea păcatelor<sup>20</sup>. Simbătă, în «săptămîna albă» începînd cu lăsatul secului de brînză, spune în continuare Paul de Alep, «se obișnuște aci a se da drumul la toți cei închiși, căci în prima vinere a postului se închid tribunalele și judecățile și Beiu<sup>21</sup> nu se mai arată de cît în biserică, fiind neconținut în post și în devoțiune<sup>21</sup>, precum și toți nobilii și curtenii săi»<sup>22</sup>.

Un alt călător străin, de origină italiană, Anton Maria Del Chiaro care ne-a vizitat țara pe la începutul secolului al XVII-lea, și care a fost și secretarul lui Constantin Brîncoveanu, vorbește și el în lucrarea sa «Revoluțiile Valahiei» despre posturile noastre. Românii «sînt atît de riguroși observatori ai zilelor de post, că nici nu vor să audă de scutirea lor în timpul unei boli sau altei nevoi<sup>23</sup>. În postul Paștelor nu mîncă de cît de două ori pește... Ultima seară de carnaval la ortodocși, Duminică, înainte de culcare, comesenii își cer iertare pentru greșalele făcute în cursul anului și își urează să ajungă sănătoși Paștele. Aceeași urmare se obișnuște și la curte, cu oarecare solemnitate, în aceeași seară, Duminică. Se adună acolo boierii și fețele bisericești, în numele cărora Marele Logofăt citește o mică alocațiune Principelui, cerîndu-i iertare, iar acesta răspunde «dorim tuturor sănătate pentru Paștele viitor; după care îl concediază<sup>24</sup>». După aceea mai amintește despre toate celelalte posturi din timpul anului vorbind despre fiecare cît timp ține și cum se postește.

Tot Anton Maria Del Chiaro. ne spune că Domnitorul avea duhovnic pe Arhiepiscopul Nisis, la care se spovedea și căruia îi dădea 2.000 de

18. Emilia Cioran, *Călătoriile Patriarhului Macarie de Antiohia în Țările Române, 1653—1658*, București, 1909, p. 99.

19. *Beii*, cuvînt turcesc, care înseamnă la noi Domnitor.

20. Emilia Cioran, *op. cit.*, p. 100.

21. *Devoțiune*, vine de la cuvîntul *dévotion*, evlavie, cucernicie.

22. Emilia Cioran, *op. cit.*, p. 30.

23. Anton Maria Del Chiaro, *Revoluțiile Valahiei*, în românește de S. Cristian, cu o introducere de N. Iorga, Iasi 1929, p. 17.

24. *Ibidem*, p. 30.

galbeni. În «ziua Joiei sfinte, Constantin Brîncoveanu, acorda o largă amnistie și cu generozitate creștinească ierta pe boierii disgrațiați»<sup>25</sup>.

Discursurile ocazionale, sau orațiile, nu se roșteau numai la lăsatul de sec al Paștelor; ele se mai roșteau și cu prilejul altor sărbători festive: ca: la suirea pe tron a Domnitorului, în ajutorul Crăciunului, în ziua de Crăciun, la Sfîntul Vasile, la Paști, la instalarea Mitropolitului și la nunți. Ele se numesc «orații particulare», pentru că ceremonialul se desfășoară într-un cadru restrîns și oficial. Într-un timp, aceste orații se făceau după ieșirea Domnului de la slujba de Duminică, iar mai tîrziu, se făceau pe seară, cum se obișnuia și în timpul domnitorului Constantin Brîncoveanu, fapt care ni-l confirmă și Mitropolitul Țării Românești, Antim Ivireanul în Cuvîntul său de învățătură de la Duminica lăsatului de sec de brînză, cînd spune: «Am înțeles că este obicei să vă adunați deseară în Divan și să faceți puțină orăție înaintea Domnului și după aceea cereți iertăciune...».

Sărutările care se făceau la «Duminica iertăciunii», erau ca un simbol al păcii și al împăcării și își au origina în cuvintele Sfîntului Apostol Pavel, care în epistola către Romani XVI, scrie: «Închinați-vă unul altuia cu sărutare sfîntă»<sup>26</sup>.

Diac. GEORGE DINCA



---

25. *Ibidem*, p. 56.

26. Dan Simonescu, *Literatura noastră de ceremonial*, București, 1939, p. 127.



# D O C U M E N T A R E

## CRONICARUL MATEI AL MIRELOR ÎN RAPORT CU „ISTORIA PARALELĂ“ A LUI AXINTE URICARIUL

Literatura medievală românească — ca și literaturile medievale ale altor popoare — s-a dezvoltat nu numai în limba țării, dar și în alte limbi străine. Această literatură se datorește prin numărul covârșitor mai mare al operelor românești în comparație cu numărul redus al operelor scrise în alte limbi, în primul rând scriitorilor de origine etnică română.

Aceștia au scris, în majoritatea cazurilor, în limba română, limba națională a țării, dar nu rareori avem cazuri când, datorită curentelor literare ale epocii, au scris și în limba slavă (secolele al XV-lea — al XVI-lea), în limba neogrecescă (secolul al XVIII-lea) și în limba latină (secolele al XVIII-lea—al XIX-lea).

Alături de scriitorii români, au trăit și au activat pe teritoriul țărilor românești și numeroși cărturari și scriitori greci, care au scris în limba lor maternă, însă opere străine legate de realitățile românești.

Într-adevăr, cronicarii de limbă grecescă din țările românești s-au inspirat din viața politică și socială a românilor, au povestit întâmplări din istoria noastră, au scris ajutați moral și material de domnii români, ale căror domnii le-au lăudat; au susținut o ideologie proprie întăririi statului feudal românesc și, deci, a privilegiilor clasei stăpînitoare. Ei aparțin literaturii române nu numai prin fondul național românesc al cronicilor, dar și prin patronajul românesc oferit, care le-a înlesnit o dezvoltare remarcabilă a talentului lor de istoriografi narativi. Alți cărturari greci s-au remarcat prin operele lor scrise și tipărite la noi, ca teologi polemiciști, apărînd dogma religioasă ortodoxă împotriva imixtiunii catolice. Unii dintre ei au trăit la noi din tinerețe și s-au împămîntenit aici prin căsătorii și înrudiri, încît chiar la scurta vreme după sosirea lor în țară erau socotiți băștinași<sup>1</sup>.

Matei al Mirelor, Ματθαῖος ὁ Μυρέων sau Ματθαῖος μητροπολίτης Μυρέων, cum se iscălea el, a fost înire acești greci împămîntenii cultural la noi, o figură impunătoare prin activitatea sa de cronicar, de versificator și scriitor religios. Principalele lui opere se referă la istoria politică și bisericească a românilor și au fost scrise în timpul cît a avut sarcina de egumen al mănăstirii Dealului (*Din Deal*), din marginea Tîrgoviștei, pe atunci capitala Țării Românești, centrul economic, politic și cultural al țării.

S-a născut în Pogoniana din districtul Epirului, pe la 1550<sup>2</sup>, dar această presupunere se face numai pe deducții logice, fără dovezi documentare. Cultura sa istorică și teologică

1. De ex., Const. Cantacuzino postelnicul (cel ucis la 20 dec. 1663) era socotit în 1660, la 28 ani de la sosirea lui în țară, ca băștinaș: «Avut-au săraca de țară noroc pentru acel om bun, carele sta în toată vremea pentru binele ei și-l dorea inima de creștinătate și de pămîntul țării, ca să nu-l piarză. Că și el era moșnean într-însa, cu case și cu olate, ca și alți boiari» (cf. *Istoria Țării Românești 1290—1690. Letopiseșul Cantacuzinesc*. Ediție critică întocmită de C. Grecescu și Dan Simionescu, București, Editura Acad. R.P.R., 1960, p. 146, —.).

2. D. Russo, *Matei al Mirelor*, în *Studii istorice greco-române. Opere postume*. Tomul I, București, 1939, p. 159—179, despre data nașterii, p. 160. Bibliografie exhaustivă. De atunci au mai apărut, între altele, V. Grecu, *Prima ediție a lui Stavros și Matei al Mirelor*, în «Codrul Cosminu-



și-a format-o la Constantinopol, unde rămîne ca protosinghel al Patriarhiei. Între anii 1595—1597 se afla la Moscova, unde a copiat caligrafic și a impodobit artistic patru manuscrise precești, răspîndite azi în difertie biblioteci ale lumii<sup>3</sup>. La Moscova și în Lwow (ἐν Λεωνου πόλει τῆς Λαρκίας, unde iarăși a copiat în 1600 liturghiile, a învățat Matei al Mirelor limba slavonă, din care a tradus, după anul 1605, *Viața și petrecerea cuvioasei Paraschiva cea nouă din Eriuatēs* (Βίος καὶ πολιτεία τῆς μητρὸς ἡμῶν Παρασκευῆς τῆς νέας)<sup>4</sup>. Începînd cu anul 1600, Matei semnează ca arhimandrit al Marei Biserici constantopolitane, ierarhie la care ajunse datorită, desigur, succeselor dobîndite în misiunea sa din Rusia și Polonia, apoi ca iscusit caligraf de opere religioase, îndeletnicire în țare a continuat să activeze fără preget la Mînăstirea Dealului<sup>5</sup>, pînă în anul morții sale. Din acest an, 1624, datează trei manuscrise copiate de Matei la Mînăstirea Dealului, trimise în dar minăstirilor de la muntele Atos<sup>6</sup>.

Venirea lui Matei în Țara Românească se poate deduce cu aproximație din propriile lui însemnări autobiografice. El mărturisește în două din operele sale că a venit pe vremea domnitorului Radu Șerban, dar înainte de a fi ajuns însuși la jugul de arhieru, de mitropolit al Mirei din Lichia (Asia Mică) (μῆτω ἡμας ἐλθόντας ἐτι εἰς τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ζυγόν). Se știe că a fost numit mitropolit al Mira-Lichiei în decembrie 1605. Pe de altă parte, numai într-una din operele sale vorbește de războiul dus de Radu Șerban în vara anului 1603 împotriva lui Székely Moise, ca de o întîmplare petrecută «cu puțin timp înainte» (πρὸ βραχέως γὰρ χρόνον)<sup>7</sup>, deșigur, de venirea sa în țară. Deci venirea în țară trebuie plasată după vara anului 1603 și înaintea anului 1605, iar nu la anul 1600, cum a crezut Const. Erbiceanu. În cele două opere amintite Matei scrie că a venit pentru că turcii sileau comunități întregi creștine din Asia să treacă la islamism. Este însă logic să credem că asupra stabilirii lui în Țara Românească au avut un rol important și îndemnul ce-i vor fi dat contemporanii și conaționali lui, vistiierul Stavrinus și Panos Pepanos, acesta din urmă din Pagoniana Epirului, ca și Matei. Se știe că Panos Pepanos a încurajat activitatea lui Matei, a cheltuit cu imprimarea unei opere a lui și că i-a fost un devotat prieten<sup>8</sup>. Radu Șerban l-a numit egumen al Mînăstirii Dealului, în apropiere de capitala țării și de mitropolia Ungrovlahiei, unde păstora Luca din Cipru (1603—1629), susținătorul și prietenul lui Matei<sup>9</sup>. Nu s-a arătat pînă acum, dar avem dovezi că rolul mitropolitului Luca asupra activității literare, artistice (copist de manuscrise), administrativ-bisericești (ca egumen) și politice (aproapiat de Radu Mihnea și mai intim cu Alexandru Iliș) a fost de mare importanță. Documentele publicate recent de Institutul de Istorie al Academiei R. S. România pun într-o lumină nouă activitatea și personalitatea lui. Afirmația că în primăvara lui 1606 Matei se afla la Constantinopol, unde «a semnat actul sinodal prin care este caterisit Ioasaf al Sereșului» se confirmă printr-un act grecesc<sup>10</sup>, dar și printr-unul românesc din 19 mai 1606,

lui», X (1936—1939). Cernăuți, 1940, p. 544—547 (ed. Veneția, 1638, descoperită de autor la mînăstirea Esfigmen din Muntele Atos, în 1939). V. Grecu, *Stavrinus, Eine gar schöne Erzählung über Michael den Wojewoden. Ein Venezianer Volksbuch*, extras din *Berliner Byzantische Arbeiten*, Band III, Berlin, 1960, p. 180—260; despre Matei, la p. 186, nota 2, 198—206. Dumitru M. Dinu, *Mitropolitul Matei al Mirelor și importanța operei sale pentru românii*, în «Studii Teologice», XVIII (1966), nr. 7—8, p. 408—419. 3. D. Russo, *op. cit.*, I, p. 168—169.

4. Iulian Ștefănescu, *Viața Sfintei Paraschiva cea nouă de Matei al Mirelor*, în «Rev. istorică română», III (1933), p. 347—373.

5. Pe unul din manuscrisele caligrafiate aici în anul 1620. Matei însemnează că a scris «cu mîna tremurîndă de bătrînețe» (γεῖτοα κερκημένος τρέμουσαν χρόνω).

6. D. Russo, *op. cit.*, I, p. 173—174.

7. Ἀνελευθία εἰς τὴν μέγαν Γρηγορίου τὸν Δεκαπολίτην. Introducere publicată de N. Iorga, *Manuscripte din biblioteci străine relative la istoria românilor. Intilii memoriu*, în *Analele Acad. Rom.*, ist. s. II, t. 20 (1897—1898), p. 2. Διήγησις σύντομος περὶ τοῦ Σεραφάνου βοεβόδα τοῦ καὶ Ῥάδουλου παρ' ἐπιδικῆς ἡγεμονίας ἐκπεσόντος. καὶ Ῥάδουλου βοεβόδα [..] ἐν τῇ Οὐγγροβλαγία [..], publicată de N. Iorga, *Manuscripte din biblioteci străine relative la istoria românilor. Al doilea memoriu*. În «Analele Acad. Rom.», ist. s. II, t. (1898—1899), p. 9.

8. Διήγησις σύντομος... ed. N. Iorga, *op. cit.*, (Al doilea memoriu), p. 9.

În Ἀνελευθία... (Slujba Sfîntului Grigore Decapollitul). Matei omite pasajul de mai multe rînduri referitor la războiul lui Radu Șerban cu Székely Moise.

9. V. Grecu, Stavrinus, *op. cit.*, p. 199—201.

10. N. Șerbănescu, *Mitropoliții Ungrovlahiei*, în «Biserica Ortodoxă Română», 77 (1959), nr. 7—10, p. 768—772. 11. D. Russo, *op. cit.*, p. 172.

în care apare ca egumen al Mănăstirii Dealul, Onufrie<sup>12</sup>, probabil locuitorul lui Matei. Numele lui în documentele românești este *Matei al Mirelor* sau al *Miralichiei*, *Matbie egumenul*, *vădica Matbie Mireul de în Deal*; numele este însoțit de epitete ca *cinstitul*, *alesul*. Părintele Mireul apare ca *maritor* în procese alături de mitropolitul Luca și de «toți cinstiții dregători ai domniei mele»<sup>13</sup>. Alteori participă ca *judcător* în sobor, în procese pentru revendicări de proprietăți și drepturi ale mănăstirilor<sup>14</sup> și particularilor<sup>15</sup>. Este chemat de domn în procese ale divanului, pentru a întări cu *prestigiul* lui hotărârile date<sup>16</sup>. În sfârșit, este direct interesat, ca egumen al Dealului, când cere diferiților domni întărirea daniei și a privilegiilor satelor Popșa, Satul Nou, Brinceni<sup>17</sup> sau în tocmele privind gospodăria interioară a mănăstirii<sup>18</sup>. În contact de atâția ani cu românii, cu obligațiile oficiale ale bisericii și justiției, Matei a învățat românește bine, dovadă fiind și o întărire de rezoluție scrisă cu mâna lui pe un document din 28 aprilie 1623<sup>19</sup>. Când prin hrisovul din 10 iulie 1614, Radul Mihnea hotărăște ca egumenii să se aleagă de soborul mănăstirii numai dintre călugării mănăstirii *de origine etnică românească*, Matei nu mai îndeplinea condițiile legale; totuși domnul și soborul Mănăstirii Dealul nu aplică dispoziția și la cazul lui Matei<sup>19 bis</sup>, care continuă a fi egumenul mănăstirii până la moarte. Ultimul document cunoscut până acum despre «părintele Mireul» ca fiind în viață este din 28 iunie 1624<sup>20</sup>, iar primul document care semnalează pe egumenul succesor, «chir Iasaf», este din 12 ianuarie 1625<sup>21</sup>. Matei a murit, deci, la bătrânețe, între 28 iunie 1624 și 12 ianuarie 1625. Desigur, a fost înmormântat la Mănăstirea Dealului, dar piatra care i-a acoperit probabil mormântul s-a distrus, ea nu se află printre numeroasele pietre tombale descoperite până azi. Totuși, în partea de sud a bisericii se poate vedea, până azi încă, o inscripție care amintește despre moartea lui Matei al Mirelor, în anul 1624. Tradiția locală susține chiar că mormântul lui Matei al Mirelor s-ar găsi în dreptul acestei inscripții (v. C. Bălan, *Mănăstirea Dealu*, București, Ed. Meridiane, 1965, p. 28).

Modul cum îl amintesc documentele vechi românești și pasajele autobiografice ale operelor lui definesc pe Matei al Mirelor ca un reprezentant de seamă al aristocrației clericale, cu mare influență la Curtea domnească și cu putere politică dar și cu grijă pentru nenorocirile poporului sărăcit. Lui Alexandru Iliș (sept. 1616—mai 1618) îi închină o lucrare patetică în versuri, întinsă și importantă<sup>22</sup>, care-l arată intim cu domnul: «Toate cele ce ti-am vorbit să nu le uiți» (τὰ ὅσα που ὠμίλησα, νὰ μὴ τὰ ἀλησμονήσης)<sup>23</sup>. «Silește-te să te

12. *Documente privind istoria României*. Veacul XVII, B. Țara Românească, I (1601—1610), București, 1951, p. 216.

13. *Documente privind istoria României*. Veacul XVII, B. Țara Românească, II (1611—1615), București, 1951, p. 72 (an 1612); vol. III (1616—1620), p. 38 (an 1616), p. 40 (an 1616); vol. IV (1621—1625), p. 80 (an 1622), p. 249 (an 1623), p. 257—259 (an 1623), p. 438 (an 1624).

14. *Documente...*, Veacul XVII, B. Țara Românească, vol. III, p. 146, an 1617, pentru Mănăstirea Jitlanu; p. 418, an 1619, pentru Mănăstirea Cotmeana; p. 61, an 1616, pentru satul Stănești; vol. IV, p. 162—163, 167 (an 1622) pentru Cotmeana.

15. *Documente...*, Veacul XVII, B. Țara Românească, vol. IV, p. 172, an 1622, într-un hrisov al boierilor; p. 78, an 1622, procesul Floricăi, fiica lui Mihai Viteazul, cu Ioan, egumenul Mănăstirii Tismana.

16. *Documente...*, Veacul XVII, B. Țara Românească, vol. II, p. 392—393, an 1615, pentru închinarea mănăstirii Stănești patriarhiei din Alexandria; vol. III, p. 71, an 1616, procesul Floricăi, fiica lui Mihai Viteazul, cu Marula, fiica naturală a aceluiași domnitor; p. 106, an 1617, pentru mănăstirea Colentina.

17. *Documente...*, Veacul XVII, Țara Românească, vol. II, p. 250 și p. 294, an 1614, pentru Satul Nou de pe ocina satului Brinceni; p. 296—301, an 1614, pentru mai multe danii și privilegii; p. 359—360, an 1615, pentru satul Popșa; vol. III, p. 53—54 pentru aceleași; vol. III, p. 75—77, an 1616, tot pentru Popșa.

18. *Documente...*, Veacul XVII, B. Țara Românească, vol. IV, p. 191, an 1622, schimb de țigani robi, cu mitropolia. 19. *Ibidem*, p. 258.

19 bis. — *Documente...*, Veacul XVII, B. Țara Românească, vol. II, p. 301.

20. *Documente...*, Veacul XVII, B. Țara Românească, vol. IV, p. 436—438.

21. *Ibidem*, p. 474.

22. Publicată de A. Papiu Ilarian în *Tezaur de monumente istorice*, I (1862), p. 353—384, cu titlul: 'Εὐθὺ γράφομεν τινὰς παραγγελίας ὁποῦ ἐνοῦ δετήσαμεν τὸν ἐκλαμπρότατον αὐθέντην Ἰωάννην Ἀλέξανδρον βοεβόδα ὅταν ἦτον εἰς τὸ σκαμνὶ του (Act scriem câteva sfaturi pe care le-am dat prea strălucitului domn Ioan Alexandru Vodă, când era încă în scaunul său) și de Emile

pătrunzi de toate acestea ce ți-am scris fără cruțare, ..., pentru că sînt frumoase» ( "Ο μ ω α αὐτὰ που σ' ἔγραψα κάμε νὰ τὰ ἀκούσης, ὅτ εἶναι λόγια καλά) <sup>24</sup>. Sfaturile date sînt foarte îndrăznețe: îi atrage atenția că țara se despopulează, pentru că țăraniii fug de apăsarea birurilor și de purtarea tirană a slujitorilor domnești, care le ard și puținul ce-l au. «Dă-le puțină odihnă ca să răsuflă puțin de multe greutăți» ( Δός τους ὀλίγην ἀνεσιν εἰς τὰ πολλὰ τ ε βάρη ὀλιγο νὰ ἐλαφρωθοῦν) <sup>25</sup>. Mai departe, dezvăluie incultura barbară a oamenilor, a preoților, și de aceea îi spune: «să construiești școală pentru știința de carte» ( σχολεῖον διὰ γράμματα νὰ ἀνοικοδομήσῃς) <sup>26</sup>. Observînd lăcomia domnitorilor și a boierilor, Matei spune domnitorului: «nu te lăcomi niciodată la puținul săracului» ( εἰς τοῦ πτωχοῦ τὸ τίποτες ποτὲ μὴ λαίμαργήσῃς) <sup>27</sup>. Spre sfîrșitul operei, invectiva se adresează din nou domnului, dar și boierilor, dintre care numește, ca un simbol generalizator, pe Ienache Catargiu marele ban: «Săracii sînt goi sînt și flămînzii, în timp ce vouă, celor îmbuibăți și îmbătați, vă prisosește. Pîntecele voastre stau să crăpe de încărcate, în timp ce ei, suferinzi, stau în sărăcie, mor de foame, ard de sete și îngheață de frig, tremură ca frunzele, pentru că n-au lemne să ardă ca să se încălzească» <sup>28</sup>. Așa de curajos și de hotărît ptrivnic al boierimei hrăpărețe s-a arătat Matei al Mirelor.

Matei al Mirelor, sletnic îndrăzneț al domnilor, versificator iscusit, scriitor religios prolific, a fost și un cronicar abil al vremurilor sale. Cronică lui, deși cuprinde o scurtă perioadă de timp (1602—1618), este importantă prin prospețimea lucrurilor trăite de autorul însuși. Deși autorul a dat cronicii sale forma poeziei versificate, el n-a neglijat veridicitatea faptelor povestite, nici oportunitatea ideilor politice emise atunci în problema independenței statelor cötropite de turci. «Istoria» lui a avut o importanță mai mare și o răspîndire mai întinsă decît s-a crezut pînă acum, de aceea ne vom opri mai mult asupra ei. Titlul cronicii, după ediția din anul 1672, este acesta: Ἱστορία τῶν κατὰ τὴν Οὐγγροβλαχίαν τελεσθέντων, ἀρξαμένη ἀπὸ Σερμπάνου βοηθόνδα μέχρι Γαβριήλ βοηθόνδα, τοῦ ἐνεστῶτος δουκὸς πο:θηεῖσα παρὰ τοῦ ἐν ἀργερούσι πανιερωτάτου μητροπολίτου Μυρέων κυροῦ Ματθαίου τοῦ ἐκ Παγωνιανῆς καὶ ἀφιερωθεῖσα τῷ εὐδοξοτάτῳ ἀρχοντὶ κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ Κατριτζῆ <sup>29</sup>. (Istoria celor petrecute în Țara Românească de la Șerban Vodă pînă la Gavril Vodă, care domnește acum, întocmită de prea-sfințitul mitropolit al Mirelor, domnul Matei din Pogoniana și închinată preaslăvitului boier, domnul Ioan Catargi). Cronică, în formă versificată, este o prelucrare artistică dar și o completare a cronicii scrise mai înainte, în proză, tot de Matei al Mirelor, întui ca introducere la *Viața sfîntului Grigorie Decapoliul* și a doua oară ca o sinteză independentă de alte lucrări <sup>30</sup>. Prima redacție înregistrează ca ultim eveniment izgonirea lui Báthory Gábor din țară și salvarea lui la Sibiu (1611); a doua, încheie cu întoarcerea victorioasă din Transilvania a lui Radu Mihnea la Tîrgoviște, a lui Ștefan Tomșa la Iași, după ce nemeșii ucisera pe Báthory Gábor (1613), iar a treia, adică «Istoria» versificată, termină cu fapte din 1618: pedepsirea prin întepare a lui Lupu Mehedințeanu și a

Legrand, *Bibliothèque greque vulgaire*, t. II, Paris, 1881, p. 277—333. Citatele care vor urma în studiu le voi da de pe ed. E. Legrand, indicînd numărul versurilor, de ex. versul 1326, etc.

23. Versul 1326. Aci, ca și în alte citate care vor urma, dau o nouă traducere, cea din *Tezaur* fiind prea liberă, depărtată de original.

24. v. 2823—2825.

25. v. 1547—1548.

26. v. 2170.

27. v. 2306.

28. v. 2799—2804;

καὶ οἱ πτωχοὶ εἶναι γυμνοὶ, εἶναι καὶ πειναμένοι,  
καὶ σεις χορτάτοι περισσὰ καὶ παραμεθυμένοι,  
καὶ σκάζει ἡ κοιλία σας ἐκ τὴν πολυφαγίαν,  
καὶ κείνοι οἱ ταλαίπωροι στέκουν εἰς ἀπορίαν,  
πεινοῦν, διψοῦν, κρυόνουσιν, ὅτι δὲν ἔχουν ξύλα  
νὰ κάψουσι νὰ ζεσταθοῦν, καὶ τρέμουν σὰν τὰ φύλλα.

29. E. Legrand, *Bibliothèque grecque vulgaire*, Paris, 1881, vol. II, p. 231—277, în 1324 versuri. Ediția din 1785, publicată de A. Papiu Ilarian în *Tezaur de monumente istorice*, I, 1862), p. 327—352, cu traducerea românească liberă, se pare, a lui I. C. Massim, omite ultimele cuvinte care arată că opera a fost închinată lui Ioan Catargi, socrul domnitorului Alexandru Iliaș.

30. Am arătat mai sus, p. 136—437, notele 7 și 8, că N. Iorga a publicat aceste două cronici.

lui Buzdugan, «stingându-se astfel numele lor de pe fața pământului» (από τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ἐσβύθη τ' ὄνομά τους) <sup>31</sup>.

«Istoria», terminată în anul 1618, a apărut ca o operă care propovăduia pacea necesară unei epoci și generații care simțeau încă dureros consecințele războaielor purtate de Mihai Viteazul. Sărăcirea și înrobirea țării de învaziile turco-tătare, ocupația sîngeroasă și pustietoare a lui Báthory Gábor, uciderile negustorilor greci din ȕrguri de răsculații lui Lupu Mehedinteanu, sînt adesea amintite în documentele vremii, deși acestea în mod obișnuit nu semnaleză asemenea știri. «Iar cînd e acum, am rămas fără frați și fără părinți și fără cumnați, în vreme de nevoie, de robie și de jale» spun unii în 5 sept. 1603 <sup>32</sup>. «Au trimis domnul Dumnezeu miniea sa aici în țara domniei mele cu robie și pradă de turci și de țitari» (doc. din apr. 1610) <sup>33</sup>. «Astfel, cînd a intrat Batăr Gabur craiul... aici în țara domniei mele, multe fapte rele au făcut..., mulți oameni s-au pierdut și au fost tăiați și ucși și jefuiți...» (din 22 apr. 1615) <sup>34</sup>. Un document din 14 noiembrie 1611 scrie despre «vreme de mare foamee și nevoie, cînd era țara cotropită de robia turcilor și tătarilor» <sup>35</sup>. Acestor strigăte de durere *Istoria* și opera parenetică ale lui Matei le răspund cu argumente pentru cultivarea prieteniei între oameni și cu îndemnuri convingătoare de pace și liniștire: «Din cele ce ți-am scris, să înveți ca un temei istoric și să reții în memorie că cele glorficate în lume (în evul mædiu: războaiele, faptele de arme — *D. S.*) sînt mincinoase, sînt amăgiri demne să le disprețuiești..., pentru că aduc nenorociri și varsă mult sînge, lasă copiii orfani și pe femei văduve...» <sup>36</sup>.

Numeroase documente dintre anii 1602—1618 arată nesfîrșitele acte de silnicie ale marilor latifundiar feudalî asupra țaranilor moșneni care, de nevoie se vindeau iobagi, se răscumpărau apoi cu mari sume de bani, ca pînă la urmă să se tăgăduiască răscumpărarea și să ajungă iar țărani dependenți. Documentele publicate recent înregistrează marile acumulări făcute prin silnicie de Preda Buzescu, Chiajna Cernica și, deosebit, de soțul ei vornicul Cernica, Ion Catargiu ș.a., deosebit marile feude minăstirești. În privința acumulării de averi (sate, robi, iobagi, bijuterii — «scule» — bani, bucate ș.a.) în perioada despre care scrie Matei al Mirelor, documentele sînt extrem de numeroase. Exemplul îl dase însuși Mihai Viteazul și l-au urmat și alți mari feudali, care au profitat de sărăcia în care ajunsese țăraniî cumpărîndu-le ocinele, dar și libertatea <sup>37</sup>. Odată, unui țaran care manifestase dorința eliberării din iobăgie, domnul i-a ras barba și părul capului, apoi l-a trimis la ocnă <sup>38</sup>.

31. v. 1324.

32. *Documente...*, B. Țara Românească, I, p. 99; p. 172, roabă la turci răscumpărată, 5 iunie 1605; vol. II, p. 88—90, răscumpărări de robi de la leși și țătari (9 și 10 iulie 1612).

33. *Documente...*, B. Țara Românească, I, p. 459. Pentru alte plîngerî despre prada turcilor, tătarilor, leșilor și moldovenilor în această vreme, mai vezi vol. I, p. 132—136 (29 iunie 1604), p. 233 (23 noiembrie 1606), p. 459 (aprilie 1610), p. 476 (28 mai 1610); vol. II, p. 21 (14 noiembrie 1611), p. 71 (7 mai 1612), p. 174 (22 aprilie 1613), p. 196 (26 mai 1613), p. 256 (4 martie 1614).

34. *Documente...*, B. Țara Românească, II, p. 381. Pasajele din documente care amintesc despre jafurile ungarilor lui Báthory Gábor între dec. 1610 — martie 1611 sînt numeroase și au caracterul povestirii cronicărești. Vezi *Documente...*, vol. II, p. 11 (26 iunie 1611), p. 89 (9 iulie 1612), p. 159 (5 aprilie 1613), p. 198 (26 mai 1613), p. 258 (13 martie 1614), p. 272 (31 apr. 1614), p. 299 (10 iulie 1614).

35. *Documente...*, B. Țara Românească, II, p. 21. Despre foamea îndurată de oameni în această perioadă de timp, vezi și vol. I, p. 168 (28 mai 1605), p. 176 (6 iulie 1605; meșteșul se vînd ca să se poată hrăni), p. 256 (12 apr. 1607), p. 350 (15 dec. 1608; amintește și de lupta lui Radu Șerban cu «Sichil Mojiș»).

36. v. 1327—1332:

ἐκεῖνα ὅπου ἔγραψα ἱστορικῶς νὰ μάθῃς,  
τοῦ κόσμου τὰ καμῶματα ἐνθύμησι νὰ τᾶχῃς  
νὰ τὰ ἰδῆς καταλεπτῶς καὶ νὰ τὰ ἐγνωρίσῃς  
ὡς μάταια καὶ ψεύτικα νὰ τὰ καταπατήσῃς,  
διότι εἶναι ἀκαίρα καὶ καταφρονεμένα,  
πάντοτε ἔχουν ὑκάνδαλα καὶ ὄφελος οὐδένα·

37. I. Donat, *Satele lui Mihai Viteazul*, în «Studii și materiale de istorie medie», IV (1960), p. 465—508. *Documente...*, B. Țara Românească, I, p. 101—103 (20 noiembrie 1603), p. 139—140 (7 sept. 1604), p. 114—115 (12 apr. 1604); vol. II, p. 237—239 (18 ian. 1614), p. 322—323 (10 sept. 1614), p. 338—340 (3 dec. 1614), passim.

38. *Documente...*, B. Țara Românească, II p. 408—409 (26 iunie 1615).

Acesta este cruntul, dar și purul adevăr, cu privire la nenorocita situație a societății din Țara Românească, în perioada când scria Matei al Mirelor cronica sa; situația aceasta este oglindită în mod curajos și realist de cronicar.

În intenția cronicarului a fost să-și înceapă istoria de la Mihai Viteazul, dar — spune el — aceasta ar fi fost inutilă «pentru că o scriseseră alții» ( *ὅτι ἔγραψαν ἄλλοι* ). Este a doua mărturie contemporană — prima a făcut-o Baltasar Walther în 1599 — că s-a scris o cronică a domniei lui Mihai Viteazul, iar nu a faptelor Buzeștilor, în care se permitea să se scrie ceva și despre viteazul domnitor. Astfel, cronica lui Matei al Mirelor continuă vechiul letopiseț scris românește, care includea și domnia lui Mihai Viteazul și, totodată, face legătura cu letopisețul scris românește despre domniile premergătoare lui Matei Basarab și a acestuia însuși. Din punctul de vedere al continuității, ca și din punctul de vedere al reflectării sociale și politice românești, cronica lui Matei al Mirelor își găsește locul prin elementele ei esențiale, în dezvoltarea istoriografiei Țării Românești; iar cea mai de seamă și cea mai veche *înjghebare unitară* a acesteia este așa-zisul «letopiseț cantacuzinesc». Autorul care a redactat și stilizat unitar părțile componente ale acestui letopiseț a folosit cel dintâi și «Istoria» lui Matei al Mirelor; «într-un timp când clasele noastre culte știau bine grecește, pe Matei, îl traduse prescurtându-l» — scrie N. Iorga<sup>39</sup>. Autorul letopisețului cantacuzinesc împrumută mai multe știri pentru epoca 1602—1618 din Matei al Mirelor<sup>40</sup>, dar fără să-l citeze; deși trei știri le reproduce chiar cu frinturi din forma exprimată de Matei<sup>41</sup>, totuși, numele acestuia și titlul cronicii lui nu sînt indicate, în timp ce în alte locuri ale cronicii găsim indicate izvoarele: «cum scrie letopisețul slavonesc», Viața lui Nifon, cronica lui Mihai Viteazul<sup>42</sup>. În general, necitarea izvoarelor se poate explica în multe feluri, dar aici ea se datorează, cred, faptului că autorul letopisețului cantacuzinesc nu a folosit direct cronica lui Matei al Mirelor, ci numai o prelucrare a acesteia. Profesorul M. Berza în studiul citat, făcînd judicioase comparații de texte, ne convinge că asemănările neesențiale dintre letopisețul cantacuzinesc și Istoria lui Matei sînt întrecute de diferențele dintre ele și că aceasta s-ar putea explica prin folosirea de ambii cronicari a aceluiași izvor. Problema, bine pusă și rezolvată de M. Berza, îmi folosește pentru a susține și eu că nu există o legătură directă între letopisețul cantacuzinesc și Matei al Mirelor. Cine a folosit-o direct, a fost autorul *Istoriilor domnilor Țării Românești*, după părerea generală cronicarului Radu Popescu: «Ci (cum spune un istoric vlădică, anume Mathei de la Mira, că în vremile acelea au fost aicea în țară), numai mîncările, băuturile, plimbările și alte necurății, acelea le căuta bine» domnitorul Radu Șerban<sup>43</sup>. Deși Radu Popescu a cunoscut direct *Istoria* lui Matei, *Istoriile domnilor Țării Românești* dau o formă și mai redusă a ei, mai redusă chiar decît letopisețul cantacuzinesc.

Din compararea textelor celor trei cronicari reiese că nu poate fi vorba de o «intercalare» a *Istoriei* lui Matei, nici în letopisețul cantacuzinesc, nici în *Istoriile...* lui Radu Popescu, ci de o folosire a ei, la unul în mod indirect, la al doilea direct.

Există însă o cronică, e drept, mai puțin cunoscută cercetătorilor, care într-adevăr *intercalează Istoria* lui Matei al Mirelor în cronica Țării Românești, este cronica pe care o numim

39. N. Iorga, *Cronicele muntene*, în «Analele Acad. Rom., s. II, lit.», t. XXI (1899), p. 314 (p. 12 a extrasului).

40. Pentru analiza unor știri comune ambelor cronicari, cit și a celor care diferențiază cele două cronicari, vezi M. T. Berza, *Matei al Mirelor și cronica cantacuzinescă*. Extrase din «Cercetări istorice», IV 2 (Iasi, 1928) și Dan Zamfirescu, *Studii și articole de literatură română veche*, București, 1967, p. 184—204, capitolul «Matei al Mirelor și Letopisețul cantacuzinesc».

41. Iată-le: 1. «Iar vrăjmașul cel rău... slavă și cinste» din *Let. cant.* 85<sup>10—13</sup> = Matei, *Tezaur*, I, 329, v. 106—114: «Dară înimicul binelui... să-și capete onoare și glorie prin asemenea fapte», 2. «Ia să vedeți acel rumîn... îl voi biru», *Let. cant.*, 86<sup>3—5</sup> = Matei, *Tezaur*, I, 330—331, v. 166—168: «Să vedeți ce are să pațâ... și e plerdu». 3. «Stați cu mine și eu vă dau lefi îndolte... te școală și fugi, că vrăjmașii tăi s-au aproplat», *Let. cont.*, 92<sup>4—9</sup> = Matei, *Tezaur*, I, 346—347, v. 989—997: «stați însă toți cu mine și eu vă voi plăti lcafa ce vă sînt datoriu îndoită... să te avem domn să ne închinăm ție». La acest exemplu trebuie să atrag atenția că Matei amplifică textul, iar *Let. cant.* ia numai cîteva idei. Abrevierea *Let. cant.* prescurtează: *Istoria Țării Românești 1290—1690, Letopisețul cantacuzinesc*. Ediție critică de C. Grecescu și D. Simonescu, București, Ed. Acad. R.P.R., 1960.

42. *Let. cant.*, pp. 5<sup>27</sup>, 23<sup>26—27</sup> și 49—50, 54<sup>6—16</sup>.

43. *Cronici muntene*. Ediție îngrijită de M. Gregorian. Studiu introductiv de Eugen Stănescu. Vol. I, București, E.P.L., 1960, p. 331.

*Istoria paralelă a Țării Românești și a Moldovei*, aflată în manuscrisele inedite nr. 2591 și 5367 din Biblioteca Academiei R. S. România, atribuită cronicarului moldovean Axinte Uricariu<sup>44</sup>.

*Manuscrisul 2591* — singurul care ne interesează aici, pentru că în el este traducerea descoperită a opereii lui Matei al Mirelor, iar 5367 cuprinde istoria țărilor românești de la Matei Basarab și Vasile Lupu înainte — este un in-folio (21 x 32 cm.) de 6 foi nenumerotate + p. 1—839. Paginația Secției de manuscrise de pe care mă voi orienta — este: 435 foi. În ms. nu se arată numele autorului compilației (căci *Istoria paralelă...* este o vastă compilație a cronicelor muntene și moldovene, pînă pe la anul 1723), nici al copistului, dar cercetările paleografice<sup>45</sup> au identificat copistul: popa Stanciu de la Biserica tuturor Sfinților din București, un bun caligraf din deceniile 3—5 ale secolului al XVIII-lea. Copierea celor două mss. a făcut-o mai spre sfîrșitul deceniului al 3-lea al secolului, pentru că ductul grafic seamănă cu acela al mss. copiate tot de el, dar datele din acest deceniu și semnele: mss. 58, 2715, 1299 din Biblioteca Academiei R.S.R. Ms. 340 din Biblioteca Academiei R.S.R. este o copie fidelă a ms. 2591; in-folio (21 x 30 cm), 191 foi scrise, urmate pînă la f. 212 de altele nescrise, care urmau a fi completate. Pe f. 6—7 jos: «Acest létopiseș iaste scris cu osteneala mea, în zilele lui Nicolae Caragea vodă, la lt. 1782. Șt(efan) logofăt». Ștefan logofătul a fost numai copistul ms., iar nu autorul compilației, cum greșit a crezut Cezar Bolliac cu prilejul editării opereii în *Trompeta Carpaților*, începînd cu nr. 18 (30) martie 1871 și terminînd cu nr. din 8 (20) febr. 1873. Bolliac însă nu editează întregul ms., se oprește la capitolul «Să spunem de Bathory Andreiași...» din cronică domniei lui Mihai Viteazul. Traducerea și prelucrarea cronicii lui Matei al Mirelor se află pe f. 160, rîndul 11 de jos: «Iar vrăjmașul cel rău carele...» — 169, ultimul rînd: «Cît au domnit nu scrie, dar, prin socoteală, ani unul»; în aceste pagini intră și fragmentele despre «Moldavia». Această parte din cronică (Moldavia) a rămas nepublicată în ediția lui C. Bolliac.

Ms. 13 din Biblioteca Mînăstirii Neamț este o copie fragmentară a *Letopiseșului cantacuzinesc*, scrisă de «Florea logofăt, care-și datează copia: 20 oct. 7244, adică anul 1735. Traducerea românească a *Istoriei* lui Matei al Mirelor ocupă în manuscris ff. 29r—38r (inc.: «Iar vrăjmașul cel rău, carele bine nu vrea; am murit și el (Lupu Mehedințeanu) și Buzdugan, cari-i omora pre greci fără de nici o milă»)<sup>46</sup>.

Comparînd cele trei manuscrise între ele, constatăm că cel mai exact și mai corect transcris este al lui «ierei Stanciu» (ms. 2591), de aceea ne vom baza analiza pe el. Copia logofătului Florea pornește de la un original comun și lui Stanciu, dar se deosebește de copia lui Stanciu prin deformări, omisiuni și adaoese neînsemnate<sup>47</sup>. Copia lui Ștefan logofătul (ms. 340) este o copie a copiei lui Stanciu. Filația manuscriselor este deci următoarea:

arhetinul		
ms. 13 Neamț	ms. 2591	Se cunosc, prin urmare, pînă acum, trei manuscrise cu traducerea și prelucrarea <i>Istoriei</i> versificate a cronicarului Matei al Mirelor.
	ms. 340	

44. Argumente, după părerea mea, convingătoare că Axinte este autorul compilației, le-am expus în lucrarea predată în formă dactilografiată Inst. de istorie «N. Iorga», al Academiei R. S. România: «*Letopiseșul Țării Românești și a Țării Moldovei*, compilația lui Axinte Uricariu, 76 p.

45. G. Ștrempel, *Copii de manuscrise românești pînă la 188*. Vol. I, București, Ed. Acad. R.P.R., 1959, p. 224—227.

46. În ediția studiată și publicată de Prof. I. I. Georgescu, *O copie necunoscută a Letopiseșului cantacuzinesc*, în «*Mitropolita Olteniei*», XII (1961), nr. 7—9, p. 496—549, traducerea românească a *Istoriei* este la p. 524<sub>13</sub>—532<sub>5</sub>. Autorul semnalează just că în aceste pagini cronică se apropie de *Istoria* lui Matei al Mirelor, depărtîndu-se complet de ceea ce numim «letopiseșul cantacuzinesc». Manuscrisul 13 de la Neamț este singurul cunoscut pînă acum, care intercalează *Istoria* lui Matei în cuprinsul letopiseșului Țării Românești, în timp ce manuscrisele 340 și 2591 o folosesc și o prelucurează în cadrul istoriei paralele a Țării Românești și a Moldovei.

47. Citeva deosebiri pe jos, papeștii, Oștan împărat, 26.000 de voinici, Mihnaiddia, oșiniți îmbrăcați în haine proaste, dărui pre acela cu ce i să întimplă, Necula Cantaragiu, 400 de sârbi din ms. 13, le găsim în ins. 2591, respectiv: pedești, dorobanșii, sollan, 25.000 de voinici, Mihna Lidii, foșoi, foșoi, fără de haine, l-au dărui cu aceia ce au avut lîngă dînsuli Nicolae Catargiu, 700 de strbi.

În ultimele rînduri ale f. 375 din ms. 2591, începe povestirea despre războiul dus de Șerban Vodă împotriva răzvrătitului «*Seichel Moisej, carele era vițeaz mare; și trimise la toate oștile lui să se pogoare în Țara Muntenescă, să vîrse sînge mult pentru ca să dobîndească cîinste și iară să se întoarcă înapoi*». Aceste cuvinte, care anunță că cronica începe o nouă întîmplare din cele înlăptuite de Șerban Vodă, urmașul la tron al lui Mihai Viteazul, se găsesc aproape întocmai (excepție fac cuvintele subliniate) și în *Letopisețul cantacuzinesc* (ed. cit., p. 85, 11—13), pe care *Istoria paralelă* îl urmăsea mai mult sau mai puțin fidel pînă aici. De aici înainte, însă, *Istoria paralelă... și Letopisețul cantacuzinesc* nu se mai aseamănă:

Let. cant., ed. cit., 85<sup>14</sup> 98— a :

Atuncea Șarban Vodă încă înțelegând de aceasta, mult să mira și făcu sfat cu boiarii lui de-i trimise daruri scumpe < lui Székely Moise D. S. > și-l poștea să să lase de acel gînd și să aibă amîndoi frăție și prieteșug ca și întii, iar el nîcicum dragostea nu o vrea, nici darurile nu le priimi.

Atuncea Șarban vodă văzând una ca aceasta, numaidecît trimise în țară de-și strînsse toate oștile și să gătiră de război. Și cînd fu la purcesul lui den Țirgoviște, strînsse preoții biserici de făcure bdenii și slujbe dumnezești. Și-l blagosloviră toți, rîgînd pre Dumnezeu să-l poarte într-această cale cu sănătate și biruință asupra vrăjmașilor. Și cînd fu a treia zi, trecu munții.

Ms. 2591, f. 375—375v:

Atuncea Șerban Vodă deaca auzi, foarte să miră mult și au făcut sfat cu toți boiarii lui și bine să sfătuiră să-i dăruiască daruri ca să se aibă ca și întai. Și tot trimitea soli cu daruri. Aceasta însemna ceasul cel rău al lui Seichel Moisej<sup>49</sup>. Pentru că deaca văzu Șerban vodă că nu să așază<sup>49</sup> Seichel Moisej de război, scrisse la dînsul într-acesta chip (și urmează scrisoarea în oratio recta, cu detaliu, pe care *Let. cant.* numai o rezumă: «și-l poștea... întai»).

Și trimise Șerban Vodă pre Preda < Buzescu > vel ban, de au strîns toate oștile și cînd să gătiră să purcează, strînseseră preoții să facă rugăciune și să-l blagoslovească toți. Și să rugară lui Dumnezeu să margă și să vie cu pace și dușmanii să-i supue supt picioarele lui, să-i biruiască și să zdrobească sâgeata și arma dușmanilor și să să întoarcă la scaun cu cîinste. Atunce să închină luînd blagoslovenie și cu ajutorul lui Dumnezeu purceasă în Țara Ungurească și a treia zi au trecut munții.

Accastă deosebire față de *Letopisețul cantacuzinesc* folosit pînă atunci, continuă în ms. 2591, pe foile 375<sup>v</sup>—377<sup>v</sup> (domnia lui Șerban Vodă), f. 378—380<sup>v</sup> (domnia lui Radu Mihnea), f. 380<sup>v</sup>—381 (războiul lui Constantin Movilă cu Ștefan Tomșa, domni moldoveni), f. 386—388<sup>v</sup> (domnia lui Alexandru Iliș și răscoala lui Lupu Mehedințeanul contra grecilor) și f. 392—392<sup>v</sup> (domnia lui Gavril Movilă și uciderea răzvrătiților Lupu și Buzdugan).

Pentru toate aceste evenimente dintre anii 1602—1618, compilatorul Axinte nu mai folosește *Let cantacuzinesc*, ci *Istoria* versificată a lui Matei. Astfel, rîndurile reproduse mai sus din ms. 2591, f. 375—375<sup>v</sup>, cu care începe folosirea cronicii lui Matei al Mîrelor, corespund versurilor grecești 115—123, 131—148, 149—162 (pentru acest pasaj cu scrisoarea v. anexa, p. 449):

v. 115

Ὁ δὲ Σερμπάνος ἤκουσεν, πολλὰ ἐσυλλογᾶτον,  
μὲ βλους τοῦ τοὺς ἔρχοντας ἐμπήκεν' εἰς τὸ ἐφάτον·

120

καλὰ ἐσυμβουλευθήκε νὰ δώσουν, νὰ χαρίσουν,  
καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς αὐτὸν νὰ τὴν ἀνακαινίσουν,

123

νὰ ἔχουσιν ὁμόνοιαν, σὰν πρῶτα σὰν καὶ πάντα,  
φιλίαν εἰς τὸ ὕστερον αἰὲ καὶ διὰ πάντα·  
ἀποκρισάριν ἔστειλε καὶ δῶρα νὰ τοῦ πάγη,  
χαρίσματα καὶ τίποτες περιδρομον νὰ φάγη,  
νὰ παύση ἐκ τὸν πόλεμον, νὰ παύση τῶν σκανδαλῶν

v. 131—148

διότι ὁ Σερμπάνος μὲν σὰν εἶδε πῶς δὲν θέλει  
νὰ παύση ἐκ τὸν πόλεμον, ἀλλὰ οὐδὲ τοῦ μέλει,

48. Székely Moise, principele Transilvaniei (Ial — 17 iunie 1603).  
49. nu să așază... de război = nu se înliștește de a provoca război.

εὐθὺς ἐπεριμάζωξεν διὰ τοῦ τὰ φουσσάτα,  
καὶ τότες τοῦ ἐμήνουσε νὰ ξεύρη τὰ μαντάτα.

135 „Ἐρχομαι, λέγει, ἀδελφέ, ἀπάνω σου νὰ ξέρης,  
νὰ χάσης τὸ κεφάλι σου ἐλπίζω ἐν ὑστέροις·  
διότι δὲν ἠθέλησες νὰ ἔχωμεν οἰρήνην,

νὰ ζήσωμεν σὰν ἀδελφοὶ μετὴν ἐμπιστοσύνην,  
νὰ εἰρηνεύσῃ ὁ τόπος μας καὶ ἡ πτωχολογία,

140 καὶ νὰ δοξάσουν τὴν θεὸν με καθαράν καρδίαν·  
ἀμμή ποθεῖς τὰ σκάνδαλα, τὴν αἰματοχυσία,  
ἡ ἄγνωστή σου κεφαλὴ θέλει γενῆ θυσία  
ἐτζι ἐλπίζω ἔς τὸν θεόν, ἐτζι παρακαλῶ τον,  
γιὰ τὸν κακὸν σου θάνατον σκύπτω καὶ προσκυνῶ τον·

145 τὸ αἷμα ὁποῦ νὰ χυθῆ ἄς ᾔνῃ ἔς τὴν κεφαλὴν σου,  
ἡ ἀμαρτία τοῦ λαοῦ ἄς ᾔται ἔς τὴν ψυχὴν σου·  
ἀπάνω σου δὲν ὄχομαι μετὸ σταθὶ νὰ ξεύρης,  
μόνον με δύναμιν θεοῦ ἀπ’ αὐτὸν νὰ το εἰρῆς“.

v. 149—162 Τοιαῦτα τοῦ ἐμήνουσεν ἀφέντης, ὁ Σερμπάνος,  
150 καὶ φουσσάτα ἐσύναξεν Πρέδας ὁ μέγας μπάνος·  
καὶ, ὅταν ἐτοιμάσθησαν νὰ ἐβγουν, νὰ κινήσουν,  
τοὺς ἱερεῖς ἐσύναξαν δέησιν νὰ ποιήσουν·

155 ἐποίησαν παραβόλησιν, ὅλοι εὐλόγησάν τον,  
νὰ πάγη καὶ νὰ λθῆ καλὰ ἐπροσευχήθηκάν τον,  
ἐχθρὸς ὑπὸ τοὺς πόδας του νὰ βάλῃ, νὰ νικήσῃ,  
τροπαιοφόρος νὰ γενῆ, με δόξαν νὰ γυρίσῃ,  
καὶ νὰ συντρίψῃ τῶν ἐχθρῶν τὰ βέλη καὶ τὰ τόξα,  
καὶ νὰ στραφῆς τὸν θρόνον του καὶ με τιμὴ καὶ δόξα·  
καὶ τότες ἐπροσκύνησε καὶ πῆρεν εὐλογίαν,

160 καὶ ἄρχισε τὴν στράταν του νὰ πᾶς τὴν Ἑρδελίαν  
μετὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ, τὴν τρίτην τὴν ἡμέραν  
ἐπέρασεν τὰ σύνομα κ’εὐρέθη ἀπὸ πέραν.

Cîteva probe în *Anexă* vor dovedi mai departe dependența strînsă dintre *Istoria* lui Matei al Mirelor și compilația lui Axinte, pentru domniile lui Radu Șerban, Radu Mihnea și Alexandru Iliș. Ultima domnie pentru care compilatorul folosește *Istoria* lui Matei este a lui Gavril Movilă. Traducerea nu mai urmează fidel originalul grecesc, ci din el omite unele versuri, iar pe altele le rezumă. Textul compilației începe cu un titlu care este luat din primele versuri care încep această domnie: ms. 2591, f. 392:

«Gavriil Moghilă vodă, unul numit cu acest nume<sup>50</sup>, aflîndu-se ia Poartă, avea meritic de la împăratul cite 10 ughi pe zi».

*Legrand*, v. 1159—1162:

v. 1159 Ἀφέντης ὁ κύρ Γαβριὴλ εὐρίσκοντον ὁ τὴν Πόλιν,  
προτῆτερα σὰν εἶπαμεν, μετὴν βουλὴν του ὀλην·  
ὁ βασιλεῖας ὤρισε τῶδιδαν μερτίκι  
δέκα φλωρία κίτερα νάχη τὸ μερονύχτι,

Compilatorul sare v. 1163—1174 în care Matei arată cum petrecea Gavril la Constantinopol, ca să reia traducerea:

«Și după ce au mazilit împărăția pre Alexandru vodă, i-au dat domniia și steagul (lui Gavriil D. S.) cu un agă turcu și pre chir Dumitrașco și pre Nicolae Catargiui» (f. 392), text corespunzător versurilor, *Legrand*, 1175—1177:

v. 1175 Κατόπι τὸν Ἀλέξανδρον τοῦ ἔδωσαν σαντζάκι,  
σκαμνιτζαοῦσιν ἔστειλε καὶ τὸν κύρ Δημητράκη  
Νικόλαον τὸν κατηρζήν διὰ νὰ ἐτοιμάσουν

Compilatorul omite v. 1178—1254 care descriu spaima oamenilor pînă a venit Gavril pe tron, rezumă versurile 1261—1282 despre întîlnirea lui Gavril cu Skender-pașa pentru a

50. «unul numit cu acest nume» este o formulă stereotipă pe care o folosește Axinte la fiecare domn, cînd începe să trateze despre domnia lui.



merge la război, participarea la campanie a lui Lupu, ca mare spătar și reia traducerea poemei cu prinderea mișlească a lui Lupu, urmată de vorbele lui Skender-pașa adresate lui Lupu:

«Tu ești Lupul cel viteaz? Bine ai venit la mîinile mele, că îmai mult nu vei mai trăi, ca altă dată să nu mai rădici sfaturi pre capul domnilor și să-i scoți afară» (f. 392).

Legrand, v. 1285—1289:

v. 1285 λέγει „εὖ εἶς ὁ Λούπουλος ἐκεῖνος ἀκουσμένος  
ὅπου ἑκαταχάλασε τόπον τοῦ βασιλέως ;  
καλῶς ἤλθεσ ἔ τὰς χεῖρας μου, πλέον δὲν θέλεις ζῆση,  
μηδὲ τὸν τόπον τ' ἀφεντός θέλεις καταπατήση·  
πλέον δὲν θέλεις βουληθῆ κεφάλι νὰ τὸν σηκώση·

Folosirea *Istoriei* lui Matei se termină astfel în ms. 2591, f. 392v: «Atunce Skender-pașa chieimînd pre cadiul să judece pre Lupul dușmanul; deci după ce l-au judecat îndată l-au și înțepat. Și cu această moarte s-au răsplătit și lui și Buzdugăi, carii au omorît pre greci făr de milă».

Legrand, v. 1305—1313:

v. 1305 καὶ ὁ Σικεντέρης ἤφερε κατήδαις καὶ κριτάδαις  
νὰ κρῖνουσι τὸν Λούπουλον γιὰ ταῖς πολλαῖς λωλάδαις,  
ὄπ' ἔκαμε καὶ χάλασε τόπον τοῦ βασιλέως,  
καὶ τὸν ἐβάλου' ες τὸ σουβλί, καὶ νὰ μὴ γένη ἀλλέως.  
Σίαν ἔγραφεν ὁ ὀρισμὸς ἔτζι ἀποφασίσαν,  
1310 εἰς τὸ σουβλί τὸν ἔβαλαν κ' εἰς ὕψος τὸν ἐστῆσαν.  
Τοιοῦτον τέλος ἔδωσεν αὐτὸς καὶ Μπουσδουγάνης,  
ἐκεῖνος ὁ ἀπάνθρωπος καὶ ὁ κακὸς ἀδάνης,  
ὅπου ἔχάλνα τοὺς Γραικοὺς χωρὶς ἐλεημοσύνην . . .

Matei al Mirelor are în plus 11 versuri (Legrand, 1314—1324) pe care însă Axinte le omite din compilația sa, înlocuindu-le cu relații despre mazălirea lui Gavril Movilă, retragerea lui în Ungaria și moartea lui.

Preocupat de izvorul său grecesc, compilatorul Axinte uită că traducerea se situează în compilația sa, *Istoria paralelă a Țării Românești și Moldovei*, în cuprinsul istoriei Munteniei și introduce, împotriva planului lucrării, un capitol din istoria Moldovei «Războiul lui Constandin Vodă cu Ștefan Vodă...» (ms. 2591, f. 380v—381) — Constandin Movilă și Tomșa — singura justificare, *formală*, fiind că în acel timp se afla «Șerban vodă domn muntean, refugiat în Țara Moldovei». Însă *adevăratul* motiv este că și în *Istoria* lui Matei al Mirelor se găsește acest capitol de istorie moldovenească intercalat tot în cadrul istoriei muntene: «Ἐδῶ γράφομεν πῶς ὁ Κωνσταντῖνος βοεβόδας ἐπολέμησε μὲ τὸν Στέφανον, καὶ ἐνίκησεν ὁ Στέφανος» (Legrand, p. 249).

Fără de acest capitol Axinte ia cu totul altă atitudine decît a luat față de restul cronicii lui Matei. El *rezumă* primele 13 versuri (v. 519—531), *omite* (nu traduce, nici rezumă) v. 532—614 (de la *καλὸν ἀφέντην* pînă la *πάλιν' ες τὴν ἱστορίαν*) și *traduce* numai v. 615—642, adică pînă la sfîrșitul capitolului (... *καὶ νὰ μὴ υῆσιν πλέα*). De ce aceste trei moduri de a prelucra originalul? În versurile 15—96, cronicarul grec aduce o severă acuzare boierilor, arătînd că sînt nedrepti pentru cei săraci; că, tocmai de aceea Ștefan Tomșa era numit de boieri «fiară sălbatecă» (*θηρίον τὸν ἐκράξαν*, v. 846), pentru că îi pedepsea crunt pentru samavolnicile lor. Mai departe scrie că boierimea, ca niște lupi flămînzi, mîncă pe bietii iobagi și-i exploata la sînge. Aceste invective anti-boierești Axinte nu și le-a însușit, desigur, de teamă, pentru a nu-și atrage ura boierilor (Axinte era țaran răzes) și de aceea le-a omis din compilația sa. Cronicarul grec mai are, în continuare, și un alt capitol de istorie moldovenească: «Despre doamna lui Ieremia vodă (Movilă) și despre moartea ei» (*Περὶ τῆς Δόμνας τοῦ Ἱερεμίου βοεβόδα καὶ περὶ τοῦ ἀφανισμοῦ αὐτῆς* Legrand, p. 253, v. 643—754), dar pentru acest capitol Axinte urmează pe Miron Costin (ms. 2591, f. 385 r., v.), nu pe Matei al Mirelor omis din compilație.

Traducătorul nu știa bine limba românească, pentru că folosește cuvintele grecești din *Istorie*, cînd nu le-a cunoscut corespondentele românești. Astfel, spune că «Seichel Moisej, cu *alazonie*, nice-ș aducea aminte de vitejii lui Șerban vodă» (m. 2591, f. 375v), reproducînd textul grecesc ὁ δὲ κύριος Σέκελ Μωυσηῆς μὲ τὴν ἀλαζονείαν (v. 163), adică *cu trufie* (fanfaronadă) și cuvîntul *alazonie* îl lasă și în alte două pasaje care urmează (cores-

punzătoare versurilor 176 și 199). Capitoul care tratează despre ascendenții lui Radu Mihnea are un titlu și un început confuz: «Aicea scriem de Radul vodă, unde au crescut și din ce neam să trage și pentru Bator Gabru, că lui au fost rudă din Mihna Lidii» (titlul), după care începe, în alt rînd «Pentru că avea nădejde de multe ori de domnia Țării Muntenesti...» (ms. 2591, f. 379<sup>v</sup>—380). Mai întîi, *Mihna Lidii* traduce acuzativul de origine Μιχναλιδας, adică Mihneștii = neamul Mihneștilor: Αὐτὸς ἦτον τὸ γένος τοῦ ἀπὸ τοῦ Μιχναλιδας, v. 449 (Acesta era după nașterea lui din neamul Mihneștilor). Al doilea, traducătorul (mai degrabă copistul a sărit corespondentul românesc al lui τὸ γένος τοῦ; în sfîrșit, titlul trebuia să se termine cu cuvintele «Bator Gabru», ca în textul grecesc: Περὶ τοῦ Πάδουλ βοεβόδα ἀπὸ τῆ γένος κατὰ γένετα καὶ παρὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μπάτορ Γάμπορος (Legrand, p. 447).

Axinte, autorul *Istoriei paralele*, a folosit pentru compilația sa originalul grecesc al poemei lui Matei sau o mai veche traducere românească a ei? Nu avem probe ca să răspundem cu precizie la această întrebare. Înclin mai mult a crede că a existat o traducere mai veche a poemei, pe care Axinte a folosit-o potrivit cu intențiile și planul său de lucru: a reprodus pasaje întregi din traducere, a rezumat altele și a omis mare parte din ea. În total, numărul versurilor traduse literal se ridică la c. 700, al celor omise 545, iar restul de 479 se prezintă sub forma unei prelucrări rezumative.

Broșura originală de pe care s-a tradus *Istoria* lui Matei al Mirelor a fost una din primele ediții venețiene publicate pînă la 1710, exclusiv cea din (1638<sup>81</sup>, 1672, 1681, 1683, 1710)<sup>82</sup>, procurată traducătorului de stolnicul Const. Cantacuzino.

Numele traducătorului nu ne este cunoscut, dar ar putea fi un grec din Muntenia — cum am văzut mai sus, nu știa bine românește — care a folosit probabil ediția din 1672 tipărită la Veneția de Panos Pepanos, împreună cu poema lui Stavrinios despre vitejiile lui Mihai Viteazul. Se știe că Panos Pepanos a trăit în Muntenia și că a fost un fel de mentor al stolnicului Const. Cantacuzino. Că traducătorul a fost muntean, arată și analiza minuțioasă întreprinsă de Dan Zamfirescu<sup>83</sup>.

Data cînd s-a făcut traducerea trebuie pusă mult înainte de anul 1716, poate chiar la sfîrșitul sec. al XVII-lea. În orice caz, avem dovezi că între 1716 — sept. 1720. Axinte terminase cea mai mare parte a compilației sale, *Istoria paralelă...*, din care face parte și istoria Valahiei pentru anii 1602—1618<sup>84</sup>. Compilația lui Axinte s-a copiat de «ierei Stanciu» din București: este ms. 2591.



*Istoria Țării Românești* scrisă de cronicarul grec Matei al Mirelor este de mare importanță pentru istoria românilor și a popoarelor balcanice aflate atunci sub cîmpirea otomană. Ea cuprinde cea mai amănunțită expunere a domniei și vieții lui Radu Șerban (aug. 1602—dec. 1610 și iunie 1611—sept. 1611, mort la Viena, în 1620). Dă amănunte despre *ocuparea magheră* a Țării Românești, sub Gabriel Băthory, din dec. 1610—martie 1611. Izgonirea definitivă a acestuia, urmărirea lui chiar pe teritoriul Transilvaniei, o atribuie lui Radu Mihnea în scurta lui domnie dintre martie—mai 1611, însă aliat cu Ștefan Tomșa.

Cronicarul dezvăluie două comploturi împotriva lui Radu Mihnea, unul al ostirii, care este iertat de domnitor, pentru că își dă seama că trecuse în Transilvania nu ca să susție domnia lui Radu Șerban, ci, după cum i-au demonstrat boierii, ca să se răzbune pe unguri și să-i pedepsească; altul, al celor opt boieri, instigați de Bărcan din Merișani. Pe aceștia Radu Mihnea îi taie. Cînd Radu Mihnea trebuia să-și arate vitejia pe cîmpul de luptă împotriva lui Gabriel Băthory, acesta este omorît († 1613) de nemeși, care nu voiau o nouă aventură războinică. Radu Mihnea este lăudat de cronicarul cărturar pentru învățătura lui de carte. Domnia acestuia este arătată în toată întinderea ei (sept. 1611—aug. 1616). Urmează capitolele de istorie moldovenească referitoare la Constantin și Ieremia Movilă (mai mult despre soția acestuia), și Ștefan Tomșa, care este apreciat pentru asprimea arătată boierilor; aceștia o meritau — scrie cronicarul — din cauză că exploatau pe săraci (iobagi). Cum am scris mai sus, compilatorul Axinte omite multe versuri grecești în care Matei se

81 Despre această ediție, v. Grecu, *Stavrinios...*, loc. cit., p. 199—201 și în rev. «Codrul Cosminului», X (1936—1939), p. 544—547.

82. Pentru edițiile 1672, 1681, 1683, 1710, v. D. Russo, *op. cit.*, p. 167.

83. Dan Zamfirescu, *op. cit.*, art. cit., p. 204.

84. Dan Simonescu, lucrarea cit., la nota 44.

afirmă arhiepiscopul. În perfect acord cu adevărul istoric, cronicarul grec vorbește de o scurtă domnie a lui *Gavril Movilă*, în Țara Românească, în aug. 1616; o înfățișează mai mult ca o dorință a boierilor, a' căror discurs către domn Axinte îl comentează în prelucrarea sa. Gavril refuză oferta boierilor, în timp ce Poarta confirmă un alt domn, pe *Alexandru Iliș* (sept. 1616—mai 1618). Domnia acestuia este tratată pe larg. Cronică autorului grec cuprinde cea mai largă narațiune a răscoalei paharnicului *Lupu Mehedințeanu* (1617—1618), secondat în actele de cruzime de căpitanul *Buzdugan* (în prelucrarea lui Axinte: Buzduga, genitiv Buzdugăi). Matei însă nu pătrunde mai adânc în rostul social-politic, de eliberare<sup>55</sup>, al răscoalei, limitînd-o greșit la rolul unei mișcări antigrecești.

Ultima parte a *Istoriei* povestește despre primele luni ale domniei lui *Gavril Movilă* care, întreagă, a fost din iunie 1618—iulie 1620<sup>56</sup>.

Aci se urmărește cu satisfacție modul mișelesc prin care Schinder pașa prinde pe Lupu Mehedințeanu și-l omoară prin înțepare. În capitolul acesta cronicarul grec redă viu și plastic dezorientarea populației române de la mazilirea lui Alexandru Iliș pînă la instalarea lui Gavril Movilă, adică în perioada cînd operau răsculații lui Lupu Mehedințeanu: oamenii fug în munți; între ei și Matei s-a retras în munții Bistriții din Vilcea (unde a scris *Viața sf. Grigore Decapoliul*). Se întorc refugiații din munți și se liniștesc, sub auspiciile unei domnii blinde. Axinte rezumă mult din acest capitol și omite următoarele știri: pasajele autobiografice ale lui Matei, știrea că Gavril a numit pe Lupu spătar mare, știrea că Lupu și Buzdugan au binemeritat înșepărate și că cei doi revoltați au mai avut un tovarăș, pe unul chior, jupuit de turci, care i-au umplut temporariv pielea cu paie.

Tot așa de importante — deși mai puține — sînt știrile referitoare la popoarele din Peninsula Balcanică și legăturile lor cu românii. Astfel, răscoala boierilor sub conducerea lui Bărcan din Merișani urmărea, pe lîngă răsturnarea lui Radu Mihnea, și măcelărirea boierilor și negustorilor greci aflați în țară și devastarea averii lor. Boierii răzvrățiți sînt tăiați din porunca domnitorului. După înregistrarea rece a evenimentului urmează o mustrare simțită adresată românilor, care, din cele întîmplate, trebuie să învețe «să nu mai disprețuiască pe greci, ci să-i respecte și să-i iubească, ca pe un neam sfînt, binecuvîntat, binecredincios și de toți onorat; căci grecii dederă lumii filozofia, literele, artele și teologia...»<sup>57</sup>. Mult mai severă este însă mustrea care urmează imediat, adresată de data aceasta, grecilor: «Dar și voi, boieri greci, cîți vă aflați la curte și cîți faceți negoț, luați aminte și vă feriți de nedreptate, au supărați pe români prin nesăturata voastră lăcomie, nu sugeți pe cel sărac..., nu vă bucurați la strînsurica românului... Cred că tirăniți pe bieții români și nesăturata voastră lăcomie îi face de au ură neîmpăcată pe greci»<sup>58</sup>. În încheierea mustării,

55. Ion I. Vlădășianu, *Marele paharnic Lupu Mehedințeanu*, în «Arhivele Olteniei», VIII (1939), p. 430—436 și 446—455 (anexele), N. Iorga, *Studii și Documente*, vol. XX, p. 22.

56. Axinte, în compilația sa, firește, merge dincolo de primele luni ale domniei, scriind de fuga domnitorului în Transilvania «cu toată casa lui și acolo s-au săvîrșit viața. Cit au domnit, nu scrie, dar prin socoteală, anli» (ms. 2591, I, 392 v).

57. — v, 413—418:

Ῥωμαίους τοὺς χριστιανοὺς νὰ μὴ καταφρονουοῖν,  
μόνον νὰ τοὺς εὐλόζουνται καὶ νὰ τοὺς ἀγαποῦσιν,  
ὅτ' εἶναι γένος ἅγιον, γένος εὐλογημένον,  
γένος ἰεροδοξότατον, ἀπ' ὅλων τιμημένον·  
αὐτ' εἶναι ὅτ' ἐγέμισαν τὸν κόσμον μὲ σοφίαν,  
μὲ γράμματα, μὲ ἄρκατα καὶ μὲ θεολογίαν

58. — v. 423—434:

ἀλλὰ καὶ σεῖς προσέχσαθε, ὡς ἄρχοντες Ῥωμαῖοι,  
ἴσασις τὴν κούρτην θρόνεσαθε καὶ ἴσασι ἀγοραῖοι·  
425 ἴδετε καὶ προσέχετε ἀπο τὴν ἀδικίαν,  
τοὺς Βλάχους μὴ πειράζετε μὲ τὴν πλεονεξίαν·  
μὴδὲ νὰ τ' σὴ ἀχόρταγοῖς τοὺς ἐπτωχοὺς ἀπάνω,  
ὅτ' εἶν' θεός τις τοὺς οὐρανοὺς καὶ βλέπει ἀποπάνω·  
μὴδὲ νὰ λαιμαργήσατε τὸν Βλάχου τὰ μπουκάτια,  
430 ὅτι θεός ὁ ἅγιος ἔχει περισσὰ μάτια,  
καὶ βλέπει καὶ τοῦ καθενὸς τὴν πρᾶξιν καὶ τὴν τάξιν,  
μὲ παιδεῦσιν, μὲ κόλασιν θέλει τὸν διατάξῃ·  
θαρρῶ καὶ δυταστεῦετε τοὺς ἐπτωχοὺς τοὺς Βλάχους,  
καὶ ἡ πλεονεξία σας τοὺς κάμνει ρωγαιομάχους  
435 καὶ δὲν μποροῦν νὰ σᾶς ἴδοῦν μὴδὲ ζωγραφισμένους·

Matei pledează pentru o împăcare între greci și români, pentru o viață armonioasă bazată pe respect reciproc: «Bieții români ne nutresc și ne respectă; vrînd-nevrînd ne zic: *jurîne* (Ζουπούουλε). Caută, dar, să-i iubim și să-i onorăm ca pe niște frați ai noștri»<sup>59</sup>. Axinte, care a scris din îndemnul unui domn grec, Nicolae Mavrocordat, a omis din compilația sa aceste versuri referitoare la raporturile încordate dintre greci și români și la contradicțiile interne ale clasei stăpînitoare compusă pe atunci din feudali români și greci. Lupta politică boierească dintre greci și români din primul pătrar al secolului al XVII-lea, așa cum o înfățișează cronicarul grec, este alta decît o înfățișează *Letopiseșul cantacuzinesc* și *Istoriile* lui Radu Popescu<sup>60</sup>. Matei al Mirelor acuză pe conaționali lui că au pentru români dispreț, că îi consideră pe români ca pe niște ciini (ὡσαν σκύλους τοὺς ἔχουσι παρκὰ ὠνειδισμένους v. 436), că exploatează cu lăcomie pe cei săraci. Acestea erau comportările grecilor față de masele muncitoare, față de poporul de jos. Cronicarii boieri români sînt nemulțumiți de greci pentru că aceștia, prin intrigi și uneluri la Poarta otomană — un fel de colaborare cu dominația otomană — contribuiau la slăbirea statului nobiliar, întărind poziția statului voievodal. Poziția cronicarului grec în această problemă este *democrată*, în timp ce a cronicarilor boieri este o poziție social-politică, aceea generalizată a intereselor de clasă.

Din cronică mai aflăm că Radu Mihnea și Alexandru Iliș aveau ostași mercenari sîrbi și bulgari: că, aceștia, deși nu erau plătiți la timp, slujeau cu devotament, dovadă că au demascat domnului complotul boierilor. Dacă în *Istorie...*, Matei nu manifestă nici o atitudine față de Imperiul otoman, în schimb, în opera sa parenetică dedicată domnului Alexandru Iliș și anume în partea ei finală «Despre răpire și nedreptate», apoi «Plîngerea și jeluirea despre Constantinopol» (Περὶ ἀρπαγῆς καὶ θρήνου καὶ κλαυθμῶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως: *Tezaur*, I, 373—381; *Legrand*, p. 313, v. 2305—2764), autorul are o concepție foarte realistă în legătură cu dominația turcească în Peninsula Balcanică. El, firește, plînge situația popoarelor copleșite, în special a grecilor. Grecii — spune cronicarul — n-au dovedit înțelepciune, nici viziunea clară a evenimentelor politice; ei și-au pus prea mult nădejdea eliberării în ajutorul ce l-ar putea da străinii, cînd în Mihai Viteazul εἰς τὸν ντελῆ Μεγάλη, v. 2326), cînd în Spania, cînd în galerile Veneției, cînd în popoarele blonde ce vor veni de la Moscova (εἰς τὴν Σπανίαν, κ'εἰς τὰ χροντὰ τὸ κάτεργα ποῦναίς τὴν Βενετίαν... ἀλάθοῦν ἀπὸ τὸν Μόσχοβον, νὰ μᾶς γλυτώσουσιν)<sup>61</sup>.

Toate acestea — continuă cronicarul Matei al Mirelor — sînt numai speranțe deșarte atîta timp cît poporul grec va fi cuprins de cumplita descompunere și decădere spirituală. Apoi, autorul se îndepărtează de modul cum s-ar putea soluționa dureroasa situație și urmează cu o serie de jalnice întrebări, comune poeziei medievale a tuturor popoarelor, menite a arăta gloria de odinioară a Eladei, strălucirea ceremoniilor împărătești bizantine, în contrast cu nenorocita și rușinoasă situație de atunci, de popor subjugat (ποῦ οἶν'...? = Unde este...?). După ce termină cu aceste plîngătoare întrebări, învățatul cronicar urce, după toate regulile retorico-poetice ale vremii lui, la motivul triumfului morții (ὦ, θάνατε...!), care singură ar putea curma suferințele grecilor robiți de turci, apoi la invocarea piosă a lui Dumnezeu.

*Istoria* lui Matei al Mirelor este importantă și pentru cunoștințele de geografie balcanică. Numeroz topic cuprins în ea au fost strînse de editori de mai tîrziu ai operei, într-un indice, la un loc cu titolele din poema lui Stavrinou despre vitejiile lui Mihai Viteazul. Publicăm în *Anexă* traducerea românească a «Istoriei» lui Matei al Mirelor de la începutul secolului al XVIII-lea din ms. 2591, arătînd versurile grecești corespunzătoare din ediția E. Legrand, *Bibliothèque grecque unigaire*, vol. II, Paris, p. 231—277.

59. v. 441—444:

Αὐτ' οἱ πτωχοὶ μᾶς θρέφουσι καὶ μᾶς ἀποχτυτᾶζου  
θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες „Ζουπούουλε“ μᾶς κρᾶζου  
καὶ πρέπει νὰ τοὺς ἔχωμεν καὶ νὰ τοὺς ἀγαποῦμε,  
ὅτι μᾶς εἶναι ἀδελφοί, πρέπει νὰ τοὺς τιμοῦμε

60. Eugen Stănescu, *Valoarea istorică și literară a cronicilor muntene*, loc. cit., p. 73—75, explică științific caracterul antigrecesc diferențiat, al acestor cronici.

61. Respectiv v. 2326, 2329—2330, 2334. Se crede că threnosul despre căderea Constantinopolului nu este opera lui Matei, ci a lui Ioan Evghenicos (pe la 1468).

62. Ediția din 1638 face excepție punînd înții poema lui Matei și după ea pe a lui Stavrinou. Cei doi doi editori moderni ai *Istoriei* lui Matei al Mirelor, I. Popli-Iliarian și Legrand, n-au publicat și acest indice, dar l-a publicat G. Dem. Teodorescu după o ediție din 1710, necunoscută lui E. Legrand (G. Dem. Teodorescu, *Scrieri negrețe despre români*, în «Artă și literatură română.» I (1896—1897), p. 286—291).

## ANEXA

f. 375  
7109  
1601

Valahia

Domn 32

Domnie 36

*Șerban Basarabă Vodă, isătiul numit cu acest nume.*

După moartea lui Mihai Vodă, au stătut la domnie Șerban Basarabă Vodă, carele au fost domn înțelept și bun și viteaz, milostiv și odihnă săracilor și streinilor. Pre toți îi iubii, țara și locul bine le orînduise, făcîndu-și pace și cu alte țări dinprejur, ca să fie domnia lui odihnită.

Așijderea să închină împăratului turcesc să-i dea haraci, ca să nu-i mai răsipească țara altă dată; că nu iubii vrajba sau mânia, ci vrea să aibă pace cu toți.

Și așa, împăcîndu-și țara și domnia, s-au încetat războaiele și oștile cele multe. Și s-au strîns toți oamenii pe la locurile sale cine de pre unde era răsipiți. Și era bucurie și veselie în toată țara și da laudă lui Dumnezeu pentru pace<sup>1</sup>.

Iară vrăjmașul cel rău, carele nu voiește binele nici unui creștin, iar începutu a scorni vrajba cu unghurii, de strînsă oști foarte multe, fiind craiu Ardealului Seichel Moisej, care era viteaz mare; și trimise la toate oștile lui să se pogore în Țara Muntenească să verse sînge mult pentru ca să dobîndească cinste<sup>1</sup> bis.

f. 375v  
Atuncea<sup>2</sup> Șerban Vodă deaca auzi, foarte să miră mult și au făcut sfat cu toț boiarii lui și bine să sfătuiră să-i dăruiască daruri ca să se aibă ca și înții. Și tot trimitea soli cu daruri. Aceasta însemna ceasul cel rău al lui Seichel Moisej.

Pentru că deaca văzu Șerban Vodă că nu să așază Seichel Moisej de războiu, scrisse la dînsul într-acesta chip: «De vrème ce nu poștești pace, am nădejde pre Dumnezeu, capul tău cel fără de minte să se jărtvească și sîngele ce să va vărșă să fie în capul tău și păcatele oamenilor să fie în sufletul tău și să știi că nu viu asupra-ț cu sabii, ci cu puterea lui Dumnezeu, de la dînsul să găsești aceste porunci».

Și trimise Șerban Vodă pre Preda<sup>3</sup> vel ban, de au strîns toate oștile și cînd să gătură să porcează, strînsă preoții să facă rugăciune și să-l blagoslovască toț.

Și să rugară lui Dumnezeu să margă și să vie cu pace și dușmanii să-i supue supt picioarele lui, să-i biruiască și să zdrobească săgeata și arma dușmanilor și să să întoarcă la scaun cu cinste. Atuncea să închină luînd blagoslovenie și cu ajutoriul lui Dumnezău, porceasă în Țara Ungurească și a treia zi au trecut munții.

Iară Seichel Moisej, cu alazonie<sup>4</sup> nice-ș aducea aminte de vitejii lui Șerban vodă, ci-ș bătea joc de dînsul, zicînd: — «Să vedeți acum pre rumănul cel gros ce va să pață! Numai să-mi treacă aripa cea dreaptă, numaidecît să biruesc pre Șerban vodă, dușmanul meu».

f. 376  
Atuncea Șerban vodă sosi și-l ocoli și-l strînse dintii și-l înbulzi, atîta-l spăre și-l înblânzi și-l băgă acolo înlăuntru, de-l încue ca într-o clucse<sup>5</sup>. Dumnezeu atouternicul dede-i cutremur pentru moșia lui și pentru alazonie.

Atuncea chiemă pre toț voinicii și le zise: — «Fiți astăzi ca leii, să nu le dăm vrème să dea război să ne biruiască, ci cu ajutoriul lui Dumnezeu să-i lovim noi fără de veste».

1. De la «După moarte... pentru pace», asemănări cu Matei al Mirelor, v. 89—114.

1 bis. «Iară vrăjmașul... să dobîndească cinste» după *Let. cant.*, p. 85 9—13.

2. De aici înainte, după Matei al Mirelor, v. 115: 'Ο δὲ Σερχμπάνος ἤκουσεν, πολλὰ ἐσυλλογᾶτον

3. Preda Buzescu.

4. Cu trufie: με τὴν ἀλαζονείαν, v. 163.

5. Clucse = cursă: πλέον δὲν εἶν' ἐπίδα v. 174.

Atunce trecură mulți pedestri și călări și nici unul n-au perit, multe tunuri slobozind asupra-le și i-au ferit Dumnezeu pre dinșii cu Șerban vodă. Pentru că dacă s-au apropiat, au dat năvală dorobanții și călărima și dederă o sabie, cât au început a fugi, trecînd liștava<sup>6</sup> ca broaștele și periră, cât dintru dinșii nu scăpară mai nimica. De va fi trecut cineva liștava dincolo, iar ei îl omorîia cu sabiia.

Intr-acest războiu s-au aflat ucis acel proclat Seichel Moșej, mort despiat. Așa au petrecut de alazonie, pentru că nu vrea dragostea și prietenia; pentru nepriceperea lui ș-au pierdut toate oștile, apoi își puse și sufletul<sup>7</sup>.

*Pentru întoarcerea lui Șerban vodă la Tîrgoviște, după ce au bătut pre Seichel Moșej*

Șerban vodă merse cu toții boierii și cu oștile de intrară în biserică și să închinară, mulțămînd lui Dumnezeu că le-au dat putere de au biruit pre Seichel Moșej, pizmașul țării, și chemînd oștile, le zise: — «Dau-vă astăzi multe vești și bună voce, cineș cu obiceiul să aibă de la mine cu a lui vrednicie, că au arătat fieștecare vitejie de am biruit pre vrăjmașul și am aflat mîntuirea».

f. 376v Acéstea și altele multe au zis voinicilor și atunce să întoarse cu bucurie la Tîrgoviște, eșindu-i boierii și mitropolitul cu toți preoții înaintea lui cu cântări, veselindu-se și dînd slavă lui Dumnezeu.

Apoi deaca au trecut 5—6 ani, de să potolise toate vrăjibile și să așzase țara și era pace, iar dușmanul aruncă cu piatra și trecu pacea cea multă și să rădică iară cu vrăjbă rea și cu lacrimi<sup>8</sup>.

*Cînd s-au pogorît Bator Gabru de au gonit pre Șerban vodă și au jăfuit toată Țara Muntenească*

Atunce Șerban vodă deaca auzi, nimica n-au avut ce face, că Dumnezeu l-au osîndit nevrînd să păzască obiceiul. Dumnezeu nu i-au răbdat, ci s-au pogorît Bator Gabru cu toate oștile lui și nefiînd gata de războiu, el au fugit și fugiră toți, deaca nu putură da războiu cu dînsul să-l biruiască; și toată țara au fugit la Dunăre de peirea lui Bator Gabru. Și au șezut trei luni de au jăfuit toată țara și au strîcat mănăstirile și cele mari și cele mici.

Deci deaca văzură Muntenii atîta răotate, au trecut Dunărea la turci și s-au dus la sultan *Abmet VIII, fiul lui sultan Mehmet III*<sup>9</sup> împărat, ca să trimiță să aducă pre feciorul Mihniî vodă, să le fie domn și să fie pace. Și într-acelel ceas au trimis. Și venînd în Țara Muntenească, au gonit pre Bator Gabru și s-au dus în Țara Ungurească.

f. 377 Iară Radul (= fiul) Mihniî vodă, au venit domn în Țara Muntenească și era țara prădată de Batăr Gabru de nu rămăsese nici piine, nici vin, nici vacă, nici oae, că luase toate în Țara Ungurească încît și odăjdiile tuturor bisericilor le luase.

Iar apoi Șerban vodă au venit asupra lui Bator Gabru. Și deaca l-au biruit Bator Gabru pre Șerban vodă, s-au dus în Moldova și era foarte cu mirare, căci să dusese fără de veste, întrînd gînduri în inima lui, să strîngă oști să vie iar la Bator Gabru să-și izbândească. Și într-acelel ceas s-au dus în Țara Leșască și au strîns multe oști, între carii erau 800 de jolniri călărași și pedestraș 700 de oameni, trimițînd și în Țara Muntenească să-ș strîngă roșii și toți dorobanții, să margă în Țara Ungurească să-ș izbîndească despre Bator Gabrul cel nebun și să-l înțeleptească.

Și deaca auziră boierii și roșii, mari și mici, au fost hucuroși, să margă în Țara Ungurească, pentru acea amărăciune și pradă ce-au făcut Bator Gabru în Țara Muntenească.

6. Lișlavă = mocirlă, apărîc: ἄρχισαν νὰ φεν' γουιν τὴν λίμνην. v. 189—190.

7. Acestul capitol îi corespund în E. Legrand versurile 116—204; din care traducătorul a omis versurile 124—134.

8. Acestui capitol îi corespund în E. Legrand versurile 205—236; versurile 209—219 sînt pur și simplu rezumate de către traducătorul român.

9. Cuvintele subliniate sînt scrise pe margine, de altă mînă.

Și au trimis pre Stanciul vel slugăriu acolo și oștile să întoarsă rădă dînsul și vicleniră pre Radul vodă, gonindu-l într-acei ceas.

Iar ei trecură muntele Brașovului și-i dederă război mare în luna lui iunie, în zioa de sfinții apostoli Petru și Pavel.

Deci biqură pre dușmanul, tăindu-i 25.000 de voinici, de căzură toți în războiul acela.

Și începînd să-i mănince pasările, iară văzîndu-i Șerban vodă, i să făcu milă și porunci de-i strîns pre toț la un loc și aducînd pămînt mult, au pus peste dînșii și i-au acoperit, făcînd și un stîlp de piatră înalt, ca să-și vază rușinea lor.

f. 377v Iar nebunul Bator Gabru, începînd a fugi, puțin au fost să se înece într-o apă, căzîndu-i gugiumana cu pénele cele poleite ce purta în cap și să ascune ca un ciine.

Iar să zicem că au fugit cu mare rușine și nu i-au folosit nimica pénele cele multe ce avea năvălînd, să ajungă la Sibiu să între înlăuntru să se închiză.

Iar ceilalți n-au ajuns să se închiză, ci au rămas toț în pămîntul lor. Înșă dupe cum au făcut el noao, așa s-au răsplătut și lui de au perit Bator Gabru cu totul, că acea răotate au fost făcut și el în Țara Muntească, de au prădat și au sfărîmat toate bisericile, de sînt și pînă în zioa de astăz sfărîmăe. Și el au fugit la Sibiu, pentru că n-au avut creeri în capul lui<sup>10</sup>.

*Aicea scriem de izgonirea lui Șerban vodă și iară a firea domn Radul vodă.*

Șerban vodă deaca birui pre pingăritul de craiu, au venit la Țirgoviște ca să domnească Țara Muntească, iar nevînd Dumnezeu, s-au dus în Țara Nemțască, și mai departe, pentru că să-ș aducă aminte de Țara Muntească, cum nu ș-au chivernisit domnia bine.

Atunce au întrat Radul vodă în Țara Muntească și au gonit pre Șerban vodă pînă în Țara Moldovei cu mulți turci și tătari, tăindu-i mulți lăși și robindu-i, cît abia au scăpat numai el singur. Și ducîndu-se la înpăratul nemțesc, l-au priimit foarte cu cinste, dîndu-i de chieltuială ca să-i fie de chiverniseală, cît va lăcui acolo, el și oamenii lui să fie în odihnă, domnînd ani 8, luni 8.

*Domn 33*

*Valahia  
Capu 33*

*Domnie 1138*

Radul vodă al noaolea, feciorul Mihniei vodă, au venit domn de la Poartă și cu mare cinste au intrat în Țirgoviște, la Scaunul său și după ce s-au așezat la domnie bine și cu pace, ca un domn harnic, întăi ș-au tocmit țara, apoi i s-au închinat toț roșii și ceilalți slujitori cu mare giurămînt să-i slujască cu credință luund ertăciune pentru ficleşugul ce au făcut cu Țara Ungurească de s-au izbîndit și ei pentru răul ce făcuse și ei aici și făgăduindu-se că vor fi gata și sîngele a-ș vărsa pentru dînsul. Și așa s-au odihnit și cei mici și ce-i mari de toate răotățile.

Iar un boiar mare anume Bărcan<sup>12</sup>, care au fost stólnic mare la Șerban vodă, fiind ficlean, dinpreună cu alți opt boiari, au făcut sfaturi réle ca să omoară pre Radu vodă făr de véste și să rădice domn pre Mihai cămărașul. Și atunce să meargă pre la toț neguțătorii să-i omoară și să le ia toată avuția și să gonească pre toț grecii cît să vor afla în Țara Muntească. Iar Dumnezeu n-au vrut cum vrea ei, ci cu vina lor să-i judece. Că aflînd Radul vodă vicleşugul acelor boiari, au învățat de i-au omorît pre toț într-acei ceas și i-au dat pre poartă afară, ca să se învățe și alții de a mai vicleni pre domnu-său<sup>13</sup>.

10. Acestul capitol îi corespund în E. Legrand versurile 237—354; versurile 237—244 sînt adaptate (prelucrate) în versiunea română.

11. În original figurează greșit cuvîntul *domn*. Aceste titluri nu există în originalul grecesc al lui Matei al Mirelor; ele aparțin lui Axinte, care le utilizează în mod stereotip în compilația sa.

12. În ms. figurează greșit cuvîntul Gărcan; în grecește Παρξάνος, v. 391).

13. Ultimele două capitole le corespund în E. Legrand versurile 355—110. Versurile grecești

*Aicea scriem de Radul vodă, unde au crescut și din ce neam să trage și pentru Bator Gabru*

f. 380

Că <după nașterea D. S.> lui au fost rudă din Mihna Lidii<sup>14</sup>, pentru că avea nădejde de multe ori de domnia Țării Muntenești, domnit-au, moșu-său<sup>15</sup> 9 ani. Apoi au rămas tată-său de au ținut scaonul, fiind harnic și cinstit de toți boiarii.

Iar un boiar mare, anume Iane<sup>16</sup>, era foarte viclean și umbla la Poarta Împărătească făcînd cuvinte rele ca să-l scoată din domnie și să-l omoare. Deci scăpînd el, s-au dus de s-au turcit ca să trăiască bine cît va fi.

Iar Radul vodă fiind atunce cocon mic, s-au dus la Veneția pentru ca să se pedepsească și să învețe minte și toată înțelepciunea cărții să știe bine. Și în scurtă vreme învăță carte cît să mira toți de înțelepciunea lui. Deci, apoi, de acolo s-au dus la Țarigrad și au cerșut de la împăratul domnia în Țara Muntenească, fiind cu domniia la scaun Mihai vodă, care au luat Țara Ungurească și s-au făcut crai.

Iar deaca au murit Mihai vodă și după ce au fugit și Șerban Basarab vodă, apoi au venit Radul vodă să domnească iară cu pace.

Iar Bator Gabru începu a face cuvinte să vie iar asupra-le ca și întăi, că-i părea că n-au mai rămas oameni nimica.

Atunce Radul vodă scrisă carte la împăratul turcesc, făcîndu-i știre den toate lucrurile; de care înțelegînd împăratul, i-au scris altă carte ca să strîngă toate oștile de grab și să meargă asupra-i cu toată puterea lui și să ia și pre Ștefan vodă, domnul Moldovei, cu dînsul să-i fie într-ajutoriu.

f. 380v

Și așa s-au strîns toate oștile lui. Iar Bator Gabru deaca au auzit de acea veste rea, el numai ci tremura de frică.

Deci boiarii lui făcură sfat: — «Cum, pentru un om fără minte ca acesta și nebun, să ne lăsăm noi moșiile noastre, să zică domnii că nu ne-am chivernisit țara bine? Ci noi cu turcii nu ne vom bate și cu tătarii și cu munteni și cu moldovenii». Ci, după ce au făcut sfat, l-au și omorît.

Și așa s-au întors Radul vodă cu cinste și n-au făcut nici războiu. Așijderea și Ștefan vodă <Tomșa> s-au întors cu atîta veselie în Țara Moldovei<sup>16</sup>.

*Războiul lui Constantin vodă cu Ștefan vodă, fiind și Șerban vodă în Țara Moldovei, după ce-l scosese din Țara Muntenească.*

Fiind pe acea vreme domnu la Moldova Constantin <Movilă> vodă, au priimit pre Șerban Basarab vodă cu veselie și cu multă cinste, pentru că avea ei frăție mai denainte vreme unul cu altul și-l dăruie cu mulți voinici și-l petrecu.

Deci petrecu și pre Radul vodă și pre craiu cu meșterșug mare, cum s-au scris mai sus. Iar împăratul deaca au auzit, mult i-au părut rău și au mazilit pre Constantin vodă din domnie, trimișînd pre Ștefan vodă domnu în Moldova.

Iar Constantin vodă au trecut în Țara Leșască și peste puțină vreme s-au rădicat cu oști ca să scoată pre Ștefan vodă din Moldova și să domnească el. (Iar Dumnezeu n-au vrut cum au gîndit ei), ci au lovit amîndoa oștile și au biruit Ștefan vodă.

f. 381

La acel războiu mulți leși vitej au perit că era tot coconi de boiari îmbrăcați în hier și pre toți i-au robît turcii și tătarii, și-i ducea pre denaintea lui Ștefan vodă și-i blestema. Deci ei să ruga să-i iarte și să dea daruri, galbeni mulți făgăduia, postavuri și mîrgăritare, ci nu le lua în samă nimică, ci au poruncit de le-au tăiat capetele.

Deci acei boiari au făcut atîta plîngere și jale pentru coconii lor, ce au perit pentru Constantin vodă.

411—448, în care Matei ne vorhește despre raporturile încordate dintre român și greci, sînt omise de traducătorul român.

14. Αὐτὸς ἦτον τὸ γένος του ἀπὸ τοῦς Μιχναλίδας (adică, din Mihnea).

15. Iani (în grecește Γιάννης) Cantacuzino, grec foarte bogat care a jucat între anii 1588—1593 un rol important la turci, în legătură cu țările române.

16. Acestul capitol îi corespund în E. Legrand versurile 449—518.



Atunce Ștefan vodă s-au așezat în Moldova fără de nici o grijă, văzînd că au perit dușmanii lui toți într-o zi.

Iar acei boiari au vrut să facă războiu cu Ștefan vodă și lovindu-se de față, i-au biruit Ștefan vodă și începînd a fugi, pre cît au prinsu, pre toți i-au omorît.

Iar cei mai mari au fugit la Țarigrad, ca să-l piarască la împăratul. Și muncia să-i afle vină ca să-l scoată din domnie și să aducă pre alt domnu ca să fie iar boiari mari. Că fiindu-le norocul prost și rău, i-au dat Osman<sup>17</sup>-aga pre mîinile unor voinici de i-au adus la Ștefan vodă legați și îndată au pus de le-au tăiat capetele.

Iar pre Radul vodă l-au mutat cu domnia în Țara Moldovei, după ce au domnit în Țara Muntenească ani 5<sup>18</sup>.

f. 386

*Valabia*

*Domnu 34*

*Domnie 39*

*Cap. 34*

Alexandru vodă al patrulea, după mutarea Radului vodă la Moldova, aflîndu-se la Poarta vezirului în Țarigrad, i-au dat domnia, trimițîndu-l cu agă turc ca să apuce scaunul.

Iar boiarii dacă au auzit, au făcut sfat să rădîce de grab pre Gavriil vodă și nu vrea să primească domnia fiindu-i frică de alt domnu, iar boiarii și cu alții cu toți, ziseră: — «Noi pre tine te poftim să ne fii domnu». Atunce Gavriil vodă au grăit ca un înțelept: — «Voi, boiari mari și mici, eu fără de voia și știrea împărăției nu mă voi pune, numai ci-m voi pierde vremea, că a lui iaște țara. Iar eu mă voi duce la Țarigrad, la Poarta cea Mare și de va fi voia lui Dumnezeu, fără de zăbavă vă voi vedea pre dumneavoastră, boiari, și la cel ce vine domnu să vă închinați cu toții».

Și într-acei ceas au purces Gavriil vodă la Poartă.

Și au venit Alexandru vodă cu cinste și șezu în scaun în Țara Românească și i să închină toți, și mici și mari.

Iar netrecînd vreme multă, i-au venit veste să margă la oaste trimițînd împăratul[ui] pre Schender pașa, să asculte oștile de dînsul la toate poruncile împărăției.

Așa și Alexandru vodă s-au gătit și au scos tabăra afară. Atunce toți boiarii să veseliră, făcînd sfat să tae pre greci, că i-au urît. Iar Lupul paharnicul atunce vicleni; ci sîrbii și bulgarii mergînd la Alexandru vodă ziseră: — «Doamne, boiarii sînt ficlîni, ci poruncște ca să se tae boiarii și grecii». Atunce auzînd Lupul paharnicul dinpreună și cu spătariul <Păruș><sup>19</sup>, au fugit în Țara Ungurească.

f. 386v

Iar ceilalți deaca văzură aceasta, ei să sfătuiră: cum vor face? Ci ziseră: — «Că nici un vicleşug nu știm, ci noi cu toții ne vom pune capetele pentru tine, domnul nostru».

Alexandru vodă neavînd ce să facă, că-l grăbiia să margă la războiu și făcînd jurămînt, i-au ertat. Și purcegînd într-acei ceas la oaste, s-au împreunat cu Schinder pașa și l-au dăruit foarte bine. Trecînd Nistrul pe la ++<sup>20</sup>,

17. Recte: *Suman*.

18. Acestul capitol îi corespund în E. Legrand versurile 519—531 și 615—642, dar acestea din urmă sînt pur și simplu rezumate în versiunea românească. Capitolul care urmează la Matel, cu privire la «doamna» (δούμας), soția lui Eremla Movilă (E. Legrand, v. 643—754) este dislocat de către traducătorul român.

19. Matei nu indică numele său, dar el se numea Păruș. Vezi N. Iorga, *Istoriile domnilor Țării Românești*, București, 1902, p. 104, nota I. *Studii și materiale de istorie medie*, IV (1960), p. 572.

20. Completează: Rașcov, cetate.

fiind acolo o cetate naltă și începînd a o bate, aceia lovia tot trupuri, iar ceștea tot pietri.

Deci au făcut sfat să dea năvală și toț năvăliia întru care războiu au trecut un glonțu peste capul pașei și căzînd jos du pe cal, toț s-au spăriat.

Atunce alergînd Alexandru vodă, au rădicat pre pașa de l-au pus călare pre calul lui, iar el au încălecat pre alt cal și s-au depărtat ca să nu-i sosească și lui vreun glonțu, că nu-i va folosi nici împăratul <ui>.

Deci cei din cetate temîndu-se de mulțimea turcilor, într-aceia noapte au fugit din cetate și a doua zi sculîndu-se Schender pașa și aflînd cetatea pustie, mult s-au mirat de fugirea lor, neștiind încîtro au fugit.

Atunce au alergat ostașii la cetate ca să dobîndească cevaș și negăsiind nimica s-au întors înapoi făr de nici o dobîndă.

f. 387

Iar cîmpii sta albi de cealmale și trupurile lor umflate, mîncîndu-le gadinile dupe cum sînt învățate. Și nimica mai nainte n-au mers, ci au făcut pace și s-au învrîteji înapoi cineș la țara sa.

Iară Alexandru vodă, după ce au venit cu toț slujitorii <în majoritate, greci D. S.> și s-au așezat în scaun la Tîrgoviște, <boierii D. S.> au făcut sfat să tae pe greci. Și îndată <Alexandru vodă D. S.> au omorît pe Cărstea vornicul<sup>21</sup> și i-au luat tot ce au avut.

Și vrea să tae pre mulți, ci n-au putut di frica pașii, pentru că deaca au auzit că au tăiat pe Cărstea vornicul, i-au cerșut 40.000 de galbeni de aur, ca să-i trimiță la împărăție.

Iar Lupul ce era pribeag în Țara Ungurească, deaca au înțeles că au omorît Alexandru vodă boierii, el ș-au plecat capul la craiu ca să-i dea oaste ajutoriu și să meargă asupra lui Alexandru vodă.

Iar el deaca auzi de Lupul paharnicul că strînge oaste, și va să vie asupra lui, s-au umplut de inimă rea, măcar că tot nu credea că va face un lucru ca acesta.

Ci îndată au trimis o carte la craiu ca să vază și să adevereze pentru acest lucru.

Iar craiul i-au trimis răspuns cum că nu știe nimica, nici în țara lui nu să strînge nici o oaste, ca să-l înșale, să-l lovească făr de veste.

Iar alții din prieteni îi făcea știre pentru Lupul paharnicul că vine cu oști grele, ci să nu mai aștepte altecea mai mult, numai să trimiță în țară să-ș strîngă oștile și să se aperse de vrăjmaș. Iar el tot nu-i credea, ci-i lega de coadele cailor și-i tîrăia prin tîrgu, de care nimenea nu cuteza să-i mai spue, că-i omorîia; și el tot ședea în scaun.

f. 387v

Iar deaca i-au venit veste că au întrat Lupul în țară, s-au umplut de inimă rea. Și strîngînd pușintoi călăraș și pedestrași cît să aflară acolo, le-au zis: — «Iată că avem mare nevoie de cătră marginea Țării Ungurești, ci să stați toț cu mine și vă voiu da lefile îndoite».

Iar ei i-au răspuns: — «Că ai călcat jurămîntul ce ai făcut cu noi, de ne-ai oprit simbriile și <cu> obiceiurile rele ne-ai călcat și ne-ai urît pre toți, cît am rămas la mare sărăcie; și arme de războiu n-avem ca să putem sta împotriva vrăjmașilor, că le-am vîndut și le-am petrecut toate pentru nevoile ce am avut de la tine, doamne, și acuma nu-ț putem folosi nimica, ci numai te scoală de fugi și-ț scutește capul cum vei putea».

Atunce Alexandru vodă le mulțemi și le déde o pungă de bani ca să împartă cu toții.

Măcar că au fost trimis mai nainte 700 de sîrbi ca să stea împotriva Lupului și să-i aducă limbă<sup>22</sup>, iar ei, procleții, fiind ficleni, s-au făcut tot una cu dîșii și le era sfatul să prinză pre Alexandru vodă cu toț boierii lui.

21. Bănuț că ar fi capul boierilor răsculați.

22. «Să-l aducă limbă» = a spiona.

Iar domnul înțelegînd de acel sfat rău, numaidecît au încălecat pe cal și au fugit, iar în urma lui Lupul încă au sosit și de grab au început a tăia pre boiarii greci și pre slugile lor carii jăfuiser țara. Și mult sînge s-au vărsat de neguțători greci gealepi și de tot felul de oameni, fiind într-o miercuri în deseară. Și nu să vedea cum fugia unul de altul de frică și multă groază. Mulți boiari căzură, între carii și pe mitropolitul ce era pe acea vreme, i-au tăiat capul de-i sta trupul gol în praf, luîndu-i și odăjdiele.

f. 388

Iară Alexandru vodă s-au despărțit de doamna lui și s-au dus într-altă țară gol și fără de haine asupra sa. Cine-l vedea, multă inimă rea i să făcea, un domn ca acela să fie gol și gonit de o slugă a sa.

Deci Alexandru vodă deaca să despărți de doamna lui, s-au dus la Brăila, de care auzind Radul vodă, îndată i-au trimis bani de cheltuială și haine să-l îmbrace și să-l cîntească că să prinsese fraț. Doamna încă au fugit decindea la Ruș<sup>23</sup> și atunci s-au deschis ochii de au văzut zioa.

Iar Alexandru vodă aflîndu-se la multă inimă rea pentru despărțirea doamnei sale, într-acea zi au sosit un om de la Rusi și i-au zis: — «Bucură-te, doamne, nu te întrista, că-ți aduc veste bună de la doamna mării tale, că iaste sănătoasă, și au trecut la Ruș așteptînd pe măriia ta cu zioa cea bună». Iar el auzind această veste bună, dăde multemită lui Dumnezeu. Și l-au dăruit cu aceia ce au avut lîngă dînsul. Și îndată au intrat într-o ghimie și sosind la Ruș, s-au împreunat cu doamna lui. De acolo așteptînd și trăgînd nădejde ca să-i vie veste bună de la turci, ca să fie iar domnu și să între în Țara Muntenescă, iar ei l-au dus la Tarigrad.

Iar Lupul se mira de cele ce au început, de care să va apuca întăi: să îmblînzească turcii, au să dea unguirilor lefile? Și n-avea de unde, ci au apucat pre toț neguțătorii de i-au închis la o mănăstire de le-au luat toată avuția, de au dat unguirilor ca să se plătească și să iasă din țară. Intre carei mai era unul ce-i zicea Buzduga<sup>24</sup>, om rău, blestemat, obraznic, tâlhariu, avar, silnic; pre acela l-au trimis ca pe cît greci va afla, pre tot să-i omoară. Deci el, ca un om crud și neburn, pre cît greci și gealepi au găsit, pre toț omoria și le lua marfa fără de nici o milă.

Alexandru vodă cît au domnit, nu scrie, iar prin socoteală, ani 4<sup>25</sup>.

f. 388v

f. 392

Valahia

Domnu 35

Domnie 40

Cap. 35

Gavriil Moghilă vodă, unul numit cu acest nume, aflîndu-se la Poartă, avea mertic de la împăratul cîte 10 ughi pe zi.

Și după ce au mazilit împărăția pre Alexandru vodă, i-au dat domnia și steagul cu un agă turcu și pre chir Dumitrașco și pre Nicolae Catargiul. Iar după ce s-au așezat la scaon, au făcut pe Lupul acel mai sus numit, spătar mare. Și peste puțină vreme i-au venit poruncă de la împărăție lui Gavriil vodă să margă cu Schender pașa la oaste.

Deci gătindu-se și purcezînd cu toate oștile, s-au împreunat cu Schender pașa. Îndată pașa au apucat cu mina cea dreaptă pre Lupul spătariul, mus-

23. Rusciuc, astăzi Russe.

24. In grecește Μπουζδουγάνης, (v. 1123).

25. Acestul capitol îi corespund în E. Legrand versurile 781—818, 833—891, 901—918, 957—990, 999—1058, 1079—1129. Celelalte versuri (755—780, 819—832, etc.) sînt omise sau rezumate. Versurile 1130—1156 care termină capitolul, sînt omise în versiunea românească.

trîndu-l și zicîndu-i: — «Tu ești Lupul cel viteaz? Bine ai venit la mîinile mele, că mai mult nu vei mai trăi, ca altă dată să nu mai rădici sfaturi pe capul domnilor și să-i scoți afară». Și așa puîndu-l în obezi, l-au trimis la Dărstor, la închisoare. De carele au și scris la împăratul, făcîndu-i știre că au prins pre Lupul în oaste, «carele au jefuit grădina și au suduit numele împărăției tale, iar acum iaste în mîinile mele legat și în fiară; ci să-mi dai răspuns cum voi să-l pedepsescu». La care i-au dat răspuns: moartea lui să fie de țapă.

f. 392v

Atuncē Schender pașa chîemînd pre cadiul să judece pre Lupul dușmanul; deci după ce l-au judecat, îndată l-au și înțepat. Și cu această moarte s-au răsplătit și lui și Buzdugăi, carii au omorît pre greci fără de milă.

*Iar în scurtă vreme viînd maxilie lui Gavriil vodă, au trecut în Țara Ungurească cu toată casa lui și acolo ș-au săvîrșit viața. Cît au domnit, nu scrie, dar prin socoteală, ani 1<sup>mo</sup>.*

Prof. Dr. Docent DAN SIMONESCU



26. Ultimele rînduri subliniate nu există în «Istoria» lui Matei; restul capitolului corespunde în E. Legrand versurilor 1157—1162 (pînă la μερτί: Δέκα Φλωρία, κίτρινα), 1175—1177, 1255—1260, 1283—1313, ultimele versuri traduse în românește sînt: 'Ἐκεῖνος (Buzdugan) ὁ ἀπανθομιπος, καὶ ὁ κακὸς ἀθάνας ὁποῦ ἐγαλνα τοὺς Γραικοὺς γωρὶς ἐλεημοσύνην. Celelalte versuri: 1163—1174, 1178—1254, 1261—1282, 1314—1324 (ultimele din «Istoria» lui Matei) sînt omise de traducătorul român.



# VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

---

## CONFERINȚELE DE ORIENTARE

Prima conferință de orientare a preoților din acest an s-a desfășurat în cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor în zilele de 26, 28 martie și 2, 4 și 9 aprilie a.c. și au fost prezidate de delegații Prea Fericitului Patriarh Justinian al Bisericii Ortodoxe Române, după cum urmează:

Prea Sfinția Sa Episcop Dr. Visarion Ploieșteanul — vicar patriarhal, — a prezidat conferințele din protopopiatele Călărași și I Ilfov; P. C. Pr. Alexandru Ionescu — vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, — la Cîmpina, Ploiești și I Capitală; P. C. Pr. Stan C. Dimancea — consilier administrativ la Arhiepiscopia Bucureștilor, — a prezidat la protopopiatele Cîmpulung, Turnu Măgurele și II Capitală; P. C. Pr. Cons. Petre F. Alexandru, — la Titu și Oltenița; P. C. Pr. Cons. Ioan Popa, — la Alexandria; P. C. Pr. Cons. Mihail Marinescu, — la Fetești; P. C. Pr. Cons. Nicolae Diaconu, — la Slobozia și III Capitală; P. C. Pr. Cons. Gheorghe Soare, — la Giurgiu și Videle, P. C. Pr. Cons. Dumitru Fecioru, — la Vălenii de Munte și Urziceni; P. C. Diac. Prof. Dr. Nicolae Nicolaescu, rectorul Institutului teleologic de grad universitar din București, — la II Ilfov și P. C. Pr. Prof. Alexandru I. Ciurea, — la Tîrgoviște.

Tema dezbătută a fost: «*Preotul și etica societății noastre*».

Din procesele-verbale încheiate cu acest prilej și înaintate Centrului Eparhial se constată că coordonatele conferinței au fost respectate conform schiței de plan înaintate.

În partea introductivă s-a subliniat continua preocupare a factorilor de răspundere din patria noastră pentru îmbunătățirea conviețuirii sociale și a unei vieți morale superioare oglindită într-o serie de măsuri privind întărirea familiei, îmbunătățirea relațiilor sociale, atitudinea față de avutul obștesc, îndatoririle cetățenești etc.

Opinia publică și rolul ei în susținerea noii etici a patriei noastre.

După aceste considerații de ordin general s-a arătat rolul Bisericii în promovarea vieții morale și a bunelor relații dintre credincioși. Au fost expuse în continuare obiectivele activității desfășurate de preot în scopul

întăririi și ridicării nivelului moral al societății: — îndemnuri date membrilor familiei (soți, părinți, copii, rude); îndrumări pastorale date credincioșilor, referitoare la îndatoririle profesionale, morale, cetățenești; — combaterea unor vicii (alcoolismul, desfrâul); — promovarea spiritului de dreptate, omenie, bună înțelegere, respect reciproc, întrajutorare frățască, etc.

Mijloacele prin care se realizează acestea: exemplul personal al preotului și al familiei sale, predica sau cateheza, scaunul duhovniciei.

Au mai fost reliefate îndatoririle preoțimii de a fi mereu la înălțimea ei moralizatoare, urmînd îndrumările Sfîntului Sinod și de a îndeplini cu rivnă sarcinile ce-i revin.

«Mesajul evanghelic — arăta Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian — nu cheamă la izolarea, de lume, de preocupările și de problemele ei, la trăirea intensă și la slujirea tuturor dreptelor năzuințe ale omenirii pentru dreptate, pentru libertate, pentru un trai mai bun, pentru pace între toți oamenii și între toate popoarele» (*Apostolat Social*, vol. VIII, p. 25).

Prin acest complex de relații Biserica nu a făcut altceva decît să se întoarcă la «Sfinții Părinți, de la care își ia acum lumina căilor integrării ei în actualitate și ale orientării ei în contemporaneitate» (*Ibidem*, p. 245).

P. C. Pr. Stan C. Dimancea, consilier mitropolitan, prezindînd conferința de la protoieria Circa II Capitală, referindu-se la conținutul subiectului a precizat că acesta privește două realități: preotul (nu biserica) și societatea noastră. Deci este vorba de etica societății noastre în care ne ducem viața ca preoți — nu e vorba nici de poziția Bisericii și a creștinismului care are permanența și veșnicia lui, ci de poziția preotului, ca unul care întrupează etica creștină. Cu alte cuvinte în ce măsură preotul, ascultînd ecouri și chemări de departe, se integrează și lucrează pentru societatea românească de azi.

Sînt enunțate principiile: umanismul, munca, familia, patriotismul, internaționalismul, opinia publică. Față de aceste principii ce poate spune preotul? Principiul comunității este scump fiecărui creștin. Principiul umanismului, nu ne spune Mîntuitorul să slujim pe aproapele nostru pînă la jertfa pentru el, cum Însuși a dat pilda?

Trebuie să recunoaștem a spus P. C. Sa, că niciodată societatea noastră n-a cunoscut principii mai sănătoase pentru existența și trăinicia familiei ca astăzi. Sîntem în rosturile noastre cînd sprijinim etica noii societăți care are atîtea convergențe cu etica creștină.

Trecîndu-se la partea a doua a conferinței, au fost prezentate rapoarte cu privire la activitatea socială desfășurată în parohii de C. Preoți.

Apoi, participanții au luat cunoștință de manifestările externe ale Bisericii Ortodoxe Române. Între acestea amintim: *Sesiunea Secretariatului Internațional și al Comitetului de Lucru (C.C.P.)*, care s-a ținut la Praga între 22 și 26 ianuarie 1968. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată prin I.P.S. Mitropolit Nicolae Corneanu, și P. C. Pr. Ilie Georgescu, inspector patriarhal.

Lucrările au avut drept scop desăvîrșirea pregătirilor pentru cea de a treia Adunare Generală a Conferinței Creștine pentru Pace, care va fi organizată la Praga între 31 martie și 5 aprilie a.c. și fixarea unor sarcini și atitudini viitoare ale Conferinței.

Tot cu prilejul conferinței de orientare au mai fost făcute următoarele comunicări:

1. Primirea la Consiliul de Stat a reprezentanților cultelor religioase din Republica Socialistă România în ziua de 29 februarie 1968.

2. Comemorarea a o sută de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfântului Ierarh Calinic de la Cernica: 11 aprilie a.c. În ziua comemorării în bisericile din Eparhie, ctitorite, ajutate sau care poartă hramul Sfântului Ierarh Calinic, se va sluji Sfânta Liturghie. Duminică 7 aprilie 1963 preoții Eparhiei vor vorbi în biserici despre viața și faptele Sfântului Ierarh Calinic, iar acolo unde vor fi condiții se va face slujbă de pomenire în ziua Sfântului.

3. Noua împărțire administrativă a țării și aplicarea ei în Biserica Ortodoxă Română.

Prin noutatea temei și prin largile ei implicații sociale, conferința a stîrnit un viu interes în rîndurile preoțimii. Aceasta o reflectă numărul mare de participanți la dezbateri.

REDACȚIA



### † PREOTUL ALEXANDRU SĂVULESCU

Vestea neașteptată a încetării din viață în ziua de 9 martie 1968 a blîndului și virtuosului preot Alexandru Săvulescu de la biserica Sfîntul Spiridon-Nou din Capitală, a umplut de întristare inimile tuturor celor ce l-au cunoscut și prețuit.

Slujba prohodirii a fost săvîrșită de Prea Sfinția Sa Episcop Dr. Antim Tîrgovișteanul, vicar patriarhal înconjurat de un sobor alcătuit din : P. C. Pr. Alexandru Ionescu, vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, P. C. Pr. Cons. Stan C. Dimancea și P. C, Pr. Cons. Petre F. Alexandru, P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, P. C. Prot. Dinu Provian, P. C. Prot. Octavian Popescu, P. Cuv. Arhim. Grigore Băbuș și Ambrozie Filiuță de la Catedrala Sfintei Patriarhii, P. C. Pr. Anton V. Uncu de la biserica Ghencea, P. C. Pr. Tuță Nica de la Mînăstirea Plumbuita, P. C. Pr. Gheorghe Buda de la biserica «Înălțarea Domnului», P. C. Pr. Alexandru Scărlătescu de la biserica «Sf. Ecaterina» din orașul Ploiești, P. C. Pr. Bîrcă Alexe de la biserica Bucur, P. C. Pr. Petre Brighidău de la biserica Udricani, P. C. Pr. Iacob Petrovanu, de la biserica Slobozia, C. Arhid. Evghenie Dascălul, de la Catedrala Sfintei Patriarhii și

C. Diac. Vasile Nicolescu și Grigore Panțiru de la biserica Sfântul Spiridon.

După încheierea slujbei de prohodire, Prea Sfințitul Epscop Dr. Antim Tîrgovișteanul a rostit un cald cuvînt de mîngiere pentru mult îndurerata familie și credincioși.

Au mai vorbit: P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, parohul bisericii Sfântul Spiridon și P. C. Pr. Dinu Provian, protoiereul Circ. III Capitală și Dl. Victor Popescu — Cosâmbești din partea Consiliului parohial.

Redăm în continuare necrologul rostit de P. C. Pr. Prof. Ioan G. Coman, în numele preoților slujitori :

Prea Sfinția Voastră,  
 Îndoliată Familie,  
 Întristați Frați,

Dumnezeu a chemat în cămările Sale cerești pe unul dintre copiii săi cei mai aleși, pe vrednicul, bunul și neuitatul său preot Alexandru, fratele nostru. Această chemare văduvește Biserica Sfântul Spiridon-Nou din Capitală de unul din cei mai împodobii slujitori ai ei cu care s-ar fi mîndrit orice catedrală din lume. Plecarea Părintelui Alexandru este cu atît mai dureroasă pentru frații lui de altar, cu cît aceștia nu sînt toți îngă el în clipa de față pentru a realcătui întreg soborul sfințelor slujbe dela Sfântul Spiridon.

Adormitul frate în Domnul, preotul Alexandru Săvulescu, s-a născut în ianuarie 1899, în comuna Românești din județul Dimbovița ; se trăgea din părinți săraci cu 8 copii; a făcut seminarul și a luat licența la Facultatea de Teologie din București; hărnicia lui l-a ridicat la rangul de Inspector General în fostul Minister al Cultelor și la acela de Consilier administrativ patriarhal; a avut copii dar i-a pierdut devreme, neputîndu-se bucura de înflorirea și roadele lor dincolo de casa părintească.

Podoaba și lumina vieții fratelui Alexandru a fost preoția sa. O preoție caldă, învăluitoare, plină de zîmbetul bunătății și al iertării, înălțată și încununată de vocea sa de serafim. Cuvîntul său domol și blînd și glasul său de aur transfigurau inima ascultătorilor și înflăcărau credința. Rîvna casei Domnului a mistuit inima bunului părinte Alexandru. Frumusețea și atmosfera înălțătoare a slujbelor dela Sfântul Spiridon se datorau, în mare parte, fratelui Alexandru. El evoca adesea pe marii slujitori și cîntăreți de la această Biserică: Vlădica Evghenie Humulescu, Vlădica Platon Ciosu, profesorul Ioan Popescu Pasărea, pe dirijorii de cor: Brătianu, Dumitru Chiriac, D. Teodorescu, Eliade, Ion Baston și Nicolae Lungu pentru a căror artă era înfiăcărăt și pe care-i prețuia pînă la un adevărat cult. Membru-fondator al Societății Corale «Cîntarea României». Părintele Alexandru a contribuit cu glasul său minunat la bunul nume al țării noastre, în cadrul acestei societăți, și pe meleagurile străine, ale Bulgariei și Italiei unde l-au dus turneele artistice ale coralei.

În colaborare cu preotul profesor Grigore Cristescu, fratele Alexandru a înzestrat Biserica Sfântul Spiridon cu clopote, a sădit pomi în curtea Bisericii, iar frumusețea și parfumul trandafirilor din fața sfîntului



locaș au ieșit, ies și vor ieși încă mulți ani din foisorul de bunătate și zîmbet al sufletului său.

Iubitul nostru frate era preot cu unul din cele mai largi registre duhovnicești de evlavie, sfințenie și slujire. Cine dintre noi, frații săi coliturghisitori, sau dintre credincioșii aflători în Biserică nu ne înălțam pe aripile luminoase ale credinței lui care ne atingea și pe noi și ne purta pe piscurile lucrării Sfântului Duh călăuzindu-ne prin melodiile neasemuite ale glasului său? Cine dintre cei ce-l auzeau pe părintele Săvulescu din altar sau din naos ori pronaos nu avea senzația că a intrat în sălașul heruvimilor sau al serafimilor? Un singur ecfonis al tău, frate Alexandru, înălța pe ascultători mai mult decît stacatele orgii și frămînta cugetul mai mult decît tomuri întregi de filosofie, căci tu gîndeai, îndemnai, muștrai și ajutai prin cîntare, prin acea cîntare a Bisericii Ortodoxe care trece ca un lanț de aur prin toate realizările și treptele vieții ortodoxe. Ai trăit ortodoxia cu tăria smerită și cu rugăciunea-ofrandă a creștinilor de demult. Te rugai cu căldura și grija păstorului care dă seama de turma lui. Și turma te asculta și se ruga cu tine pînă la lacrimi. Ai lăsat în diata către soție această cerere: «Să te rogi pentru iertarea păcatelor mele, incredințînd această credință a mea la toți aceia pe care i-am ajutat și astăzi sînt slujitori la altarele Domnului; să facă și ei acest lucru în rugăciunile lor». Puțini dintre noi facem pravila Sfintei Împărătesii, așa cum o făcea el: cu grije, cu reculegere și concentrare. Și mai puțini sîntem aceia care, înzestrați cu perlele glasului său, să ne putem împodobi cu frumusețea smereniei așa cum o făcea el. Căci părintele Alexandru era de o bunătate și blîndețe naturală, așa cum cînta și respira natural. Bunătatea și privirea lui caldă dezarmau orice răutate sau împotrivire. În preajma lui, în jurul lui, toți ne simțeam ca lîngă un părinte, un părinte cu o inimă în care să poate intra nenumărate ființe omenești. Uneori muștra numai cu privirea, pîrînd a zice ca Sfîntul Apostol Pavel Corintenilor: «Pentru că zece mii de învățători de ați avea în Hristos, totuși nu aveți mai mulți părinți; căci eu v-am născut pe voi întru Hristos Iisus, prin Evanghelie» (I Cor. IV, 15—16).

Cu această bunătate și autoritate părintească a ajutat părintele Alexandru pe frații lui diaconi și preoți de la Sfîntul Spiridon, timp de mai mult de 40 de ani de slujire lui Dumnezeu și oamenilor. Cîți dintre noi nu-i datorăm unitatea familiilor și orizontul muncii noastre? Pe cîți alții, clerici sau neclerici, cunoscuți și necunoscuți, nu i-a ocrotit și nu i-a ridicat el? Pe cîți bolnavi, rătăciți sau desnădăduiți nu i-a întărit și nu i-a mîngîiat el? S-a rugat, a îngenunchiat și a lăcrimat pentru durerile trupești și sufletești a nenumărați oameni cerînd ușurarea și mîntuirea lor. Avea o evlavie deosebită pentru Sfîntul Spiridon; iubitorul năpăstuitorilor și al nefericiților și după a căruia dragoste de oameni își modela propria-i inimă. Dacă, după cuvîntul Sfîntului Ioan Gură de Aur, preoția este «semnul iubirii lui Hristos», și prin aceasta semnul iubirii de oameni pentru care s-a întrupat și a murit Hristos, se poate spune că slujirea preoțească a Părintelui Alexandru, la Biserica Sfîntului Spiridon, a fost o pîrghie puternică a acestei iubiri.

N-a avut parte să se bucure de încheierea lucrărilor de restaurare a Bisericii Sfântul Spiridon în misiunea cărei și-a pus toate puterile vieții sale. Deși bolnav de peste doi ani el n-a încetat de a sluji și de a veni la Biserica pe care a prețuit-o mai mult decât pe toate bogățiile lumii și pe care a iubit-o mai mult ca pe sine. Iubea, de asemeni, nespuns de mult pe Prea Fericitul Părinte Patriarh și pe cei doi Episcopi-Vicari patriarhali, cu care a slujit de atâtea ori în sobor în acest măreț Paraclis patriarhal. Dar a plecat dintre noi cu mîngîierea că, în urma lui, catedrala Sfântul Spiridon se va ridica mai puternică și mai tînără continuînd să-l pomenească în rugăciunile și slujbele ei, ca pe unul dintre slujitorii ei aleși. Îl vor pomeni pe părintele Alexandru familia dînsului, frații săi preoți colegi de altar, atîția studenți teologi români și străini care l-au văzut slujind și predicînd, atîția credincioși care s-au îndulcit de cîntarea lui caldă, de cuvîntul lui blînd, de rugăciunea lui fierbinte, de dragostea lui smerită, care se revărsa asupra tuturor ca o mîngîiere.

Slujitorii de la Sfântul Spiridon, fără deosebire, cer de la Domnul Îndurărilor să reverse mîngîierile și darurile sale cele bogate asupra familiei părintelui Alexandru spre a o întări să se roage pentru sufletul bunului dispărut și pentru a-i menține mereu în minte chipul omului și preotului atît de iubit în Biserica noastră.

Rugăm pe toți frații preoți și credincioși care au cunoscut și prețuit pe iubitul nostru dispărut să-i poarte nestinsă în inimă candela amintirii, cerînd Mîntuitorului Iisus Hristos să-l așeze cu dreptii, în latura luminii celei fără înserare a Împărăției Cerurilor. Dumnezeu să-l ierte. Amin.

Pr. Prof. IOAN G. COMAN



### † PREOTUL GHEORGHE IORDĂCHESCU

În seara zilei de 25 martie, de praznicul Bunevestiri, s-a stins din viață preotul Gheorghe Iordăchescu, consilier patriarhal, slujitor la biserica Bunavestire-Belu din București.

Slujba prohodirii a fost săvîrșită de un sobor de Preoți din Protoieria Circ. III Capitală, de consilieri ai Administrației Patriarhale și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, în frunte cu Prea Sfințitul Episcop Visarion Ploieșteanul, vicar patriarhal, în asistența familiei și a credincioșilor parohiei.

După încheierea serviciului divin, Prea Sfințitul Episcop Visarion Ploieșteanul, P. C. Preot Ioan Gagiu — directorul Administrației Patriarhale, — P. C. Preot Stan C. Dimancea — consilier cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor, — P. C. Prot. Dinu Provian — protoierul al Circ.

III Capitală și P. C. Preot Nicolae Voinescu, parohul bisericii Bunavestire-Belu, au evocat viața, lucrarea și personalitatea celui dispărut. Redăm aci necrologul rostit de P. C. Preot Stan C. Dimancea, în numele foștilor colegi de studii.

«Ne părăsește astăzi un eminent slujitor al Bisericii noastre străbune și un dregător bisericesc încercat și înțelept, preotul Gheorghe Iordăchescu — consilier patriarhal. Trecerea sa atât de neașteptată, în lumea cea de dincolo de zare, ne-a descumpănit pe toți cei ce l-au cunoscut: colegi de școală, confrăți de slujire preotească și credincioși ai celor trei biserici la care a liturghisit pînă în ultima clipă a unei vieți curate și jertfelnice. Ne plecăm fruntea și ingenunchem înfiorați în fața tainei care l-a răpit familiei și păstoriiților săi, cu mult înainte de a fi dăruit, și în ora și altora, toată afecțiunea și toată puterea sa de muncă.

Mă întorc înapoi cu patruzecișicinci de ani și revăd prin ceața amintirilor, bătînd sfios la porțile Seminarului teologic din Curtea de Argeș, pe feciorul decedatului popă Iordăchescu din Bunești, îmbrăcat în straie țărănești specifice ținuturilor argeșene, — un copil plăcut la înfățișare, cu ochi mari — visători — exprimînd bunătatea și pasiunea de a cunoaște, cu frunte boltită larg spre necunoscut, gata să se deschidă pentru tainice cuminecături din potirul sfintei teologii și din tezaurul științei și culturii universale.

Elevul Iordăchescu Gh. Gheorghe s-a impus atenției și a cucerit încrederea dascălilor săi, din primele luni ale școlarității sale seminariale. Înzestrat cu o inteligență vie, neconținut sfredelitoare, permanent în căutare de cunoștințe noi, și cu o putere de muncă rar întîlnite, disciplinată metodic, aproape nici o dată în stare de repaos, elevul Iordăchescu Gh. Gheorghe a fost una din mîndriile colegilor săi, una din gloriile Seminarului teologic din Curtea de Argeș, — stăpîn deopotrivă pe disciplinele sacre, pe limba și literatura română, pe latina lui Tertulian și a Fericitului Augustin, pe greaca sfinților părinți capadocieni. A fost elevul multilateral și complex, realizat universal ca un om din Renaștere, iubit de colegi, prețuit de profesori, cunoscut și stimat pînă chiar și de localnicii bătrînului tîrgușor de pe Argeș.

Providența a vrut ca în ființa lui să se adune, încă din acea îndepărtată vreme a școlarității sale seminariale, alături de aceste mînunate înzestrări de ordin intelectual, și o serie de mari și fermecătoare daruri de ordin moral. Coleg desăvîrșit, el avea o inimă largă și generoasă, iubind și cultivînd din temperament prietenia. I-au fost străine: ipocrizia, lîngușirea, veninul răzbunării pentru răul primit de la alții. Stăpîn pe sine însuși, el știa să păstreze, în toate cîte alcătuiesc chemările tinereții, cumpăna unei imperturbabile purități și cumpătări. Nu l-a văzut nimeni vreodată în situații care să însemne nesocotirea principiilor celei mai exigente etici, chiar atunci cînd nor de ispite l-ar fi îndemnat spre astfel de fapte.

În toamna anului 1931, Iordăchescu Gh. Gheorghe își începe studiile universitare la Facultatea de Teologie din București, unde ca și în Semi-

nar — se va afla tot în primele rînduri, printre cei mai buni studenți ai acestei Alma Mater, vreme de patru ani. Tot timpul studiilor teologice universitare, el a fost unul din anahoreții de la Radu Vodă, avîntîndu-se în munca de aprofundare a disciplinelor sacre cu pilduitoare pasiune și urmărind, cu răbdarea și stăpînirea de sine proprii pustnicilor din Thebaida, realizarea sa ca personalitate morală. A fost un student strălucit, însușindu-și cu trudă și migală de zi și de noapte conținutul tuturor compartimentelor teologiei: istoric și exegetic, sistematic și practic. Și-ar fi putut alcătui lucrarea pentru obținerea titlului academic de licențiat, cu subiect din oricare aceste compartimente, — dar el a ales compartimentul teologic practice, redactînd o teză din domeniul Liturgice: «Despre cultul sfinților», lucrare în care a concentrat un imens material de ordin istoric, dogmatic și de filosofie religioasă, și care, a fost notată «cu cea mai mare laudă».

După încheierea studiilor universitare, în 1936, își unește într-un singur destin restul vieții cu acela al unei colege, Maria Rădulescu, partenera sa de visuri și de idealuri din acei frumoși ani academici, și primește hirotonia în preot pentru parohia Stoenеști din Vlașca, nu departe de istoricul sat Călugăreni. Om de munte, obișnuit cu înălțimile și ascultînd totdeauna chemarea lor, transplantarea aceasta în nesfirșita cîmpie dunăreană n-a fost pe planul lui, dar tînărul preot Gheorghe Iordăchescu n-a lăsat nici o dată pe cei din jurul său să înțeleagă aceasta, ci și-a deschis larg bratele inimii către credincioșii parohiei, slujindu-i întru cele duhovnicești cu dăruire sufletească de apostol și cu zel misionar de profet. Gheorghe Iordăchescu a trăit preoția ca pe suprema rațiune a existenței lui, unind în lucrarea de zidire morală a parohiilor din Stoenеști vocația sa lăuntrică cu tot ceea ce truda sa cărturărească agonisise de-a lungul anilor de ucenicie teologică. Meșteșugar al cuvîntului, el a dat suflet și viață cuvintelor Scripturii la amvonul bisericii sale, în tîlcuri grele de conținut, dar ușor accesibile ca limbă și stil. Caracter moral de granit, neclintit în intransigența sa față de rînduielile pravilelor bisericеști, el a descoperit credincioșilor frumusețile moralei creștine nu atît pe calea mai lesnicioasă a graiului, ci pe aceea a pildei propriiei sale vieți. A fost pentru aceea un preot iubit, prețuit și ascultat de parohienii de la Stoenеști.

N-a uitat, în toată această vreme a preoției sale printre oameni simpli, întinsă pe durata unui sfert de veac pasiunea pentru studiu, care îl stăpînise în anii copilăriei și ai tineretii universitare. El a rămas toată viața un student, în sensul larg al cuvîntului, zăbovind ani îndelungați deasupra cărților, stăpînit mereu de demonul cunoașterii, de pasiunea înălțimilor intelectuale. Împărțindu-și viața între îndatoririle pastorale și cele familiale, ca tată a trei copii, preotul Gheorghe Iordăchescu a continuat să fie și un student sîrguincios printre țărani de la Stoenеști, pregătindu-și examenele și elaborînd acolo, în liniștea satului, în nopți de veghe, lucrările științifice pentru dobîndirea titlului de doctor în teologie. Ce minunat exemplu de om, care caută neconștient să se depășească pe sine însuși, nici o dată mulțumit cu condiția de viață a unui «statu

quo», mereu în luptă pentru ascensiuni spirituale, și ce putere de muncă, pusă în slujba unor astfel de pasiuni curate și sfinte !

Chemat preot în București, în 1962, mai întâi la biserica Sfințul Ioan Botezătorul de pe Șoseaua Pantelimon, și de curînd aci, la biserica Bunevestire de pe Șoseaua Giurgiuului, și încredințîndu-i-se aproape în același timp, dregătoria bisericească de consilier patriarhal, ca o binemeritată răsplătire pentru darurile sale native, pentru truda unei vieți întregi cheltuită întru desăvîrșirea lor și pentru frumoasa sa lucrare preoțească din trecut, — Gheorghe Iordăchescu aduce în fiecare din aceste locuri de muncă și de răspundere duhul cuceritor al modestiei, duhul frăției și solidarității sacerdotale, dovedindu-se tot așa de muncitor și tot așa de entuziast întru toate, ca și în anii de început ai lucrării sale publice.

I s-a stins viața, cînd nimeni nu se aștepta la aceasta, nici el chiar, care — mai mult decît alții — avea o sensibilitate de vizionar. I s-a stins viața în ziua de mare praznic a acestei biserici, după ce oficiase liturghia hramului și sfințise oasele cîtorva dintre credincioșii parohiei. I s-a stins viața muncind, cu inima lîngă inima noilor săi enoriași, cu gîndul la răspunderile sale administrative din cadrul Patriarhiei, cu ochii ațintiți asupra singurei slăbiciuni din viața sa : micuța nepoțică.

Scumpe confrate, colegii de Seminar și de Facultate, adînc îndure-rați de strămătarea ta la cele veșnice, te încredințează odată mai mult de iubirea și sincera lor prețuire. Ei nu te vor uita nici o dată și se vor ruga pentru tine totdeauna, pînă ce se vor întîlni cu tine în împărăția de lumină a cerului. Odihnește-te în pace, suflet mereu viu și neobosit !»





## R E C E N Z I I

«*Le Messager Orthodoxe*», revue de pensée et d'action orthodoxes, No. 39, trimestriel, III/1967, Paris, 48 p.

Articolul care stă în centrul atenției acestui număr este «Puterea iubirii», avînd autor pe N. Afanasiev, de la a cărui moarte se împlinește un an. Articolul regretatului dispărut este o încercare ecleziologică punînd în lumină cîteva aspecte noi și necesare ale vieții Bisericii și anume ascuțita problemă a «interpretării istoriei cu Biserica». Conținutul articolului este rezumat în capitolele «Pătrunderea istoriei în Biserică», «Intrarea dreptului în Biserică», «Drept pozitiv și drept negativ», «Poate dreptul să reglementeze viața lui Hristos?», «Puterea episcopului și dreptul», «Puterea dreptului divin» și la urmă, «Puterea în iubire». Ecleziologia Părintelui Afanasiev comportă calitățile și exagerările specifice teologiei rusești; ea accentuează caracterul de organism al Bisericii, în care ierarhia nu presupune un plus de «drepturi». Autorul consideră că ideea de drept în Biserică este o laicizare a raporturilor creștinești, și că «ierarhia este punctul prin care s-a strecurat dreptul în Biserică și a început să se afirme», susținînd mai departe că acel ministeriu divin al ierarhilor își are originea în «iubirea care este la baza slujirii tuturor către toți în Biserică, fiindcă în Biserică nu există un alt fundament decît cel pe care l-a pus Dumnezeu Însuși» — adică acel al slujirii prin iubire (cf. p. 15—21).

Socotim îndeosebi valoroasă prima parte a acestui articol, adică ceea ce autorul numește «pătrunderea istoriei în Biserică». Fără a constitui o preocupare fundamentală, enunțarea acestei probleme de seamă a veacului prezent află un accent de neliniște în expunerea regretatului părinte, care recunoaște că «a separa, în viața noastră bisericască, factorii cu adevărat bisericestii de factorii empirici (e termenul des întrebuintat de autor pentru factorul nou, istoric — n. n.) perimați, și a deschide astfel ușile influenței unor noi factori empirici în viața Bisericii, pentru a face să retrăiască și aici «momentul» istoric, — iată problema pe care trebuie să o rezolve epoca noastră. Este o sarcină care depășește forțele unor persoane izolate. O întreagă generație trebuie să se consacre soluției acestei probleme, fără de care o veritabilă renaștere a vieții bisericesti este imposibilă». (p. 4—5). Autorul citează des versete paulinice conținînd tema unității Bisericii în dragostea infuzată de Capul Său și menținută în Dubul — în acele capitole de fond ale articolului care dezvoltă ideea de incompatibilitate între *juridic* și *Eclesial*, după concepția sa.

După rubrica *Noutăți din lumea ortodoxă*, care cuprinde variate opinii asupra apostolatului laic în Biserică — un scurt discurs al Arhiepiscopului Hieronimos al Atenei și o succintă prezentare a *Jubileului de argint*, din Liban, al *Mișcării Tineretului Ortodox*, paginile revistei se mai ocupă de problema ecumenismului, sub titlul *Patriarhul Athenagoras și intercomuniunea*, amintind și vizita aceluiași Patriarh Ecumenic la Belgrad. În pag. 41—42 se menționează Enciclica în care Patriarhul Ecumenic amintește ortodocșilor că «intercomuniunea între Biserica Orto-

doxă și celelalte Biserici încă nu există», că mișcarea unității creștine «continuă să progreseze spre scopul său obiectiv și nimic nu poate opri» această înaintare către unitate a Bisericii. Totuși Sanctitatea Sa precizează că o enciclică a Sf. Sinod Constantinopolitan, trimisă episcopilor și mitropoliților Patriarhatului Ecumenic, invită a se informa credincioșii ortodocși că «celebrarea Sfintei liturghii în biserici romano-catolice, protestante sau alte biserici, în țările unde există biserici ortodoxe, este o chestiune de necesitate».. și că «prin aceasta nu trebuie să se înțeleagă că ortodocșii ar putea primi sfintele taine de la un preot neortodox, dat fiind că Biserica ortodoxă nu a luat nici o hotărâre în acest sens, intercomuniunea între Biserica Ortodoxă și celelalte Biserici neexistând încă».

Rubrica bibliografică prezintă lucrarea profesorului Panaghiotis N. Trembelas, apărută în trei volume, cu titlul *Dogmatica Bisericii Ortodoxe catolice*, Ed. Chevetogne et Desclée de Brouwer, 1966—1967. Lucrarea apărută în limba greacă, în 1959, este tradusă în limba franceză de Părintele Pierre Dumont din Chevetogne și prefațată de Cardinalul Béa. Tratatul, împărțit în șapte «cărți», apăruse — la data acestui număr din revistă — numai în cele două volume ale sale, cuprinzând în primele cinci cărți capitole ca : Dogma Trinitară (agnoscibilitatea lui Dumnezeu), creația lumii, păcatul original, răscumpărarea — capitol soteriologic —, apoi despre har, și despre Biserică. Volumul III, care trebuia să apară la finele anului 1967, urma să prezint un tratat de eshatologie. Se subliniază că autorul acestei bogate prezentări își întemeiază expunerea pe teologia greacă, dar i se reproșează omisiunea «întregului tezaur al teologiei rusești din sec. XIX și XX», amintind doar câteva idei teologice ale lui A. Homiakov, dar lăsându-se deoparte scrierile teologice ale Arhiepiscopului Serghei, ale Mitropolitului Filaret, cât și întreaga operă a lui S. Bulgakov. I se impută de asemenea folosirea Mărturisirii lui Petru Movilă, ca «izvor de dogmatică ortodoxă» considerată drept catolicizantă, ca și trimțterea spre documentare asupra teologiei rusești, la articolul respectiv din Dicționarul Vacant, autorul tratatului pronunțându-se și împotriva ideii de sobornicitate. Este socotit Insuficient capitolul mariologic, cât și cel ecleziologic, care suferă prin nefolosirea teologiei unor importanți Părinți ortodocși, ca Sf. Simion și Sf. Grigorie Palmas. Lucrarea este considerată ca importantă, oferind occideantailor și ortodocșilor de limbă franceză o «Summa teologică».

A. MANOLACHE

L. M. M c M a h o n, Towards a theology of the liturgy. *Dom Odo Casel and the «Mysterientheorie»*, în *Studia Liturgica*, vol. III, winter 1964, number 3, p. 129—171. (Spre o teologie a liturghiei. Dom Odo Casel și «Teoria tainelor»).

Dom Odo Casel și-a asumat sarcina formulării teologiei referitoare la renașterea liturgică, observă Claire Champollion-Lamy (*Dieu Vivant*, 13, 1949), adică trasarea liniilor ideale ale unei teologii liturgice în totalitatea ei unitivă. Theodore Filthaut (*La théologie des mystères*, 1954, p. 3) este de părere că «teoria tainelor» a apărut după primul război mondial, ca o încercare de solidă fundamentare teologică patristică și biblică a unei mișcări liturgice viguroase și crescînde. Charles Davis (*Liturgy and Doctrine*, 1960, p. 75) afirmă, de asemenea, că Dom Casel a urmărit să dea o bază doctrinală mișcării liturgice, prin intuiții și reflecții expuse în mai multe lucrări care se bucură de o înaltă apreciere și influență în teologia contemporană.

Gerhard Fittkau (*Der Begriff des Mysteriums bei Johannes Chrysostomus*, 1953, p. 14, 15), cu toate că nu a fost de acord cu interpretarea lui Dom Odo Casel despre prezența tainică la Hristostom, nu ezită să proclame că el este «conducătorul teologic și cel mai strălucit și fecund campion al mișcării liturgice». Johannes Betz (*Die Eucharistie in der Zeit, der griechischen Väter*, 1955, p. 272), care a scris și alte lucrări de apreciere critică a teoriei tainelor, elogiază sintezele incomparabile ale lui Casel, țelurile sale monumentale și serviciul apreciabil făcut teologiei

istorice prin restaurarea înțelegerii tainelor în forma lor primitivă și organică. Betz preferă termenul «prezență comemorativă actuală» (Aktualpräsenz) în loc de «prezență tainică» (Mysteriengenwart) și scoate în evidență modalitatea simbolică a prezenței acțiunii mîntuitoare în serviciile divine ale Bisericii. Totuși, el recunoaște bucuros că această distincție presupune o lucrare anterioară a lui Dom Odo Casel: «În orice caz, studiul nostru n-ar fi fost scris fără lucrarea preliminară a lui Casel» (Op. cit., p. 250). Studiul cuprinzător al lui Betz, după cum remarcă Burkhardt Neunheuser, este în fond o apărare a punctului de vedere al lui Casel și a esenței conținutului său cu privire la Părinții greci preefesieni (Mysteriengenwart, *Das Anliegen Odo Casels und die neueste Forschung*, în «*Studia Patristica*», II 1957, p. 60).

C. Vagaggini (în *Theological Dimensions of the Liturgy*, 1959, p. 60) acceptă și adaugă explicit că Betz apără teza lui O. Casel dintr-un punct de vedere istoric. Fittkau, pe de altă parte, evitînd în mod conștient cadrul etimologic și istoric în care Odo Casel își structurează expunerea sa despre Hrisostom, înlătură orice aspect elenistic și cultural al cuvîntului *mysterion*. Astfel, intenția pe care o anunță el, de a verifica amănunțit tezele lui O. Casel, pare serios alterată de această omisiune în bazele sale analitice. «Mai înainte de orice însă, — adaugă Neunheuser — desfășurarea argumentelor lui Fittkau nu este convingătoare în fapt. De aceea ezităm mult înainte de a accepta vederile lui Fittkau, ca sigure și definitive».

După cum atestă lucrările lui Fittkau și Betz, studiile patristice contemporane tind tot mai mult să accepte că evidența acumulată de O. Casel, oricît de voluminoasă ar fi la prima vedere, reclamă o verificare exactă și amănunțită. Erudiții contemporani recunosc, totuși, tăria și importanța intuițiilor lui O. Casel, dar insistă că acestea trebuie continuu verificate prin investigații individuale de texte, ceea ce reflectă afirmația mai veche a lui Neunheuser, că «rămîne încă mult de făcut în domeniul cercetării patristice».

Astfel de aprecieri, deși critice, insistă totuși asupra faptului că nu este prin nimic diminuată orientarea corectă și de o deosebită importanță a înțelegerii liturgice și influența decisivă a lui Casel pentru istoria liturghiei și a elenismului. Istoricii ai religiei, ca A. D. Nock, ar ezita astăzi să susțină analogia pe care O. Casel o constată între tainele creștine și misterele păgîne. Deoarece maniera formală și metodologică a gîndirii lui O. Casel — *Mysterienlehre* — a luat ca punct de plecare această analogie cu misterele păgîne, o înțelegere precisă a felului cum el a pus la contribuție experiența religioasă păgînă, este capitală în aprecierea operei sale. Mai întîi interpretarea riturilor păgîne de către O. Casel trebuie privită în contextul ei istoric și intelectual. Problema pretensei derivări a liturghiei creștine din ritualul păgîn (susținută de teologii protestanți ca Ad. Harnack, Reitzenstein, Bousset, ș.a. a fost o acută preocupare apologetică pe la începutul veacului nostru. Scriitorii vechi creștini, ca Tertulian, s-au străduit să demonstreze slăbirea și decadența păgînismului. În buna tradiție a apologetilor creștini, a Părinților alexandrinii și a Fericitului Augustin, Odo Casel a făcut o curajoasă apropiere între antichitatea păgînă și pregătirea pentru Evanghelie, *Vorschule Christi*. El a văzut în cultul creștin «Expansiunea și încoronarea spiritului antichității și nu o reacție negativă și drastică împotriva ei» (*Mysterium*, 1926, p. 16). «Analogiile sînt prea evidente. În ambele părți este un ritual care îl conduce pe om la cea mai intimă comuniune cu Dumnezeu prin mijlocirea misticismului liturgic» (*Die Liturgie als Mysterienfeier*, p. 96).

În scrierile mișcării de la Maria Laach, *Kultmysterium* este un concept radical definit ca o «acțiune cultică sacră, în care lucrarea răscurpăraătoare din trecut este făcută prezentă într-un rit determinat, comunitatea prezintă la săvîrșirea acestui rit participă la acțiunea de răscurpărare evocată, învrednicindu-se astfel de mîntuirea proprie (*Das christliche Kultmysterium*, 1960, p. 79). Examinînd esența tainei, acest teolog a izolat *Kulteidos Mysterium*, adică tipul tainei cultice, comun într-o măsură păgînismului și creștinismului, care caută *σωτηρία* (mîntuirea). Dom O. Casel recunoaște în *mysterion* (μυστήριον) luat ca *tip*, o înaltă valoare religioasă și o valoare pe deplin recunoscută numai în creștinism» (Op. cit., p. 80). El găsește o dublă origine cuvîntului *Mysterion*: în cultele religioase elenistice și în literatura



apocaliptică din iudaismul tirziu (Spätjudentum), care se reflectă și în epistolele pauline.

«Concluziile lui O. Casel au provocat în țările de limbă germană fie adevărate entuziaște, fie opoziții violente. Dintre toate luările de poziție potrivnică cea mai acerbă a fost, fără îndoială, cea a lui J. B. Umberg» (Werner Goosens, *Les origines de l'Eucharistie, sacrament et sacrifice*, 1931, p. 56). Iezuiții Umberg și J. M. Hanssens au reproșat lui O. Casel oarecare entuziasm pentru sensul păgîn al misterului, ceea ce ar înlătura caracterul unic și transcendent de autenticitate al tainelor creștine. Dom Odo a respins aceste acuzații, reafirmînd că «conceptele-misterice sînt realități creștine de la sine suficiente și originale, pe cînd misterele păgîne ale antichității n-au fost decît «umbră», dar și aceea falsificată, a adevăratei taine ce avea să vină, căci spiritul creștin «depășește» infinit mai adînc conținutul natural al înțelepciunii-taină a antichității» (*Die Liturgie...*, p. 101,87). În lucrări ulterioare, O. Casel recapitulează diferențele majore dintre păgînism și tainele creștine. El accentuează definitiv teza sa de respingere a dependenței esențiale dintre tainele creștine și alte analogii cultice.

Tainele au concepte multiple. «Mai înainte de orice, taina este Dumnezeu în El însuși, nesfîrșit de sfînt, de măreț și de inaccesibil» (*Op. cit.*, p. 22). «Arhetipul tainei este pentru creștinism întruparea lui Dumnezeu, epifania lui Iisus Hristos» (*Jahrbuch für Liturgiewissenschaft*, XV, 1941, p. 271). «Conținutul tainei lui Hristos este persoana lui Dumnezeu-Omul și acțiunea Sa răscumpărătoare cu privire la mîntuirea Bisericii» (*Das christliche Kultmysterium...*, p. 28). Cuvîntul *myster* (taină) se referă, deci, la «revelația lui Dumnezeu către om prin actele divino-umane în plîntărea vieții și forței» (*Op. cit.*, p. 29). Dom Odo Casel, insistă că «taina lui Hristos își găsește întruparea necesară în cultul-taină» (*Jahrbuch für Liturgiewissenschaft*, XV, 1941, p. 276). «Aceste taine cultice au efect și aplicare în taina lui Hristos-Dumnezeu, Care S-a relevat prin Hristos-Omul, continuă să lucreze după înălțarea lui Hristos» El face aceasta de aci-nainte prin preoția suverană a lui Hristos, prin iconomia obișnuită a comunicării Harului în Biserică prin mijlocirea tainelor cultului, acestea nefiind altceva decît Dumnezeu-Omul, Care își continuă acțiunea Sa pe pămînt» (*Das christliche Kultmysterium...*, p. 46).

Odo Casel face o distincție între Hristos ca taină primară (*Urmysterium*) și prezența Sa cultică, definind liturgia ca «taina lui Hristos în cultul Bisericii». Hristos nu este numai autorul tainelor cultice, ci și realitatea lor interioară, ca *sacerdos principalis* activînd în lume. Conceptul de taină al lui O. Casel cuprinde astfel trei elemente esențiale, legate intim între ele: Dumnezeu, Hristos și Biserica. Dumnezeu, nevăzut în esența Sa, acționează vizibil în Hristos pentru mîntuirea omului și face din nou prezentă această acțiune mîntuitoare (*Heilstat*) în cultul Bisericii. Acest concept multiplu al lui O. Casel este direct formulat în afirmarea că «Liturgia creștină este împlinirea rituală a lucrării de răscumpărare a lui Hristos în Biserică și deci prezența actului divin de mîntuire sub vîlul simbolului» (*Jahrbuch für Liturgiewissenschaft*, VIII, 1929, p. 145). «Ceea ce are loc în taine — ne asigură O. Casel — este un *sacramentum redemptionis*, cu alte cuvinte ele arată prezența în Biserică a iconomiei (*κλονομία*) care nu se rezumă la săvîrșirea tainelor redusă la o simplă mijlocire a Harului» (*Op. cit.*, p. 253). Prezența tainică (misterică) este prezența acțiunii istorice, reînnoite, de mîntuire; nu o anumită voință mîntuitoare eternă, extratemporală, sau un eveniment ceresc; o prezență desigur al cărei mod este sacramental și ngistic, *secundum modum substantiae*, nu o repetire a evenimentului din trecut. Această prezență sacramentală nu este golită de conformitatea cu Hristos în efectul sacramentalului; ea există chiar înaintea efectului. Dacă credinciosul retrăiește moartea și învierea lui Hristos în ritualul sacramental, acestea sînt sacramental și real prezente. Odo Casel obișnuia să citeze textul din Epistola către Romani (VI, 2—11) care vorbește despre botez ca despre *ἁποθάναι* adică asemnarea, imitarea morții lui Hristos, în legătură cu doctrina paulină clasică asupra tainelor. Concepția sa asupra tainelor incumbă astfel o *representatio* mistică a întregii lucrări mîntuitoare a lui Hristos, a patimilor, a morții, a învierii și a înălțării Sale (*Heilsökonomia*), nu numai în efectele lor

(*realitas efficientiae*), ci în deplina lor realitate sacramentală, în transmitia actului mîntuitor.

Taina nu este un *arcanum*, adică un adevăr ascuns, ci o acțiune concretă a lui Dumnezeu, nu un proces abstract, ci unul vital. O. Casel a contat pe tendințele intelectuale ale oponenților săi iezuțiți, ale căror raționamente apologetice i-au făcut incapabili pentru o asimilare reală și efectivă a spiritului și a formelor antichității și n-au avut nici experiența tainei. De altfel, și Daniélou, în una din lucrările sale de teologie istorică, găsește necesar să sublinieze că gîndirea creștină primară este de *structură mitică*. «Le mythe en constitue seulement un mode d'expression. Ce mode d'expression est aussi valable qu'un mode métaphisique ou existentiel. La théologie judéo-chrétienne représente donc un des modes d'expression du 'christianisme'» (*La théologie du judéo-christianisme*, 1968, p. 227). Ideea rituală a lui O. Casel se străduiește să confere o înțelegere integrală prezenței lui *Kyrios Pnevmatikos* (Hristos-Domnul, Care a trecut prin patimă și S-a slăvit prin înviere) în cultul Bisericii. Această redescoperire a faptului de credință unitivă a creștinismului primitiv cu adinca sa experiență a realității mîntuitoare în tainele creștine, Casel a căutat să o adapteze la teologia contemporană. El a conceput liturghia și doctrina ca părți ale unui întreg istoric. Cuvîntul *Ganzheitschau* apare mereu în analiza sa despre rolul teologiei, căci el era convins că numai o astfel de discuție teologică poate media o viziune unitară a rostului mîntuirii. «În antichitatea creștină, — scrie Ild. Herwegen — taina indică punctul de vedere din care este văzută întreaga viață și nici o parte din ea nu este lăsată, nici chiar cel mai comun lucru din lume» (*Kirche und Seele*, p. 29).

Odo Casel știa că nicio comunitate de limbaj cu Părinții Bisericii primare nu este posibilă fără un serios studiu etimologic, filologic și istoric al mijloacelor de expresie. Îi plăcea să păstreze cuvîntul original cu asociațiile de bogată savoare cultică și era de acord cu teologul rus Florovsky că elinismul Părinților Bisericii «constituie o categorie (formă) permanentă a vieții creștine». Ca specialist în studii biblice și patristice, Odo Casel nu a emis o teorie elaborată, ci a încercat sătrăuitor să atragă atenția asupra conceptelor patristice esențiale, pe care le-a pus în circulația teologică curentă. El a definit tainele ca o continuare a vieții întrupate a lui Hristos, eficacitatea lor datorîndu-se prezenței în ele a lucrării rîscumpărătoare a lui Hristos. Concluziile lui n-au fost construcții speculative, ci *învățătura tradițională a Bisericii* (die traditionelle Lehre der Kirche). Învățătura sa despre taine nu este o teoretizare personală, ci o expunere a interpretării tradiționale a cultului, așa cum reiese din Sfînta Scriptură, din tradiție și din învățătura teologică a Bisericii (*Jahrbuch für Liturgiewissenschaft*, XIII, p. 155). După el, realitatea tainelor este un *mysterium stricte dictum*, iar semnificația lor este pnevmatică și experiențială.

«Este lesne de înțeles pentru ce învățătura despre taine, cheia de boltă a teologiei Bisericii primare în domeniul cultului și al pietății liturgice, a întîmpinat opoziția unor teologi bine intenționați și de convingeri puternice. Mulți au văzut în ea o teorie absurdă, lipsită de un fundament serios, ba chiar periculoasă. Alții au văzut în ea o *fata morgana* înșelătoare. Pe de altă parte, este o consolare să vezi atîția teologi autentici și reprezentanți autorizați, formați la școala lui Thoma de Aquino și a Părinților Bisericii, că se interesează de ea și îi iau apărarea. Ceea ce dovedește că această renaștere a învățăturii tradiționale nu este fundată doar pe gustul pentru vechile instituții și nici pe intenția de a restaura concepții arhaice, sau de a face să prevaleze preferințele estetice, ci răspunde în mod natural unei cerințe spirituale a timpului nostru» (*Das christliche...*, p. 57—58).

Întrebarea cum este prezentă în taine acțiunea mîntuitoare a lui Hristos, *totum opus dedemptionis*, crește organic din învățătura Părinților Bisericii și ia acum o formă expresivă. Răspunsurile la întrebările ridicate de *Mysterienlehre* vor constitui o contribuție importantă la dialogul ecumenic contemporan. E. Iserloch, în lucrarea *Die Eucharistie in der Darstellung des Johannes Eck* (1960), arată că «învățătura despre taine, așa cum este prezentată azi, indică direcția în care este de dorit un răspuns concludent și satisfăcător la problemele ridicate de reformați» (p. 73). Lucrarea episcopului W. Stählin, *Vom göttlichen Geheimnis* (1936) sugerează

că o astfel de teologie liturgică, care se întoarce către Biblie și Tradiție, oferă o bază nouă, mai largă și mai profundă, pentru o adevărată întâlnire teologică între creștinii despărțiți. Acest fapt este confirmat de raportul comisiei Credință și Constituție din 1951, *Ways of Worship* (Căile cultului), că teologia euharistică a lui Odo Casel «conține mari posibilități pentru desfășurarea viitoare».

AL. ADRIAN BOTEZ

Dr. Herbert Trebs, *Reforma luterană și Ortodoxia răsăriteană*, (Stimme der Ortodoxie 11/1967, p. 50—58).

Jubileul de 450 de ani sărbătorit recent de «Reformație» a generat apariția unei bogate serii de lucrări privitoare la diferite aspecte ale ei. În legătură cu acest eveniment, Dr. Herbert Trebs, profesor la Facultatea de teologie protestantă de pe lângă Universitatea Humboldt din Berlin, a publicat în nr. 10/1967 (p. 44—48) și nr. 11/1967 (p. 50—58) ale «Stimmen der Ortodoxie», — revista exarhatului Patriarhiei ortodoxe ruse pentru Europa centrală —, un concentrat studiu intitulat: «Reforma luterană și Ortodoxă răsăriteană».

Desigur, nu-i lipsit de interes pentru noi felul în care un teolog luteran vede azi situația dintre confesiunea sa și ortodoxia noastră. Zicem azi, fiindcă și recentul jubileu a fost sărbătorit în altă ambianță teologică — sintem în epoca mișcării ecumenice — decît jubileele anterioare, dominate de îngust confesionalism. Acestea subliniau numai aspectele și trăsăturile Reformei din secolul XVI, prin care protestantismul de impregnare luterană se deosebea atît de romano-catolicism, ortodoxie și anglicanism, cît și de celelalte tipuri ale protestantismului însuși (d. p. calvinismul). Jubileul recent însă, trecînd peste granițele tuturor confesiunilor și denominațiilor creștine, a căutat elementele comune.

Vom reda, după articulațiile principale, cîteva elemente din studiul menționat.

Pentru a aprecia corect premisele relațiilor de azi dintre reforma luterană și ortodoxie, trebuie — spune autorul — făcută deosebire precisă între noțiunile «reforma» și «protestantism». Firește, apariția protestantismului se reduce, sub aspect istoric, la reforma, dar protestantismul secolului XIX se caracterizează și prin elemente străine intențiilor lui Luther. Pînă în primele decenii ale veacului actual, conceptul teologilor ortodocși despre gîndirea și teologia protestantă era, în bună parte, colorat de un anumit fel de «raționalism» și «istorism pozitivist». Dar oricum ar fi interpretat «liberalismul teologic» din cadrul protestantismului, el nu reprezintă întruparea conceptului voit de reforma lui Luther, ci o îndepărtare de acesta, o suprapunere asupra imboldurilor sale reformatoare, chiar și o anumită întunecare a lor. — De altă parte, Bisericile apărute din reforma lui Luther nu mai dispun azi de trăsăturile ce le caracterizau în secolul al XIX-lea. Printr-o înnoire reformatoare a teologiei, ele s-au întors, parțial și într-o anumită măsură, la punctul lor primordial de plecare.

În ce privește relația Reformei lui Luther cu ortodoxia răsăriteană, ea trebuie privită în lumina situației grele a condițiilor de comunicație din timpul acela. Desigur, apariția «epocii ecumenice» de azi a fost înlesnită și de anumiți factori externi, lipsiți de caracter teologic, — e vorba de mijloace moderne de comunicație, care permit contact personal nemijlocit, discuții directe, schimb de idei și între persoane din țări foarte îndepărtate unele de altele. Cu totul alta era în privința aceasta situația în timpul lui Luther. Împrejurările erau de natură să limiteze spațial gîndirea teologică. Și totuși Luther a gîndit, spune autorul, în largi dimensiuni geografice. La fel n-a fost îngustat orizontul său religios nici prin polemica sa cu «papismul», cu «romaniștii». Dimpotrivă, Luther a încercat să gîndească în «dimensiunea» întregii creștinătăți. «Toți care cred ca și noi — spune Luther —, botează ca și noi, propovăduiesc ca și noi, deși nu aparțin Bisericii romano-catolice nu pot fi, pur și simplu, timbrați de: «eretici». Și Luther menționează credincioși celorlalte confesiuni, între care și pe ortodocși.

Din lucrările lui Luther nu se desprinde că ar fi intenționat să facă o largă expunere a conceptului său despre schisma care împărțea creștinătatea în: catolicismul roman apusean și ortodoxia răsăriteană. Totuși se poate afirma că, după Luther, cauzele schismei se reduc la anumite pretenții ale papalității și la îndreptățita lor neacceptare. Dacă se recunoaște că aceste pretenții sînt fără suport real, atunci nu există nici un impediment ca ortodoxia răsăriteană și catolicismul apusean să țină ființial de creștinătatea cea una. Îndepărtîndu-se din catolicismul apusean înnoirile făcute de papalitate, atunci pentru Luther nu există deosebiri doctrinare de natură să împartă creștinătatea. Iar pretenția după realizarea unei «uniformități exterioare» în Biserică n-are valoare de ordin fundamental. Luther repetă mereu că a fi «în afara unității romane» nu înseamnă a fi eretic și necreștin. — La începutul activității sale reformatoare, Luther privea creștinătatea răsăriteană ca parte a creștinătății în care s-au păstrat bine situațiile vechi, primordiale. Spre exemplificare menționează că Biserica romană impune preoților celibatul, pe cînd Biserica ortodoxă lasă preoților latitudinea să se căsătorească sau să rămîină celibatari, așa cum era la începutul creștinismului. În primele sale lucrări Luther se referă adesea la ortodoxie, întrucît aceasta îi furniza elemente în lupta sa împotriva romano-catolicismului. Totuși în timpul acela, Luther era încă în măsură bună «catolic», nădăjduind că un «concil reformator» ar putea aduce îmbunătățiri catolicismului. Pe atunci îi era total străin gîndul că din activitatea sa ar putea să apară odată o Biserică «luterană» independentă, separată de Roma. În discuția de la Leipzig cu Dr. Eck (1519) Luther a afirmat, cînd a fost vorba de primatul papal, că mama tuturor Bisericilor nu-i Roma, ci Ierusalimul și că Biserica răsăriteană, care n-a recunoscut nicicînd primatul papal, aparține lui Hristos ca și Biserica romană.

Dar evoluția Reformației a modificat și din conținutul primelor concepte ale lui Luther. Astfel, referindu-se la Scriptură, respingea nu numai papalitatea ca sistem și instituție, ci tot ce-i părea a nu fi în concordanță cu Biblia. În felul acesta s-a format în doctrină, în orînduire bisericească și peste tot în stilul de viață termenul «evangelic», ca termen teologic tehnic față de semnificația: catolic, — «evangelic» adică bazat pe evanghelie. — Reforma a determinat și apariția termenului: confesiune. Pînă la Luther existau, separați prin schismă: apusul bisericesc și răsăritul bisericesc, dar nu constituiau încă confesiuni, în sensul de azi al cuvîntului. Abia luteranii și reformații s-au declarat înșiși pe sine drept confesiuni. Prin analogie termenul a fost aplicat apoi și anglicanismului, catolicismului și ortodoxiei, deși nici ortodoxia și nici catolicismul nu se socot a fi confesiuni propriu-zise.

Prin contact direct între reprezentanți ai ortodoxiei și ai Bisericilor apărute din Reformă și devenite confesiuni, a fost în anul 1543, cînd umanistul grec, Antonios Eparhos din Corfu, refugiat la Veneția din fața turcilor, se adresează în scris lui Melancton. Ioachim Camerios i-a răspuns după indicațiile lui Melancton. — Jacob Heraclid Despotul, refugiat la Wittenberg, a stat aici în relații cu Melancton, care mai tirziu îi trimite un catehism luteran. În anul 1559 Dimitrie Rascianos, diaconul patriarhului din Constantinopol, Ioasaf II, apare la Wittenberg, studiînd șase luni de zile Reforma. La plecare, Melancton i-a dat pentru patriarhul ecumenic o scrisoare și o traducere grecească a «Augustanei». — În felul acesta relațiile dintre ortodoxie și protestantism au fost plasate în domeniul noțiunilor doctrinare. Se analizau mărturisirile de credință sub aspectul apropierii și al deosebirilor invincibile dintre ele, — firește, fără să se înregistreze un progres de apropiere. — Pietismul, cu indiferențismul său față de tot ce are timbru confesional, a înlesnit o serie de legături între protestantism și ortodoxie, îndeosebi cea rusă. Iar raționalismul «teologiei liberale» din secolul al XIX-lea, a produs în protestantism o foarte greșită înțelegere a vieții și ființei ortodoxiei, după cum vedește în lucrările sale, istoricul bisericesc protestant Adolf Harnack. Cazul s-a petrecut și invers: reprezentanți ai ortodoxiei au simțit simpatie sau antipatie pentru protestanți din motive total străine Reformei. — Dialogul confesional pe plan doctrinar n-a dus la altceva decît la o mai bună cunoaștere și respectare reciprocă.

Dar în protestantism apare o nouă «atitudine confesională», inițiată de «înnoirea reformatoare» amintită mai sus și cunoscută apoi sub numele: «teologia dia-

lectică», cultivată de Karl Barth cu grupul său de prieteni și ucenici. Un factor esențial al climatului spiritual care a generat «teologia dialectică» e socotită opera lui F. Dostoievski, astfel că la începutul «înnoirii reformatoare» a teologiei evanghelice stă o «întîlnire» cu ortodoxia răsăriteană, dar nu cu «conceptul ei doctrinar», rigid, abstract, ei cu credința Bisericii ortodoxe ca viață conturată literar. La Dostoievski credința, cu puterile ei inerente, apare doar ca creștinism actualizat. Să nu se creadă însă că întîlnirea menționată a protestantismului cu ortodoxia a fost lipsită de elementul dogmatic propriu-zis. La Karl Barth dialogul interconfesional a fost eliberat de conceptul static, gîndirea teologică luînd un caracter practic în forma unei intensive mișcări spirituale de noțiuni dogmatice. Teologia lui Barth, prin caracterul ei cristologic, spune prof. Trebs, a deschis și o cale pentru relații mai bune între Bisericile Reformei și ortodoxie, deși atitudinea personală a lui Barth față de ortodoxie e destul de rezervată. Dar unii dintre prietenii și ucenicii lui Barth militează stăruitor pentru o mai bună cunoaștere a ortodoxiei de către protestantism și pentru apropierea lor. Faptul acesta se întîmplă și în cadrul mișcării ecumenice, în conferința creștină pentru pace («Praga»), în Conferința bisericilor europene (Nyborg) ș.a.

Cert este că azi relațiile dintre protestantism și ortodoxie nu sînt impregnate de caracter polemic, ci de spiritul iubirii creștine.

Prof. O. BUGEVSCHI

Nicolae Paroescu, *Gheorghe Cucu*, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din Republica Socialistă România, 1967, 208 p. + Anexe 40 p.

Volumul oferă cititorilor posibilitatea de a cunoaște creația și activitatea multilaterală a compozitorului Gheorghe Cucu, figură reprezentativă a muzicii românești.

Scrisă dens, lucrarea este împărțită în capitole după cum urmează:

*Copilarie și strană. Studii muzicale. Inceputuri componistice*, p. 5—19; *Studii la Paris. Primele compoziții importante*, p. 20—32. *Maturitatea artistică*, p. 33—38; *Muzica liturgică*, p. 39—58; *Colindele pentru școlarii mici*, p. 59—74; *Colindele-orășii pentru școlarii mari*, p. 74—93; *Cîntece de dragoste*, p. 94—115; *Omul Muncii — Conservator, Școală, «Carmen», Corul Patriarhiei*, p. 116—148 și *Arta compozitorului*, 149—186.

Dar, să urmărim evoluția viitorului compozitor, așa cum se desprinde aceasta din filele cărții.

S-a născut la 11 februarie 1882 în tîrgul Puiesti din județul Vaslui ca al șaselea copil din cei nouă ai lui Vasile și al Smarandei Cucu. Tatăl său era plugar.

Aptitudinile muzicale ale copilului Gheorghe au determinat pe părinți să-l trimită încă din anul 1890 la Bîrlad, în casa lui Ion Butoi, unchi după mamă, cîntărețul bisericii Domnești din localitate, pentru a-l pregăti pentru strană. Aici a început să deprindă îndeletnicirile de paracliser și tipicul slujbelor bisericesti.

Athanasie Popoviciu, dirijorul corului de la Biserica Dognească, a făcut din el cel mai bun notist (de muzică liniară) din cor, încît îl promovă în scurt timp, dirijor adjunct. Cucu reușise să pătrundă în tainele muzicii, dar setea de cunoaștere îl frămînta, astfel încît, părăsi casa protopsaltului și se îndreaptă spre Brăila — oraș cu puternică tradiție în domeniul muzicii liturgice. Aici, cu vocea sa de tenor acut fu repede angajat la biserica Sfinții Voievozi, în toamna anului 1898. Dar, cu toate bunele aprecieri din partea colegilor de breaslă și ale celor care îl ascultau, nu a stat decît pînă în toamna anului viitor, cînd s-a îndreptat spre București. Sosit la București, Cucu va menține legătura cu prietenul său, Ioan Croitoru, informîndu-l despre noua artă corală a cîntecului popular și liturgic. Din Capitală îi tri-

metea cărți de teoria muzicii, în vederea pregătirii sale pentru examenul de admitere la Conservator. Peste doi ani cei doi prieteni se vor întâlni în București<sup>1</sup>.

Cîntăreții de înaltă calificare, la vârsta de numai 15 și 16 ani cîștigîndu-și de copii plînea în preajma bisericii ca «isonari» la strănă, copiii de cor, paraclisieri și elevi de școli de psaltichie, acești tineri cu maturitatea lor prematură aveau să joace un rol deosebit la începutul secolului nostru în cadrul școlii românești moderne de compoziție.

La București ca și la Birlad, Cucu și-a început activitatea mai întîi ca paracliser la biserica Dobroteasa, fiind utilizat și la strănă.

Remarcat de Kiriac — care din 1898 era privit ca reformator al muzicii corale bisericești — este promovat în 1901 «cîntăreț întîii», iar în 1904 dirijor de cor la biserica Brezoianu. Aici va activa pînă la plecarea sa la Paris, tot ca dirijor de cor, la Capela română. La întoarcerea în țară va ocupa pînă la sfîrșitul vieții, postul de director al corului Patriarhiei.

Dar, ideea de a urma Conservatorul îi apărea în minte talentatului adolescent ca un laitmotiv. S-a înscris la examenul de admitere la Conservator. După promovare, urmează ca elev la «clasa de principii» a profesorului George Brătianu. În anul școlar următor (1900—1901), după moartea profesorului, a început să urmeze la clasa lui Dimitrie Kiriac. Trecerea aceasta, nu întîmplătoare, avea să aducă o imediată colaborare dintre elev și maestru. În spiritul concepțiilor lui Kiriac — Cucu își propune să compună o liturghie corală bazată pe armonizarea cîntărilor de strănă tradiționale. Ca unul ce nu era cunoscător al psaltichiei, — Kiriac, avea nevoie de ajutorul elevului său, care și trece la transcrierea melodiilor psaltice pe notația liniară. De un real folos îi va fi fost elevul său cu excepționala lui voce de tenor și cu munca de corepetiție la «Ansamblul coral bărbătesc al teologilor», care a precedat înființarea ei.

Datorită cursurilor binevoale pe care Kiriac le-a făcut pentru elevii săi, Gheorghe Cucu a reușit să termine Conservatorul și clasa de contrapunct. Din amintirile colegilor, culese cu grije de autor, reese că Gheorghe Cucu a fost de la început pînă la terminarea conservatorului «întîiul student»<sup>2</sup>. Tot din relatările colegilor, reținem și faptul că studentul Cucu «a fost permanent ajutor al lui Kiriac la catedră».

Raporturile dintre elev și maestru aveau să determine și viitorul elevului în domeniul compoziției și în mare măsură legăturile cu profesorul Kiriac și cu societatea corală «Carmen».

Animator al vieții muzicale de la noi, Kiriac avea să dea un impuls hotărîtor muzicii, spre etapa ei modernă contemporană. Izvorul innoitor îl constituiau anumite caracteristici ritmo-modale ale cîntecului popular și bisericesc vechi (gregorian), ale căror frumuseți se descifrau abia acum. «Pentru noi, toate acestea însemnau depășirea școlii naționale romanice a secolului al XIX-lea, însemnau revenirea la izvoarele cele mai autentice-naționale ale muzicii noastre — cîntecul popular țărănesc și cel de strănă tradițională»<sup>3</sup>.

1. Învinșese în felul acesta asupra prietenului mezin sfatul lui Cucu de a nu se duce la Conservatorul din Iași, unde era chemat de episcopul Melchisedec, Ștefănescu — sprînjitorul lui Musicescu. În scrisorile sale, Cucu îi vorbea de «un mare psalt», Dimitrie Kiriac, întors curînd de la Paris, unde luase contact cu arta călugărilor greci muzicanți, sosiți în capitala franceză pentru a se informa asupra cîntecului grecesc vechi, popular și de strănă și asupra modalităților lor de înveșmîntare armonică și polifonică.

2. Iași rezultatul: «...Anul școlar 1900-1901, ultimul an de studiu, premiul întîii la Principii (D. G. Kiriac, anul 1903):» «...a absolvit cursul de Armonie obținut la examenul ultimului an de studiu medîă 9,66, Premiul întîii (Wachmann, 1903)», «... a absolvit cursul de contrapunct dobîndit la examenul celui din urmă an de studiu media 10 (zece), Premiul I-ii (întîiu)». În 1904, pe cînd studia contrapunctul, în anul al doilea «... a fost însărcinat să facă un curs ajutător la clasa de teorie și solfegiu a dlui profesor D. G. Ghiriac» (p. 11).

3. În spiritul acestei orientări va armoniza pentru cor mixt cîntecul popular moldovenesc *Foaie verde baraboi*. Aceasta este prima sa compoziție.

Din același an, 1902, datează armonizarea unui alt cîntec, *Foaie verde cimbrisor*.

Deși compuse pentru a fi cîntate succesiv, cel de al doilea n-a putut fi cîntat la Ateneu decît în 1904.

La concertul susținut de Societatea Carmen la 12 mai 1905 alături de compoziții de Vidu, Popovici, Dima, Kiriac, s-au cântat și cunoscutele *Răspunsuri liturgice* (glas V, după Anton Pann) de Gheorghe Cucu<sup>4</sup>.

În legătură cu aceste Răspunsuri se spune că maestrul Kiriac ar fi scris pe o partitură: «elevul și-a întrecut maestrul».

O compoziție corală polifonică, alcătuită pe bază de melodii bisericești tradiționale nu mai constituia o noutate de cînd Kiriac începuse să dea la iveală părți din *Liturghia Psaltică*. Noutatea era că elevul își întrecuse într-adevăr maestrul.

În anul 1905, Cucu a «absolvit conservatorul pe locul I». Concertele sale de la «Carmen» erau adevărate triumfuri. Este și anul cînd tinărul Cucu s-a căsătorit cu colega sa de conservator Lucreția Teodorescu, fiica actriței Clemențina Teodorescu de la Teatrul Național.

Anul marilor evenimente și frământări sociale, 1907, a început cît se poate de promițător pentru Cucu. La insistența lui Kiriac, postul de cîntăreț și dirijor de cor la Capela română din Paris, avea să fie ocupat prin concurs, la care se putea prezenta absolvenții de conservator talentați — concurenții urmau să fie și ei teologi sau clerici. Cucu reușește la concurs, dar își amîină plecarea.

Focurile marii răscoale țărănești lăsară asupra celui ce nu avusese copilărie, urme adînci, scriind în această atmosferă «suprîncălzită» primul său cor pentru bărbați, «*Ursitoarea*», cîntecul său de obidă și protest»<sup>5</sup>.

G. Cucu a sosit la Paris în iulie 1907 și a locuit la Antony, mica localitate din apropierea Parisului. Aici a locuit și Dimitrie Cuclin, de care nu s-au despărțit la cursuri, la concert, la spectacole, aproape cinci ani. În această perioadă de studii și experimente la Capela română din Paris, la Schola Cantorum, preocupările celor doi tineri talentați erau comune.

La Schola preda și profesorul Bourgault Ducoudray, renumit cunoscător al modurilor orientale pe baza analizării cîntecului popular și bisericesc vechi grecesc. «Cu spiritul ei prozelist, Schola primea cu brațele deschise, pe acești purtători autentici ai unui folclor și tradiții liturgice, din sud-estul Europei, care erau dirijorii Capelei române». Așa se și explică de ce mulți muzicieni români se îndreptau în chip deosebit spre Schola Cantorum, iar nu spre Conservatorul Național.

Gheorghe Cucu a început cursurile propriu-zise la Schola abia în decembrie 1908, după ce a trebuit să urmeze un curs pregătitor de inițiere în compoziție (un curs suplimentar de armonie și contrapunct la Conservatorul Național cu Georges Causade și alți profesori) și mai ales să învețe limba franceză.

La admiterea la curs, după acest an preparator, Cucu a prezentat piesa *Răspunsuri liturgice*, apreciată de șeful catedrei.

Cursul principal, — compoziția —, l-a urmat la Vincent d'Indy.

Dintre lucrările compuse de Cucu în perioada studiilor de la Paris sînt citate: *O monodie* pentru voce de tenor, pe versuri de Ronsard, — cu aprecierea lui d'Indy: *D'excellentes choses mais parfols trop de subtilités rythmiques*, — schițe, lieduri în același stil.

La Paris, Cucu a avut și sarcina conducerii corului Capelei române unde, pe lîngă repertoriul clasic românesc, a compus tot timpul lucrări noi pe bază psaltică. La toate aceste preocupări se adaugă colaborarea cu Kiriac la «Culegerea de coruri școlare», prima ediție din 1909 (Casa Școalelor). În a doua ediție, din 1911, au fost introduse de Cucu cinci cîntece compuse la Paris: *Mîncinosul*, *Greierul*, *La noi*, *Crăciunul* pe versuri de I. U. Soricu și *Luceferii*, pe versuri de P. Dullu. Culegerea

4. Pe partitura concertului autorul a lăsat următoarea însemnare «Aceste răspunsuri, lucrate pe cînd eram elev la contrapunct, au fost cîntate de «Carmen» și dirijate de mult iubitul meu maestru. D. G. Kiriac, în ziua de 21 mai 1905 la Ateneu. Ele sînt prima mea lucrare serioasă».

5. Cf. Două coruri bărbătești, manuscris autograf (primăvara răscoalei țărănești, 1907) p. 16  
Versurile sînt caracteristice: Drum de deal și drum de vale, / Îmi face veacul tot pe cale /  
/ N-am în lume sărbătoare. / Bat-o crucea ursitoare. / Care m-a urst pe mine / Să n-am ulci  
un ceas de bine / Ci să mă trudes pe lume / Năcazul să mă sugrume.

se adresa școlilor secundare și urma să dea viață devizei lui Kiriak: «Cîntece românești în școala românească».

Dintr-o scrisoare adresată Mitropoliei de Cucu se vede că era într-adevăr sever cu alții, dar în primul rînd cu el «...Elev al maestrului Kiriak, nu mă pot mărgini numai la a-mi face datoria. Biserica și Țara noastră au nevoie de oameni care să se sacrifice pentru ea și pe acei oameni voi căuta să-i imit...»

La Paris, Cucu a început să scrie o lucrare asupra elementelor muzicii psaltice. Cartea este definitivată la București, după 1912, cum se constată dintr-o adresă a Sfîntului Sinod prin care i se comunica aprobarea lucrării intitulată: *Muzica religioasă corală*<sup>6</sup> — astăzi pierdută. În vara anului 1911, cu un an înainte de termen, va părăsi Parisul îndreptîndu-se spre București. Aici, situația familiară grea este salvată pentru un moment tot de Kiriak, care propune Ministerului ca în anul școlar 1911—1912 să fie suplinit la Conservator (catedra de teorie și solfegii) de Cucu. În septembrie 1912 este numit dirijor provizoriu la corul Mitropoliei și definitivat în 1914.

Într-un studiu Dl. Teodor N. Manolache<sup>7</sup>, descrie condițiile grele în care era nevoit să trăiască compozitorul și familia sa în acești ani.

În toamna anului 1912 este numit «Maestru de muzică» suplinitor la ore «vacante» în Pitești. A continuat pînă în 1915 ca maestru cu titlu «provizoriu» la Turnu Severin și Slatina. În 1915 demisionează din învățămînt. Apare în anul școlar 1917—1918 ca suplinitor la Conservator. În 1920 septembrie, suplinește din nou catedra de teorie și solfegiu. În 1923 este numit profesor cu titlu provizoriu, la a doua catedră de teorie și solfegiu de curînd înființată.

După război, situația materială a lui Cucu se îmbunătățește — este numit profesor de muzică la Seminarul «Nifon Mitropolitul» din București.

Dîndu-și seama de starea decadentă din acea vreme a cîntării psaltice, Cucu argumentează necesitatea unei forme corale pe baza tradiției psaltice. Dar această problemă, ca și pe vremea lui Gavriil Muzicescu va fi avut puțini susținători din partea muzicienilor și ierarhilor.

Noua muzică trebuia după Cucu, să fie «potrivită cultului și neamului nostru». O expune pînă în introducerea de la volumul său, *Coruri pe teme populare românești*: «Închin această străduință tuturor celor ce sînt conșinși ca și mine că în biserică, în școală și în general în societatea românească, să se vorbească și să se cînte românește».

Într-un alt capitol al lucrării, intitulat *Muzica liturgică*, sînt analizate cîntările corale pentru biserică, destinate aproape toate, liturghiei duminicale și unele cîntări specifice sărbătorilor de peste an, compuse pe bază de citat psaltic. Autorul încearcă o periodizare a activității componistice a lui G. Cucu.

Perioada 1912—1924 (aproximativ) cuprinde compozițiile pentru muzica bisericească caracterizată prin depărtarea treptată de scriitura contrapunctică clasică. Această depărtare constituie actul de mare curaj care îl va duce spre sfîrșitul perioadei 1917—1922 la un stil propriu al cărui farmec și originalitate rezidă în îmbinarea melodiei psaltice cu folclorul.

*Sfînte Dumnezeule* datează din 1904 și este intîia sa compoziție bisericească: «Ea rămîne pînă azi una din cele mai izbutite compoziții liturgice ale lui.»

Nefiind de acord cu spiritul și stilul cîntării corale bisericești de pînă la el, Cucu a trebuit să-și creeze propriul său repertoriu liturgic, mai ales că, biserica era acum singura lui sursă pentru existență. Scria tot ce «trebuia» — asta nu în-

6. În partea finală a unui fragment descoperit într-un caiet scris pentru un istoric la introducerea muzicii corale în Biserica românească spune: «Nu fac aici proces celor dinții compozitori români; nu, din contră. Toți care am cîntat compozițiile lor ne-am hrănit și încălzit la sufletele lor, nu putem să avem decît o dulce amintire de ei și cîntările lor. Dar acum, cînd am devenit maturi, cînd ne-a venit judecata, cînd putem să ne controlăm pe noi înșine, am fi vinovați dacă nu ne-am face datoria spunînd, lovînd chiar, și propunînd mijloace de îndreptare la lucruri care pînă ieri ni se părea perfecte».

7. *Gheorghe Cucu — Cuvînte de prefuire și de amintire la un popas comentativ*, în  *Glasul Bisericii »* nr. 11—12, 1957.



semna însă — precizează autorul — că nu-l împiedica să dea cîntărilor liturgice acea expresivitate conformă cu viziunea sa. Caracteristic cu această viziune este și *Heruvicul*<sup>8</sup> în mi (unul din cele șapte cîte a compus), motivul inspirației alcătuiind o primă fază a melodiei la *Tatăl nostru* de Anton Pann. Tot din această perioadă se citează și *Axiomul la Sfînta Maria Mare* și un *Axiom duminical în mi*<sup>9</sup>.

Perioada 1917—1924 reprezintă pentru compozițiile sale «treapta cea mai înaltă la care a ajuns el în arta corală bisericească». *Răspunsurile mari* în si, compuse înainte de 1924 sînt una din compozițiile caracteristice acestei perioade<sup>10</sup>. În ultimii ani de creație exclusiv bisericească, Cucu începe să-și îndrepte preocupările sale asupra unor teme preferate. «Sînt anii creării unui șir de mici capodopere corale religioase, anii celor dintîi și ultimelor mari întimplări creatoare ale compozitorului în acest domeniu».

Ca tematică, revine la o veche temă preferată «Fecioara Maria». *Axiomul duminical în la major* este un imn de laudă închinat Preacuratei Fecioare Maria. Tema este inspirată din prima frază a podobieț *De frumusețea fecioriei Tale*<sup>11</sup>. Tema aceasta ajunge la ascensiune în cîntarea psaltică *Nu pricep, Curată, așa-numitele, «Catavasii» la sărbătoarea Intîmpinării*, compusă special pentru «neuitatul artist, atotputernic, pe întreaga gamă a cîntecului, de la folclor și strană la marea operă — George Folescu<sup>12</sup>. *Nu pricep, Curată*<sup>15</sup> era des cîntat la «Carmen» și în biserică ca piesă de concert, iar alături de colindele pentru copii, «a strălucit permanent în glorie încă din timpul vieții lui Cucu». În 1936, această piesă era cîntată cu prilejul concertului Societății «Carmen», la Paris, sub conducerea lui Ion D. Chișescu, la care a fost prezent și George Enescu; piesa «a obținut cel mai mare succes».

Urmînd firul vieții compozitorului, — autorul mai amintește din perioada de pînă la 1924, geniul așa-numitului «Concert-religios», cu pronunțat caracter dramatic, abordat de Cucu. Este citată compoziția *Mîluiește-mă Dumnezeule*<sup>14</sup>, pentru trei voci egale, ce are ca text primele fraze din Psalmul L.

Un alt concert este compus pe cunoscutul psalm *La riul Vavilonului*.

Un alt capitol al lucrării — *Colindele pentru școlarii mici*, — constituie prelucrarea corală a colindelor.

Perioada cit a funcționat ca profesor la Seminarul «Nifon Mitropolitul» din Capitală, a fost prilej fericit pentru a culege din gura viitorilor preoți, majoritatea fii de țărani, variantele cele mai valoroase ale acestor cîntări. Cele 175 de Colinde culese la începutul anului 1924, îndată după vacanța de iarnă, au și fost premiate de Societatea Compozitorilor în anul 1925. Urma ca ministerul să achiziționeze pentru arhiva sa folclorică aceste creații, dar nu a făcut-o spre marea mîhnire a lui Cucu. După moartea compozitorului, cele 200 de colinde au fost publicate de Constantin Brăiloiu<sup>15</sup>.

În anul 1924, după vacanța de Crăciun, 2—3 săptămîni copiii cîntau colindele știute, iar profesorul le nota. În decembrie același an a apărut broșura — *12 colinde*

8. *Anexe*, cf. exemplificarea 3-a și 3 b, p. 5 și 7. 9. *Idem*, *Axiom*; p. 6.

10. *Idem*, cf. exemplificarea 5a și 5b, p. 6 și 7. 11. *Idem*, cf. exemplificările 7a și 7b, p. 8 și 9.

12. Vezi Ioan F. Stănculescu, *Un sferl de veac de la moartea lui Gheorghe Folescu*, în «Glasul Bisericii», nr. 1—2 1963, p. 150—154.

13. *Anexe*, cf. exemplificările 8a și 8b, p. 10 și 11.

14. *Idem* cf. exemplificarea 10, p. 14.

15. Valoarea acestei lucrări reiese din cuvintele scrise de Constantin Brăiloiu în a sa «Lămurire» de la începutul volumului: «După culegerea din Ardeal și Banat a lui Drăgoi, aceste 200 colinde sînt cit se poate de bine venite: ne aduc cea dintîi culegere mai corespunzătoare.

Partea cea mai de seamă o alcătuiesc melodiile din Muntenia și, cu deosebire, cele din Județul Ilfov (uimitor de multe și cîteva neașteptat de bine păstrate), Dimbovița, Muscel, Argeș, Prahova și Ialomița.

Dacă din loc în loc întîlnim cîte o pildă vie a decăderii obiceiurilor populare și a manifestărilor artistice legate de ele, în schimb culegătorul a adunat o seamă de lucrări de mare preț: cîteva tipuri de colindă de tot necunoscute, frumoase exemple de «urări» din Dimbovița apoi — cu prinzînd printre «colinde» și unele cîntece rituale ale altor sărbători (cît cele de iarnă — mai

*populare, culese și armonizate de G. Cucu*, tipărite de Primăria Capitalei<sup>16</sup>, lucrare ce l-a făcut să fie «cel mai iubit compozitor al școlărilor și al micilor formații corale». Explicația mai rezidă — în aceea că ele erau legate și de Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului — Crăciunul și eternizau obiceiul străvechi al colindatului; bucuria copiilor. Dintre acestea amintim: *la sculați voi boteri mari; Domn, Domn, să-nălțăm; Astă seară-i seară mare; În Orașul Betleem; Noi umblăm să colindăm; Cetină*, — *Cetioară*, etc.

Altele apar în forme dezvoltate pentru cor mixt — *Astă seară-i seară mare* — în 9 variante, iar *Cetină cetioară* a devenit ulterior *Cetiniță cetioară și Coroană de trandafiri*, pentru cor mixt. Unele au fost introduse drept concerte liturgice, cum este grupul celor trei colinde de Florii: *O minune, Doamne Iisus Hristoase și Veniți norii de mulțime*, grup de altfel nelipsit și azi din concertul Coralei Sfintei Patriarhii pentru Duminica Floriilor.

Analizând conținutul acestor colinde, autorul ajunge la concluzia că în expresia lor artistică (textul în special) este mai degrabă un sentiment al «umanității», persoanelor biblice în înțeles popular, cărora artistul anonim le dă atributul de «sfinte». «Colindele lui Cucu — observă autorul — au în ultimă instanță o puternică latură educativ estetică și general-educativă. Și, de fapt, oricât s-ar fi urmărit altceva odinioară, efectul lor în școală era pînă la urmă acela de a hrăni în afund izvoarele unei concepții realist-umaniste populare a lumii. Astăzi, acest scop poate fi realizat. În orice caz, Cucu era conștient de el, și va continua să compună coruri școlare exclusiv pe colinde populare, dar de alt tip.

Dar, succesul «extraordinar, unic» în viața noastră muzicală a colindelor lui Cucu, s-a datorat în bună parte și faptului că acesta a fost ajutat evident și de oameni cu vederi largi. În afară de Kiriac, autorul mai amintește pe octogenarul preot Eugen Bărbulescu — coleg de seminar cu Cucu, care a organizat în biserică, după-amiaza, primele concerte de colinde ale colegului său de la «Nifon».

În capitolul *Colindele — orații pentru școlarii mari*, autorul întâișează revenirea lui Cucu spre folclor, — primele sale compoziții fiind tot cîntecele populare, care marchează o trăsătură fundamentală a personalității lui creatoare. Toate colindele sînt de *urare*, parte din ele se cîntă și la nuntă. În raport cu cîntecele de școală, acestea sînt mult mai valoroase artistic și mai accesibile celor pentru care au fost destinate.

Sînt amintite *Coroană de vișinel* — după originalul folcloric, «*Coroană de vișinel*»; *Colindă Oltenească* (cu subtitlul *Urare unei fete*<sup>17</sup> și *Hai la rai*, tot o colindă «de Anul nou».

Colindele și orațiile lui Cucu pentru școlari s-au bucurat de un binemeritat răsunset la Congresul internațional de educație muzicală de la Praga din 1936, la care țara noastră a fost reprezentată de George Breazul și Constantin Brăiloiu. Comunicarea lui George Breazul a fost însoțită de exemplificări din muzica populară. Din cele zece piese corale executate atunci, cîntec aparțineau lui G. Cucu și anume: colindele *Doamne Iisus Hristoase*, *În orașul Betleem*, *Ingerul au alergat*, și cîntecele *Frunză verde de doi brazi* și *Haz de necaz*.

Cea de a doua categorie de «Coruri pe teme populare» o constituie *Cîntecele de dragoste*, pe care le tratează de pe poziția artistului nemijlocit legat de masa țărăninii, singura deținătoare a celor mai autentice tradiții muzicale naționale.

Dintre acestea sînt analizate *Cîntec de dor* ș. a. Cea din urmă lucrare a lui Cucu datată 1931 este *Om fără noroc*, intitulată în unele manuscrise: «*Frumosul vine pe apă*» sau «*Neuoroc*».

multe feluri de «Lăzărel» și singura colindă propriu-zisă de Paști cunoscută pînă azi (tot din Ilfov: nr. 200)» p. 61.

16. Cf. p. 62, *Iniția tipăritură a lui Cucu — 1924*, cu autograful compozitorului pentru copilul său.

17. Caracterizînd munca istovitoare a lui Cucu din acest timp autorul precizează: «Oclăne ște ce Istovitoare este în general munca didactică, dar puțini știu că nici un obiect nu se compară, din punct de vedere, cu muzica și mai ales cu muzica dintr-un seminar teologic». Și Cucu și-a petrecut ultimii 12 ani ai vieții în această muncă.

Din ultima epocă de creație mai sînt amintite: *Doina*, pe patru voci bărbătești, *Mărioară*, tot pe patru voci ș. a. Tot acum compune pentru basul George Folescu, piesa *Blestemul*.

Un alt capitol al lucrării este *Omul muncii — Conservator, școală, «Carmen», Corul Patriarhiei*.

În munca sa de profesor la Conservator a obținut rezultate excelente ca pedagog și a fost profesorul cel mai iubit și stimat de elevii săi.

Ca profesor de teorie, Cucu a întocmit un tratat de armonie, a cărui lipsă era foarte resimțită. L-a început în 1918 și l-a terminat în 1923. Dar «cel mai valoros dintre tratatele de armonie scris în perioada celor două războaie a rămas netipărit» pentru motivul că ministerul nu a aprobat aceasta.

Din 1920, Cucu funcționează și ca profesor de muzică la Seminarul Nifon din București. Aici a organizat coruri, care trebuiau să cînte duminical la capela școlii, sau la alte biserici. Ele erau conduse de dirijori-elevi care lucrau sub directa îndrumare a profesorului. Dintre aceștia, unii au devenit profesori de muzică, alții, dirijori cunoscuți ca: Ștefan Mureșianu, Jean Dumitrescu, Gheorghe Constantin ș. a.

Ocupîndu-se serios de latura didactică, a compus un *Curs de teorie și solfegiu* în 4 părți pentru clasele inferioare ale seminarilor și școlilor normale.

Începînd cu toamna anului 1928, Cucu este chemat ca profesor la catedra de armonie, contrapunct, compoziție bisericească și ansamblu coral de la «*Academia de muzică religioasă*», întîiîntată în acel an. Recomandarea lui ca profesor la această catedră, cea mai importantă a unei instituții de învățămînt muzical superior, a fost făcută de rectorul «Academiei de muzică religioasă», Constantin Brăiloiu. Această numire venea să vindece multe răni ale sufletului maestrului. Ceva mai mult, materialicește, salariul ce-l primea de aici îl scutea de obositoare lectii particulare de care nu s-a despărțit 15 ani.

În anul școlar 1931—1932, Academia i-a sărbătorit prima serie de absolvenți. Fotografia făcută<sup>18</sup> cu acest prilej, — două luni înaintea morții sale, — ni-l prezintă pe Cucu între George Folescu și Ion Croitoru.

Corala căreia i-a dedicat douăzeci de ani de activitate părea să fie duh de viață pentru creația lui Cucu; lucru care de fapt nu s-a întimplat. Permanent lipsită de fonduri, corale era mereu instabilă. Mărturie grăitoare a acestei stări de spirit, este scrisoarea lui Kiriac<sup>19</sup> din anul 1924.

Dar cei care vroiau să «sape» și mai mult raporturile dintre Kiriac și Cucu căutau să dea lovituri care îl răneau și mai mult. În 1928—1929 aceștia au mers pînă acolo încît au pus la cale și scoaterea sa din funcția de dirijor al Coralei Sfintei Patriarhii. Lucru s-ar fi produs inevitabil, dacă, — după relatările familiei —, Constantin Brăiloiu n-ar fi pus tot sprijinul său în apărarea lui Cucu. Motivul? Cît se poate de absurd «ținerea în neorînduială a repertoriului coral».

Un capitol din viața și activitatea lui G. Cucu a constituit-o Societatea «Carmen»; căreia i-a dedicat de la vîrsta de 17 ani, alături de Kiriac, toată pasiunea sa componistică. Și într-adevăr «Carmen» i-a recunoscut valoarea covîrșitoare a operei lui. Așa se explică, cum, în 1937, la Expoziția de la Paris, sub conducerea maestrului Chirescu, în programul său, «Carmen» a executat trei piese de Cucu: *Nu pricep, Curată, Triptic de Florii și Om fără noroc*.

Dar boala de ficat de care suferea se agrava.

La 24 august 1932 se stînsese din viață. A fost înmormîntat la cimitirul Ghencea.

DI. Teodor N. Manolache, scria cu ani în urmă: «Ne amintim cu strîngere de inimă că la înmormîntarea lui Gheorghe Cucu — compozitorul care a făcut să vibreze cu putere nemaiîntîlnită coardele sufletesti ale credincioșilor prin osanalele *Răspunsurilor* sale, autorul magnificului *Imn Patriarhal*, care va străbate de-a lungul veacurilor, directorul și dirijorul corului catedralei patriarhale — n-a proho-

18. Vezi reproducerea ei la p. 123 «Iunie-Iulie 1932 — Profesori și studenți la Academia de Muzică religioasă. În prim plan, de la stînga la dreapta: I. Croitoru, G. Cucu, G. Florescu, Arhim. Tit Sîmedrea, C. Brăiloiu, I. Chirescu și Filionescu».

19. cf. Scrisoarea lui D. G. Kiriac către G. Cucu, 1924.

dit nici un arhieru, ci numai un modest sobor de preoți, în frunte cu un fost protoiereu, care au înțeles să-și îndeplinească astfel o datorie suflătoare, și nu una oficială cu totul absentă de la această tristă ceremonie. N-a vorbit nimeni din partea bisericii, în slujba căreia Cucu și-a pus minunata sa creație artistică, iar «Apostolul», revista oficială a Arhiepiscopiei Bucureștilor, n-a publicat nici un rînd în legătură cu admirația întru Domnului a mare'ui compozitor. Numai în revista «Biserica Ortodoxă Română», s-a strecurat la sfîrșitul unui număr (9 septembrie 1932, p. 610), un simplu reportaj sub semnătura arhimandritului Iuliu Scriban).

În acest fel conducerea bisericească ștergea o pată a trecutului<sup>20</sup>.

Ultimul capitol al lucrării — *Arta compozitorului* vine să desvăluie printr-o optică cu totul nouă — cum de altfel numai dl. N. Paroescu a știut s-o facă — întreagă măiestrie a artistului Cucu, acea putere creatoare care-l face să-l simțim ori de cîte ori îi ascultăm sau îi interpretăm compozițiile sale.

Cucu este un artist modern în toată puterea cuvîntului. George Enescu și Gheorghe Cucu au intuit cu claritate că abordarea justă a problemei stilului românesc contemporan este înțelegerea cîntecului ca ritmo-melodie monodică, și că o muzică cultică românească nu poate fi altceva decît expresia măiestrită, pe bază de sinteză, a tipurilor de ritmo-melodie românească cu gândire clasică occidentală.

Deși viziunile artistice și rezultatele acestora au fost diferite, totuși dl. N. Paroescu nu subliniază prin această comparație deosebirea evidentă dintre Enescu și Cucu, din punct de vedere al amploarei și valorii operei lor, ci importanța principiului comun de creație, — folclorul, căci, tocmai acesta reflectă originalitatea și valoarea operei lui.

Prin arta sa, prin ideile sale innoitoare în domeniul muzicii, — care ne amintesc de Gavriil Muzicescu, precursorul transcrierii notației psaltice pe notație liniară, așa cum îl defineam cu ani în urmă<sup>21</sup> într-un studiu alcătuit în cadrul cursurilor de doctorat, — Gheorghe Cucu rămîne un adept convins al uniformizării cîntării noastre bisericești. Deși această reformă era de un netăgăduit folos bisericesc, ea n-a putut găsi înțelegerea cuvenită din partea forurilor superioare bisericești decît în timpul păstoririi Prea Fericitului Patriarh Justinian, cînd problema transcrierii, uniformizării și unificării cîntărilor bisericești a intrat pe adevăratul ei făgaș.

IOAN F. STANCULESCU



20. Teodor N. Manolache, *art. cit.*

21. Magistrand, Ioan F. Stanculescu, *Gavriil Muzicescu, precursor al transcrierii muzicii psaltice pe notația liniară*, în «Glasul Bisericii», XX, nr. 3-4, martie-aprilie, 1961, p. 420-427.

*Compoziții, prelucrări și  
armonizări de cântări  
psaltice bisericesti și de  
folclor religios\*.*

*de*

DOCTORAND NICU MOLDOVEANU

AN. III

*\* Aceste lucrări de seminar pentru titlu de doctor în teologie au fost alcătuite sub îndrumarea D-lui PROF. NICOLAE LUNGU care și-a dat avizul favorabil pentru publicarea lor.*

# TROPARUL SF. APOSTOLI PETRU ȘI PAVEL

## GLASUL II

(melodia de I. Popescu-Pasărea)

*Allegretto moderato*

Nicu Moldoveanu

S. *mp* Cei ce sîn — teți în — tre A

A. *mp* Cei ce sîn — teți în — tre A

T. *mp* Cei ce sîn — teți în — tre A

B. *mp* Cei ce sîn — teți în — tre A

pos — toli mai în — fii pe sca — un șe — ză —

pos — toli mai în — fii pe sca — un șe — ză —

pos — toli mai în — fii pe sca — un șe — ză —

pos — toli mai în — fii pe sca — un șe — ză —

—tori și lu—mii în—vă—ță tori Stă—

—tori și lu—mii în—vă—ță tori Stă—

—tori și lu—mii în—vă—ță tori Stă—

—tori și lu—mii în—vă—ță tori Stă—

—pî—nu—lui tu—tu—tor tu ga—ți

—pî—nu—lui tu—tu—tor tu ga—ți

—pî—nu—lui tu—tu—tor tu ga—ți

—pî—nu—lui tu—tu—tor tu ga—ți

—vă pa—ce lu—mii să dă—tu—ias

—vă pa—ce lu—mii să dă—tu—ias

—vă pa—ce lu—mii să dă—tu—ias

—vă pa—ce lu—mii să dă—tu—ias

*rall.....*

-că și su-fle-te-lor noas-tre ma-re mi-lă.  
 -că și su-fle-te-lor noas-tre ma-re mi-lă.  
 -că și su-fle-te-lor noas-tre ma-re mi-lă.  
 -că și su-fle-te-lor noas-tre ma-re mi-lă.

# TROPARUL BUNEI VESTIRI

## GLASUL II

(melodia de I. Popescu Pasărea)

*Allarghetto moderato* Nicu Moldoveanu

*mp*  
 S. As-tăzi es-te în-ce-pu-tul mîn-tu-  
*mp*  
 A. As-tăzi es-te în-ce-pu-tul mîn-tu-  
*mp*  
 T. As-tăzi es-te în-ce-pu-tul mîn-tu-  
*mp*  
 B. As-tăzi es-te în-ce-pu-tul mîn-tu-



- i - rii noas - tre și a - ră - ta - rea tai - nei  
 - i - rii noas - tre și a - ră - ta - rea tai - nei  
 - i - rii noas - tre și a - ră - ta - rea tai - nei  
 - i - rii noas - tre și a - ră - ta - rea tai - nei

cei din veac, Fi - ul lui Dum - ne - zeu  
 cei din veac, Fi - ul lui Dum - ne - zeu  
 cei din veac, Fi - ul lui Dum - ne - zeu  
 cei din veac, Fi - ul lui Dum - ne - zeu

Fiu Fe - cioa - rei se fa - ce și  
 Fiu Fe - cioa - rei se fa - ce și  
 Fiu Fe - cioa - rei se fa - ce și  
 Fiu Fe - cioa - rei se fa - ce și

Ga-vri-il da-rul bi-ne îl ves-  
 Ga-vri-il da-rul bi-ne îl ves-  
 Ga-vri-il da-rul bi-ne îl ves-  
 Ga-vri-il da-rul bi-ne îl ves-

-teș-te. Pen-tru a ceas-ta și  
 -teș-te. Pen-tru a ceas-ta și  
 -teș-te. Pen-tru a ceas-ta și  
 -teș-te. Pen-tru a ceas-ta și

noi-îm-pre-u-nă cu dîn-sul  
 noi-îm-pre-u-nă cu dîn-sul  
 noi-îm-pre-u-nă cu dîn-sul  
 noi-îm-pre-u-nă cu dîn-sul

Nă-ș că — toa — rei de Dum — ne — zeu —

Nă-ș că — toa — rei de Dum — ne — zeu

Nă-ș că — toa — rei de Dum — ne — zeu

Nă-ș că — toa — rei de Dum — ne — zeu

să stri-găm: Bu — cu — ră — te cea pli —

să stri-găm: Bu — cu — ră — te cea pli —

să stri-găm: Bu — cu — ră — te cea pli —

să stri-găm: Bu — cu — ră — te cea pli —

roll....

...nă de dar, Dom — nul e cu ti — ne.

...nă de dar, Dom — nul e cu ti — ne.

...nă de dar, Dom — nul e cu ti — ne.

...nă de dar, Dom — nul e cu ti — ne.

# PRE TIȘTE TE LĂUDĂM GLASUL V HÎSAR

*după melodia protosinghelului Varlaam  
prelucrată și armonizată pentru cor mixt de*

*Nicu Moldoveanu*

*Andante religioso*

Musical score for Soprano (S.), Alto (A.), Tenor (T.), and Bass (B.) parts. The score is in 4/4 time and B-flat major. The tempo is *Andante religioso*. The dynamics are *pp* (pianissimo). The lyrics are: Pre Tiște Te lăudăm.

Musical score for Soprano (S.), Alto (A.), Tenor (T.), and Bass (B.) parts with lyrics. The score is in 4/4 time and B-flat major. The lyrics are: - ne Te lău dăm. Pre

Musical score for the first system, featuring vocal lines and piano accompaniment. The lyrics are "Ti ne bi ne". The score is written in a key signature of one flat (B-flat) and includes time signature changes from 2/4 to 4/4.

Musical score for the second system, featuring vocal lines and piano accompaniment. The lyrics are "Te cu vin tam.". The score is written in a key signature of one flat (B-flat) and includes time signature changes from 2/4 to 4/4.

Musical score for the third system, featuring vocal lines and piano accompaniment. The lyrics are "Ti e ili mul-tu-mim". The score is written in a key signature of one flat (B-flat) and includes dynamic markings such as *ppz* and *p*.

*mf*

*mf* e iti mul-tu-mim

*mf* e iti mul-tu-mim

*mfe* Doam-ne mul-tu-mim

*mf* mul-tu-mim, Ti e iti mul-tu-mim

*p*

*p* Doam-ne mul-tu-mim

*p* Doam-ne, iti mul-tu-mim

*p* Doam-ne, iti mul-tu-mim

*p* Doam-ne, iti mul-tu-mim

*mf*

*mf* Doam-ne. Si ne-ru-gam

*mf* Doam-ne. Si ne-ru-gam

*mf* Doam-ne. Si ne-ru-gam

*mf* Doam-ne. Si ne-ru-gam

Ti e. Dum-ne ze u-lui  
 Ti e. Dum-ne ze u-lui  
 Ti e. Dum-ne ze  
 Ti e Dum-ne ze

nos tru, Dum-ne ze u lui  
 nos tru Dum-ne ze u lui  
 Dum-ne ze u lui  
 Dum-ne ze u lui

nos tru. Ne ru gam.  
 nos tru. Ne ru gam.  
 nos tru. Ne ru gam.  
 nos tru. Ne ru gam.

# AXIOM DOMINICAL

## GLASUL V

melodia de A. Pann  
armonizat pentru cor mixt de

Andantino

Nicu Moldoveanu

S. *mf*  
Cu vi — ne se cū

A. *mf*  
Cu vi — ne se A —

T. *mf*  
Cu vi — ne se A —

B. *mf*  
cū vi — ne se A —

a — de vā — raf sã te fe

sã te fe

sã te fe



-ri - cim - Năis - că - toa  
 -ri - cim - Năis - că - toa  
 -ri - cim - Năis - că - toa  
 -ri - cim - Năis - că - toa

-re - de - Dum - ne - zeu, cea - pu  
 -re de Dum - ne zeu, cea pu  
 -re de Dum - ne zeu  
 -re de Dum - ne zeu

-ru - rea - fe - ri - ci - tă - și  
 -ru - reu fe - ri - ci - tă - și  
 A  
 cea pu - ru - rea fe - ri - ci - tă - și

prea ne — vi — no — va — fa — si

prea ne — vi — no — va — fa — si

si — prea ne — vi — no — va — fa — si

prea ne — vi — no — va — fa — si

Mai — ca — Dum — ne — ze

Mai — ca — Dum — ne — ze

Mai — ca — Dum — ne — ze

Mai — ca — Dum — ne — ze

— u — lui — nos — tru.

— u — lui — nos — tru.

— u — lui — nos — tru.

— u — lui — nos — tru.

*mp*  
Ce eă ce ești mai cin -

*mp*  
Ce eă ce ești mai cin -

*mp*  
Ce eă ce ești mai cin -

*mp*  
Ce eă ce ești mai cin -

- sti tă de cît He ru

- sti tă de cît He ru

- sti tă A

- sti tă de cît He ru

- vi mii și mai mă ri tă

- vi mii și mai mă ri tă

- vi mii și mai mă ri tă

- vi mii și mai mă ri tă

fă-ră de a-se-mă-na-re de

fă-ră de a-se-mă-na-re

fă-ră de a-se-mă-na-re

fă-ră de a-se-mă-na-re

cit Se-ra fi-mii;

de-cit Se-ra fi-mii;

de-cit Se-ra fi-mii;

se-cit se-ro-mii;

Ca-reu-fă-ră-stri-că-ciu

Ca-reu-fă-ră-stri-că-ciu

Ca-reu-fă-ră-stri-că-ciu

Ca-reu-fă-ră-stri-că-ciu

ne pre Dum-ne-zeu cu vin

ne pre Dum-ne-zeu cu vin

ne pre Dum-ne-zeu cu vin

ne pre Dum-ne-zeu cu vin

-tul ai născut; pre li

-tul ai născut. A

-tul ai născut. A

-tul ai născut. A

ne cea du pă a

ne cea du pă a

ne cea du pă a

ne cea du pă a

de văr Năs-că toa-re

de Dum-ne-zeu te mă-rim  
 de Dum-ne-zeu te mă-rim  
 Năs-că-toa-re de Dum-ne-zeu te mă-rim  
 Năs-că-toa-re de Dum-ne-zeu

*rall...*  
 mă-rim, te mă-rim, te mă-rim

# CĂVINI-SE CĂ ADEVĂRAT

## GLASUL VII

(pe ambele notații muzicale)

Nicu Moldoveanu

*mf* *Andante*

Cu—vi—ne—se      cu— a—de—

Cu—vi—ne—se      cu— a—de—

—vă—rat      să te fe—ri—cim pre

—vă—rat      să te fe—ri—cim pre

hi—ne      Năs—că—lăa—re

hi—ne      Năs—că—lăa—re

de — Dum — ne — ze

de — Dum — ne — ze

cea pu — ru — rea fe — ri — ci — tă

cea pu — ru — rea fe — ri — ci — tă

și prea ne — vi — no — va — tă

și prea ne — vi — no — va — tă

și Mai — ca — Dum — ne — ze — u — lui

și Mai — ca — Dum — ne — ze — u — lui



nos — tru. — Ce — ea — ce



ești — mai cin — sti — tă de — cit



He — ru — vi — mii și mai mă —



ri — tă fă — ră de — a — se



—mă— na re de— cît— Se—ra—

—mă— na re de— cît— Se—ra—

—fi— mii— Ca—rea fă—

—fi— mii— Ca—rea fă—

—ră stri— că— ciu— ne pre Dum— ne—

—ră stri— că— ciu— ne pre Dum— ne—

—zeu Cu— vîn— tul— ai năs— cut—

—zeu Cu— vîn— tul— ai năs— cut—

pre ti—ne cea cu a—de—vă—rat



Năs—că—toa—re de Dum—ne—zeu—



te mă—rim — te



mă—rim.



# DOGMATICA DE LA VECERNIA GLASULXI VIII

melodie din vecernierul uniformizat  
armonizată pentru cor mixt de

Andante

Nicu Moldoveanu

Musical score for Soprano (S.), Alto (A.), Tenor (T.), and Bass (B.) parts. The score is in 4/4 time, F major, and marked *mf*. The lyrics are: "împăra-tul ce-ru".

Musical score for Soprano (S.), Alto (A.), Tenor (T.), and Bass (B.) parts. The score is in 4/4 time, F major, and marked *p*. The lyrics are: "ri-lor, pen-tru iu-bi-rea de ri-lor, pen-tru iu-bi-rea de ri-lor, pen-tru iu-bi-rea de".

aa — — — meni, pe pă — mînt s-a — — a — —  
 aa — — — meni, pe pă — mînt s-a — — a — —  
 pe pă — mînt s-a — — a — —  
 aa — — — meni, pe pă — mînt s-a — — a — —

— ra — — — tat și cu oa — — me — — nii  
 — ra — — — tat și cu oa — — me — — nii  
 — ra — — — tat și cu oa — — me — — nii  
 — ra — — — tat,

a — — — pe — — tre — — cut, că  
 a — — — pe — — fre — — cut, că  
 a — — — pe — — tre — — cut, A — —  
 că

din fe — cioa — ră Cu — ra — tă —  
 din fe — cioa — ră Cu — ra — tă —  
 din fe — cioa — ră Cu — ra — tă —

trup lu — înd și din trîn — sa ie —  
 trup lu — înd și din trîn — sa ie —  
 și din trîn — sa ie —

— șind cu lu — a — rea, U — nul es — te  
 — șind cu lu — a — rea, U — nul es — te  
 — șind cu lu — a — rea, U — nul es — te

Fi-ul in-do-it in fi

Fi-ul in-do-it in fi

Fi-ul in-do-it in fi

Fi-ul in-do-it in fi

re, dar nu in

re, dar nu in

re, dar nu in

re, dar nu in

fe, fe. Pen-tru a-ceas

fe, fe. Pen-tru a-ceas

fe, fe. Pen-tru a-ceas

fe, fe. Pen-tru a-ceas

-ta pre A ces ta de să vîr  
 -ta pre A ces ta de să vîr  
 -ta pre A ces ta de să vîr  
 -ta pre A ces ta de să vîr

-șit Dum ne zeu  
 -șit Dum ne zeu  
 -șit Dum ne zeu și  
 -șit Dum ne zeu și

om de-să vîr șit cu a die vă rat  
 om de-să vîr șit cu a de vă rat



pro-po-ve du in

*mf* măr-tu-ri-sim pe Hris-tu-L,  
*mf* măr-tu-ri-sim pe Hris-tu-L,  
*mf* măr-tu-ri-sim pe Hris-tu-L,

fas Dum-ne-ze-ul  
 fas Dum-ne-ze-ul  
 fas Dum-ne-ze-ul

nos tru, pre  
 nos tru, pre  
 nos tru, pre  
 nos tru, pre

ca-re-le roa-gă-L,  
 ca-re-le roa-gă-L,  
 ca-re-le roa-gă-L,  
 ca-re-le roa-gă-L,

Mai-că ne-nun-ti-tă, să se mi-lu-  
 Mai-că ne-nun-ti-tă, să se mi-lu-  
 Mai-că ne-nun-ti-tă, să se mi-lu-  
 Mai-că ne-nun-ti-tă, să se mi-lu-

-ias                      cā                      su                      fle

rall...

-te                      le                      noas                      tre.

# LA CIREȘUL REȚEZAT CĂLIND

melodie culeasă din Com. Scînteia Jud. Ialomița  
prelucrată și armonizată pentru cor bărbătesc de

*Andantino*

Nicu Moldoveanu

1. La ci — re — sul re — te —  
— cut 'ma — re — m — pă —

1. La ci — re — sul re — te —  
— cut 'ma — re — m — pă —

1. La ci — re — sul re — te —  
— cut 'ma — re — m — pă —

1. La ci — re — sul re — te —  
— cut 'ma — re — m — pă —

-- zăf, — Flo — ri — le dal — be flori de măr, S-a năs-  
— răf — Flo — ri — le dal — be flori de măr, S-a năs-

-- zăf, Flo — ri — le dal — be flori de măr, S-a năs-  
— răf Flo — ri — le dal — be flori de măr, S-a năs-

-- zăf Flo — ri — le dal — be flori de măr, S-a năs-  
— răf Flo — ri — le dal — be flori de măr, S-a năs-

-- zăf Flo — ri — le dal — be flori de măr, S-a năs-  
— răf Flo — ri — le dal — be flori de măr, S-a năs-

măr. 2° Din fe ciao ra prea Cu ra ta, Flo ri le  
 prea ne vi no va ta, Flo ri le  
 măr. 2° Din fe ciao ra prea Cu ra ta, Flo ri le  
 prea ne vi no va ta, Flo ri le  
 măr. 2° Din fe ciao ra prea Cu ra ta, Flo ri le  
 prea ne vi no va ta, Flo ri le  
 măr. 2° Din fe ciao ra prea Cu ra ta, Flo ri le  
 prea ne vi no va ta, Flo ri le

dal be flori de măr. și cea măr. 3° Ciobă  
 dal be flori de măr. și cea măr. 3° Ciobă  
 dal be flori de măr. și cea măr. 3° Ciobă  
 dal be flori de măr. și cea măr. 3° Ciobă  
 dal be flori de măr. și cea măr. 3° Ciobă  
 dal be flori de măr. și cea măr. 3° Ciobă

na șii flu ie rau, Flo ri le dal be flori de  
 rii din cer cin tau, Flo ri le dal be flori de  
 na șii flu ie rau, Flo ri le dal be flori de  
 rii din cer cin tau, Flo ri le dal be flori de  
 na șii flu ie rau, Flo ri le dal be flori de  
 rii din cer cin tau, Flo ri le dal be flori de

1<sup>o</sup> măr, în-ge

2<sup>o</sup> măr. 4<sup>o</sup> Sla-vă in-tru cei de-  
pa-ce ne-a a-

măr, în-ge măr. 4<sup>o</sup> Sla-vă in-tru cei de-  
pa-ce ne-a a-

măr, în-ge măr. 4<sup>o</sup> Sla-vă in-tru cei de-  
pa-ce ne-a a-

măr, în-ge măr. 4<sup>o</sup> Sla-vă in-tru cei de-  
pa-ce ne-a a-

sus dus Flo ri le dai be flo ri de măr, Că El măr.

sus dus Flo ri le dai be flo ri de măr, Că El măr.

sus dus Flo ri le dai be flo ri de măr, Că El măr.

sus dus Flo ri le dai be flo ri de măr, Că El măr.

sus dus Flo ri le dai be flo ri de măr, Că El măr.

*Allegro* *mf*

1. Ma pii de la Ră să rit  
Da őruri mul te au a dus

1. Ma pii de la Ră să rit  
Da őruri mul te au a dus

1. Ma pii de la Ră să rit  
Da őruri mul te au a dus

1. Ma pii de la Ră să rit  
Da őruri mul te au a dus

Ur — mind stea — va au ye nit  
Prun — cu șo — ru lui li sus.

Ur — mind stea — va au ye nit  
Prun — cu șo — ru lui li sus.

Ur — mind stea — va au ye nit  
Prun — cu șo — ru lui li sus.

Ur — mind stea — va au ye nit  
Prun — cu șo — ru lui li sus.

2<sup>o</sup> Ia — ră noi ne bu — cu râm —  
Ru — gînd să vă dea de toa — te

Ia — ră noi ne bu — cu râm —  
Ru — gînd să vă dea de toa — te

Ia — ră noi ne bu — cu râm —  
Ru — gînd să vă dea de toa — te

Ia — ră noi ne bu — cu râm —  
Ru — gînd să vă dea de toa — te

Și pe Dom-nul lă — u dăm  
La mulți ani cu să — nă — ta — te.

Și pe Dom-nul lă — u dăm  
La mulți ani cu să — nă — ta — te.

Și pe Dom-nul lă — u dăm  
La mulți ani cu să — nă — ta — te.

Și pe Dom-nul lă — u dăm  
La mulți ani cu să — nă — ta — te.

1<sup>o</sup> 2<sup>o</sup> fine

*D'al signo  
al fine.*

Și pe Dom-nul lă — u dăm  
La mulți ani cu să — nă — ta — te.

# LERVI DOAMNE COLIND

melodie culeasă din Com. Scînteia  
Jud. Iașiomița

prelucrată și armonizată pentru cor bărbătesc de  
Niru Moldoveanu

*Andante* *mf*

1° Le-ru-i Doam ne le-ru-i  
2° Le-ru-i Doam ne le-ru-i  
Doam ne Doam ne le-ru-i  
le-ru-i le-ru-i

ler ler Că ne a ve ni  
ler ler Dum ne zeu ni  
ler ler Că ne a ve ni  
ler ler Dum ne zeu ni



as L-a tazi tri Domn mis din pe cer. El.

L-a tazi tri Domn mis din pe cer. El.

as L-a tazi tri Domn mis din pe cer. El.

L-a tazi tri Domn mis din pe cer. El.

*mp* 5° In Vit le em s-a năs

*mp* 5° In Vit le em s-a năs

*mp* 5° In Vit le em s-a năs

*mp* 5° In Vit le em s-a năs

cut Din Mai că Fe

cut Din Mai că Fe

cut Din Mai că Fe

cut Din Mai că Fe

— ciao - ră — și Duh Sfint.

— ciao - ră și Duh Sfint.

— ciao - ră și Duh Sfint.

— ciao - ră și Duh Sfint.

*mf* 4° În sta - u - lul - o - i - lor, —

*mf* 4° În sta - u - lul - o - i - lor,

*mf* 4° În sta - u - lul - o - i - lor,

*mf* 4° În sta - u - lul - o - i - lor, —

În ies - lea să - ra - ca bo - i - lor.

În ies - lea să - ra - ca bo - i - lor.

În ies - lea să - ra - ca bo - i - lor.

În ies - lea să - ra - ca bo - i - lor.

5. În-ge rii L-au prea mă rit, L-au

prea mă rit, Naș-te rea din

- rea din ce - ruri l-au ves tit.

## Allegro

1. Iar 2. Pe  
mf. *f* *f*  
toți rod ma re-m pă rat a - u -  
prun - di i - a tă iat, - pe Hris -

1. Iar 2. Pe  
mf. *f* *f*  
toți rod ma re-m pă rat a - u -  
prun - cii i - a tă iat, - pe Hris -

1. Iar 2. Pe  
mf. *f* *f*  
toți rod ma re-m pă rat a - u -  
prun - cii i - a tă iat, - pe Hris -

1. Iar 2. Pe  
mf. *f* *f*  
toți rod ma re-m pă rat a - u -  
prun - cii i - a tă iat, - pe Hris -

- zind s-a tur-bu rat, Pruncul sfint L-a că-u -  
- tos nu La a - flat, Dum-ne - zeu L-a a - pă -

- zind s-a tur-bu rat, Pruncul sfint L-a că-u -  
- tos nu L-a a - flat, Dum-ne - zeu L-a a - pă -

- zind s-a tur-bu rat, Pruncul sfint L-a că-u -  
- tos nu L-a a - flat, Dum-ne - zeu L-a a - pă -

- zind s-a tur-bu rat, Pruncul sfint L-a că-u -  
- tos nu L-a a - flat, Dum-ne - zeu L-a a - pă -

- fat - și pe mași i-a în - tre - bat - pat.  
- rat - și de mbar - te a scă -

- fat - și pe mași i-a în - tre - bat - pat.  
- rat - și de mbar - te a scă -

- fat - și pe mași i-a în - tre - bat - pat.  
- rat - și de mbar - te a scă -

- fat - și pe mași i-a în - tre - bat - pat.  
- rat - și de mbar - te a scă -

1. fine

# IMN PATRIARHAL

Constantin Drăgușin

*Moderato maestoso*

S. Pe Prea Fe-ri ci-tul Pă-  
A. Pe Prea Fe-ri ci-tul Pă-  
T. Pe Prea Fe-ri ci-tul Pă-  
B. Pe Prea Fe-ri ci-tul Pă-

-rin-te-le nos-tru Pa-tri-  
-rin-te-le nos-tru Pa-tri-  
-rin-te-le nos-tru Pa-tri-  
-rin-te-le nos-tru Pa-tri-

- ar — hul Jus — ti — ni — an!  
 - ar — hul Jus — ti — ni — an!  
 - ar — hul Jus — ti — ni — an!  
 - ar — hul Jus — ti — ni — an!

*Andantino*

*mp* Doam — ne il pă — zeş — te, il pă —  
*mp* Doam — ne il pă — zeş — te, il pă —  
*mp* Doam — ne il pă —

- zeş — te în — tru mulţi ani, în —  
 - zeş — te în — tru mulţi ani, în —  
 - zeş — te în — tru mulţi ani!

tru multi ani! Doam - ne il pă -

tru multi ani! Doam - ne il pă -

Doam - ne il pă - zes - te, il pă -

Doam - ne il pă - zes - te, il pă -

*mfz*

*mfz*

- zes - te în tru multi ani, în -

- zes - te în tru multi ani, în -

- zes - te în tru multi ani, în -

- zes - te în tru multi ani, în -

- tru multi ani; în tru multi

- tru multi ani; în tru multi

- tru multi ani; în tru multi

- tru multi ani; în tru multi

*mp*

*mp*

*mp*

*mp*

ani; multi *f* ani, multi ani!

ani; *f* in-tru multi ani, multi ani!

ani; in-tru multi ani, multi ani!

ani; multi *pizzicato* ani, multi *f* ani!

ani; multi ani, multi ani!